

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Belec

**Globalna civilna družba in demokratični deficit v mednarodni skupnosti:
pogoji za vzpostavitev globalnega parlamenta**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Belec

Mentor: red. prof. dr. Zlatko Šabič

**Globalna civilna družba in demokratični deficit v mednarodni skupnosti:
pogoji za vzpostavitev globalnega parlamenta**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

*Zahvaljujem se mentorju red. prof. dr. Zlatku Šabiču
za strokovno pomoč in usmeritve pri snovanju
pričujočega magistrskega dela.*

Hvala staršem in širši družini za podporo.

*Zahvaljujem se vsem, ki ste si vzeli čas
in sodelovali v javnomnenjski raziskavi.*

*In ne nazadnje, prav posebna hvala Luku
za brezpogojno spodbudo, pomoč in razumevanje.*

Globalna civilna družba in demokratični deficit v mednarodni skupnosti: pogoji za vzpostavitev globalnega parlamenta

Cilj pričujočega magistrskega dela je preveriti, ali so v sodobni mednarodni skupnosti že vzpostavljeni temeljni pogoji za odpravo globalnega demokratičnega deficita z vzpostavitvijo globalnega parlamenta, in tako orisati teži problema demokratičnega deficita globalnega upravljanja ter pokazati na relevantnost težnje po demokratizaciji odločanja na ravni mednarodne skupnosti. Namreč, v sodobni mednarodni skupnosti mednarodni odnosi še vedno ostajajo v prvi vrsti zgolj meddržavni. Posamezniki na mednarodni ravni ostajajo brez institucionalizirane vloge – nastopajo zgolj in samo v vlogi državljana suverene države, medtem ko imajo v odločanju na globalni ravni države kot temeljni akterji mednarodne skupnosti in ključni subjekti mednarodnega prava še vedno osrednjo vlogo. Tako postaja demokratični deficit temeljna lastnost globalnega upravljanja, saj slednje v sodobni mednarodni skupnosti še vedno obstaja samo v okviru institucionaliziranega medvladnega dogovarjanja držav.

Magistrsko delo se tako osredotoča na globalni demokratični deficit, ki ga razume kot izključenost posameznikov iz postopkov odločanja na ravni mednarodne skupnosti. Pri tem v ospredje postavlja globalni parlament kot možno sredstvo za zmanjšanje ali odpravo omenjenega deficita. V tem kontekstu magistrsko delo obravnava pogoje za vzpostavitev globalnega parlamenta kot splošno izvoljenega globalnega predstavniškega telesa. Z opredelitvijo temeljnih predpostavk teorije kozmopolitske demokracije kot enega najbolj dovršenih prispevkov k sodobni razpravi o alternativah obstoječemu svetovnem redu magistrsko delo teoretično osmisli idejo o globalnem parlamentu. Ker je za globalno demokratično ureditev, torej za nadgradnjo mednarodnega medvladnega sistema s parlamentarno dimenzijo, ključna podpora držav kot osrednjih akterjev mednarodnih odnosov, magistrsko delo v kantovskem duhu preveri demokratičnost držav. Na demokratični deficit globalnega upravljanja in pomen oblikovanja globalnega parlamenta magistrsko delo še posebej opozarja pri obravnavi mednarodnih vladnih organizacij kot temeljnih institucij za koordinacijo politik držav v mednarodnih odnosih. Magistrsko delo preveri tudi obstoj 'globalne civilne družbe', ki postaja vedno bolj neodvisen in koheziven del mednarodnih odnosov. Magistrsko delo hkrati opredeli tudi temeljne predpostavke nekaterih že oblikovanih pobud, kako zmanjšati globalni demokratični deficit in tako prispevati k demokratizaciji mednarodne skupnosti. S tem pokaže, da je v praksi mednarodnih odnosov problem globalnega demokratičnega deficita že sprožil predloge, ki lahko služijo kot izhodišče za oblikovanje globalnega parlamenta. V tem kontekstu predstavi tudi napredek Evropske unije pri pospeševanju njene demokratične legitimnosti – Evropska unija je namreč prva medvladna organizacija, ki uresničuje nekatere cilje teorije kozmopolitske demokracije. Ne nazadnje se magistrsko delo osredotoči na javno podporo ideje o oblikovanju globalnega parlamenta. Prek javnomnenjske raziskave preveri, ali javnost globalni demokratični deficit prepoznava kot relevantno vprašanje in ali bi javnost podprla vzpostavitev globalnega parlamenta.

Prek neempiričnih in empiričnih metod raziskovanja, in sicer interpretacije primarnih in sekundarnih virov, primerjalne analize s študijo primerov, zgodovinsko-razvojne analize in javnomnenjske raziskave ter mestoma tudi opisne (deskriptivne) metode, magistrsko delo na raziskovalno vprašanje, ali so v sodobni mednarodni skupnosti že vzpostavljeni temeljni pogoji za odpravo globalnega demokratičnega deficita z vzpostavitvijo globalnega parlamenta, odgovori pritrdilno.

Ključne besede: demokratični deficit, globalni parlament, globalna civilna družba

Global civil society and democratic deficit in the international community: conditions for establishing a global parliament

The aim of this Master's Thesis is to check whether the basic conditions for eliminating global democratic deficit by establishing a global parliament have already been established in modern international community, and, thus, outline the gravity of global governance democratic deficit and show the relevance of democratizing international decision-making. Indeed, in modern international community international relations still remain interstate relations. At the international level individuals' role is not institutionalised – they act merely and primarily as citizens of sovereign states while the later, as principal players in international community and key subjects of international law, still have a central role in global governance. Democratic deficit is, therefore, becoming the main characteristic of global governance which exists only in the framework of institutionalised intergovernmental consultation of states.

The Thesis focuses on global democratic deficit which is defined as the exclusion of individuals from international decision-making. It defines global parliament as a possible means to reduce or eliminate the aforementioned deficit. The Thesis, therefore, addresses conditions for establishing a global parliament as a generally-elected global representative body. By defining the key assumptions of cosmopolitan democracy theory, as one of the most accomplished contributions to contemporary discussion on the alternatives to the existing world order, the Thesis theoretically imbues the idea of global parliament with meaning. As the support of states as principal players in international relations is crucial for a global democratic arrangement, i.e. for upgrading the international intergovernmental system with a parliamentary dimension, it also checks the democracy of states, namely in Kantian spirit. The Thesis especially underlines global democratic deficit and the significance of establishing a global parliament by focusing on international governmental organisations as the key institutions for coordinating national policies in international relations. The Thesis checks the existence of 'global civil society' which is becoming an independent and cohesive element of international relations. It also defines the key assumptions of certain already-formed initiatives of reducing global democratic deficit and, thus, contributing to democratisation of international community. By doing so, it shows that in practice the issue of global democratic deficit has already initiated proposals which can serve as a starting-point in forming a global parliament. In this context, it also presents the progress of the European Union in strengthening its democratic legitimacy as the EU is the first intergovernmental organisation which realises certain cosmopolitan democracy theory objectives. Last but not least, it focuses on public support of the idea of establishing a global parliament. By means of a public opinion poll it checks if the public recognizes global democratic deficit as a relevant issue and whether it would support the establishment of a global parliament.

By using non-empirical and empirical research methods, namely interpretation of primary and secondary sources, comparative analysis with case studies, historical-development analysis, public opinion poll and, in certain segments, also descriptive method, the Thesis gives a positive answer to the research question, namely whether the basic conditions for eliminating global democratic deficit by establishing a global parliament have already been established in modern international community.

Key words: democratic deficit, global parliament, global civil society

Kazalo vsebine

1	Uvod.....	11
1.1	Kontekst in relevantnost teme magistrskega dela.....	11
1.2	Cilji in omejitve magistrskega dela.....	20
1.3	Pogoji za vzpostavitev globalnega parlamenta, struktura in metodologija.....	21
2	Kozmopolitizem in teorija kozmopolitske demokracije	27
2.1	Cilji kozmopolitske demokracije	34
3	Demokratska ureditev držav sveta.....	37
4	Demokratski deficit globalnega upravljanja v kontekstu mednarodnih vladnih organizacij.....	41
4.1	Organizacija Združenih narodov.....	47
4.2	Mednarodni denarni sklad in Svetovna banka	53
4.3	Svetovna trgovinska organizacija	57
4.4	Demokratskost globalnega upravljanja: ugotovitve	60
5	Obstoj 'globalne civilne družbe'	63
5.1	Razvoj 'globalne civilne družbe'	64
5.2	Vloga 'globalne civilne družbe'	67
5.3	Premiki v mednarodni skupnosti kot rezultat dejavnosti 'globalne civilne družbe'	70
5.4	Izzivi za 'globalno civilno družbo'	72
6	Pobude zmanjšanja demokratskega deficita globalnega upravljanja	75
6.1	Evropska unija in evropska državljanska pobuda	76
6.2	Demokratizacija OZN: vzpostavitev parlamentarne skupščine	80
6.3	Svetovni socialni forum	85
7	Javna podpora ideji o oblikovanju globalnega parlamenta	87
7.1	Definicija javnosti in javnega mnenja.....	88
7.2	Prednosti in omejitve spletnega anketiranja.....	89
7.3	Zgradba, spremenljivke in vzorec spletne ankete	91

7.4	Rezultati spletne ankete	93
7.4.1	Struktura vzorca.....	93
7.4.2	Poznavanje tematike	94
7.4.3	Ocena demokratične legitimnosti globalnega upravljanja.....	95
7.4.4	Podpora vzpostavitvi globalnega parlamenta	97
7.5	Podpora javnosti ideji o oblikovanju globalnega parlamenta: ugotovitve.....	98
8	Sklep	100
9	Literatura.....	106
	Priloge.....	119
	Priloga A: Spletna anketa.....	119
	Priloga B: Intervju z dr. Andrew Straussom	121
	Priloga C: BBC raziskava	125

Kazalo tabel in slik

Shema 1.1: Pogoji za vzpostavitev globalnega parlamenta.....	23
Tabela 3.1: Število demokratičnih političnih ureditev	40
Graf 3.1: Rast števila demokratičnih držav (1990–2009).....	40
Graf 4.1: Rast števila nevladnih organizacij v okviru sistema OZN	49
Graf 5.1 Rast števila MNVO v obdobju 1909–2004	67
Tabela 6.1: Število delegatov za deset najbolj poseljenih državah, EU in Slovenijo.....	84
Tabela 7.1: Profil povprečnega anketiranca	94
Graf 7.1: Poznavanje tematike spletne ankete.....	95
Graf 7.2: Ocena demokratične legitimnosti globalnega upravljanja – povprečna ocena strinjanja s trditvami (trditve 1 do 4)	96
Graf 7.3: Ocena demokratične legitimnosti globalnega upravljanja – povprečna ocena strinjanja s trditvami (trditve 5 do 8)	97
Graf 7.4: Verjetnost podpore oblikovanja globalnega parlamenta.....	98
Tabela 7.2: Primerjava rezultatov spletne ankete in BBC raziskave.....	99
Tabela A.1: Ocena strinjanja anketiranca z danimi trditvami	119
Tabela C.1: BBC raziskava (prvi del)	125
Tabela C.2: BBC raziskava (drugi del)	126
Tabela C.3: BBC raziskava (tretji del)	126

Seznam kratic in okrajšav

ASEAN	Združenje držav jugovzhodne Azije <i>Association of Southeast Asian Nations</i>
CAMDUN	Kampanja za bolj demokratične Združene narode <i>Campaign for a More Democratic United Nations</i>
ECOSOC	Ekonomsko in socialni svet <i>Economic and Social Council</i>
EU, Unija	Evropska unija <i>European Union</i>
FAO	Organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo <i>Food and Agriculture Organization</i>
IBRD	Mednarodna banka za obnovo in razvoj <i>International Bank for Reconstruction and Development</i>
ICSID	Mednarodni center za reševanje investicijskih sporov <i>International Centre for Settlement of Investment Disputes</i>
IDA	Mednarodno združenje za razvoj <i>International Development Association</i>
IFC	Mednarodna finančna korporacija <i>International Finance Cooperation</i>
ILO	Mednarodna organizacija dela <i>International Labour Organization</i>
IMF	Mednarodni denarni sklad <i>International Monetary Fund</i>
IPU	Medparlamentarna unija <i>Inter-Parliamentary Union</i>
MIGA	Mednarodna agencija za zavarovanje investicij <i>Multilateral Investment Guarantee Agency</i>
MNVO	mednarodna nevladna organizacija
OZN, Združeni narodi	Organizacija Združenih narodov
UL OZN	Ustanovna listina Organizacije Združenih narodov

UNESCO	Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, kulturo in znanost <i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation</i>
UNIDO	Organizacija Združenih narodov za industrijski razvoj <i>United Nations Industrial Development Organization</i>
UNPA	Kampanja za vzpostavitev Parlamentarne skupščine Združenih narodov <i>United Nations Parliamentary Assembly</i>
ZDA	Združene države Amerike
ZSSR	Zveza sovjetskih socialističnih republik
WB	Svetovna banka <i>World Bank</i>
WHO	Svetovna zdravstvena organizacija <i>World Health Organization</i>
WIPO	Svetovna organizacija za intelektualno lastnino <i>World Intellectual Property Organization</i>
WMO	Svetovna meteorološka organizacija <i>World Meteorological Organization</i>
WSF	Svetovni socialni forum <i>World Social Forum</i>
WTO	Svetovna trgovinska organizacija <i>World Trade Organization</i>

1 Uvod

1.1 Kontekst in relevantnost teme magistrskega dela

Že od samih začetkov discipline mednarodnih odnosov so bili ti obravnavani predvsem kot »meddržavni odnosi, [ki so] nastali na tisti razvojni stopnji človeštva, ko se je pojavila država, tj. ko so posamezne družbe prestopile prag razredne stratifikacije, pogojene s stopnjo razvoja proizvodjalnih sil in družbene delitve dela« (Benko 1997, 13). Država je in ostaja tudi v sodobni mednarodni skupnosti »temeljna entiteta mednarodnih odnosov in sredstvo, s katerim ljudje najdejo enotnost in način izražanja na mednarodni ravni« (Boutros-Ghali 2004, 98).¹ Ker ima država kot temeljni subjekt mednarodnega prava največjo stopnjo in najširši obseg moči pri odločanju na mednarodni ravni, nastopa v mednarodnih odnosih kot ključni in osrednji akter mednarodne skupnosti (Šabič 2007, 956). Pri tem teoretiki dvajsetega stoletja, predvsem realisti kot so Carr (1978), Morgenthau (1968) in Waltz (1979), poudarjajo, da svet vodijo države, ki »uresničujejo svoje egoistične interese« (v Šabič 2008a, 76), medtem ko imajo ostali akterji omejeno vlogo pri oblikovanju odločitev, ki učinkujejo na mednarodni ravni. Pri tem Archibugi (1993, 304) poudarja, da, »če država kot institucija, ki je opredeljena s prebivalstvom na določenem ozemlju, deluje v prid lastnih interesov, potem ta ne more zadovoljiti potreb svojih prebivalcev, če v mednarodni skupnosti deluje brez drugih institucij«. Tako mora država vstopati v pogodbene odnose z drugimi državami, pri čemer se vzpostavijo različne oblike institucionaliziranega medvladnega sodelovanja suverenih držav na mednarodni ravni (Woods 2002, 29), ki običajno temeljijo na načelu suverene enakosti in nevmešavanja v notranje zadeve držav, kjer države zastopajo njihove vlade in kjer posameznike na mednarodni ravni zastopa zgolj in samo vlada.

Funkcija (demokratske) države pa ni le »omogočanje posameznikom, da sodelujejo pri vodenju države« (Archibugi 1993, 304), temveč tudi zastopanje njenih državljanov na mednarodni ravni, kjer posamezniki tudi v sodobni mednarodni skupnosti ostajajo brez institucionalizirane vloge. Posamezniki tako nastopajo zgolj v primarni funkciji državljanov neke suverene države, ki je »posrednik med državljani in mednarodnim sistemom« (Strauss 1999, 349). Pri tem se država samovoljno (*sic!*) odloča, ali bo v proces odločanja na ravni mednarodne skupnosti vključila tudi njene državljane. Strauss (1999, 492) označuje tovrstni sistem kot disfunkcionalen, saj države same postavljajo pravila, ki urejajo odnose med

---

¹ Kot mejnik sodobne mednarodne skupnosti se pogosto navaja podpis westfalskih mirovnih pogodb 24. oktobra 1648, o čemer pa med avtorji ni moč najti konsenza (Šabič 2007, 941).

subjekti mednarodnega prava, tj. oblikujejo mednarodno pravo, pri čemer imajo hkrati tudi moč odločati, kaj jih zavezuje in kaj ne.

V sodobni mednarodni skupnosti se država nahaja na »križišču širokega nabora mrež in organizacij, ki so bile vzpostavljene z namenom regulacije upravljanja različnih področij mednarodne in transnacionalne aktivnosti« (Held 2004, 366), politika pa je postala vse bolj zapletena, več-dimenzionalna in več-nivojska. Z napredkom v razvoju komunikacijskih tehnologij, ki prinaša hitrejši, lažji in cenejši pretok idej, informacij, denarja in surovin ter po drugi strani tudi vse večje onesnaženje okolja in višjo stopnjo kriminala (Halpin 2008, 1), se državam znižuje raven nadzora na številnih področjih. Tako meje med državami postajajo vse bolj zabrisane, internacionalizacija vedno večjega števila zadev, ki so bile konvencionalno obravnavane kot suverena odgovornost držav, pa je vedno močnejša (*ibid.*).² Halpin (*ibid.*) nadalje ugotavlja, da to 'izginjanje' mej med državami pomeni, da reševanje številnih problemov uhaja iz nadzora obstoječih vladnih in medvladnih organov. Tako v mnogih primerih država ni več sposobna uresničevati nalog, zaradi katerih je nastala (Koenig-Archibugi 2002, 47).³ Uresničevanje teh nalog zato zahteva mednarodno sodelovanje z nedržavnimi akterji, čemur pa države pogosto pripisujejo premajhen pomen (Halpin 2008, 1),⁴ saj države v prvi vrsti še vedno stremijo k uresničevanju nacionalnih interesov, posamezniki pa se ne morejo, bodisi posredno bodisi neposredno, vključevati v proces oblikovanja odločitev, ki zadevajo globalne probleme.⁵

Kot pravi Held (1995, 267), globalizacija za države prinaša tri temeljne spremembe: (i) ekonomsko, politično, pravno, vojaško in kulturno prepletanje spreminja naravo, obseg in zmožnosti suverene države, saj se spreminja in ponekod tudi zmanjšuje njena 'regulativna' sposobnost; (ii) regionalna in globalna povezanost oblikuje 'verige' povezovanja političnih odločitev med državami in njihovimi državljani, kar spreminja naravo in dinamiko samih nacionalnih političnih sistemov; in (iii) lokalne skupine in gibanja dvomijo v nacionalno državo kot reprezentativen in odgovoren sistem. Velja splošno prepričanje, da je

---

² Svet v dobi globalizacije tako postaja 'globalna vas', pri čemer Selišnik (2005, 13) izpostavlja, da je z gramatičnega vidika besedna zveza 'globalna vas' oksimoron, saj 'vas' navadno pomeni zaprto skupnost, tako da je pridevnik 'globalna' na videz odvečen. Vseeno pa metafora odraža prepričanje kozmopolitov, in sicer, da svet naenkrat postane najozlja domovina.

³ Med te naloge sodijo predvsem obramba pred zunanjimi vojaškimi grožnjami, preprečevanje naravnih katastrof in zdravstvenih epidemij, zagotavljanje gospodarske rasti in temeljnih človekovih pravic (Koenig-Archibugi 2002, 46).

⁴ Eden izmed takih problemov je tudi globalno segrevanje kot rezultat prekomernega segrevanja ozračja. K pojavu globalnega segrevanja s svojim delovanjem prispeva vsak posameznik, prav tako pa vsi čutimo njegove posledice.

⁵ Globalni problemi se ne nanašajo le na tipična področja mednarodnih odnosov, kot je svetovni mir in varnost ter mednarodna menjava, temveč tudi na raznolike družbene in ekološke tematike – onesnaževanje okolja, oskrba s pitno vodo, genetsko spremenjena hrana so le nekatera področja, ki presegajo nacionalne meje suverene države. Pri tem pa Šabič (2010, 40) ugotavlja, da okoljska vprašanja postajajo tudi varnostna vprašanja.

»globalizacija razvrednotila tradicionalni sistem oblasti teritorialnih držav in morda celo ogrozila zmožnost učinkovitega upravljanja« (Golub 2000, 179).

V luči razvoja komunikacijske tehnologije, ki je del t. i. »kulturne globalizacije« (Held 1995, 122), dogodki v enem delu sveta pogosto in hitro dobijo tudi globalne razsežnosti, oziroma, kot izpostavlja Rizman (2009, 19), »politični procesi in z njimi povezane odločitve na enem koncu sveta hitro vplivajo na širša regionalna in mednarodna oziroma svetovna razmerja«; in *vice versa*, dogodki na globalni ravni – bodisi ekonomski, družbeni ali okoljski – se lahko hitro odražajo na lokalni ravni (Held in McGrew 2002, 5–6; Rosenau 2002, 70).⁶ Nove informacijske in komunikacijske tehnologije so povečale stopnjo medsebojne povezanosti držav, kar je spremenilo tudi težo političnega odločanja na nacionalni ravni – malo odločitev, sprejetih v eni državi, je namreč dejansko neodvisnih od sprejetih odločitev v drugih državah.⁷ Pri tem pa v sprejemanje odločitev na mednarodni ravni državljani držav, na katere te odločitve tudi učinkujejo, niso (ne)posredno vključeni. Kot ugotavlja Splichal (2008, 5), ima globalno upravljanje pomembne posledice za prebivalstvo na širšem ali ožjem ozemlju ali pa tudi za vso svetovno skupnost, pri čemer pa je javnost iz procesov globalnega upravljanja pogosto povsem izključena. Tako nam v luči navedenega po mnenju Archibugija (1998, 205) preostane dvoje: ali sprejmemo dejstvo, da je sistem demokratične ureditve v večji meri nepopoln zaradi neustrezne ureditve mednarodnega sistema (in tako pripišemo demokratično ureditev zgolj državam in ne tudi mednarodni skupnosti) ali pa si prizadevamo 'razširiti' demokracijo tudi na mednarodno raven. Namreč, če je demokracija tako zelo primerna oblika ureditve na nacionalni ravni, zakaj ne bi demokratične postopke in načela razširili na globalno raven (Falk 2000, 191)? Demokracija, ki je bila do pojava globalizacije v večji meri omejena le na nacionalno raven (govorimo o t. i. državno zasnovani teritorialni demokraciji), v sodobni mednarodni skupnosti ne zadostuje več. Tako bi bilo treba demokratične postopke in načela dvigniti na globalno raven, saj smo »brez ustrezne demokratizacije globalizacije in globalnega upravljanja [...] lahko priča nadaljnjemu razkroju demokracije in kopičenju moči« (Patomäki 2008, 217).

Zavedanje o neenakopravnem položaju na eni strani držav in na drugi strani posameznikov v odločanju o globalnih problemih postaja vedno večje, kar povzroča tudi naraščajoče nezadovoljstvo civilne družbe (Smith in Johnston 2002; Tarrow 2005; della Porta 2007 v

---

⁶ Tipičen primer, kot ugotavljata Held in McGrew (2002, 6), je samomorilski teroristični napad islamskih skrajnežev na Svetovni trgovinski center in Pentagon 11. septembra 2001, po katerem so se tovrstni teroristični napadi zvrstili tudi v drugih državah. Terorizem je tako postal prepoznan tudi kot globalni problem (Rischard 2002, 174).

⁷ Odločitev neke države o uporabi jedrskega orožja ima učinek na kakovost okolja prebivalcev sosednjih kot tudi bolj oddaljenih držav.

Marchetti 2008, 55).⁸ Globalizacija, ki »postaja gonilna sila večine temeljnih sprememb na svetovni ravni, [...] pogloblja, širi in pospešuje globalno medsebojno povezanost« (Halpin 2008, 1), torej prinaša tudi spremenjen nazor posameznikov do njihove vloge v odločanju na globalni ravni – zavedanje, da je odločanje o globalnih problemih preveč centralizirano, namreč vedno bolj narašča in se krepi. Tako postaja država v luči groženj, ki prihajajo izven njenih meja, in zahtev posameznikov po večji stopnji avtonomije,⁹ »prevelika za majhne probleme in premajhna za velike probleme« (Archibugi 2000, 140).¹⁰

V sodobni mednarodni skupnosti se tako kot eno ključnih vprašanj o odločanju na globalni ravni postavlja vprašanje, ali je globalno upravljanje (*global governance*)¹¹ demokratično legitimno, oziroma ali lahko govorimo o pomanjkanju demokratičnosti na globalni ravni, tj. o globalnem demokratičnem deficitu? Do kakšne mere so tisti, ki oblikujejo globalne politike, odgovorni tistim, na katere tako oblikovane politike oziroma sprejete odločitve učinkujejo, in ali je pomanjkanje demokratične legitimnosti oziroma globalni demokratični deficit tako velik, da predstavlja resno oviro učinkovitosti in legitimnosti oblikovanih globalnih politik?

Danes, v dobi globalizacije,¹² se ob naraščajoči internacionalizaciji trgov blaga in storitev, finančnega sistema, korporacij, tehnologije in konkurenčnosti soočamo z naraščajočim številom problemov, ki presegajo nacionalne meje, tj. z globalnimi problemi. Le-ti sicer niso nedaven pojav (problemi kot npr. revščina in človekove pravice so prisotni že dlje časa), a

---

⁸ Civilna družba so nekomercialne organizacije, mreže in združenja. V okviru civilne družbe uvrščamo raznolike nevladne organizacije, sindikate, verske skupine, družbena gibanja, univerze, podjetniška združenja in neodvisne medije (Scholte 1998, 42–3; Edwards 2002, 71; Scholte 2004, 212).

⁹ Država je avtonomna, ko samostojno upravlja ozemlje v okviru svojih meja, medtem ko se avtonomija posameznikov kot skupnosti nanaša na njihovo zmožnost in pristojnost preudarjati, presojati, izbirati in delovati (oziroma ne delovati) v javnem in zasebnem življenju, ves čas zavedajoč se demokratičnega dobrega, oziroma, kot to poimenuje Rousseau 'skupnega dobrega' (Held 1995, 146). Za Helda (*ibid.*, 147) načelo avtonomije pomeni, da imajo posamezniki enake pravice in temu ustrezno enake obveznosti, da so pri opredeljevanju pogojev za svoje življenje svobodni in enakopravni, pri čemer pa ne smejo posegati v pravice drugih.

¹⁰ Enako ugotavlja tudi Giddens (1999 v Rizman 2011, 682), ki se je oprl na Daniela Bella.

¹¹ V magistrskem delu uporabljam besedno zvezo globalno upravljanje in ne globalno vladanje oziroma globalno vladovanje (slednji prevod na primer uporablja Splichal (2008, 5)), saj menim, da se v luči teorije kozmopolitske demokracije, ki je izhodišče magistrskega dela in ki zagovarja vključevanje posameznikov v postopke oblikovanja globalnih odločitev, termin *global governance* ne more nanašati na vladanje oziroma vladovanje. Kozmopolitska demokracija namreč stremi k oblikovanju globalne demokracije, kjer imajo t. i. 'državljeni sveta' oziroma kozmopoliti pravico sooblikovati odločitve, ki učinkujejo na globalni ravni (Archibugi 2000, 144), s čimer ne 'vladajo' oziroma 'vladujejo' nikomur, temveč 'upravljajo' z rešitvami problemov, ki imajo globalne razsežnosti in tako oblikujejo globalne odločitve. Besedno zvezo globalno upravljanje je na primer uporabil nekdanji predsednik Republike Slovenije dr. Danilo Türk v svojem uvodnem nagovoru ob odprtju tematske razprave Združenih narodov v New Yorku z naslovom *Thematic Debate on the United Nations in Global Governance* 26. junija 2011, ko je spregovoril o *global governance* kot o svetovnem (globalnem) upravljanju in ne vladanju oziroma vladovanju. Naziv te razprave je bil uradno preveden z uporabo besedne zveze globalno upravljanje kot Tematska razprava Združenih narodov o globalnem upravljanju. Tudi Šabič (2007, 954) v članku z naslovom Nova funkcionalnost mednarodnih vladnih organizacij v zvezi z odločanjem mednarodnih vladnih organizacij uporablja izraz upravljanje, in sicer, kako demokratizirati upravljanje mednarodnih vladnih organizacij prek mednarodnih nevladnih organizacij.

¹² Izraz globalizacija se nanaša na globalne procese, ki spreminjajo mednarodno skupnost, modificirajo avtonomijo držav in jih medsebojno bolj povezujejo – imajo potencial, da oblikujejo povezano svetovno družbo za razliko od oblikovanja sistema ločenih avtonomnih držav (Holden 2000, 2–3). Globalizacija je več-dimenzionalen pojav, ki se nanaša tako na področje ekonomije, politike, tehnologije kot vojske, kulture in okolja (*ibid.*, 3; Held in McGrew 2002, 2). Globalizacija je kombinacija internacionalizacije, politične in ekonomske liberalizacije in tehnološke revolucije (Woods 2002, 25).

vendar sta se njihovo število in razsežnost najbolj razmahnila prav v dobi globalizacije.¹³ Že leta 1911 je Reinsch poudaril, da

je najpomembnejše dejstvo, ki se ga je naša generacija začela zavedati, dejstvo o enotnosti sveta, [saj] tudi najbolj oddaljene regije postajajo dostopne, [...] našo pozornost vzbudijo iste politične sanje, naše sočutje izzovejo iste katastrofe, navdušujejo nas isti znanstveni dosežki, našo domišljijo polnijo iste javne osebnosti. Povsem očitno je, da takšna enotnost misli in občutkov vodi tudi v enotnost dejanj. Druži nas skupna usoda (Reinsch 1911 v Davies 2008, 8).

V sodobni mednarodni skupnosti postaja konvencionalni politični ustroj, tj. sistem nacionalnih držav, anahronističen, države pa vse bolj priznavajo svojo nemoč pri reševanju temeljnih globalnih problemov,¹⁴ ki presegajo jurisdikcije nacionalne države. Glede odločanja o globalnih problemih gre sicer ugotoviti, da so države del svojih pristojnosti prenesle na mednarodno raven v okvir mednarodnih vladnih organizacij. Tako v sodobni mednarodni skupnosti globalno upravljanje dejansko pomeni odločanje na ravni mednarodnih vladnih organizacij (Held in McGrew 2002, 11; Moravcsik 2004, 336). A vendar tako sprejete odločitve zaradi nizke stopnje vključenosti civilne družbe ostajajo netransparentne (Archibugi 1993, 306),¹⁵ pri čemer so odločitve o globalnih problemih, sprejete v okviru mednarodnih vladnih organizacij, pogosto odraz zgolj ozkih interesov držav, ki so postavljeni pred interese mednarodne skupnosti, tj. pred odločitve v prid reševanja globalnih problemov.¹⁶

Prav tako gre ugotoviti, da odločanje v okviru mednarodnih vladnih organizacij v večini ni legitimno, saj v svoji strukturi po večini nimajo vzpostavljenega splošno izvoljenega predstavniškega telesa prebivalcev držav članic.¹⁷ To vodi v demokratični deficit mednarodne skupnosti, ki je strukturirana iz »agencij, organizacij, združenj [...], nad katerimi imajo posamezniki minimalen, če sploh kakšen, nadzor« (Held 1995, 135). Pri tem Šabič (2007,

¹³ V preteklosti so bili nekateri globalni problemi prezrti, saj se jih je smatralo kot nerešljive predvsem v luči spopada med velikimi silami, medtem ko so bili ostali obravnavani na podlagi nedemokratičnih kriterijev in izven okvira pristojnih institucij. Tako so se politične in strateške odločitve o na primer jedrskem orožju oblikovale zgolj na ravni ZDA – Zveza sovjetskih socialističnih republik (ZSSR), ekonomska vprašanja o na primer obrestnih merah med državami pa so bila obravnavana v ozkem in zaprtem krogu skupine G7 in G20.

¹⁴ Države, denimo, pogosto uresničujejo humanitarno pomoč s (finančnim) podpiranjem mednarodnih nevladnih organizacij, saj so slednje pri doseganju zastavljenih ciljev bistveno manj omejene z birokratskimi ovirami (Risse 2003).

¹⁵ Nevladne organizacije, aktivisti in državljani na primer izpostavljajo odgovornost vlad za njihovo delovanje v mednarodnih odnosih z javnimi protesti ali pa neformalnimi konferencami, ki potekajo sočasno z medvladnimi zasedanji na regionalni ali globalni ravni (Samahat in Payne 2006, 252 v Šabič 2008a, 76).

¹⁶ Primer je zavrnitev Kjotskega protokola kot trenutno edinega pravno zavezujočega mehanizma za reševanje globalnega problema podnebni sprememb s strani ZDA, ki kaže, kako lahko ena država, ki v mednarodni skupnosti zasleduje svoje (egoistične) nacionalne interese, zavrne predlagano rešitev globalnega problema, ki učinkuje na posameznike po vsem svetu.

¹⁷ Pri tem velja izpostaviti, da so nekatere mednarodne vladne organizacije prepoznale pomen vzpostavitve parlamentarne komponente v njihovi strukturi. Tako je bil na primer leta 1958 v okviru Evropske unije vzpostavljen Evropski parlament, leta 1956 je bila v okviru NATA vzpostavljena Severnoatlantska skupščina (kasneje preimenovana v Parlamentarno skupščino NATA), leta 1977 pa vzpostavljena Medparlamentarna organizacija Združenja držav jugovzhodne Azije (ASEAN – Association of Southeast Asian Nations) (Šabič 2008, 6–7).

956) ugotavlja, da se je težnja po demokratičnosti in transparentnosti procesov odločanja v mednarodnih vladnih organizacijah »nasploh precej okrepila«. Zagovorniki (večjega) vključevanja civilne družbe v postopke odločanja na mednarodni ravni poudarjajo, da je zmanjšanje in v končni fazi tudi odprava globalnega demokratičnega deficita ključnega pomena za uspešno reševanje globalnih problemov, tj. problemov, ki zadevajo celotno mednarodno skupnost, kot so na primer revščina, podnebne spremembe, človekove pravice, migracije, terorizem in mednarodni kriminal (Habegger 2006, 142).¹⁸

Demokratični deficit, tj. izključenost oziroma »nizka stopnja vključenosti posameznikov v politične procese [odločanja]« (Läuffer 1988, 682; Seidemann 1989, 76–7 v Šabič 2008a, 85), se v kontekstu magistrskega dela nanaša na proceduralni vidik demokratične legitimnosti odločanja na globalni ravni.¹⁹ Pri tem je temeljni pogoj demokratične legitimnosti globalnega upravljanja, na katerega se osredotočam, posredna participacija posameznikov v postopkih sprejemanja odločitev na ravni mednarodne skupnosti. Globalni demokratični deficit tako pomeni izključenost posameznikov iz postopkov odločanja na mednarodni ravni, tj. izključenost iz globalnega upravljanja.

Če želi človeštvo 21. stoletja še naprej uresničevati temeljne demokratične vrednote, je tako treba nasloviti in ustrezno rešiti problem demokratičnega deficita globalnega upravljanja, ki z globalizacijo postaja vedno bolj pereč. Kot ugotavlja Archibugi (1993, 306), je za demokratično legitimnost organiziranega delovanja držav na mednarodni ravni »potrebna participacija posameznikov«, pri čemer demokratizacija mednarodne skupnosti vse bolj dobiva status univerzalne vrednote (Franck 1992; Rich 2001; Alvarez 2006 v Šabič 2007, 954). S tem ko globalizacija prinaša vse večjo medsebojno povezanost in s tem tudi odvisnost držav, se je povečala tudi stopnja integracije na mednarodni ravni na številnih področjih,²⁰ pri čemer je oblikovanje politik na globalni ravni, tj. globalno upravljanje, ostalo neregulirano in prepuščeno volji posameznih držav. Slednje nakazuje na omejenost in neučinkovitost, celo zastarelost, obstoječega mednarodnega sistema. Namreč, »če globalizacija pomeni premik

---

¹⁸ Glede podnebnih sprememb Šabič (2007, 948) poudarja, da, bolj ko bodo države podcenjevale dejstvo, da je človek odvisen od narave, zanemarjale svoje naravno okolje in ignorirale negativne učinke industrializacije, težje bo narava zadostila človekovim potrebam, kar lahko posledično vpliva tudi na stabilnost mednarodne skupnosti. Slednje se na primer že kaže v konfliktih, ki se sprožajo kot posledica pomanjkanja vodnih virov, prisilnih migracijah zaradi poplav, kjer govorimo o t. i. okoljskih beguncih, ipd. (Gleick 1993; Geržina 2005 v Šabič 2007, 948).

¹⁹ V primeru izključenosti ali (pre)nizke vključenosti posameznikov v postopke odločanja na nacionalni ravni govorimo o t. i. nacionalnem demokratičnem deficitu, kadar pa se posamezniki ne morejo (zadosti) vključiti v proces odločanja na mednarodni ravni, govorimo o pomanjkanju oziroma odsotnosti demokratične legitimnosti globalnega upravljanja oziroma o t. i. globalnem demokratičnem deficitu.

²⁰ Na primer: Mednarodna telekomunikacijska zveza je nastala z namenom oblikovanja in potrjevanja standardov v telekomunikacijah, Svetovna poštna zveza koordinira poštno politiko med državami, namen Mednarodne organizacije dela (specializirana agencija OZN) je uveljavljanje socialne pravičnosti in mednarodno priznanih človekovih in delovnih pravic, Mednarodna organizacija za standardizacijo izdeluje standarde za vsa področja (razen za elektroniko in elektrotehniko), Mednarodno združenje za zračni transport združuje zasebne letalske prevoznike, ipd.

odločanja na globalno raven in če demokracija pomeni pravico posameznikov sodelovati v procesu odločanja, je možen le en zaključek: posameznikom je treba dati institucionalizirano pravico izražanja, in sicer tako, da vplivajo na odločanje na globalni ravni« (Galtung 2000, 153). Demokracija namreč »podeli sodobnemu političnemu življenju 'avro legitimnosti', [pri čemer so] pravila, zakoni, politike in odločitve upravičeni in primerni le tedaj, ko so demokratični« (Held 1989, 13).²¹

Patomäki in Teivainen (2004, ix) postavljata vprašanje, na katerega je v sodobni mednarodni skupnosti treba poiskati odgovor, in sicer, ali je mogoče globalizacijo demokratizirati, oziroma ali je možno demokracijo globalizirati. Številni teoretiki namreč že dlje časa trdijo, da »globalizacija oziroma naraščajoča medsebojna odvisnost predstavlja priložnost – če ne celo nujo – za vzpostavitev bolj globalne demokracije« (Beitz 1979; Doyle 1997 v Woods 2002, 41). Pri tem Marchetti (2008, 19) opredeljuje odnos sodobne mednarodne skupnosti do demokracije kot nasprotujoče si dvojen. Po eni strani je konvencionalna demokratična predpostavka, da imajo posamezniki pravico do samoodločbe prek politične participacije, obravnavana kot osrednje politično načelo tako na nacionalni kot mednarodni ravni. Vendar je situacija v sodobnih mednarodnih odnosih ob odsotnosti učinkovite in legitimne strukture, znotraj katere bi posamezniki lahko izražali svoje (ne)strinjanje in s tem tudi vplivali na sprejete odločitve na mednarodni ravni, ravno nasprotna, kar kaže na nujnost razširitve demokracije na globalno raven.

Ko govorimo o vzpostavitvi globalne demokracije, pa se je treba ves čas zavedati, da ta, za razliko od demokracije na lokalni, regionalni oziroma nacionalni ravni, pri katerih gre za participacijo prebivalcev določene lokalne skupnosti, regije, oziroma države, vključuje vse tri ravni, in sicer (i) države, ki predstavljajo prebivalce znotraj svojih meja, (ii) politične akterje organizirane civilne družbe in ne nazadnje tudi (iii) 'prebivalce sveta' oziroma kozmopolite. S tem ko politična aktivnost prerašča iz medvladne v globalno, se raven odločanja dviguje z nacionalne na »pogosto neregulirano globalno raven« (Halpin 2008, 1). Tako se porajajo nasprotja med sistemom, ki temelji na načelu suverenih držav, in močno medsebojno povezanim globalnim sistemom, saj so države pri uresničevanju nalog, ki so bile nekdanje v njihovi izključni suvereni pristojnosti, vedno bolj odvisne od sodelovanja na mednarodni ravni.

Kot poudarjata Falk in Strauss (2001, 220), so »zahteve po demokratizaciji mednarodnega sistema del evolucijskega družbenega procesa, ki bo vztrajal in ki se bo okrepil«, pri čemer je

---

²¹ Held (1989, 13) poudarja, da temu ni bilo vedno tako – velika večina političnih mislecev od stare Grčije do današnjih dni je bila zelo kritična do teorije in prakse demokracije – skupna zavezanost demokraciji je namreč zelo mlad pojav.

okrepitev vloge civilne družbe »nujen element v strategiji globalne demokratizacije« (Patomáki 2004a, 4). Vendar pa gre ugotoviti, da je bila večina dosedanjih poskusov demokratizacije mednarodne skupnosti, torej vključevanja civilne družbe v postopke odločanja na mednarodni ravni, *ad hoc*. Pluralizem interesnih skupin v mednarodni skupnosti sicer narašča,²² vendar pa vzpostavitev telesa, ki bi predstavljal interes civilne družbe na globalni ravni, še vedno ni postala realnost, saj »posamezniki v mednarodni skupnosti nimajo nobene [institucionalizirane] vloge, razen kot državljani suverene države« (Archibugi 1993, 304).

Šabič (2008a, 76) opozarja, da bi podcenjevanje ali neustrezno zastopanje interesov posameznikov lahko vodilo v »ogrožanje stabilnosti mednarodne skupnosti kot celote«, oziroma, kot pravi Boutros-Ghali (2000, 106), demokratizacija na mednarodni ravni »spodbuja miroljubne odnose med državami«. Tako je v dobi globalizacije, ki intenzivira medsebojno povezanost tako posameznikov znotraj nacionalnih meja kot družb izven nacionalnih meja in ne nazadnje tudi držav na mednarodni ravni, »demokratizacija mednarodne skupnosti nujna, če želimo, da postane globalizacija politično sprejemljiva po celem svetu« (Falk in Strauss 2001, 218).

Povečanje števila demokratičnih držav je sicer eden izmed večjih dosežkov mednarodnih odnosov kot meddržavnega sistema v zadnjih dveh desetletjih, a kljub temu velja parlamentarno demokracijo kot »legitimno obliko upravljanja« (Archibugi 2000, 141) 'razširiti' na globalno raven. Namreč, če želimo globalne probleme reševati v skladu z demokratičnimi načeli, je treba oblikovati predstavništvo posameznikov v globalnem upravljanju, »neodvisno in avtonomno od njihove politične zastopanosti v nacionalnih zadevah« (Archibugi 1993, 211–2).

Takšno razmišljanje kliče po oblikovanju parlamentarne dimenzije globalnega upravljanja z oblikovanjem globalnega parlamenta kot splošno izvoljenega globalnega predstavniškega telesa 'prebivalcev sveta' oziroma kozmopolitov.²³ Namreč, z oblikovanjem globalnega

---

²² V času globalizacije, ko se načela suverenosti, teritorialnosti ter politične moči prepletajo, govorimo o pluralnosti akterjev, raznolikosti političnih procesov ter številčnosti ravni koordinacije ter delovanja, kar se odraža v (a) različnih oblikah medvladnih dogovorov, ki vključujejo različne ravni uveljavitve ter vrste uveljavitvenih instrumentov; (b) naraščajočem številu javnih agencij, ki vzpostavljajo stik z drugimi podobnimi agencijami v drugih državah, s čimer se oblikujejo transnacionalne mreže za obravnavanje globalnih problemov; (c) raznolikih poslovnih akterjih (podjetja, njihove podružnice ter organizacije kot na primer Mednarodna trgovinska zbornica), ki oblikujejo transnacionalne mehanizme, s katerimi urejajo medsebojne odnose; (d) mednarodnih nevladnih organizacijah, ki igrajo pomembno vlogo na različnih področjih globalnega upravljanja in na različnih ravneh procesa sprejemanja globalnih odločitev ter (e) javnih organih, akterjih poslovnega sveta ter nevladnih organizacijah, ki delujejo na različnih področjih, da bi se oblikovali novi pristopi reševanja problemov (povzeto po Held 2004, 367).

²³ Strauss (2005, 3) kot enega izmed možnih pozitivnih učinkov vzpostavitve globalnega parlamenta izpostavlja povečanje globalne varnosti, saj bi globalna parlamentarna skupščina »demokratično nadomestila zagotavljanje nacionalne varnosti, ki izhaja iz dominacije in nasilja«. Ker bi bili delegati globalnega parlamenta neposredno voljeni s strani prebivalcev (in ne nastavljeni s strani države), bi oblikovali svoje odločitve na ideološki in ne na nacionalni ravni. Za državljane, ki so

parlamenta bi posamezniki lahko (so)oblikovali odločitve, ki učinkujejo na globalni ravni, s čimer bi omejili monopol držav,²⁴ državljani suverenih držav pa bi tako postali tudi 'državljani sveta' oziroma kozmopoliti, kar pomeni, da bi bili hkrati »državljani svoje skupnosti, državljani širše regije, v kateri živijo, in državljani kozmopolitske, transnacionalne skupnosti« (Held 2000, 30).²⁵ Menim, da bi se z vzpostavitvijo globalnega parlamenta kot splošno izvoljenega globalnega predstavniškega telesa 'prebivalcev sveta' oziroma kozmopolitov naposled oblikovala globalna civilna družba v pravem pomenu besede. 'Globalna civilna družba',²⁶ kot smo ji priča danes, namreč še ne predstavlja okolja za legitimno predstavništvo interesov posameznikov na globalni ravni. Njeni predstavniki v številnih mednarodnih nevladnih organizacijah kot najpogostejših oblikah združevanja 'globalne civilne družbe' namreč niso voljeni (Held in McGrew 2002, 14; Kaldor 2003, 591). Vzpostavitev globalnega parlamenta, kjer bi bili predstavniki globalne civilne družbe voljeni, bi tako zagotovila zastopanje interesov posameznikov po celem svetu, s čimer bi se oblikovala globalna civilna družba v pravem pomenu besede. Z oblikovanjem globalne civilne družbe, ki je ključna za globalno upravljanje (Held in McGrew 2002, 11), pa bi posledično lahko odpravljali demokratični deficit globalnega upravljanja.²⁷

V sodobni mednarodni skupnosti, ko svet postaja vedno bolj »globaliziran in globalizirajoč se« (Rizman 2011, 690), meje med nacionalnimi in globalnimi problemi postajajo vse bolj zabrisane. A kljub temu da v času, ko se ne pogloblja, širi in pospešuje le medsebojna povezanost držav in družb temveč tudi posameznikov in kljub dejstvu da za reševanje globalnih oziroma nadnacionalnih izzivov »ne zadoščata več ukrepanje posameznih nacionalnih držav ali kooperativno sodelovanje med tistimi, ki so za njih usposobljeni«

---

nezadovoljni z razmerami bodisi na lokalni, nacionalni ali globalni ravni, pa bi globalni parlament predstavljal alternativno ekstremnimi dejanjem kot so terorizem in druge oblike političnega nasilja. Globalni parlament bi pospeševal mirno reševanje sporov, saj bi izvoljeni delegati predstavljali posameznike in ne države, kar pomeni, da delegatom ne bi bilo treba voliti v skladu z nacionalnimi politikami in stališči. Koalicije bi se oblikovale po drugi liniji kot se oblikujejo v okviru nacionalnih parlamentov, in sicer na podlagi svetovnih nazorov, politične usmerjenosti in interesov.

²⁴ Pri tem je vseskozi treba upoštevati načelo subsidiarnosti, v skladu s katerim se odločitve sprejemajo na upravni ravni, ki je kolikor mogoče blizu državljanom. Tako naj se mednarodnega sistema ne bi obremenjevalo s problemi, za katere se najbolj učinkovite rešitve oblikujejo na lokalni, regionalni ali nacionalni ravni (povzeto po Held 2004, 376).

²⁵ Pri tem je zanimivo, da že danes kar 15 odstotkov svetovne populacije opredeljuje svojo identiteto primarno kot regionalno/globalno, 38 odstotkov kot nacionalno in 47 odstotkov kot lokalno (Norris 2000 v Archibugi 2004, 444), kar potrjuje, da »občutek pripadnosti svetovni skupnosti narašča« (Archibugi 2004, 445).

²⁶ Termin globalna civilna družba namenoma uporabljam v narekovajih, saj je v sodobni mednarodni skupnosti 'globalna civilna družba' fenomen, ki je dvoumen in predmet političnih razprav oziroma, kot se izrazi Keane (2003, 121), je globalna civilna družba, ko smo ji priča danes, še vedno v nastajanju. 'Globalna civilna družba' se namreč še razvija, njen pomen pa je v veliki meri odvisen od sposobnosti, da postane bolj demokratična. V magistrskem delu se 'globalna civilna družba' nanaša na nevladni prostor, ki ni namenjen ustvarjanju dobička in kjer se posamezniki povezujejo z namenom vplivati na oblikovanje odločitev o globalnih problemih. Je gonilna sila v nasprotno smer od obstoječega sistema držav in predogled nove družbene realnosti, ki bo nadomestila obstoječi sistem (Held 1995, 267–83, Scholte 2000, 277–80). Za podrobnejšo definicijo glej 5. poglavje.

²⁷ Pri tem Holden (2000, 3) izpostavlja, da je oblikovanje globalne demokracije do določene mere odvisno od obstoja globalne skupnosti, pri čemer pa procesi globalizacije in premiki v smer oblikovanja globalne demokracije lahko pripomorejo k oblikovanju globalne skupnosti.

(Rizman 2009, 18), v ospredju odločanja na globalni ravni še vedno ostajajo suverene države kot temeljni akterji mednarodne skupnosti in ključni subjekti mednarodnega prava, ki imajo pri odločanju na mednarodni ravni največjo stopnjo in najširši obseg moči. Pri tem pa v prvi vrsti stremijo k uresničevanju pogosto ozkih in egoističnih nacionalnih interesov. Mednarodni odnosi tako ostajajo v prvi vrsti zgolj meddržavni, posamezniki pa na mednarodni ravni ostajajo brez institucionalizirane vloge – nastopajo zgolj in samo v vlogi državljana suverene države. Tako dejstvo, da se posamezniki ne morejo (ne)posredno vključevati v proces oblikovanja odločitev o globalnih problemih, ki učinkujejo na vsakega posameznika, kaže na demokratični deficit globalnega upravljanja. Slednje kliče po demokratizaciji mednarodne skupnosti oziroma parlamentarizaciji globalnega upravljanja, natančneje po vzpostavitvi globalnega parlamenta kot predstavniškega telesa vseh 'prebivalcev sveta', ki bi zastopal interes posameznikov na globalni ravni neodvisno od njihove politične zastopanosti v nacionalnih zadevah. Tako bi bila posameznikom zagotovljena vključenost v globalno upravljanje, s tem pa bi 'globalna civilna družba' pričela delovati kot okolje za legitimno predstavništvo interesov posameznikov na globalni ravni.

1.2 Cilji in omejitve magistrskega dela

V magistrskem delu se vseskozi osredotočam na demokratični deficit v mednarodni skupnosti in oblikovanje globalnega parlamenta kot načina odprave demokratičnega deficita globalnega upravljanja in demokratizacije mednarodne skupnosti. Z vzpostavitvijo globalnega parlamenta kot splošno izvoljenega globalnega predstavniškega telesa 'prebivalcev sveta' oziroma kozmopolitov bi se, kot že rečeno, oblikovala globalna civilna družba v pravem pomenu besede. V tem smislu bo magistrsko delo vodilo osrednje raziskovalno vprašanje, **ali so v sodobni mednarodni skupnosti že vzpostavljeni temeljni pogoji za odpravo globalnega demokratičnega deficita z vzpostavitvijo globalnega parlamenta?** Pri tem se zavedam, da je projekt vzpostavitve globalnega parlamenta zahteven, njegova uresničitev pa odvisna od številnih dejavnikov, ki jih bom obravnavala v pričujočem magistrskem delu.

S preverjanjem temeljnih pogojev, na podlagi katerih bom lahko oblikovala odgovor na osrednje raziskovalno vprašanje, želim opozoriti na pomen odprave globalnega demokratičnega deficita. Pri tem namen magistrskega dela ni podati enoznačen odgovor (v smislu 'da' ali 'ne'), ali je že prišel pravi čas za vzpostavitev globalnega parlamenta oziroma podati odgovor, kako vzpostaviti globalni parlament, kot tudi ne proučiti, kako bi oblikovanje globalnega parlamenta vplivalo na obstoječo strukturo mednarodne skupnosti, npr. na mednarodno pravo kot »širok in spreminjajoč korpus pravil, kvazi-pravil in precedensov, ki

opredeljuje temelje za soobstoj in sodelovanje v mednarodnem sistemu« (Held 1995, 107).²⁸ Prav tako namen magistrskega dela ni odgovoriti, kaj bi se, če bi bil globalni parlament dejansko vzpostavljen, zgodilo z obstoječim sistemom upravljanja s strani mednarodnih organizacij. Vse to presega temeljni namen in okvire magistrskega dela, ki želi prek preverjanja temeljnih pogojev za oblikovanje globalnega parlamenta orisati težo problema demokratičnega deficita globalnega upravljanja in preveriti, ali so v nadaljevanju opredeljeni pogoji za oblikovanje globalnega parlamenta izpolnjeni.

Ker pa so se v sodobni mednarodni skupnosti oblikovale tudi že konkretne pobude, ki želijo zmanjšati demokratični deficit globalnega upravljanja in tako prispevati k demokratizaciji mednarodne skupnosti, se bo magistrsko delo osredotočilo tudi na opredelitev temeljnih predpostavk obstoječih pobud zmanjšanja demokratičnega deficita globalnega upravljanja. Tako bom proučila osrednjo izmed pobud po demokratizaciji Organizacije Združenih narodov kot najbolj univerzalne medvladne organizacije, in sicer predlog vzpostavitve parlamentarne skupščine Združenih narodov kot splošno voljenega predstavniškega telesa prebivalcev držav članic, in pobudo Svetovnega socialnega foruma, ki predstavlja prvi resni poskus organiziranja 'globalne civilne družbe' (Patomäki in Teivainen 2004, 116).

1.3 Pogoji za vzpostavitev globalnega parlamenta, struktura in metodologija

Pri iskanju odgovora na raziskovalno vprašanje uporabljam neempirične in empirične raziskovalne metode. V pretežnem delu uporabljam neempirične metode, saj se magistrsko delo opira na dostopno domačo, predvsem pa tujo literaturo in ostale vire, ki posredno ali neposredno obravnavajo odločanje v mednarodni skupnosti v povezavi s pomanjkanjem demokratične legitimnosti globalnega upravljanja.²⁹ Tukaj uporabim metodo razlage oziroma tolmačenja primarnih in sekundarnih virov in na njeni podlagi metodo primerjalne analize s študijo primerov (npr. pri analizi demokratičnega deficita mednarodnih vladnih organizacij) ter metodo zgodovinsko-razvojne analize (npr. pri obravnavi razvoja mednarodnih nevladnih organizacij). Pomen, rabo in odnose med ključnimi pojmi in koncepti magistrskega dela bom opredelila na podlagi konceptualne analize in interpretacije primarnih in sekundarnih virov, in

---

²⁸ Mednarodno pravo namreč ne pozna centraliziranih organov – tako na primer na področju sodstva ne poznamo osrednjega sodnega organa, saj je v sedanjem mednarodnem pravu reševanje sporov prepuščeno sodišču le s pristankom obeh strani v sporu, kot tudi ne osrednjega parlamentarnega organa.

²⁹ Pri tem se zavedam, da pri iskanju odgovora na raziskovalno vprašanje še zdaleč nisem proučila vse literature, ki je vezana na tematiko magistrskega dela, vendar sem si ves čas prizadevala, da bi bil izbor literature s področja, ki ga raziskuje, kar se da obsežen in relevanten.

sicer na vsebinsko relevantnih mestih magistrskega dela. Pri primerjalnih in zgodovinsko-razvojnih metodah bom mestoma smiselno uporabila tudi opisno (deskriptivno) metodo. Empirično pa se problematike lotevam pri javnomnenjski raziskavi s spletno anketo, kjer proučujem javno mnenje v povezavi s tematiko magistrskega dela.³⁰ Pri izboru metodologije sem se opirala na Navodila za pisanje kot priročnik, ki je nastal na podlagi večletnih izkušenj pedagoških delavcev Katedre za mednarodne odnose Fakultete za družbene vede in ki daje temeljne nastavke v zvezi z metodologijo raziskovanja (Bučar in drugi 2002, 1).

Ker me zanima tudi, kakšen je trenutni pogled vodilnih avtorjev na nekatera temeljna vprašanja na področju globalnega demokratičnega deficita, povezana s pogoji za oblikovanje globalnega parlamenta, z metodo neposrednega pridobivanja informacij opravim strukturiran intervju z zaprtimi, polzaprtimi in odprtimi vprašanji z dr. Straussom, vodilnim avtorjem na področju globalne demokracije, ki se pri svojem delu in v svojih akademskih prispevkih osredotoča na demokratični deficit v mednarodni skupnosti in pobude odprave pomanjkanja demokratične legitimnosti globalnega upravljanja.³¹

Samo strukturo magistrskega dela je najbolje opisati s pomočjo opredelitve temeljnih pogojev za odpravo demokratičnega deficita v mednarodni skupnosti z vzpostavitvijo globalnega parlamenta, saj bodo ti vodili raziskavo v magistrskem delu. Ti pogoji so:³²

1. teoretična osmislitev prisotnosti ideje o globalnem parlamentu;
2. demokratična ureditev večine držav sveta;
3. demokratičnost mednarodne skupnosti oziroma obstoj demokratičnega deficita globalnega upravljanja;
4. obstoj 'globalne civilne družbe' in
5. javna podpora ideji o oblikovanju globalnega parlamenta.

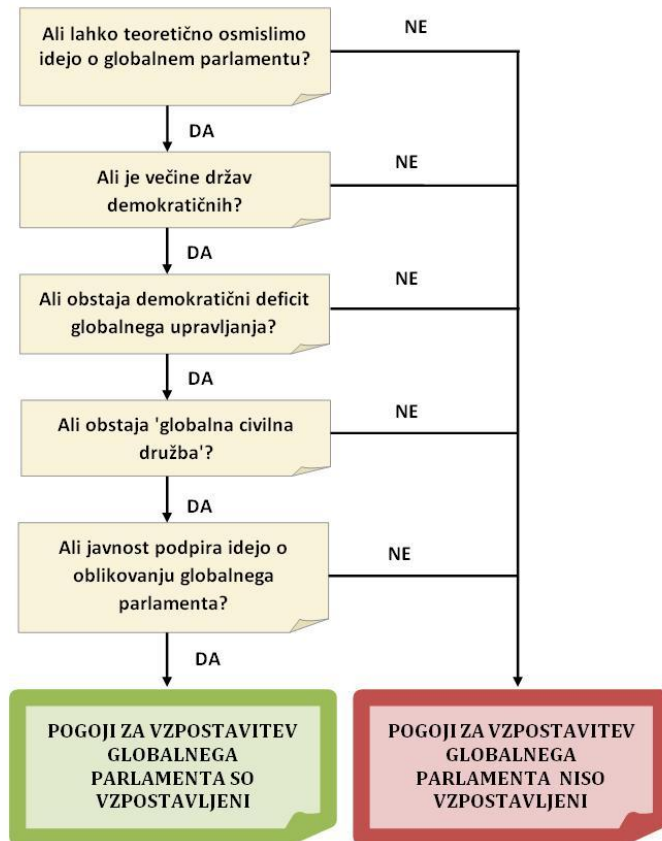
³⁰ Metodologijo podrobneje opredelim v nadaljevanju ob predstavitvi strukture magistrskega dela.

³¹ Dr. Andrew Strauss je profesor prava na Widener University School of Law z nazivom Distinguished Professor of Law. Je soavtor četrte izdaje *International Law and World Order*, njegovi članki so bili objavljeni v revijah *Foreign Affairs*, *The Harvard Journal of International Law*, and *The Stanford Journal of International Law*. Je avtor številnih članov na temo demokratizacije mednarodnega sistema (*On the Creation of a Global People's Assembly: Legitimacy and the Power of Popular Sovereignty*, *Overcoming the Dysfunction of the Bifurcated Global System: The Promise of A Peoples Assembly*, *taking democracy global: assessing the benefits and challenges of a global parliamentary assembly*, *Toward Global Parliament*).

³² Velja poudariti, da se pri določanju temeljnih pogojev za vzpostavitev globalnega parlamenta nisem opirala na nobenega izmed temeljnih avtorjev in teoretikov kozmopolitske demokracije (Held, Archibugi, Strauss), saj se slednji v svojih delih osredotočajo bolj na samo problematiko demokratičnega deficita globalnega upravljanja na splošno in ne tudi konkretno na pogoje za oblikovanje globalne demokracije in globalnega parlamenta. Pri opredeljenih pogojih je ključno izpostaviti tudi, da v magistrskem delu obravnavam temeljne pogoje in ne pogoje, ki bi jih bilo treba izpolniti, v kolikor bi ugotovili, da so v magistrskem delu obravnavani temeljni pogoji izpolnjeni. V tej luči lahko razumemo obravnavane pogoje kot pogoje prve faze oblikovanja globalnega parlamenta.

Shema 1.1 sintetično prikazuje temeljne pogoje za vzpostavitev globalnega parlamenta v obliki vprašanj, ki bodo analizirani v pričujočem magistrskem delu. Podrobnejša opredelitev temeljnih pogojev, kjer pojasnim tudi strukturo in metodologijo magistrskega dela, je podana v nadaljevanju.

Shema 1.1: Pogoji za vzpostavitev globalnega parlamenta

1. Pri teoretični osmislitvi prisotnosti ideje o globalnem parlamentu bom v drugem poglavju z opiranjem na analizo in interpretacijo sekundarnih virov opredelila kozmopolitizem in temeljne predpostavke teorije kozmopolitske demokracije, ki predstavlja »najbolj dovršen prispevek k sodobni razpravi o alternativah obstoječemu svetovnem redu« (Šabič 2008a, 78). Kozmopolitska demokracija, ki v veliki meri temelji na Kantovem eseju o večnem miru (1795), naslavlja idejo o oblikovanju globalne demokratične ureditve kot način odprave demokratičnega deficita globalnega upravljanja. Predvideva vzpostavitev globalnega parlamenta, v katerem imajo posamezniki, ne glede na njihov družbeni položaj (Archibugi 2004, 457), politično predstavništvo »neodvisno in avtonomno od njihove političnega predstavništva v notranjepolitičnih zadevah« (Archibugi 1998, 211–2).

2. Ker ideja vzpostavitve globalnega parlamenta izhaja iz temeljne namere vpeljati demokratično legitimnost oziroma parlamentarno dimenzijo v globalno upravljanje, je drugi

pogoj za vzpostavitev globalnega parlamenta demokratična ureditev večine držav sveta. Za nadgradnjo mednarodnega medvladnega sistema s parlamentarno dimenzijo je namreč podpora držav kot osrednjih akterjev mednarodnih odnosov ključna. Namreč, če država ne zagovarja demokracije na nacionalni ravni, potem ta država po vsej verjetnosti tudi ne bo podprla ideje o oblikovanju demokracije na globalni ravni.³³ Pri tem pa drži, da povečanje števila demokratičnih držav še »ne bi avtomatično prineslo globalne demokracije« (Archibugi 2004, 442), bi pa vsekakor olajšalo sam proces demokratizacije globalnega upravljanja. Tako bom v tretjem poglavju z opiranjem na analizo in interpretacijo rezultatov raziskav, ki spremljajo demokratičnost držav po svetu, proučila, koliko držav ima demokratično ureditev.

3. V četrtem poglavju bom proučila demokratičnost mednarodne skupnosti in tako pokazala na obstoj demokratičnega deficita globalnega upravljanja in, posledično, pomen oblikovanja globalnega parlamenta. Ker v sodobni mednarodni skupnosti globalno upravljanje pomeni odločanje na ravni mednarodnih vladnih organizacij (Held in McGrew 2002, 11; Moravcsik 2004; 336), se bom tako osredotočila na demokratično legitimnost mednarodnih vladnih organizacij,³⁴ saj so le-te pri proučevanju mednarodnih odnosov pogosto postavljene v ospredje raziskav (Šabič 2007, 941). Pri tem se demokratični deficit mednarodnih vladnih organizacij nanaša na pomanjkanje ustrezne odgovornosti odločanja oziroma na proceduralni vidik demokratične legitimnosti odločanja, tj. na možnost vključevanja posameznikov kot prebivalcev držav članic mednarodne vladne organizacije v postopke odločanja. Namreč, posamezniki kot »državljeni držav članic mednarodnih organizacij imajo pravico sodelovati v odločanju mednarodnih organizacij« (Stutzer in Frey 2005, 305). Tako bom izpostavila okoliščine, v katerih mednarodna vladna organizacija v svojo strukturo (ne) vključi predstavniških organov, in preverila, ali in na kakšen način mednarodna vladna organizacija namenja pozornost sodelovanju z nevladnimi akterji (civilno družbo).

Tako bom z analizo in interpretacijo primarnih in sekundarnih virov s pomočjo študije primerov predstavila ključne pomanjkljivosti temeljnih mednarodnih vladnih organizacij z vidika njihove demokratične legitimnosti. V prvi vrsti se bom osredotočila na Organizacijo Združenih narodov kot »najbolj univerzalno globalno politično organizacijo« (Patomäki in

---

³³ Kar pa hkrati ne pomeni tudi avtomatično podporo demokratične države vzpostavitvi globalnega parlamenta, saj, kot poudarjajo realisti (npr. Morgenthau 1968, Carr 1978 in Waltz 1979), države v mednarodni skupnosti še vedno v prvi vrsti stremijo k uresničevanju svojih egoističnih interesov, oblikovanje globalnega parlamenta pa bi pomenilo, da države ne bi bile več popolnoma suverene pri odločanju o zadevah, ki učinkujejo na globalni ravni.

³⁴ Pri tem pa velja poudariti, da je mednarodni red širok koncept, ki vključuje različne dogovore, ki upravljajo aktivnosti vseh (ali skoraj vseh) članov mednarodne skupnosti na širokem področju raznolikih zadev, medtem ko so mednarodni režimi bolj specializirani dogovori, ki se nanašajo na natančno določene aktivnosti, vire ali geografska področja in pogosto vključujejo samo določen del članov mednarodne skupnosti (Young 1989, 13 v Rosenau 1992, 9).

Teivainen 2004, 9). Organizacija Združenih narodov je namreč edina medvladna organizacija, katere članice so skoraj vse države, oziroma »organizacija, ki združuje tako rekoč vse prebivalce tega planeta [...] in je tista univerzalna organizacija na tem planetu, ki ima potencial, da postane resnično ena in edina, za katero bi lahko vsak prebivalec tega planeta rekel, da je njegova« (Šabič 2010, 40). Nadalje bom z vidika demokratične legitimnosti proučila pomanjkljivosti tistih temeljnih mednarodnih vladnih organizacij, ki obvladujejo »globalni bančni, monetarni in trgovinski režim« (Šabič 2007, 948) in so hkrati tudi del sistema Organizacije Združenih narodov, tj. Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne banke kot osrednjih mednarodnih finančnih organizacij in Svetovne trgovinske organizacije kot osrednje mednarodne trgovinske organizacije. Menim, da je poleg organizacije Združenih narodov v analizo treba vključiti tudi tiste mednarodne vladne organizacije, ki oblikujejo mednarodni gospodarski sistem, saj so »globalne finance ključno področje globalnega upravljanja« (Patomäki in Teivainen 2004, 7).

4. Ker se bo z vzpostavitvijo globalnega parlamenta v končni fazi oblikovala globalna civilna družba v pravem pomenu besede, tj. kot okolje za legitimno predstavništvo interesov posameznikov na globalni ravni, je kot četrti pogoj treba opredeliti obstoj 'globalne civilne družbe'. Tako bom v petem poglavju z analizo in interpretacijo sekundarnih virov opredelila fenomen pojava 'globalne civilne družbe', pri čemer se bom osredotočila na mejnike njenega razvoja, predstavila pa bom tudi temeljne izzive, s katerimi se mora soočiti, da bi bila bolj uspešna pri pospeševanju demokratične legitimnosti globalnega upravljanja.

Pred proučevanjem petega pogoja, tj. preverjanjem javne podpore ideji o oblikovanju globalnega parlamenta, bom v šestem poglavju predstavila osrednje že oblikovane pobude, kako zmanjšati demokratični deficit globalnega upravljanja in tako prispevati k demokratizaciji mednarodne skupnosti. S tem želim pokazati, da je v praksi mednarodnih odnosov problem demokratičnega deficita globalnega upravljanja že sprožil predloge, ki lahko služijo kot izhodišče za oblikovanje globalnega parlamenta. Tako bom s študijo primerov prek analize in interpretacije sekundarnih virov obravnavala osrednje predpostavke pobude demokratizacije ene najbolj univerzalne medvladne organizacije, in sicer predlog vzpostavitev parlamentarne skupščine Združenih narodov kot splošno voljenega predstavniškega telesa prebivalcev držav članic Organizacije Združenih narodov, predstavila pa bom tudi Svetovni socialni forum kot enega izmed primerov oblikovanja novega dogovora izven strukture obstoječih mednarodnih vladnih organizacij. Svetovni socialni forum namreč predstavlja »prostor, kjer se združujejo samo organizacije in gibanja civilne družbe z vseh držav sveta« (Patomäki 2004, 145).

Ker je po mnenju teoretikov kozmopolitske demokracije (Falk in Strauss 2000; Held 2004) Evropska unija prva medvladna organizacija, ki uresničuje nekatere cilje kozmopolitske demokracije in ki lahko služi kot primer, iz katerega lahko izhajamo v prizadevanjih za vzpostavitev globalnega parlamenta, bom na tem mestu s študijo primera prek analize in interpretacije primarnih in sekundarnih virov ponazorila napredek Evropske unije pri krepitvi njene demokratične legitimnosti. Namreč, Lizbonska pogodba z uvedbo novega instrumenta evropske državljske pobude, ki prebivalcem držav članic omogoča neposredno sodelovanje pri sprejemanju evropske zakonodaje, stremi h krepitvi participativne demokracije na ravni Evropske unije.³⁵

5. Kot peti pogoj za vzpostavitev globalnega parlamenta opredeljujem podporo javnosti ideji o oblikovanju globalnega parlamenta, ki je kot splošno izvoljeno globalno predstavniško telo 'prebivalcev sveta' oziroma kozmopolitov namenjeno zagotavljanju posredne participacije posameznikov pri odločanju o globalnih problemih. Brez prave podpore javnosti globalni parlament namreč ne bi uresničil svojega osnovnega namena, saj javnost, ki njegove vzpostavitve ne podpira, tudi ne bi želela v njem sodelovati. Namreč, globalni parlament lahko dobi naziv 'predstavniško telo svetovnega prebivalstva' in postane legitimno zgolj in samo s privolitvijo in podporo javnosti (Held 1995, 231).

Z namenom odgovoriti na vprašanja, ali javnost globalni demokratični deficit prepozna kot relevantno vprašanje in kolikšna je podpora javnosti pobudi oblikovanja globalnega parlamenta, sem opravila javnomnenjsko raziskavo prek spletne ankete.³⁶ Za spletno anketiranje sem se odločila, ker je tovrstna metoda v primerjavi s tradicionalnimi metodami zbiranja podatkov (npr. osebni intervjuji, telefonske ankete in vprašalniki, poslani po pošti) hitreje izvedljiva in cenejša (Fricker in drugi 2005, 371 v Pšaker 2010, 6), hkrati pa omogoča zajemanje večjega števila anketirancev brez njihove osebne prisotnosti, zagotavlja anonimnost in omogoča preseganje časovnih in geografskih omejitev, saj je bil dostop do spletne ankete ves čas omogočen vsakomur s povezavo do svetovnega spleta.³⁷

Opravljena javnomnenjska raziskava je eksplorativna oziroma pilotna študija, saj je izvedena na manjšem vzorcu (138 anketirancev), ki je slučajen.³⁸ Če bi želela opraviti

---

³⁵ Ta novost najmanj milijonu prebivalcev iz vsaj četrte države članice Evropske unije omogoča, da Komisijo pozovejo k pripravi zakonodajnih predlogov na področjih, za katera je pristojna (Europa.eu 2010a, 15. december).

³⁶ V magistrskem delu uporabljam besedo javnost kot splošno javnost, ki ne obstaja v organizirani obliki in se nanaša na celotno populacijo, javno mnenje pa se nanaša na mnenje splošne javnosti o javnih zadevah, ki ga izmerimo z javnomnenjskimi glasovanji (za podrobnejšo definicijo glej 7. poglavje).

³⁷ Pri tem se zavedam, da so iz anketiranja izključene vse tiste osebe, ki interneta ne uporabljajo, kar se verjetno izraža v družbeno-demografskih lastnostih vzorca anketirancev. Sicer pa so prednosti in slabosti spletnega anketiranja podrobneje predstavljene v 7. poglavju.

³⁸ Vse enote populacije so namreč imele enako možnost, da so bile izbrane v vzorec (Ferligoj 1994, 2).

osnovno raziskavo, ki bi sledila pilotni študiji, bi morala zajeti znatno večji vzorec, kar pa bi preseglo zastavljeni časovni okvir izvedbe spletne ankete. Pri tem Toš in Hafner-Fink (1997, 115) ugotavljata, da proučevanje »problema, ki terja zelo obsežno raziskavo, pogosto ostane le na eksplorativni ravni«. Tako sem se že ob oblikovanju spletne ankete odpovedala statističnemu posploševanju na celotno svetovno populacijo. Opravljena raziskava tako ni inferenčna statistična analiza, saj ne moremo statistično sklepati iz vzorca (dela populacije) na celotno populacijo, lahko pa iz rezultatov spletne ankete oblikujem smernice, ki nakazujejo, kakšno bi bilo splošno javno mnenje, če bi poleg eksplorativne študije opravila tudi osnovno raziskavo.

V zadnjem delu magistrskega dela bom podala sklepne ugotovitve in odgovorila na osrednje raziskovalno vprašanje, ali so v sodobni mednarodni skupnosti že vzpostavljeni temeljni pogoji za odpravo globalnega demokratičnega deficita z vzpostavitvijo globalnega parlamenta.

2 Kozmopolitizem in teorija kozmopolitske demokracije

Ker je prvi pogoj za oblikovanje globalnega parlamenta teoretična osmislitev ideje o globalnem parlamentu, se bom v tem poglavju osredotočila na kozmopolitizem in teorijo kozmopolitske demokracije kot model demokracije, ki je dal najbolj dovršen prispevek k sodobni razpravi o alternativah obstoječemu svetovnem redu (Šabič 2008a, 78). V razpravi o demokratičnem deficitu globalnega upravljanja lahko kozmopolitska demokracija namreč služi kot mehanizem za oblikovanje politik in načinov odločanja za tiste probleme, ki presegajo »nacionalno zamejene liberalne (predstavniške) demokracije« (Pikalo 2011, 37), tj. globalne probleme.

Kot ugotavlja Pikalo (*ibid.*, 38), kozmopolitizem kot pristop k reševanju globalnih problemov ni nov koncept. Začetki ideje kozmopolitizma segajo v obdobje antične Grčije,³⁹ njegovo temeljno prepričanje pa odraža odgovor t. i. očeta kozmopolitizma Diogena Laertskega iz Sinope (4. stoletje pr. n. št.) na vprašanje, od kod prihaja: »Sem državljani sveta« (Laertius 1950, 63). V Diogenovem času, ko so se Grki identificirali bodisi na relaciji posameznik – mestna država bodisi na ravni državljanov Grčije, je bil to prav gotovo prodoren koncept.⁴⁰

---

³⁹ Termin kozmopolitizem, ki izhaja iz grščine, sestavljen pa je iz besede *kozmos* (vesolje) in *polis* (mesto), je nazor, po katerem človek ne pripada posameznemu narodu, ampak svetu kot celoti.

⁴⁰ Nastanek kozmopolitizma je povezan s propadom *polisa*, ko mu je Aleksander veliki odvzel večji del formalne svobode, da bi uresničil načrt vzpostavitve monarhije, ki bi združevala ne le mesta, temveč tudi različne dežele in rase (Reale 2002). Ob razpadu njegove monarhije so se sicer oblikovala kraljestva v Egiptu, Siriji in Makedoniji, ki pa niso mogla nadomestiti

Na grškem konceptu kozmopolitizma so kasneje gradili stoiki, ki so posameznika opredeljevali kot državljana 'kozmpolisa' kot »racionalno bitje z univerzalnimi pravicami« (Held 1995, 227). Trdili so, da »prebivalce tega našega sveta ne bi smeli razlikovati glede na lastna pravna pravila v ločenih mestih in skupnostih, ampak bi morali smatrati vse ljudi kot člane ene skupnosti in ene politične skupnosti ter bi morali imeti skupno življenje in red, skupen vsem« (Heater 1996, 13). Stoiki so bili prvi, ki so se eksplicitno poimenovali kot kozmopoliti (Held 2002, 308).

Temeljna predpostavka stoikov je bila, da je vsak posameznik dejansko prebivalec dveh skupnosti: v prvi vrsti lokalne skupnosti, v katero se rodi, in skupnosti, ki jo posameznik zagovarja in si v njej želi živeti (Nussbaum 1997, 30; Held 2002, 309). To razmišljanje stoikov dobro ponazarja Hieroklejev krožni model identitete, v skladu s katerim se mora vsak posameznik identificirati v koncentričnih krogih. Prvi krog je krog okoli posameznika, drugi je posameznikova ožja družina, tretji posameznikova širša družina, potem lokalna skupnost, someščani, sodržavljeni ter naposled celotno človeštvo. Naloga državljana sveta oziroma kozmopolita pa je, da te kroge usmeri proti središču, s čimer postanejo vsi posamezniki njegovi someščani (Nussbaum 1997, 30–1).

Antični kozmopolitizem in kozmopolitizem stoikov opredeljujemo kot moralni kozmopolitizem, katerega temeljna predpostavka je, da vsi ljudje pripadajo isti moralni skupnosti, torej da so podvrženi istim moralnim načelom, pri čemer so meje med narodi, državami, kulturami ali družbami z moralnega vidika irelevantne (Appiah 2006).⁴¹ Moralni kozmopolitizem se nanaša na moralni univerzalizem, tj. na vsako teorijo morale, ki predvideva univerzalno veljavnost in uporabnost moralnih načel (Hutchings 1999, 154).

V času razsvetljenstva, ko je definicija terminov kozmopolitizem in svetovno državljanstvo prerasla zgolj filozofsko definicijo, se je razvil politični kozmopolitizem, ki se nanaša na vsako videnje, ki predpisuje načine političnega delovanja in institucije, ki delujejo prek, nad in čez meje nacionalne države in so potencialno globalne v svojem dosegu (*ibid.*). Kot izpostavljata Kleingeld in Brown (2002), je termin kozmopolit v času razsvetljenstva odražal osebo, ki ni več podrejena neki določeni veri ali politični oblasti, v nekaterih pogledih pa celo osebo z urbanim življenjskim slogom, oziroma osebo, ki rada potuje in navezuje mednarodne stike ter se tako počuti doma kjerkoli, ne le v svoji domovini.

---

političnega ideala polisa, katerega zlom je pomenil zlom istovetenja med človekom in meščanom (*ibid.*, 5–6), ki se ni mogel več opreti na vrednote mesta.

⁴¹ Sodobni moralni kozmopolitizem za razliko od antičnega, ki poudarja predvsem moralno obveznost do sočloveka, temelji na dolžnosti pomagati tujcem in soljudem, ki trpijo, kot tudi dolžnosti zavzemanja za temeljne človekove pravice in pravičnost (Kleingeld in Brown 2002).

Immanuel Kant, ki je nadaljeval s konceptom stoikov, je ugotavljal, da vsa racionalna bitja pripadajo eni moralni skupnosti in da je večni mir dosegljiv le med državami z isto obliko državne ureditve (Held 2002, 310), tj. demokratične ureditve, kjer kolektivne odločitve sprejema prebivalstvo.⁴² Kot temeljni pogoj za vzpostavitev večnega miru je opredeljeval nujnost oblikovanja globalne federacije,⁴³ pri čemer gre za oblikovanje mednarodnega organa, ki bi imel pristojnosti in zmogljivosti reševati globalne probleme. Takšen mednarodni organ bi imel tudi zadosten obseg pristojnosti, da bi države prisilil k ali odvrnil od določenega ravnanja.⁴⁴

Kant v delu *K večnemu miru* (1795), v katerem obravnava predvsem politično ureditev sveta, poleg nacionalnega in mednarodnega prava opredeljuje *ius cosmopolitanum*, torej kozmopolitsko pravo, kot temeljno načelo na poti k vzpostavitvi večnega miru, ki bi dejansko zaščitilo ljudi pred vojno. Za Kanta je kozmopolitsko pravo »nujno dopolnilo nepisanemu kodeksu obstoječega nacionalnega in mednarodnega prava, s pomočjo katerega se bo mednarodno pravo preoblikovalo v javno pravo človeštva« (Held 1995, 227).⁴⁵ Pri tem Kant omejuje obliko in obseg kozmopolitskega prava na pogoje univerzalne gostoljubnosti, ki se nanaša na pravico tujca, da ga v drugi državi ne sprejmejo in obravnavajo s sovražnostjo (ta pravica se nanaša na izmenjavo idej in dobrin s prebivalci druge države, nikakor pa se ne nanaša na pravico stalnega prebivališča ali državljanstva). V tej luči kozmopolitsko pravo presega pravice narodov in držav in se nanaša na t. i. »univerzalno skupnost« (*ibid.*, 228).

Za Kanta je torej mir med državami opredeljen kot rezultat civilizacijskega procesa, ki bi vodil k oblikovanju kozmopolitskega prava, ki združuje državljane in države v višjo zvezo držav, ki bi naredilo konec nasilju, saj bi uravnavalo njene subjekte kot državljane nove politične unije, v kateri vlada pravo.⁴⁶ To unijo je Kant poimenoval univerzalna oziroma globalna civilna družba (Keane 2003, 21).

---

⁴² Kant (1795) se je sicer zavedal, da je ideja kozmopolitizma v njegovem času sama po sebi naivna – tej ideji so se posmehovali veliki državniki, češ, da je otročja in izključno akademska (Waldron 2000, 229).

⁴³ Ideja vzpostavitve globalne federacije se v zadnjem desetletju zavzeto vrača v znanstvena razmišljanja o mednarodnih odnosih (Campbell 2008). Alexander Wendt (2003), eden izmed vplivnejših ameriških teoretikov mednarodnih odnosov, pravi, da je oblikovanje globalne vlade neizogibno, pri čemer zagovarja oblikovanje formalne svetovne države, tj. nove suverene politične entitete z ustavnimi oblastmi nad državami (Campbell 2008).

⁴⁴ Franceschet (2000) poudarja, da je Kantov predlog oblikovanja konfederacije držav predlog oblikovanja prostovoljnega združenja držav, katerega namen je preprečiti vojno oziroma doseči večni mir. Kantova percepcija kozmopolitske demokracije torej ne predvideva oblikovanja neodvisnega predstavnškega telesa (kot na primer globalni parlament), kot to predvideva kozmopolitska demokracija.

⁴⁵ Čeprav Kant oblikuje podlago za kozmopolitsko državljanstvo, je dogma suverenosti države tisti vzrok, zaradi katerega ne uspe razviti tudi načina, kako koncept kozmopolitskega državljanstva uresničiti. Ravno zato ostane kozmopolitska demokracija v Kantovem *K večnemu miru* bolj moralni kot politični koncept.

⁴⁶ Kant kot način vzpostavitve večnega miru zagovarja 'notranjo' organiziranost držav v skladu s t. i. republikanskimi načeli (Kleingeld in Brown 2002) ter 'zunanjo' organiziranost držav v prostovoljno zvezo, v kateri države ohranjajo svetovni mir in spoštujejo človekove pravice ne samo svojih državljanov temveč tudi tujcev. Po Kantovem mnenju takšna zveza držav ne bi smela imeti vojaške moči, saj bi bila s tem kršena notranja suverenost držav, prav tako pa bi nastala potencialna nevarnost ogrožanja posameznih svoboščin, ki jih države zagotavljajo pred svojimi državljani.

Po letu 1945 se je kot reakcija na grozote druge svetovne vojne oblikoval nov koncept kozmopolitizma, predvsem v luči dejstva, da se je zločine proti človečnosti obravnavalo »kot eno izmed kategorij mednarodnega prava, kjer ima posameznik ali narod določeno odgovornost do celotnega človeštva« (Beck 2006, 45), pri čemer so meje med državami z moralnega vidika nepomembne. Tako je v drugi polovici dvajsetega stoletja Beck oblikoval koncept t. i. sociološkega kozmopolitizma kot neposredno kritiko tradicionalne teorije, ki analizira mednarodne odnose na ravni narod – država, kjer je razmerje moči v mednarodni skupnosti opredeljeno zgolj na ravni različnih državnih akterjev. Po Beckovi teoriji je svet skupek pluralnosti držav, ki se pri povečanju pogajalske moči sklicujejo na globalni in regionalni konsenz. Z namenom okrepiti svojo legitimnost in privabiti akterje k sodelovanju pri oblikovanju kozmopolitskega prava se države tako obračajo na združenja civilne družbe, kot so nevladne organizacije (npr. država dodeli nadzor nad človekovimi pravicami in okoljskimi problemi nevladnim organizacijam kot so Amnesty International in Greenpeace, ki imajo veliko podporo in legitimnost v javnosti).⁴⁷

Po padcu berlinskega zidu je zanimanje za idejo kozmopolitizma naraslo, kar Hutchings (1999, 154–5) pripisuje predvsem (i) koncu hladne vojne in posledicam tega za celo vrsto področij: za trditve o globalnem triumfu liberalne demokracije, za humanitarne intervencije v okviru Združenih narodov, za osamosvajanje narodov srednje in vzhodne Evrope; (ii) ekonomski in kulturni globalizaciji, ki je sprožila razpravljanja o političnem kozmopolitizmu, pri čemer se veliko avtorjev (npr. Bauman 1998 v Hutchings 1999, 154–5) sprašuje, ali je nacionalna država sploh sposobna obdržati svojo suverenost in (iii) vedno bolj intenzivnemu gibanju 'globalne civilne družbe', ki se osredotoča na človekove pravice, ekologijo, pravice žensk, mir, delovanje kapitalističnega sistema. To je preusmerilo pozornost na vprašanje politik z globalnimi dimenzijami in na politična dejanja, ki se ne ozirajo na delitev zunanje/notranje in katerih politika ni omejena zgolj na domačo državo.

Sodobni politični kozmopolitizem, ki presega koncept narod – država, se osredotoča na vključenost civilne družbe v odločanje na globalni ravni. Ključna predpostavka sodobnega političnega kozmopolitizma je razširitev tradicionalnega pojmovanja *polisa* na celoten *kozmos* oziroma oblikovanje kozmopolitskega državljanstva, pri čemer državljanstvo ni več omejeno na posamezno suvereno državo. Pri tem se kozmopolitska demokracija kot veja sodobnega

---

⁴⁷ Poleg moralnega, političnega in sociološkega kozmopolitizma se kot veja kozmopolitizma opredeljuje tudi kulturni in ekonomski kozmopolitizem (Delanty 2006, 27–8). Kulturni kozmopolitizem je povezan z multi-kulturalizmom in problemom kulturnih pravic manjšin, medtem ko se ideja ekonomskega kozmopolitizma, ki jo razvijajo nekateri ekonomisti (npr. Friedmann in Hayek), nanaša na odprtost vseh trgov sveta svobodni trgovini, pri čemer bi bila politična vpletenost držav čim manjša.

političnega kozmopolitizma osredotoča na vzpostavitev globalne institucije, ki bi zastopala globalno civilno družbo, posamezniki pa bi tako postali 'državljeni sveta' oziroma kozmopoliti (Nussbaum 1996, 4), saj je ravno oblika liberalne (predstavniške) demokracije po svoji ideološki zmagi predstavljala najbolj zaželeno osnovo za razmišljanja o kozmopolitski demokraciji (Pikalo 2011, 36).

Koncept kozmopolitske demokracije predstavita Archibugi in Held (1995, 12–4):

[...] kozmopolitska demokracija se nanaša na način globalnega upravljanja in je drugačna od do danes opredeljenih. Namenoma smo se odločili zoper uporabo termina 'mednarodna demokracija', ker verjamemo, da je le-ta dvoumna. Kozmopolitska demokracija lahko izzove sistem demokratičnih pravil in procesov med državami brez ogrožanja notranjih sistemov slednjih. [...] Izraz kozmopolitska je uporabljen, da prikaže model politične organizacije, v kateri imajo državljani – ne glede na njihovo lokacijo na svetu – svoj glas in politično predstavništvo v mednarodnih zadevah, vzporedno in neodvisno od lastnih vlad. Koncept demokracije [...] ne vključuje zgolj sklop osnovnih vodil, pač pa povzroča obsežen proces. Osnovna značilnost te demokracije, po naši presoji, ni le poseben sistem postopkov (čeprav je tudi le-ta pomemben), ampak tudi sledenje demokratičnim vrednotam, ki vključujejo participacijo javnosti v političnem procesu.

Kozmopolitska demokracija se osredotoča na reformo obstoječega sistema globalnega upravljanja tako, da bi se civilna družba lahko aktivno vključevala v proces oblikovanja odločitev na globalni ravni, kar bi pripeljalo tudi do uveljavitve koncepta globalne civilne družbe. Pri tem pa ne želi odpraviti suverenost držav, temveč stremi k odpravi »njihove diskrecijske pravice neupoštevanja mednarodnih dogovorov in pravil« (Franceschet 2000, 294) in tako »meri k vzporednemu razvoju demokracije tako znotraj držav kot med državami« (Archibugi in Held 1995, 12–4). Tako model kozmopolitske demokracije ni kot federalistični modeli, saj »ne želi niti odpraviti držav niti nadomestiti njihove moči s popolnoma drugim institucionalnim okvirjem« (Held 1995, 230). Je teorija demokracije, ki obsega in presega demokracije nacionalnih držav in za katero je značilna »popolna inkluzivnost – ne sme izključevati nikogar, saj si ne more privoščiti družbenih ločnic med 'znotraj' in 'zunaj'« (Habermas 2003, 544). Ne predpostavlja ukinitve suverene države, temveč predlaga ohranitev odločanja o izključno nacionalnih zadevah na ravni države ter prenos odločanja o mednarodnih zadevah, ki imajo transnacionalne učinke, na mednarodno raven.

V končni fazi se kozmopolitska demokracija osredotoča na oblikovanje splošno izvoljenega predstavniškega telesa globalne civilne družbe, tj. globalnega parlamenta.

Zagovarja oblikovanje institucije, ki po eni strani ne zavrača obstoja suverenih držav, torej soobstaja z njimi, vendar po drugi strani nadvlada oziroma presega odločevalsko moč držav v določenih jasno opredeljenih sferah. Cilj kozmopolitske demokracije je torej oblikovati takšno svetovno ureditev, ki pospešuje demokracijo na treh različnih ravneh: demokracijo znotraj države, demokracijo med državami ter oblikovanje globalne demokracije (Archibugi 2000, 144), s čimer bi okrepili demokratičnost postopkov tako v mednarodni skupnosti kot znotraj posameznih držav.

V tej luči Archibugi (2002, 28) opredeljuje projekt kozmopolitske demokracije kot »poskus uskladitve fenomena globalizacije z uspehom demokracije«. Namreč, če se želimo učinkovito odzivati na globalne probleme, je treba model demokracije uveljaviti tudi na ravni mednarodne skupnosti (*ibid.*, 144).⁴⁸ Teorija kozmopolitske demokracije namreč predpostavlja, da demokratična država ostaja nepopolna politična entiteta, vse dokler ne bo obstajala neka globalna institucija, ki bo predstavljala demokratično vez njenih prebivalcev s prebivalci drugih držav.

Kozmopolitska demokracija pa ne zahteva le globalne odgovornosti, temveč tudi dejansko poskuša udejanjiti načela demokracije na mednarodni ravni. Za demokratični nadzor nad globalnimi problemi je namreč treba presegati meje nacionalne države in tako vzpostaviti demokracijo na globalni ravni, za kar pa je treba oblikovati tako nov način ureditve⁴⁹ kot tudi spremeniti vlogo in moč držav na mednarodni ravni, in sicer tako, da te izgubijo sedanjo oligarhično moč. Pri tem pa velja poudariti, da je kozmopolitska demokracija vsekakor ambiciozen projekt, predvsem zaradi nekaterih neizpodbitnih dejstev sodobnih mednarodnih odnosov, kot so geopolitični interesi posameznih držav ter sebičnost njihovih vlad. Toda če želimo demokracijo dvigniti z nacionalne na mednarodno raven,⁵⁰ je po mnenju Archibugija (1998, 200) treba prepoznati štiri, po njegovem, temeljna dejstva:

(i) Demokracija je še nedokončan proces. V nobeni državi se proces demokratizacije še ni zaključil – tako v demokratičnih kot avtokratičnih državah se prizadevanja po bodisi vzpostavitvi bodisi razširitvi demokracije še niso zaključila.

(ii) Demokracija je neskončen projekt, saj ne vključuje le nabora norm in postopkov, temveč gre dejansko za neomejen razvoj interakcije med civilno družbo in političnimi institucijami. V tej luči zagovorniki kozmopolitske demokracije namesto izraza demokracija

---

⁴⁸ Kot poudarja Beetham (1999 v Chandler 2003), se mora demokracija dvigniti z nacionalne ravni na globalno raven, tako kot se je v 18. stoletju dvignila z ravni mesta na raven države.

⁴⁹ Vendar ne z odpravo držav in vzpostavitvijo neke svetovne države kot to predvidevajo zagovorniki federalizma (npr. Hamer (1998)).

⁵⁰ Demokracija kot politična ureditev je bila do sedaj vedno omejena le na države in ni nikoli presegala meja posameznih političnih skupnosti.

uporabljajo besedno zvezo demokratska pot, ki se nanaša na evolucijo političnega sistema, s čimer se izpolnijo zahteve posameznika po participaciji. Temeljni mejniki na demokratski poti pa so načelo večine, pravice manjšin in volilna pravica.

(iii) Pomen demokracije v njenem historičnem kontekstu. Na demokratizacijo je treba gledati primerjalno in ne absolutno. V 4. stol. pr. n .št. so bile na primer Atene v primerjavi z ostalimi mestnimi državami demokratične, čeprav po sodobnem pojmovanju koncepta demokracije ne izpolnjujejo niti najbolj temeljnih načel demokracije.⁵¹ Tudi Združene države Amerike (ZDA) so bile v 19. stoletju (čeprav že takrat obravnavane kot demokratične) kršiteljice volilne pravice, saj je bil določen del populacije (ženske, Afro-Američani), izključen iz volilnega procesa.⁵²

(iv) Za uspešnost demokracije je potrebna endogena struktura, kar pomeni, da se mora proces demokratizacije začeti od spodaj navzgor, ko so notranji pogoji za njeno delovanje izpolnjeni.

Glede razvoja sodobne teorije kozmopolitske demokracije Pikalo (2011, 37) ugotavlja, da je optimizem, ki je prevladoval v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja, postavil demokracijo v ospredje vsake razprave in razmišljanja o novem svetovnem redu. A napadi na stolpnici World Trade Centra v New Yorku in eno od kril Pentagona v Virginiji 11. septembra 2001 so politični optimizem glede globalnega upravljanja in kozmopolitske demokracije omajali. Politiki niso več govorili o enem povezanem svetu, kjer so vsi soudeleženi pri odločitvah in v katerem se namesto sile poslužujemo dogovarjanja in pogajanj, temveč so raje govorili o novi svetovni nevarnosti, boju proti teroristom, državah na osi zla, trkih civilizacij; akademski članki o kozmopolitski demokraciji pa se skoraj niso več pojavljali. Politični optimizem novega globalnega sveta pa je dodatno omajala finančna in gospodarska kriza, ki se je pričela v letu 2008. Kljub temu pa je v sodobni mednarodni skupnosti, ki jo zaznamuje demokratični deficit globalnega upravljanja, kot predstavljeno v uvodnem poglavju, ideja o kozmopolitski demokraciji ob dejstvu, da je globalnih problemov in zavedanja o njih vedno več, še vedno močno prisotna, saj svet postaja »vedno bolj globaliziran in ne manj« (*ibid.*, 50).

Če torej na tem mestu poskušamo definirati kozmopolitsko demokracijo kot vejo sodobnega političnega kozmopolitizma, potem lahko rečemo, da gre za idejo, ki se osredotoča

---

⁵¹ Velika večina prebivalstva ni imela volilne pravice. S tega vidika je primer Aten primerljiv z južno Afriko v času apartheida (Archibugi 1998, 200).

⁵² To se je spremenilo Zakonom o volilni pravici iz leta 1965 in številnimi ustavnimi amandmaji: 15. Amandma iz leta 1870 je na primer prepovedal odrekanje volilne pravice na podlagi rase, 19. Amandma iz leta 1920 pa je prepovedal odrekanje volilne pravice na podlagi spola.

na vzpostavitev demokracije na globalni ravni, s čimer bi odpravili demokratični deficit globalnega upravljanja. Na konceptu kozmopolitske demokracije se namreč lahko oblikujejo načini za demokratično legitimno globalno upravljanje oziroma demokratično legitimno oblikovanje globalnih politik kot rešitev globalnih problemov, ki učinkujejo na posameznike po celem svetu, tj. globalne probleme. Pri tem pa je osrednja značilnost kozmopolitske demokracije, da hkrati stremi tudi k pospeševanju demokracije tako znotraj držav kot med državami.

2.1 Cilji kozmopolitske demokracije

Temeljni cilj kozmopolitske demokracije je »dati državljanom glas v mednarodni skupnosti« (Archibugi 1993, 307). Kozmopolitska demokracija stremi k oblikovanju institucije, kjer bi imel vsak posameznik priložnost izraziti svoje mnenje neodvisno od uradnega stališča vlade njegove države. S tem bi bil prebivalec neke suverene države pri uresničevanju svoje volje v globalnih zadevah v okviru kozmopolitske demokracije neodvisen od kolektivne volje ljudstva, ki jo izvršujejo vladajoči. Vprašanje, ki si ga zastavlja Archibugi (2000, 147), in sicer, zakaj bi se proces demokratizacije moral ustaviti na politični meji neke suverene države, če pa ima danes večina drugih aspektov življenja (od gospodarstva do kulture, športa in družbenega življenja) globalno dimenzijo, je torej popolnoma na mestu. Pri tem velja izpostaviti, da je kozmopolitska demokracija ne le željen napredek, temveč neizbežno dejstvo, če želimo zagotoviti, da bo »upravljanje na globalni ravni lahko dohitevalo globalizacijo« (Halpin 2008, 3). Temelji na spoznanju, da se demokracija znotraj določene skupnosti in demokratični odnosi med skupnostmi med seboj prepletajo in da so »nerazdružljivi, pri čemer pa je treba vzpostaviti nove mehanizme, če želimo, da se demokracija razvija [tudi] v prihodnosti« (Held 1995, 235).

Kozmopolitska demokracija je projekt, katerega cilj je »oblikovati takšen svetovni sistem, ki bi pospeševal razvoj demokracije na treh različnih vendar medsebojno povezanih ravneh – demokracijo znotraj države, demokracijo med državami in globalno demokracijo« (Archibugi 1998, 209),⁵³ pri čemer pa so demokratične norme, postopki ter struktura različni na vsaki izmed teh treh ravni kot tudi znotraj posamezne ravni.⁵⁴ Pri tem je ambicija kozmopolitske demokracije vključiti tudi tranzicijske nedemokratične države, saj bo njihova integracija v

---

⁵³ Tudi nekdanji generalni sekretar Združenih narodov Boutros Boutros-Ghali je poudarjal delovanje OZN na treh ravneh. V svojem nagovoru na Svetovnem gospodarskem forumu leta 1995 v Davosu je poudaril, da morajo Združeni narodi delovati tako, da pospešujejo demokracijo ne le znotraj držav in med državami temveč tudi znotraj globalne družbe.

⁵⁴ Norme, postopki in struktura demokracije se na primer močno razlikujejo med zahodnimi državami ali pa državami na afriški ali azijski celini (Archibugi 1998, 209).

proces kozmopolitske demokracije spodbudila njihovo demokratizacijo na nacionalni ravni (Archibugi 2004, 464).

Teoretiki kozmopolitske demokracije se pri opredeljevanju ciljev zavedajo, da njihova uresničitev ni izvedljiva takoj in v celoti. Tako je najprej treba oblikovati »ustrezen politični prostor« (ibid., 281), k nastanku katerega prispevajo številna transnacionalna gibanja, agencije in pobude, ki stremijo k večji koordinaciji in odgovornosti tistih, ki oblikujejo politike na globalni ravni. Za razvoj demokracije tako znotraj držav, med državami kot tudi oblikovanje demokracije na globalni ravni je namreč treba omejiti delovanje obstoječih držav z oblikovanjem institucije, ki bi temeljila na globalni civilni družbi in ki bi imela avtonomijo pri odločanju o globalnih problemih (Archibugi 1998, 216). Tako kozmopolitska demokracija predvideva, da države obdržijo notranjo suverenost *vis-à-vis* drugim državam, medtem ko se s prenosom funkcij na medvladna in nevladna telesa ta zmanjša oziroma spremeni.

Tako je v prvi vrsti treba znotraj že demokratičnih držav sprožiti val popularizacije participacije posameznikov v procesu sprejemanja odločitev na nacionalni ravni (predvsem z dvigom udeležbe na volitvah); v avtokratičnih državah pa spodbuditi spremembe, ki vodijo k demokratizaciji državne ureditve.⁵⁵ Pri tem pa se je treba zavedati, da demokratizacija ni nekaj, kar se da državi vsiliti, temveč se mora ta proces začeti od spodaj navzgor in znotraj države, torej mora vzvod za demokratizacijo najprej priti iz civilne družbe. Empirične študije namreč kažejo,⁵⁶ da sta kar dve tretjini držav, ki so demokratične, prevzele takšen politični sistem zaradi notranjepolitičnih razlogov in ne zaradi zunanjepolitičnega pritiska. Seveda to ne pomeni, da mednarodno okolje ne more vplivati na razvoj ali vzpostavitev demokratičnega sistema znotraj države. Ravno stabilno mednarodno okolje namreč v veliki meri pripomore k procesu demokratizacije znotraj države, kar vodi k dilemi, katerih metod, ki pospešujejo proces demokratizacije na nacionalni ravni, naj se pri tem mednarodna skupnost poslužuje. Tradicionalna in v večini primerov neuspešna metoda je uporaba sile drugih držav oziroma mednarodnih zavezništev (npr. Severnoatlantska zveza).

Nadalje je treba pospeševati demokracijo med državami, kjer gre za »spoštovanje recipročnosti suverenosti in norm, ki so skupne in jih vzajemno spoštujejo druge države« (ibid., 210–1). Gre za nudenje pomoči v primeru, ko je suverenost ene demokratične države

---

⁵⁵ Izmed vseh oblik politične ureditev je demokracija neizpodbitna zmagovalka tako v geopolitičnem smislu, tj. širina demokracije (število držav, ki temeljijo na načelih demokracije), kot v kvalitativnem smislu, tj. globina demokracije (raven participacije v političnih skupnostih, ki temelji na načelih demokracije). Največji razmah v povečanju števila demokratičnih držav (bodisi tistih, ki so po določeni časovni prekinitvi ponovno prevzele demokratično ureditev, ali tistih, ki so prevzele demokratična načela prvič), je bilo opaziti ravno v preteklih dveh stoletjih (Archibugi 1998, 201–2).

⁵⁶ Eno izmed takšnih študij je opravil Vanhanen (Archibugi 1998, 210), ki je opravil primerjalno študijo procesa demokratizacije v 147-ih državah.

ogrožena s strani druge, ki se vmešava v notranjepolitične zadeve prve. Države pospešujejo medsebojno demokracijo z vzpostavljanjem in krepitevijo medsebojnih vezi z oblikovanjem medvladnih organizacij, ki se ukvarjajo s specifičnimi regionalnimi in globalnimi problemi.

In ne nazadnje je za učinkovito reševanje globalnih problemov, ki jih država sama ne more uspešno reševati, vlade držav pa pogosto ne zastopajo dejanskega interesa civilne družbe, saj se voditelji držav ne posvetujejo z nacionalnim javnim mnenjem, nujna vzpostavitev zastopnosti interesov civilne družbe na globalni ravni, neodvisno od politične zastopnosti v notranjepolitičnih zadevah. Predlog kozmopolitske demokracije je vzpostavitev sodelovanja globalne civilne družbe v procesu odločanja o globalnih problemih prek novo vzpostavljene stalne globalne institucije, tj. globalnega parlamenta kot splošno izvoljenega globalnega predstavniškega telesa 'prebivalcev sveta' oziroma kozmopolitov.

S tem ko se v dobi globalizacije zavedamo, da je suverenost držav temeljna ovira učinkovitemu globalnemu upravljanju, tj. upravljanju, ki prinaša rešitve globalnih problemov, pridemo do morda na prvi pogled paradoksalnega spoznanja, da se morajo države dejansko odreči delu svoje suverenosti, da bi lahko ponovno pridobile zmožnost učinkovitega upravljanja na globalni ravni (Halpin 2008, 2). Pri tem velja ponovno poudariti, da kozmopolitska demokracija ne predvideva ukinitve suverene države, saj temelji na predpostavki ohranjanja odločanja o izključno nacionalnih zadevah na ravni države in prenosa odločanja o globalnih zadevah, ki imajo transnacionalne učinke in ki jih »lokalne, nacionalne ali regionalne oblasti same ne znajo ustrezno rešiti« (Held 1995, 235), na globalno raven.

Dodati velja še, da je teorija kozmopolitske demokracije pogosto predmet kritik, predvsem s strani realistov, ki nas opominjajo, da svet deluje zelo drugače, kot si ga morda »sanjači kozmopolitske demokracije predstavljajo« (Archibugi 2004, 453), pri čemer Archibugi (*ibid.*, 456) priznava, da je kozmopolitska demokracija »še vedno v povojih«. Kot nadalje ugotavlja Halpin (2008, 2–3), po več kot 200 let trajajočem westfalskem sistemu nacionalnih držav mnogi označujejo teorijo kozmopolitske demokracije kot utopično, a Held (1995, 268) pravi, da je ravno obstoječi sistem držav utopičen, saj je z obstoječim sistemom meddržavnih odnosov nemogoče rešiti pereče globalne probleme, kot so na primer podnebne spremembe. In če so imeli, kot poudarja Rizman (2009, 20), številni v svetu teorije in (politične) prakse še ne tako dolgo nazaj »vsako sklicevanje na kozmopolitizem za utopijo, je postala danes taka vrednostna opredelitev povsem enakovredna drugim ponujenim idejam na tem področju«.

Sklenemo lahko, da kozmopolitska demokracija stremi k vključenosti civilne družbe v odločanje na globalni ravni oziroma vzpostavitev globalne institucije, ki bi zastopala posameznike po celem svetu, torej oblikovanje globalnega parlamenta kot splošno izvoljenega

predstavniškega telesa vseh 'prebivalcev sveta'. Tako se osredotoča na oblikovanje predstavništva posameznikov v procesu oblikovanja rešitev za globalne probleme »vzporedno in neodvisno od vlad« (*ibid.*, 13). Pri zagovarjanju globalne razširitve demokracije pa se ne zavzema za novo državo, ampak za novo obliko organizacije, ki bo »prevetrila funkcije in moči držav na mednarodni ravni, ki naj bi preprečile oligarhične pozicije, kot jih poznamo danes« (Pikalo 2011, 40). Države naj bi tako obdržale odločanje o izključno nacionalnih zadevah, medtem ko bi bila njihova moč omejena pri oblikovanju politik, ki se osredotočajo na globalne probleme, in sicer z globalnim parlamentom.

V tem delu magistrskega dela sem preverila prvi pogoj za oblikovanje globalnega parlamenta. Z opredelitvijo temeljnih predpostavk teorije kozmopolitske demokracije, ki predvideva vzpostavitev globalnega parlamenta, ki bi posameznikom omogočal predstavništvo pri odločanju o globalnih problemih neodvisno od njihovega političnega predstavništva v notranjepolitičnih zadevah, sam tako teoretično osmislila idejo o oblikovanju globalnega parlamenta.

Ker je za nadgradnjo mednarodnega medvladnega sistema s parlamentarno dimenzijo podpora držav kot osrednjih akterjev mednarodnih odnosov ključna, bom v naslednjem poglavju preverila stanje demokratičnosti držav v sodobni mednarodni skupnosti. Drugi pogoj za oblikovanje globalnega parlamenta namreč izhaja iz predpostavke, da država, ki ne zagovarja demokracije na nacionalni ravni, po vsej verjetnosti tudi ne bo podprla ideje o oblikovanju demokracije na globalni ravni.

3 Demokratična ureditev držav sveta

Definicij in modelov demokracije, ki je eden izmed osrednjih pojmov v politični znanosti, je veliko.⁵⁷ V magistrskem delu uporabljam besedo demokracija, kot jo definira zagovornik liberalne (predstavniške) demokracije Beetham (1993, 55): »Demokracija je način odločanja o kolektivno zavezujočih pravilih in politikah, nad katerimi ljudje izvajajo nadzor, in najbolj demokratična ureditev je takšna, v kateri vsi člani te kolektivnosti uživajo učinkovito enake pravice, da sodelujejo v procesu sprejemanja odločitev«.

Etimološko beseda demokracija izvira iz grške besede *demos* (ljudstvo) in *kratos* (moč) in pomeni moč od ljudi (opis demokracije kot politične realnosti) in moč za ljudi (demokracija v

---

⁵⁷ Held (1989, 16) razvije osem modelov demokracije: štiri klasične modele demokracije, in sicer antični model demokracije, liberalno-protektivni in liberalno-razvojni model ter neposredni (marksistični) model, in štiri sodobne modele demokracije, tj. kompetitivno-elitistični model, pluralistični model, legalni in participativni model demokracije.

okviru političnega sistema, kot bi moral biti in ne takšnega, kot je).⁵⁸ Demokracija pomeni vladavino ljudstva. Posledica demokracije je, da obstaja med ljudmi politična enakost (Held 1989, 13), pri čemer pa Held (*ibid.*, 3) izpostavlja, da je demokracija oblika politične organiziranosti, ki jo je »zelo težko vzpostaviti in vzdrževati«. Slednje potrjuje zgodovina 20. stoletja v Evropi, ko so bili fašizem, nacizem in stalinizem zelo blizu njenemu uničenju.

Temeljna značilnost demokracije je, da voditelji odgovarjajo za svoja dejanja tistim, ki so jih na to mesto tudi postavili, namreč »ko demokratične oblasti delujejo dobro, utemeljijo podporo javnosti, ko pa so v zmoti, so javnosti dolžne podati opravičilo, obrazložitev, kompenzacijo ali celo odstop« (Scholte 2004, 87). V demokraciji imajo ljudje tako možnost ne le izbrati vlade, temveč tudi »sodelovati v nekaterih procesih, ki učinkujejo na njihovo življenje« (Patomäki in Teivainen 2004, 1). Held (1995a, 98) kot elemente demokratične ureditve opredeljuje izvoljeno vlado, svobodne in pravične volitve, univerzalno volilno pravico, svobodo vesti, informiranja in izražanja, pravico vseh, da nasprotujejo vladi in kandidirajo na volitvah, ter pravico neodvisnega združevanja.⁵⁹

Poznamo dva temeljna tipa modelov demokracije, in sicer neposredno oziroma participativno demokracijo, kjer gre za »sistem odločanja o javnih zadevah z neposredno udeležbo državljanov« (Held 1995, 5), in posredno, tj. liberalno oziroma predstavniško demokracijo,⁶⁰ kjer je oblast v rokah ljudstva oziroma državljanov, ki na volitvah izbirajo svoje predstavnike, oziroma, kjer gre za »sistem voljenih 'funkcionarjev', ki predstavljajo interese ali nazore državljanov znotraj omejenih teritorijev« (*ibid.*). Pri predstavniški demokraciji je temeljno vprašanje, kdo naj predstavlja koga in na kakšen način; gre za to, da se nekoga, ki ne more biti prisoten, zastopa v določeni situaciji, največkrat v procesu sprejemanja odločitev. Po drugi strani pa je v okviru participativne demokracije temeljno vprašanje, kdo naj sodeluje, kje in pod kakšnimi pogoji.

Model participativne demokracije temelji na načelu, da je pravico do samorazvoja mogoče doseči samo v družbi, ki »vzgaja smisel za politično učinkovitost, neguje skrb za kolektivne probleme in prispeva k formiranju dobro obveščenih državljanov, ki so se zmožni trajno

---

⁵⁸ Ločiti pa je treba med t. i. starodavno demokracijo, ki je sistem, v katerem (delež) posameznih državljanov sodeluje neposredno v procesu sprejemanja odločitev v okviru javnega prava, in modernim konceptom demokracije, kjer vsi državljani sodelujejo posredno v političnem procesu skozi predstavništvo, tj. prek poslancev v nacionalnih parlamentih – pluralistično predstavništvo (Marchetti 2008, 12).

⁵⁹ Pravico posameznikov do enakopravnosti Held (1989, 257) imenuje načelo avtonomije, in sicer posamezniki naj bodo svobodni in enaki v določanju pogojev svojega življenja; to pomeni, da morajo imeti enake pravice (in v skladu s tem enake obveznosti) v podrobnem določanju okvira, ki ustvarja in omejuje možnosti, ki so jim na razpolago, kolikor tega okvira ne širijo zato, da bi zanikali pravice drugih.

⁶⁰ Predstavniška demokracija je tisti model demokracije, ki v zadnjih 200-ih letih, predvsem po francoski revoluciji, najbolj prevladuje, pri čemer Held (1989, 13) izpostavlja, da je bila od antične Grčije do današnjega časa večina političnih mislecev zelo kritična do teorije in prakse demokracije. Splošna predanost demokraciji je zelo mlad pojav.

zanimati za proces vladanja« (Held 1989, 249). Temeljne značilnosti participativne demokracije so neposredna udeležba državljanov v urejanju ključnih družbenih institucij, reorganizacija strankarskega sistema z vpeljavo neposredne odgovornosti, delovanje »participativnih strank' v parlamentarni in kongresni strukturi« (*ibid.*) in ohranitev odprtega institucionalnega sistema, ki zagotavlja možnost eksperimentiranja s političnimi oblikami.

Danes je za obstoj demokracije oziroma popolnoma demokratičnega sistema kolektivnega odločanja, ki omogoča široko vključevanje državljanov v javne zadeve, treba izpolnjevati tri pogoje: (i) volilno pravico udeležencev v katerem koli političnem okolju, pri čemer morajo biti glasovi med državljani enako porazdeljeni, imeti pa morajo tudi enako težo; (ii) demokratični nadzor in (iii) verodostojnost, kjer se demokratični nadzor udejanja v praksi in ne le na simbolni ravni (Held 1989, 262; Archibugi 2004, 446; Bantas 2010, 5). S pravnega vidika so temeljni institucionalni elementi, ki opredeljujejo ureditev države kot demokratično, večstrankarski sistem, svobodne in poštene volitve in državljske svoboščine. Ti temeljni elementi morajo biti za obstoj trdne demokracije dopolnjeni še z zadostno politično participacijo, demokratično politično kulturo, spoštovanjem temeljnih človekovih pravic, zaščito pravic manjšin in transparentno ter učinkovito vlado, ki temelji na vladavini večine (The Economist 2010, 1).

Danes gre opaziti, da je vse več vlad voljenih demokratično, čeprav so, kot izpostavlja Archibugi (2004, 442), standardni demokratičnih volitev v posameznih državah predmet različnih interpretacij,⁶¹ pri čemer obstajajo različne metode merjenja demokratičnosti države. Prvo polovico zadnjega desetletja 20. stoletja tako pogosto opredeljujemo kot dobo demokracije (Archibugi in Held 1995, 3), saj se je število liberalnih demokratičnih držav drastično povečalo bodisi zato, ker so si nekatere države ponovno izborile demokratični sistem, ki je nekoč že obstajal, ali pa so sistem prevzele prvič. Glede na naraščajoče število demokratičnih držav lahko trdimo, da je »demokracija postaja univerzalno prepoznan cilj za države sveta« (Archibugi in drugi 2000, 125), liberalnodemokratska država pa se predstavlja kot prevladujoča oblika državne organiziranosti po vsem svetu (Fukuyama 1992).

The Economist, ki spremlja stanje demokracije v 165-ih neodvisnih državah in dveh teritorijih, uporablja metodologijo indeksa demokracije, ki vključuje merjenje volilnega procesa in političnega pluralizma, delovanje vlade, politično participacijo, politično kulturo in državljske svoboščine. Izmed 165-ih držav se med (popolne in nepopolne)⁶² demokracije

⁶¹ Vse več držav se namreč razglasa za demokratične, a vendar je lahko razkorak med teorijo in prakso velik – neka država je na primer lahko v skladu z ustavo opredeljena kot demokracija, dejansko pa je vojaška diktatura, ki ne spoštuje ustave.

⁶² Nepopolne demokracije se od popolnih demokracij ločijo po tem, da imajo nižjo raven politične participacije, več kršitev medijske svobode, prav tako pa je slabše razvita tudi politična kultura. Med mešane režime uvrščamo predvsem države, kjer

uvršča 79 držav, kar pomeni, da je 47,9 odstotka analiziranih držav demokratičnih oziroma da naj bi v demokraciji živel 49,5 odstotka svetovne populacije (glej Tabela 3.1).

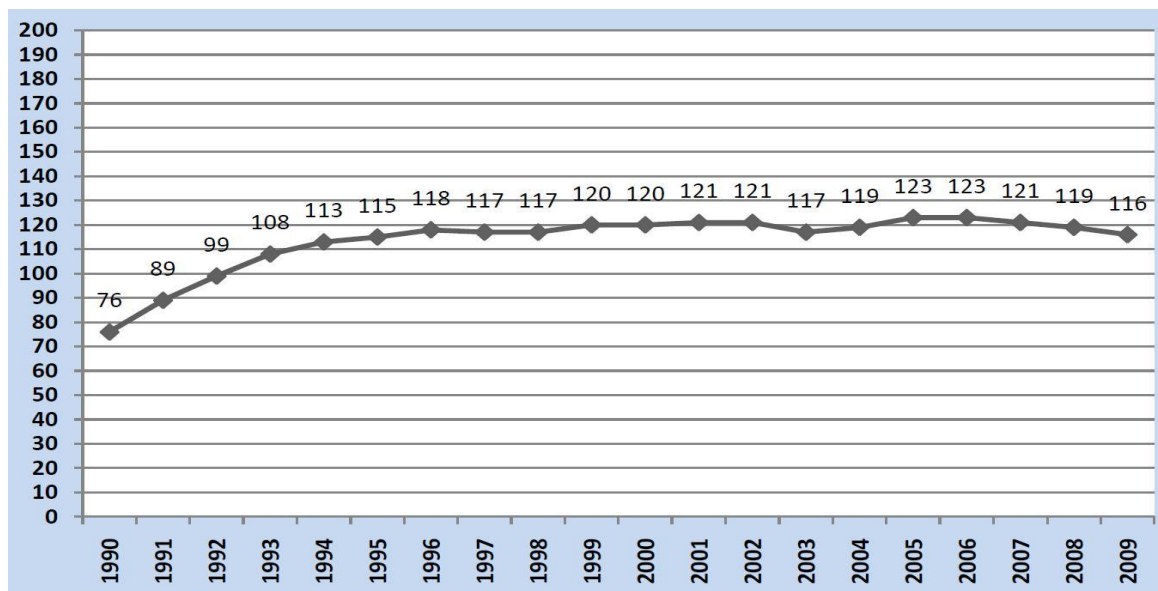
Tabela 3.1: Število demokratičnih političnih ureditev

	število držav	% držav	% svetovne populacije
popolne demokracije	26	15,6	12,3
nepopolne demokracije	53	31,7	37,2
mešani režimi	33	19,8	14,0
avtoritarni režimi	55	32,9	36,5

Vir: The Economist Unit (2010, 1)

Nadalje analiza Freedom House za leto 2010 kot demokratične opredeljuje 116 držav oziroma 59,8 odstotka izmed 194-ih analiziranih držav (rast števila demokratičnih držav v zadnjih dveh desetletjih prikazuje Graf 3.1). Po metodologiji Freedom House se država šteje kot demokratična, če zadnje izvedene volitve v državi izpolnjujejo štiri temeljne kriterije, in sicer obstoj večstrankarskega političnega sistema, volilna pravica vseh odraslih državljanov (z izjemami omejitev, ki jih države legitimno določijo za kazniva dejanja), redne volitve s tajnim glasovanjem in dostopnost političnih strank do volivcev prek medijev in političnih kampanj.

Graf 3.1: Rast števila demokratičnih držav (1990–2009)

Vir: Freedom House (2010, 5)

se pojavljajo temeljne nepravilnosti pri volitvah, kar jih pogosto naredi nesvobodne in nepošteno, pogosta je korupcija, vladavina prava in civilna družba sta šibki. Za države z avtoritarnim režimom je značilna odsotnost ali pomanjkanje političnega pluralizma, volitve so nesvobodne in nepošteno, neodvisno sodstvo ne obstaja, mediji pa so v lasti države oziroma pod nadzorom vladajočega režima (povzeto po The Economist 2010, 31).

Ugotoviti gre, da je drugi pogoj, tj. demokratična ureditev večine držav sveta, delno izpolnjen, saj je le slaba polovica držav sveta demokratična (47,9 odstotka držav po podatkih analize, ki jo je opravil The Economist (2010), oziroma 59,8 odstotka držav po podatkih analize Freedom House). Ob takšni ugotovitvi tako še ne moremo govoriti o ugodnih okoliščinah za razvoj globalne oziroma kozmopolitske demokracije (Galtung 2000, 145), pri čemer pa v dobi globalizacije z vidika klasične definicije demokracije kot vladavine večine državljanov ostaja praznina, saj pri odločanju na globalni ravni ne obstaja nek pravi nosilec demokratičnosti, če predpostavimo, da v sodobni mednarodni skupnosti državljanstvo še vedno obstaja le v okviru nacionalne države in ne na globalni ravni. Za vzpostavitev globalne demokracije tako ni dovolj le povečanje števila demokratičnih držav, kar bi sicer olajšalo proces demokratizacije mednarodne skupnosti, temveč je demokracijo »treba razširiti tudi na globalno raven« (Archibugi 2004, 442).⁶³

Ob ugotovitvi, da je le skromna večina držav demokratičnih, se gre na tej točki vprašati, zakaj bi stremeli k oblikovanju globalne demokracije, če pa je še vedno toliko držav nedemokratičnih. Potrditev odgovora, da vsekakor ima smisel stremeti k temu cilju, izhaja iz dejstva, da cilj kozmopolitske demokracije ni le oblikovanje globalne demokracije, temveč ta, kot poudarja Archibugi (2000, 144), teži k hkratnemu pospeševanju demokracije na treh nivojih: pospeševanju demokracije znotraj države, med državami in pospeševanju demokracije na globalni ravni z oblikovanjem globalne demokracije. S tem bi namreč okrepili demokratičnost tako v mednarodni skupnosti kot znotraj posameznih držav (*ibid.*), hkrati pa bi demokratizacija globalnega upravljanja v nedemokratičnih državah spodbudila spremembe, ki vodijo k demokratizaciji državne ureditve (Archibugi 1998, 201–2).

Sedaj ko sem ugotovila, da je drugi pogoj za oblikovanje globalnega parlamenta delno izpolnjen, bom v naslednjem poglavju obravnavala demokratični deficit globalnega upravljanja s poudarkom na mednarodnih vladnih organizacijah kot osrednjem forumu upravljaljskih struktur sodobne mednarodne skupnosti.

4 Demokratični deficit globalnega upravljanja v kontekstu mednarodnih vladnih organizacij

Globalno upravljanje (*global governance*) je besedna zveza, pri kateri besede globalno ni moč preprosto nadomestiti s pridevnikom mednarodno, meddržavno, medvladno ali transnacionalno predvsem v luči temeljnih sprememb tako »v dinamiki odnosov v svetu držav

---

⁶³ Pri tem Archibugi (2004, 438) poudarja, da tudi najbolj vztrajni zagovorniki demokracije znotraj države pogosto postanejo skeptiki, celo ciniki, ko se soočajo s hipotezo globalne demokracije.

kot v razumevanju teh dinamik« (Finkelstein 1995, 367). Pri globalnem upravljanju gre za internacionalizacijo problemov, ki so bili v preteklosti obravnavani kot zgolj problemi notranjepolitičnih pristojnosti posameznih držav, danes pa je za njihovo učinkovito reševanje potrebna širša obravnava celotne mednarodne skupnosti. Pri tem globalno upravljanje kot analitični pristop »zavrača konvencionalen koncept, kjer je država v središču oblikovanja svetovnega reda« (Held in McGrew 2002, 9).

Globalno upravljanje je »upravljanje brez dejanske suverene avtoritete [za razliko od upravljanja na nacionalni ravni, kjer gre za suvereno avtoriteto države] odnosov, ki preraščajo nacionalne meje držav. Globalno upravljanje pomeni, da se na mednarodni ravni izvaja tisto, kar države počnejo znotraj meja« (Finkelstein 1995, 369), in se tako nanaša na sistem oblikovanja pravil, politične koordinacije in reševanja problemov, ki presegajo raven države (Held in McGrew 2002, 8). Pri tem je na mestu vprašanje, kdo je tisti, ki upravlja in v čigavem interesu, na kakšen način in s kakšnim namenom (*ibid.*).

Rosenau (1992, 4) se sprašuje tudi, kako lahko globalno upravljanje deluje brez vlade in, če upravljanje pomeni sistem pravil, ki ga vzdržuje neka organizirana vlada, kdo potem sprejema odločitve in bdi nad implementacijo sprejetih odločitev.⁶⁴ Danes, v dobi globalizacije, je tako ključno ločiti med dvema terminoma – vlada (*government*) in upravljanje (*governance*). Oba se sicer nanašata na ciljno-orientirane aktivnosti, sistem pravil, pri čemer se termin vlada nanaša na aktivnosti, ki imajo temelje v formalni avtoriteti in podpori v policiji, kar zagotavlja implementacijo sprejetih politik, medtem ko se upravljanje nanaša na »aktivnosti, ki imajo sicer temelje v skupnih ciljih, za katere pa ni nujno, da izhajajo iz formalno določenih odgovornosti« (*ibid.*). Rosenau (2002, 71–2) nadalje ugotavlja, da se beseda upravljanje rabi bolj v povezavi s pridevnikom globalno, torej kot globalno upravljanje, medtem ko se za nižjo raven – bodisi lokalno, regionalno ali nacionalno – rabi beseda vlada kot edina »entiteta, prek katere se vzpostavi red in prek katere se oblikujejo in uresničujejo [zastavljeni] cilji«.

Upravljanje je širši pojem kot vlada; sicer lahko vključuje vladne institucije, a vendar zajema tudi neformalne, nevladne mehanizme. Razlika med terminoma vlada in upravljanje je torej v tem, da upravljanje kot sistem pravil deluje le ob podpori večine, medtem ko vlada lahko funkcionira tudi v primeru širokega nestrinjanja javnosti. V tem kontekstu si je lažje zamisliti »upravljanje brez vlade – brez regulativnih mehanizmov v sferi dejanj, ki delujejo efektivno, četudi nimajo formalne avtoritete« (Rosenau 1992, 5). Obravnava globalnega

---

⁶⁴ Na nacionalni ravni so vlade tiste, ki sprejemajo ustave in zakone, s pomočjo katerih uravnavajo odnose na nacionalni ravni oziroma sklepajo pogodbe, s pomočjo katerih uravnavajo odnose na mednarodni ravni.

upravljanja tako ne pomeni izključitev nacionalnih in regionalnih ter lokalnih vlad iz analize kot tudi ne predvideva oblikovanje neke centralizirane avtoritete z močjo uveljavljanja odločitev na globalni ravni, kar pa ne pomeni anarhije, kot lahko odsotnost centralizirane oblasti pogosto implicira.

Ugotovimo lahko, da je globalno upravljanje »zelo kompleksen pojav tako z vidika sodelujočih akterjev kot tudi načinov delovanja ter institucionalnih oblik« (Held in Koenig-Archibugi 2005, 6). Pri tem pa je demokratični deficit globalnega upravljanja v sodobni mednarodni skupnosti temeljna značilnost sprejemanja odločitev na globalni ravni in torej osrednja težava globalnega upravljanja.

Glede odločanja na mednarodni ravni Moravcsik (2004, 336), Held in McGrew (2002, 11) ter Keohane in Nye (2000, 12) ugotavljajo, da globalno upravljanje v sodobni mednarodni skupnosti dejansko pomeni odločanje v okviru mednarodnih vladnih organizacij. Mednarodne vladne organizacije (MVO) kot tiste, ki odločajo o globalnih zadevah in ki tako predstavljajo temeljni okvir, v katerem se oblikujejo globalne odločitve, pa v vedno bolj globaliziranem svetu izgubljajo svojo učinkovitost in legitimnost (Held in McGrew 2002, 11), saj njihovo delovanje in odločanje zaznamuje demokratični deficit (Moravcsik 2004, 336; Stutzer in Frey 2005, 325; Sato 2009, 11). Pri tem Ebrahim in Herz (2007, 4) ugotavljata, da pritisk na MVO po demokratizaciji odločanja vedno bolj narašča. Tako se demokratični deficit globalnega upravljanja, ki ga obravnavam v tem poglavju, dejansko nanaša na demokratični deficit MVO.

Na tej točki velja poudariti, da se v okviru magistrskega dela demokratični deficit globalnega upravljanja, kot opredeljeno že v uvodnem poglavju, nanaša na proceduralni vidik demokratične legitimnosti odločanja v okviru MVO, tj. na možnost vključevanja posameznikov kot prebivalcev držav članic MVO v postopke sprejemanja odločitev. V sodobni mednarodni skupnosti je namreč temeljna kritika globalnega upravljanja »pomanjkanje nadzora s strani državljanov, za katere MVO trdijo, da jih predstavljajo« (Stutzer in Frey 2005, 305).

Pred obravnavo demokratičnega deficita MVO velja pojasniti, da je MVO »z večstranskimi sporazumi ustanovljena trajna oblika institucionalnega občevarja treh ali več suverenih držav s posebnim statusom in stalnimi organi, v okviru katerih se na način, ki ga predvidevajo statut in drugi temeljni dokumenti organizacije, odvijajo procesi multilateralne pogajanja in skupnega odločanja držav članic na določenih področjih mednarodnega sodelovanja« (Dimitrijević in Račić 1971, 12). MVO je formalna institucija,

katere članice so države (Pease 2003, 2),⁶⁵ oziroma, kot jo definira Unija mednarodnih združenj,⁶⁶ organizacija, ki jo na osnovi mednarodne pogodbe kreirajo države (Union of International Associations). Tako si je težko predstavljati aktivno MVO brez ustrezne politične podpore držav članic (Šabič 2007, 956). Članstvo v MVO je prostovoljno, države članice pa prispevajo finančna sredstva za njihovo delovanje in imajo v strukturi MVO pravico sodelovati v postopkih sprejemanja odločitev.

Ob oblikovanju večine pomembnejših MVO, kot so Združeni narodi, Mednarodni denarni sklad, Svetovna banka in Svetovna trgovinska organizacija, so bila pričakovanja velika (*ibid.*, 943),⁶⁷ pri čemer pa je čas pokazal, da veliko organizacij ni doseglo pričakovanih rezultatov.⁶⁸ Heiskanen (2001, 1) ugotavlja, da je od ustanovitve osrednjih MVO prišlo do temeljnih sprememb kot posledica globalizacije, in sicer dekolonizacije, ozaveščenosti o globalni naravi številnih družbenih, okoljskih in zdravstvenih problemov, naglega naraščanja števila nevladnih organizacij, globalizacije medijev in gospodarstva, konca hladne volje, razvoja na področju biotehnologije in pojava interneta. Tako se danes kot posledica teh sprememb številne MVO srečujejo s težavo, kako ohraniti ali ponovno vzpostaviti vlogo, ki so jo nekoč imele oziroma naj bi jo imele, in kako to vlogo tudi legitimirati, saj so MVO podvržene številnim omejitvam (birokratizacija in interakcija z okoljem, v katerem se gibljejo), ki jih, med drugim, predstavljajo tudi nacionalni interesi držav. Namreč, ne glede na to, kako demokratične so države, se na ravni globalnega upravljanja oklepajo svoje moči, njihova demokratičnost pa ne zadostuje za demokratično legitimnost sprejetih odločitev MVO (Coicaud 2001, 262).

Na prvi pogled se sicer zdi, da že samo dejstvo, da je MVO vzpostavljena z mednarodno pogodbo, ki MVO podeljuje pristojnost, MVO legitimira. Kot poudarja Coicaud (2001a, 523), legitimnost MVO v prvi vrsti izhaja iz dejstva, da njena moč in pristojnost temeljita na

---

⁶⁵ Osnovno članstvo MVO predstavljajo države, del članstva pa so lahko tudi različni drugi subjekti. Mednarodna organizacija dela na primer poleg držav v članstvo vključuje tudi predstavnike delodajalcev in delojemalcev (Pease 2003, 2).

⁶⁶ Unija mednarodnih združenj, ki ima sedež v Bruslju in posvetovalni status pri ECOSOC in UNESCO, je raziskovalni inštitut in dokumentacijski center. Unija, ki je po svoji naravi neprofitna, apolitična, neodvisna in nevladna, ima že od leta 1907, ko je bila ustanovljena, vodilno vlogo na področju raziskovanja in zbiranja informacij o mednarodnih organizacijah in mednarodnih združenjih (Union of International Associations).

⁶⁷ Kot ugotavlja Benko (2000, 175), so MVO nastale kot posledica vse bolj intenzivnih in kompleksnih odnosov med državami, kar praksa razvoja mednarodne skupnosti tudi potrjuje, dinamika njihovega nastajanja pa je bila še posebej izrazita po drugi svetovni vojni.

⁶⁸ Takšen primer je Društvo narodov, ki ni opravljal funkcij, ki so mu jih zadale države oziroma kot jih je od organizacije terjal ustanovni dokument (Šabič 2007, 943). Društvo narodov je bilo namreč nemočno pri vplivanju na potek dogodkov, ki so vodili v drugo svetovno vojno. Danes je razlog za nedoseganje zastavljenih ciljev MVO na področju visoke politike (vprašanja miru in varnosti), kjer države svojo suverenost branijo bolj odločno, dejstvo, da pri visoki politiki bolj kot kjerkoli drugje prihaja do izraza temeljni postulat glede vloge MVO, in sicer, da so države in ne mednarodne organizacije tiste, ki ustvarjajo in vodijo zunanjo politiko. Tako je učinkovitost MVO pri npr. ohranjanju mednarodnega miru in varnosti primarno odvisna od pripravljenosti in politične volje držav članic, da se mednarodni organizaciji omogoči aktivno delovanje (*ibid.*, 945).

priznanju s strani držav, ki MVO oblikujejo z mednarodno pogodbo. Pri tem Junne (2001, 189) poudarja, da legitimnost MVO s tega vidika res ni bila nikoli sporna, vendar pa v času globalizacije le-ta postaja vedno bolj vprašljiva.⁶⁹ Tako v sodobni mednarodni skupnosti, kot ugotavlja Sato (2009, 24), obstaja zahteva po oblikovanju novih temeljev legitimnosti MVO, ki presegajo konvencionalne temelje legitimnosti, tj. da so MVO vzpostavljene z multilateralnimi pogodbami. Namreč, MVO danes ne morejo biti več zgolj sredstvo za uresničevanje interesov držav, temveč naj bi predstavljale interese posameznikov po celem svetu (Zweifel 2006, 1). Tako je v 21. stoletju, ko MVO sprejemajo odločitve, ki imajo kot posledica globalizacije vedno večji učinek na življenje vsakega posameznika (bančništvo, internet, trgovanje, delavski standardi, okolje, ipd.), vprašanje demokratičnega deficita MVO vedno bolj pomembno (*ibid.*, 3). V luči globalizacije namreč »razprave o demokratičnosti ne moremo več ločevati od mednarodnih odnosov« (*ibid.*, 51).⁷⁰ Tako je globalno upravljanje treba demokratizirati, namreč, »če je upravljanje postalo globalno, potem mora globalna postati tudi demokracija« (*ibid.*, 52).

Kot ugotavlja Heiskanen (2001, 2), se je legitimnost do sedaj skoraj izključno obravnavalo v okviru strukture in delovanja države ter njenega odnosa s civilno družbo brez obravnavanja MVO. Tako se na nacionalni ravni legitimnost nanaša na priznavanje vlade s strani večine prebivalcev nekega teritorija (Junne 2001, 191). Če pa prenesemo koncept legitimnosti na raven mednarodne skupnosti, kar je, kot ugotavlja Junne (*ibid.*), težka naloga, potem je vprašanje, kdo je tisti, ki lahko MVO opredeli kot legitimno – so to vlade držav članic MVO ali njihovi državljani? MVO oblikujejo vlade z mednarodno pogodbo, zato bi lahko sklepali, da je njihova legitimnost odvisna od tega, kako jo te vlade tudi zaznavajo. Ker pa ima tudi splošna javnost svoje mnenje o tem,⁷¹ ali so MVO legitime, kar na dolgi rok vpliva tudi na to, kako vlade zaznavajo neko MVO, je vprašanje legitimnosti MVO v prvi vrsti odvisno od percepcije legitimnosti MVO s strani posameznikov (*ibid.*, 192).

---

⁶⁹ Vidiki globalizacije, ki so vplivali na legitimnost MVO, so medijska pokritost dogodkov s celega sveta (ljudje so bolje obveščeni o dogajanju po celem svetu in globalnih problemih, kar pomeni, da obstaja večja verjetnost, da bodo podpirali obstoj MVO, ki se ukvarja s temi problemi), širjenje svetovnega trgovanja, širjenje tujih neposrednih investicij, integracija finančnih trgov, dostop do interneta (organizacije lahko širijo informacijo prek interneta v vse dele sveta, kar pomeni, da je lahko vsak posameznik z dostopom do interneta seznanjen z velikim naborom informacij, kar povečuje legitimnost MVO), migracije delavcev, globalni okoljski problemi in globalizacija kriminala (Junne 2001, 200).

⁷⁰ Marks (2001, 51) ugotavlja, da se je do nedavnega analiza o temeljih za demokratično politično skupnost na ravni mednarodnih odnosov v večina nanašala le na področja vojne in miru, preživetja in varnosti. Tako npr. avtorji obravnavajo legitimnost Organizacije Združenih narodov z vidika njene legitimnosti delovanja okviru 7. poglavja Ustanovne listine Organizacije Združenih narodov, tj. kolektivne uporabe sile (Alvarez 2001; Heiskanen, 2001a; Sato 2009) in njenih mirovnih operacij (Coicaud 2001; Sato 2009); predvsem z vidika neuspešnosti tovrstnih operacij v obdobju med leti 1992 in 1996 tako z vidika upravljanja in logistike in pomanjkanja ustreznega vodstva kot odločnosti Varnostnega sveta Združenih narodov (Coicaud 2001, 27).

⁷¹ Za definicijo javnosti in javnega mnenja glej 7. poglavje.

Dejstvo je, da, bolj ko se posamezniki identificirajo z MVO, bolj je ta legitimna (Coicaud 2001, 259), in bolj ko se posamezniki lahko vključujejo v samo delovanje in odločanje MVO, bolj se z njo tudi identificirajo. Za razliko od nacionalne ravni pa na ravni MVO ne obstaja neposreden odnos med MVO in državljani držav članic (Heiskanen 2001, 6) – državljani so zastopani posredno prek delegatov vlad držav članic. Tako je zagotovitev predstavnštva v globalnem upravljanju ključna za povečanje legitimnosti MVO in posledično zmanjšanje demokratičnega deficita globalnega upravljanja. Tudi Held (2004, 372) pri analizi demokratičnega deficita globalnega upravljanja ugotavlja, da so številne MVO z vidika demokratičnih načel normativno vprašljive zaradi pomanjkanja ustrezne odgovornosti, ki se nanaša na odsotnost možnosti vključevanja posameznikov kot prebivalcev držav članic MVO v postopke odločanja. Namreč, kljub dejstvu da predstavniki vlad držav v MVO delujejo v imenu njenih državljanov, posamezniki nimajo vpliva na odločitve, ki se sprejemajo na mednarodni ravni. Globalno upravljanje bi tako moralo temeljiti na demokratični ideji participacije posameznikov, namreč »državljanii držav članic mednarodnih organizacij imajo pravico sodelovati v odločanju mednarodnih organizacij« (Stutzer in Frey 2005, 305).

Z namenom pokazati na obstoj demokratičnega deficita globalnega upravljanja bom v nadaljevanju predstavila ključne pomanjkljivosti demokratične legitimnosti Organizacije Združenih narodov, kot že rečeno najbolj univerzalne medvladne organizacije, katere članice so skoraj vse države sveta,⁷² in tistih temeljnih MVO, ki oblikujejo mednarodni gospodarski sistem in so hkrati tudi del sistema Organizacije Združenih narodov, tj. Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne banke kot osrednjih mednarodnih finančnih organizacij in Svetovne trgovinske organizacije kot osrednje mednarodne trgovinske organizacije. Pri analizi demokratičnega deficita teh MVO se bom osredotočila na pomanjkanje ustrezne odgovornosti odločanja MVO in preverila, ali se posamezniki kot prebivalci držav članic lahko vključujejo v procese odločanja na mednarodni ravni. Tako bom v prvi vrsti preverila, ali ima MVO formalno vzpostavljeno enotno predstavnško telo neposredno izvoljenih predstavnikov prebivalcev držav članic. Z izvolitvijo skupine predstavnikov, ki uresničujejo pravico posameznikov do participacije, bi namreč MVO postala demokratično legitimna (Stutzer in Frey 2005, 315) oziroma, kot poudarja Krajewski (2010, 15–6), bi »z vzpostavitvijo parlamenta, katerega člani bi bili demokratično voljeni in ki bi lahko sodeloval pri odločanju organizacije, lahko dosegli najvišjo raven demokratične legitimnosti globalnega upravljanja«.

---

⁷² Danes Organizacija Združenih narodov šteje 193 držav članic.

Ker pa je tudi vključenost civilne družbe v odločanje na globalni ravni pomemben element demokratizacije globalnega upravljanja (Bichsel 1996; Esty 1999, 2002; Nanz in Steffek 2004 v Steffek in Ehling 2005, 3), saj »prisotnost civilne družbe v globalnem upravljanju pripomore k oblikovanju globalne javne sfere, kjer so odločitve podvržene kritiki javnosti« (Steffek in Ehling 2005, 3), bom pri analizi demokratičnega deficita globalnega upravljanja preverila tudi, ali so v MVO (kot člani ali kako drugače) zastopana tudi združenja civilne družbe oziroma kakšno (če sploh) pozornost MVO namenjajo sodelovanju s civilno družbo. Ob odsotnosti formalno vzpostavljenega predstaviškega telesa neposredno izvoljenih predstavnikov prebivalcev držav članic MVO združenja civilne družbe predstavljajo za posameznike edino možno obliko organiziranega delovanja na mednarodni ravni. Civilna družba tako predstavlja neodvisno protiutež državnim predstavnikom v MVO in tako povečuje njeno demokratično legitimnost (Junné 2001, 214). Združenja civilne družbe kot neprofitna združenja, ki so nepolitična in neodvisna od vlad, namreč predstavljajo sfero svobodnega povezovanja posameznikov, s čimer zapolnjujejo vmesni prostor med posameznikom in njegovo družino na eni strani ter oblastjo in njenimi institucijami na drugi strani (Cerar 2010).

Pri tem se zavedam, da legitimnosti MVO ne obravnavam z vseh možnih vidikov. Tako nekateri avtorji (Heiskanen 2001, 4; Held 2004, 273; Zweifel 2006, 19) obravnavajo demokratični deficit MVO tudi z vidika razmerja moči med njenimi člani, tj. neenakopravnosti glasovalne moči in zastopanosti držav članic v osrednjih organih MVO, kar pa presega okvir magistrskega dela. V ospredju analize demokratične legitimnosti MVO, ki sledi, je namreč pokazati na demokratični deficit globalnega upravljanja, kot ga opredeljujem v okviru magistrskega dela, tj. odsotnost formalne pravice posameznikov kot državljanov držav članic MVO do participacije v odločanju na ravni MVO.

4.1 Organizacija Združenih narodov

Glede participacije v postopkih odločanja v okviru Organizacije Združenih narodov (OZN, Združeni narodi)⁷³ gre ugotoviti, da Ustanovna listina OZN (UL OZN) to možnost daje le državam kot edinim, ki lahko nastopajo kot članice organizacije in posledično formalno sodelujejo pri odločanju. A vendar UL OZN hkrati opredeljuje tudi odnos Združenih narodov do združenj civilne družbe, konkretnije do nevladnih organizacij, pri čemer jim priznava

---

⁷³ OZN je bila ustanovljena z namenom urediti povojni mednarodni sistem, saj je mednarodna skupnost že kmalu po začetku druge svetovne vojne spoznala, da je za ohranjanje mednarodnega miru in varnosti treba vzpostaviti neko novo mednarodno organizacijo. Pri tem Ustanovna listina OZN temeljno pristojnost za zagotavljanje miru in varnosti podeljuje Varnostnemu svetu, medtem ko je vloga Generalne skupščine omejena na sprejemanje priporočil.

poseben (posvetovalni) status. 71. člen UL OZN namreč predvidela možnost posvetovanja OZN z nevladnim sektorjem prek Ekonomskega in socialnega sveta (ECOSOC),⁷⁴ pri čemer že samo sprejetje tega dela besedila UL OZN predstavlja enega izmed prvih večjih uspehov nevladnih organizacij v OZN.⁷⁵ Dejstvo, da imajo nevladne organizacije posvetovalni status, daje nevladnim organizacijam legitimno mesto v okviru OZN, kar ne nazadnje pomeni tudi, da so nevladne organizacije obravnavane kot akterji, ki imajo pravico biti vključeni v postopke OZN (Willets 1996, 46).⁷⁶ Tako imajo nevladne organizacije, v odvisnosti od njihovega statusa,⁷⁷ dostop do vseh formalno razposlanih dokumentov OZN, lahko se udeležujejo sestankov in opazujejo njihov potek, kar pomeni, da imajo dostop do velikega

---

⁷⁴ 71. člen UL OZN določa, da sme ECOSOC ukreniti vse, kar je primerno za posvetovanje z nevladnimi organizacijami, ki se ukvarjajo z zadevami, ki spadajo v njegovo pristojnost. Takšni ukrepi se lahko uporabljajo glede meddržavnih organizacij in, kadar bi bilo primerno in po posvetu s prizadetim članom Združenih narodov, tudi glede organizacij v posameznih državah. Za statut nevladnih organizacij v OZN veljajo Resolucije ECOSOC iz leta 1950 (E/RES/288(X)) (Kovač 2006, 76), ki pa so bile že večkrat dopolnjene in spremenjene (leta 1968 z E/RES/1296(XLIV), leta 1996 z E/RES/1996/31), pri čemer so se spreminjale le podrobnosti njihovih pravic sodelovanja (Willets 2001, 383). Danes pogoje za pridobitev posvetovalnega statusa, pravice in dolžnosti nevladnih organizacij, ki imajo posvetovalni status, in postopke za odvzem posvetovalnega statusa podrobneje določa Resolucija 1996/31, ki je bila sprejeta 25. julija 1996. V skladu z omenjeno resolucijo lahko posvetovalni status pridobijo tudi subregionalne, regionalne in nacionalne nevladne organizacije – pred tem so posvetovalni status lahko pridobile le mednarodne nevladne organizacije.

⁷⁵ Prvi osnutki besedila UL OZN namreč niso opredeljevali vloge nevladnih organizacij, predvsem je temu nasprotovala delegacija ZDA. Velike sile so namreč nasprotovale vpletanju ZN v nacionalne zadeve, kar je, po njihovem, vključenost nevladnih organizacij implicirala (Keane 2003, 110). Ko pa je besedilo UL OZN opredelilo njihovo vlogo kot zgolj posvetovalno in ne kot sodelovanje brez glasovanja (Cook 1996, 27), so ZDA privolile k tako opredeljeni vlogi.

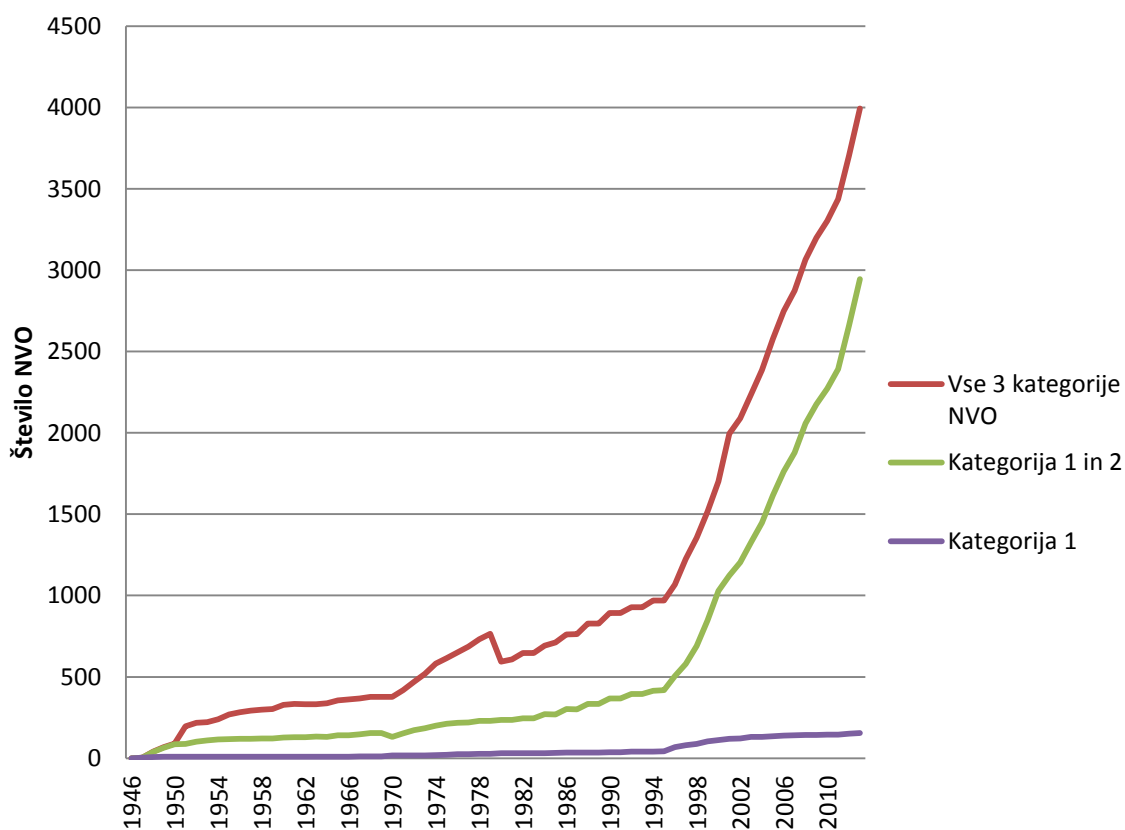
⁷⁶ Poleg formalne opredelitve posvetovanja OZN z nevladnimi organizacijami pa Varnostni svet OZN med neformalne oblike posvetovanja vključuje t. i. arria srečanja kot obliko pridobivanja informacij od neposredno prizadetih v sporih in oboroženih konfliktih, ki je namenjena tudi posvetovanju z nevladnimi organizacijami glede situacij na kriznih območjih (Šabič 2007, 955).

⁷⁷ V skladu z Resolucijo 1996/31 obstajajo tri kategorije nevladnih organizacij, ki imajo posvetovalni status. V prvo kategorijo nevladnih organizacij, ki imajo splošni posvetovalni status, se uvršča majhno število velikih mednarodnih nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo z večino dejavnosti ECOSOC in njegovih pomožnih organov in ki lahko ECOSOC dokažejo, da predstavljajo vsebinski in trajen prispevek k uresničevanju ciljev Združenih narodov ter da so tesno povezane z gospodarskim in družbenim življenjem ljudi na območjih, ki jih zastopajo (Resolucija 1996/31, 22. čl.). V drugo kategorijo nevladnih organizacij, ki imajo posebni posvetovalni status, spadajo organizacije, ki imajo posebno znanje in ugled na le nekaterih področjih dejavnosti ECOSOC in njegovih pomožnih organov (*ibid.*, 23. čl.). Tretja kategorija pa predstavlja seznam oziroma register (t. i. Roster), na katerega se vključi tiste nevladne organizacije, ki zaprosijo za posvetovalni status, a jih ni mogoče uvrstiti v prvo ali drugo kategorijo. Na ta seznam se vključijo tiste nevladne organizacije, za katere ECOSOC ali Generalni sekretar OZN smatra, da lahko občasno pripomorejo k delu ECOSOC in njegovih pomožnih organov ter drugih organov Združenih narodov (*ibid.*, 24. čl.). Na ta seznam se lahko vključi organizacije, ki že imajo posvetovalni status (torej spadajo v prvo ali drugo kategorijo) ali podoben odnos s specializirano agencijo ali organom OZN (*ibid.*). Tako ločimo med vključitvijo na ECOSOC seznam (nevladne organizacije, ki se osredotočajo na eno ali dve področji dejavnosti ECOSOC), seznam Generalnega sekretarja OZN (nevladne organizacije, ki jih za vključitev na seznam priporoča Generalni sekretar), seznam agencij (nevladne organizacije, ki so vključene na seznam specializiranih agencij OZN kot npr. UNESCO, UNICEF, ILO, ipd.), v četrto podkategorijo, ki sicer ni opredeljena z Resolucijo 1996/31 temveč z ECOSOC odločitvijo 1996/302, pa se uvrščajo nevladne organizacije, ki sodelujejo s Komisijo za trajnostni razvoj. Pri tem Resolucija 1996/31 nevladnim organizacijam, odvisno od kategorije, v katero se uvrščajo, dodeljuje različne pravice. Tako se osnutek dnevnega reda ECOSOC posreduje vsem trem kategorijam nevladnih organizacij (*ibid.*, 27. čl.), medtem ko lahko le nevladne organizacije, ki imajo splošni posvetovalni status, predlagajo uvrstitev točk na dnevni red (*ibid.*, 28. čl.). Nadalje imajo v skladu z 29. členom Resolucije 1996/31 pravico sodelovati na zasedanjih ECOSOC in njegovih pomožnih organov le nevladne organizacije, ki imajo splošni in posebni posvetovalni status. Na tovrstnih zasedanjih pa so lahko prisotni predstavniki nevladnih organizacij tretje kategorije le, če je tema zasedanja s področja, ki spada v njihovo pristojnost. Tudi pisne izjave, ki so relevantne za delo ECOSOC, lahko predložijo le nevladne organizacije, ki imajo splošni in posebni posvetovalni status, pri čemer pa lahko Generalni sekretar pozove organizacijo, ki je uvrščena v tretjo kategorijo, da poda pisno izjavo. V skladu z 32. členom Resolucije 1996/31 lahko le nevladne organizacije, ki imajo splošni posvetovalni status, podajo ustno izjavo na zasedanjih ECOSOC; v primerih, ko na zasedanju ECOSOC ni navzoč noben izmed pomožnih organov ECOSOC, ki ima pristojnosti na pomembnem področju, ki je v interesu ECOSOC in organizacij, ki imajo posebni posvetovalni status, lahko ustno izjavo podajo nevladne organizacije s posebnim posvetovalnim statusom. V obeh primerih pa se to zgodi le, če predlog o tem poda Odbor ECOSOC za nevladne organizacije.

obsega informacij. Imajo varnostne prepustnice, s katerimi lahko njihovi predstavniki vstopajo v vse stavbe OZN, vključno z bari in drugimi družabnimi prostori (t. i. *lounge*), kjer se zadržujejo predvsem diplomati. Slednje pomeni, da lahko predstavniki nevladnih organizacij dobijo tudi neposredne informacije od delegatov posameznih držav članic OZN, ki se udeležujejo zasebnih sestankov. Pri tem pa Cook (1996, 27) poudarja, da morda po eni strani sodelovanje z OZN pomeni sprejemanje prevelikih in preštevilnih kompromisov ter hkrati postavlja nevladne organizacije preblizu vladam, a je po drugi strani sodelovanje z OZN za nevladne organizacije ključno, če želijo biti učinkovite pri doseganju zastavljenih ciljev.⁷⁸

Na pomen nevladnih organizacij s posvetovalnih statusom v okviru OZN, ki sicer nimajo pravice sodelovati v formalnem postopku sprejemanja odločitev, tj. glasovati, kaže tudi dejstvo, da je od konca 20. stoletja njihovo število konstantno v porastu (glej Graf 4.1).

Graf 4.1: Rast števila nevladnih organizacij v okviru sistema OZN

Vir: Willetts (1996, 38) in Organizacija Združenih narodov

⁷⁸ Vprašanja okoljske politike, pravic žensk in človekove pravice so vse problemi, ki so (bili) obravnavani v okviru Združenih narodov zaradi angažiranosti nevladnih organizacij.

Kot ugotavlja Willetts (1996, 53), igrajo nevladne organizacije najpomembnejšo vlogo v prvem izmed treh postopkov OZN, tj. določanju dnevnega reda oziroma *agenda-setting*. Tudi v postopku oblikovanja ciljev politike lahko delujejo, in sicer tako, da izvajajo pritisk na vlade, naj podpišejo ali ratificirajo nek sprejet dokument. V postopku implementacije pa nevladne organizacije delujejo predvsem tako, da politično osramotijo vlade, ki ne dosegajo zastavljenih ciljev dogovorjene politike ali pa tudi tako, da so s strani Združenih narodov pooblašene za izvajanje dogovorjene politike.⁷⁹

Nevladne organizacije na sprejemanje odločitev vplivajo tako, da pred pričetkom konference Združenih narodov organizirajo konferenco nevladnih organizacij. Tega foruma se udeležijo številni delegati z namenom seznaniti se s stališči nevladnih organizacij do obravnavane tematike. Tovrstnih forumov se udeležijo tudi predstavniki medijev, s čimer tematika postane bolj prepoznana. Forum pa pogosto spremlja tudi izdajanje časopisa nevladnih organizacij,⁸⁰ ki izhaja vsak dan in je razdeljen brezplačno v hotelih in na kraju konference (*ibid.*, 57).

Kljub dejstvu da je OZN vzpostavila komunikacijske kanale z nevladnimi akterji, pa lahko ugotovimo, da Združene narode zaznamuje demokratični deficit. Vpogled v njeno strukturo namreč pokaže, da OZN nima formalno vzpostavljenega enotnega predstavniškega telesa neposredno izvoljenih predstavnikov prebivalcev držav članic. Kot določa 7. člen UL OZN, so pglavitni organi Združenih narodov Generalna skupščina,⁸¹ Varnostni svet, ECOSOC, Skrbniški svet,⁸² Meddržavno sodišče in Sekretariat. Pri tem v Generalni skupščini, Varnostnem svetu, ECOSOC in Skrbniškem svetu sedijo predstavniki vlad držav članic.⁸³ Prav tako pa tudi za Meddržavno sodišče, ki je sodni organ Združenih narodov, in Sekretariat,

---

⁷⁹ Razlog za to je predvsem njihovo znanje in izkušnje na določenem področju ter v določenih primerih tudi dejstvo, da se včasih želijo Združeni narodi in vlade držav članic distancirati od dogovorjene politike bodisi zaradi političnih razlogov ali zaradi dejstva, da tisti, na katere dogovorjena politika učinkuje, bolj zaupajo nevladnim organizacijam kot pa vladam držav članic oziroma Združenim narodom (Willetts 1996, 53).

⁸⁰ Prvi tovrstni časopis je izdajala nevladna organizacija *Friends of the Earth* ob konferenci v Stockholmu leta 1972 z naslovom *Eko* (Willetts 1996, 53).

⁸¹ Mnogokrat sicer zasledimo mnenje, da je Generalna skupščina nekakšen 'globalni parlament' (tako je na primer tedanji egiptovski minister za zunanje zadeve Amre Moussa v svojem govoru na Milenijskem vrhu Združenih narodov leta 2000 dejal, da Generalna skupščina predstavlja globalni parlament), toda dejstvo je, da je Generalna skupščina organ, v katerem so zastopane vse države članice OZN, ne pa predstavniški organ 'globalne civilne družbe'.

⁸² Skrbniški svet je organ, ki je izvajal nadzor nad upravljanjem tistih nesamostojnih dežel, ki so bile postavljene pod mednarodno skrbništvo s ciljem pospeševati napredek prebivalstva in njihove samouprave oziroma neodvisnosti. Po prenehanju skrbništva nad otokom Palau leta 1994 Skrbniški svet ni več operativen, ozemlja pod njegovim nadzorom pa so postala neodvisna.

⁸³ V Generalni skupščini sedi do pet predstavnikov vlad vseh držav članic, Varnostni svet sestavlja 15 predstavnikov vlad držav članic – 10 nestalnih članic in 5 stalnih članic, ECOSOC je sestavljen iz predstavnikov vlad 54-ih držav članic, ki jih izvoli Generalna skupščina, Skrbniški svet pa je (bil) sestavljen iz več članov Združenih narodov, in sicer iz tistih članov, ki upravljajo skrbniška ozemlja, iz članov, imenoma navedenih v 23. členu (stalne članice Varnostnega sveta), ki ne upravljajo skrbniških ozemelj, in iz toliko drugih članov, da bi bilo skupno število članov Skrbniškega sveta enako porazdeljeno med tiste člane Združenih narodov, ki upravljajo skrbniška ozemlja, in tiste, ki jih ne upravljajo.

ki je upravni organ Združenih narodov, ne gre ugotoviti, da bi bila to organa, ki delujeta kot predstavniško telo prebivalcev držav članic.⁸⁴

In čeprav v okviru Združenih narodov ni predstavniškega telesa prebivalcev držav članic, ki bi zagotovil parlamentarno dimenzijo delovanja OZN, gre ugotoviti, da so Združeni narodi vzpostavili formalno obliko sodelovanja z Medparlamentarno unijo (IPU – *Inter-Parliamentary Union*) kot »mednarodno organizacijo parlamentov suverenih držav« (Statut Mednarodne parlamentarne unije, 1. čl.), ki želi dodati parlamentarno dimenzijo MVO (Šabič 2007, 956). Tako so Združeni narodi leta 1996 sprejeli Sporazum o sodelovanju med Združenimi narodi in Medparlamentarno unijo,⁸⁵ ki opredeljuje podlage za medsebojno sodelovanje in v katerem Združeni narodi prepoznavajo pomembno vlogo, ki jo ima IPU pri pospeševanju predstavniške demokracije.⁸⁶

Poleg formalne opredelitve sodelovanja Združenih narodov z IPU pa na sedežu Združenih narodov vsako leto potekajo tudi parlamentarna zaslišanja, kjer parlamentarci IPU z visokimi uradniki in predstavniki Združenih narodov, predstavniki držav članic in strokovnjaki iz združenj civilne družbe razpravljajo o osrednjih temah na mednarodni agendi. Namen razprav, ki potekajo na tovrstnih zaslišanjih, je večje razumevanje parlamentarcev o postopkih odločanja v okviru OZN, hkrati pa parlamentarna zaslišanja omogočajo parlamentarcem, da državam članicam OZN predstavijo njihova stališča (Inter-parliamentary Union). Zaključki in priporočila parlamentarnih zaslišanj pa omogočajo »parlamentarni input v delo relevantnih organov Združenih narodov« (*ibid.*).⁸⁷

Na pomen, ki ga Združeni narodi dajejo vlogi parlamentov v njihovem okviru, kaže tudi visok status, ki ga IPU uživa v okviru OZN. IPU ima namreč od leta 2002 v okviru Združenih narodov status opazovalke (Kissling 2011, 24).⁸⁸ Nekateri avtorji (Johnsson 2003; Levi 2003; Roche 2003 v Kissling 2011, 24) menijo, da status opazovalke daje IPU možnost, da se uveljavi kot institucija, ki bo prispevala k večji transparentnosti OZN in legitimaciji njenih

---

⁸⁴ Kot določa 4. člen Statuta Meddržavnega sodišča, njegovih 15 članov izvolita Generalna skupščina in Varnostni svet s seznama oseb, ki jih predlagajo državne skupine Stalnega razsodišča. Sekretariat pa sestavljajo generalni sekretar in osebje, ki ga imenuje generalni sekretar.

⁸⁵ Sporazum je istega leta Generalna skupščina ratificirala z Resolucijo A/RES/51/7.

⁸⁶ V Sporazumu Združeni narodi opredeljujejo IPU kot svetovno organizacijo parlamentov (Cooperation Agreement between the United Nations and the Inter-Parliamentary Union, 1. čl.). Med drugim Sporazum določa, da lahko, v primeru da IPU na svojih sestankih ali konferencah obravnava tematiko, ki spada v delokrog Združenih narodov, na prošnjo Združenih narodov Sekretariat IPU na tak sestanek ali konferenco povabi predstavnika OZN. Pri tem pa enako določilo velja, če tudi OZN na svojih sestankih ali konferencah, obravnava tematiko, ki spada v delokrog IPU. Sicer pa sporazum opredeljuje še možnost tehničnega sodelovanja med IPU in Združenimi narodi, tj. oblikovanje skupnih akcij in programov, sodelovanje med obema sekretariatoma ter izmenjavo informacij in dokumentov o zadevah, ki so v njunem skupnem interesu.

⁸⁷ Sprva je bilo tovrstno zaslihanje, ki poteka v organizaciji IPU in v sodelovanju z OZN, zasnovano kot kratek sestanek o raznolikih temah, danes pa gre za pravo vsebinsko razpravo o aktualnih temah na mednarodni agendi. Kot ugotavlja Filip (2004, 9), zanimanje za parlamentarna zaslišanja – tako med parlamentarci IPU kot predstavniki Združenih narodov – vedno bolj narašča.

⁸⁸ Resolucija A/RES/2002/32 z dne 19. 11. 2002.

odločitev in bi utegnila v prihodnosti prerasti celo v globalni parlament. Nasprotniki vzpostavitve parlamentarne skupščine v okviru Združenih narodov tako pogosto izpostavljajo, da oblikovanje takšne institucije ni potrebno, saj že obstaja IPU. A na tej točki velja izpostaviti, da je IPU »krovna organizacija, katere cilj je prenos stališč nacionalnih parlamentov v postopek sprejemanja odločitev v okviru Organizacije Združenih narodov« (UNPA FAQ 2006, 7) in torej nima namena nadzorovati postopke sprejemanja odločitev v okviru OZN, kar pa je temeljna vloga vsakega pravega parlamentarnega organa. Ključni argument, zakaj ideje vzpostavitve globalnega parlamenta ne moremo preprosto zavreči s trditvijo, da je IPU zadostna pri odpravi demokratičnega deficita v mednarodni skupnosti, je dejstvo, da IPU, ki sicer »predstavlja nacionalne parlamente na globalni ravni in tako krepi nadzorno moč [nacionalnih parlamentov] nad mednarodnimi zadevami na nacionalni ravni« (Kissling 2008, 3), ne predstavlja svetovnega prebivalstva na globalni ravni, kar pa je osrednji namen vzpostavitve globalnega parlamenta. Tako je v primeru IPU vprašljiva njena legitimnost – njeni člani so sicer res izvoljeni parlamentarci, toda IPU še zdaleč ne predstavlja vseh parlamentarcev sveta.⁸⁹

Kljub ugotovitvi, da OZN sicer omogoča sodelovanje s parlamentarci in civilno družbo, pa Združeni narodi zaradi dejstva, da posamezniki še vedno ne morejo formalno sodelovati v postopkih odločanja, v svojem bistvu ostajajo 'klub držav'. Le države, ki pri svojem delovanju v okviru OZN pogosto zasledujejo svoje egoistične nacionalne interese, so namreč tiste, ki lahko odločajo, medtem ko posamezniki nimajo pravice sodelovati v formalnem postopku sprejemanja odločitev – niti prek enotnega predstavniškega telesa niti prek združenj civilne družbe.

Ker si globalnega parlamenta ni mogoče zamisliti brez (globalne) infrastrukture, ki podpira gospodarstvo, bom v nadaljevanju proučila demokratično legitimnost osrednjih MVO, ki oblikujejo mednarodni gospodarski sistem, ki je, kot poudarjata Patomäki in Teivainen (2004, 7), ključno področje globalnega upravljanja. Tako se bom osredotočila na temeljni mednarodni finančni organizaciji, tj. Mednarodni denarni sklad in Svetovno banko, in osrednjo mednarodno trgovinsko organizacijo, tj. Svetovno trgovinsko organizacijo.

---

⁸⁹ IPU šteje 162 nacionalnih parlamentov in 10 pridruženih članov: Andski parlament, Srednjeameriški parlament, Vzhodnoafriška zakonodajna skupščina, Evropski parlament, Medparlamentarni odbor zahodnoafriške ekonomske in monetarne unije, Latinskoameriški parlament, Parlament Gospodarske skupnosti zahodnoafriških držav, Parlament ekonomske in monetarne skupnosti centralne Afrike, Parlamentarna skupščina Sveta Evrope in arabski Transnacionalni parlament. Med njenimi člani pa že dolgo ni več ameriškega Kongresa, kateremu se zdi sodelovanje v IPU preveč potratno (Šabič 2007, 956).

4.2 Mednarodni denarni sklad in Svetovna banka

Na demokratični deficit Mednarodnega denarnega sklada (IMF – *International Monetary Fund*)⁹⁰ in Svetovne banke (WB – *World Bank*)⁹¹ v prvi vrsti pokaže vpogled v njuno strukturo. Tako v okviru IMF kot v okviru Svetovne banke⁹² ni vzpostavljenega enotnega predstavniškega telesa neposredno izvoljenih predstavnikov prebivalcev držav članic. Prek svojih predstavnikov so namreč v osrednjih organih IMF (Svet guvernerjev, Odbor izvršnih direktorjev, Mednarodni monetarni in finančni odbor) in Svetovne banke (Svet guvernerjev, Odbor izvršnih direktorjev, Razvojni odbor Svetovne banke) zastopane le države članice, kar pomeni, da posamezniki ne morejo – niti prek združenj civilne družbe niti prek enotnega predstavniškega telesa – formalno sodelovati pri odločanju.

Kljub temu pa gre ugotoviti, da obstaja mehanizem, ki sicer ne povečuje legitimnosti delovanja Svetovne banke in IMF, predstavlja pa obliko povezovanja parlamentarcev na globalni ravni z namenom zmanjšati demokratični deficit IMF in Svetovne banke. Parlamentarna mreža za Svetovno banko in IMF namreč združuje parlamentarce iz več kot 140-ih držav, ki zagovarjajo večjo odgovornost in transparentnost obeh finančnih institucij (Krajewski 2010, 18).⁹³ Pri tem velja poudariti, da Parlamentarna mreža deluje kot neodvisna nevladna organizacija in ni del institucionalne strukture Svetovne banke ali IMF, pri čemer je članstvo odprto za vse aktualne parlamentarce držav članic. Tako gre za nevladno organizacijo, katere člani predstavljajo svoje volivce in ne svojih držav, parlamentov ali vlad.

Kljub temu da je Parlamentarna mreža nevladna organizacija in da IMF in Svetovna banka formalno ne opredeljujeta sodelovanja s Parlamentarno mrežo – za razliko od OZN, ki je z IPU vzpostavila formalno sodelovanje in ji podelila tudi posvetovalni status – pa se letne konference Parlamentarne mreže, ki je osrednje srečanje njenih članov, udeležujejo tudi predstavniki številnih mednarodnih finančnih institucij, vključno s Svetovno banko, IMF in

---

⁹⁰ IMF je mednarodna finančna institucija in pomemben element mednarodnega denarnega sistema v obdobju po 2. svetovni vojni (Mrak 2002, 417). IMF deluje z namenom pospeševanja globalnega monetarnega sodelovanja, varovanja finančne stabilnosti, pospeševanja zaposlenosti in ekonomske rasti ter zmanjševanja revščine po svetu.

⁹¹ Svetovna banka je multilateralna banka, ki daje posojila in kredite z namenom pospeševati razvoj in zmanjševati revščino (Bakker 1996, 34). Je sestrška organizacija IMF; obe organizaciji namreč delujeta po načelu en dolar en glas, pravice veta ZDA, prav tako pa so bile zahteve organizacij do držav članic v osemdesetih letih prejšnjega stoletja v veliki meri podobne (Patomäki in Teivainen 2004, 59–60).

⁹² Ko uporabljamo termin Svetovna banka je pomembno razlikovati med Svetovno banko, ki jo sestavljata dve organizaciji (Mednarodna banka za obnovo in razvoj – IBRD – *International Bank for Reconstruction and Development* in Mednarodnega združenja za razvoj – IDA – *International Development Association*) in skupino Svetovne banke, ki poleg omenjenih dveh organizacij vključuje še Mednarodno finančno korporacijo (IFC – *International Finance Cooperation*), Mednarodno agencijo za zavarovanje investicij (MIGA – *Multilateral Investment Guarantee Agency*) in Mednarodni center za reševanje investicijskih sporov (ICSID – *International Centre for Settlement of Investment Disputes*). Članstvo v IBRD je pogojeno s članstvom v IMF, članstvo v IDA, IFC in MIGA je pogojeno s članstvom v IBRD. V magistrskem delu se uporaba termina Svetovna banka nanaša na skupino Svetovne banke.

⁹³ Parlamentarna mreža za Svetovno banko in IMF je bila vzpostavljena leta 2000 sprva zgolj kot Parlamentarna mreža za Svetovno banko, leta 2011 pa je sodelovanje razširila tudi na področje IMF.

regionalnimi razvojnimi bankami. Namen tovrstnih srečanj je »okrepiti odgovornost in transparentnost mednarodnih finančnih institucij tako, da Parlamentarna mreža zagotavlja platformo za dialog« (*ibid.*, 29).

Poleg letnih konferenc je Parlamentarna mreža oblikovala številne odbore z namenom izmenjave informacij in vzpostavitve dialoga tako med parlamentarci kot predstavniki Svetovne banke in IMF (*ibid.*, 30),⁹⁴ poleg tega pa t. i. program Parlamentarci na terenu, ki deluje od leta 2001, omogoča njenim članom dostop do nacionalnih pisarn Svetovne banke v državah članicah, do njihovih razvojnih programov in ključnih partnerjev vključno s parlamenti države gostiteljice.⁹⁵ Na teh obiskih se člani Parlamentarne mreže sestanejo z nevladnimi organizacijami in drugimi združenji civilne družbe in se seznanijo z aktivnostmi mednarodnih finančnih institucij v tej državi in njenimi razvojnimi prioritetami. Tako program Parlamentarci na terenu za parlamentarce držav donatoric predstavlja priložnost, da se seznanijo, kako se njihova pomoč na področju razvoja odraža v praksi, hkrati pa tovrstni obiski za parlamentarce iz držav donatoric predstavljajo priložnost dvigniti raven ozaveščenosti in okrepiti sposobnost za sprejemanje odločitev o razporeditvi sredstev za razvojno pomoč v okviru njihovih nacionalnih proračunov. Za parlamentarce držav prejemnic pa program predstavlja predvsem priložnost za izmenjavo pogledov in izkušenj s parlamentarci držav donatoric, hkrati pa tovrstni obiski služijo tudi kot koristno izhodišče, da proučijo delo Svetovne banke in IMF, tudi v svojih državah (The World Bank). Po končanem obisku delegacija parlamentarcev pripravi tudi poročilo, kjer predstavi svoje ugotovitve in priporočila.

Glede vloge civilne družbe v okviru IMF in Svetovne banke gre ugotoviti, da – čeprav tako Statut IMF kot tudi noben izmed statotov organizacij, ki so del Svetovne banke, formalno ne opredeljuje vloge civilne družbe v njunem okvirju – tako Svetovna banka kot IMF pri svojem delu vodita dialog s civilno družbo in se z njo posvetujeta (na formalnih sestankih ali na različnih seminarjih in javnih posvetovanjih, forumih, ipd.). Kot ugotavljajo Scholte (1998, 42) ter Dawson in Bhatt (2001, 20), imajo namreč od tovrstnega sodelovanja vsi – tako IMF in Svetovna banka kot civilna družba – koristi.

Tako Svetovna banka že vse od leta 1970 sodeluje in se posvetuje s številnimi združenji civilne družbe. Slednje namreč nadgrajujejo njeno operativno delo z lokalnim znanjem in

---

⁹⁴ Na primer Odbor o mednarodnem trgovanju za razvoj in Odbor za HIV/AIDS, tuberkulozo in malarijo.

⁹⁵ Do sedaj je več kot 15 parlamentarcev iz več kot 50-ih držav sodelovalo na obiskih v Albaniji, Burkini Faso, Burundi, Kambodži, Demokratični republiki Kongo, Etiopiji, Gani, Haitiju, Keniji, Laosu, Madagaskarju, Mongoliji, Nikaragvi, Nigeriji, Ruandi, Srbiji, Črni gori, Ugandi, Vietnamu in Jemnu (The Parliamentary Network on the World Bank and International Monetary Fund).

strokovnimi izkušnjami, povečujejo socialni kapital, prav tako pa doprinešajo inovativne ideje in rešitve (The World Bank).⁹⁶ Tudi IMF, ki s civilno družbo vodi in nadgrajuje dialog in posvetovanje že vse od leta 1990 (Scholte 1998, 42; Dawson in Bhatt 2001, 2), ugotavlja, da so združenja civilne družbe strokovnjaki na področju gospodarskih vprašanj.

Raziskava, ki jo je opravil Kelly (2005, iii) in ki temelji na analizi anket z nevladnimi organizacijami, ki so se udeležile letnih sestankov, intervjujev z osebjem Svetovne banke in IMF in voditelji združenj civilne družbe, in analizi publikacij, ki so jo na to temo pripravili IMF, Svetovna banka in predstavniki civilne družbe, je pokazala, da Svetovna banka v svoje delovanje proaktivno vključuje civilno družbo predvsem zaradi njene koristi pri povečevanju učinkovitosti njenih projektov, medtem ko IMF vključuje civilno družbo v bolj defenzivni drži, in sicer kot odgovor na kritike, ki prihajajo s strani nevladnih organizacij. IMF se, za razliko od Svetovne banke, ne poslužuje civilne družbe z namenom povečevanja njegove učinkovitosti. Osrednji razlog, zakaj civilna družba sodeluje z IMF in Svetovno banko, pa je, da civilna družba vidi obe organizaciji kot kanal, prek katerega se lahko sooči z vladami držav članic, še posebno industrijskih držav (Dawson in Bhatt 2001, 3).

Prostor za dialog in posvet Svetovne banke in IMF s predstavniki civilne družbe v prvi vrsti predstavljajo letni in spomladanski sestanki Svetovne banke in IMF, ki se jih poleg ministrov držav članic in številnih drugih vladnih predstavnikov, voditeljev donatorskih agencij, akademikov in novinarjev lahko udeležijo tudi predstavniki civilne družbe. Sočasno z letnimi in spomladanskimi sestanki pa potekajo tudi t. i. forumi civilne družbe, ki jih organizirata Svetovna banka in IMF, pri čemer teme teh forumov običajno določijo združenja civilne družbe (The World Bank). Ugotoviti gre, da se letnih in spomladanskih sestankov predstavniki združenj civilne družbe udeležujejo v vedno večjem številu in vse bolj aktivno (Woods in Narlkar 2001, 585).⁹⁷

Poleg letnih in spomladanskih sestankov ter forumov civilne družbe, kjer gre za posvetovanje in dialog na globalni ravni, pa Svetovna banka in IMF sodelujeta s civilno družbo tudi na nacionalni in lokalni ravni, in sicer na različnih sestankih, konferencah, seminarjih, javnih posvetovanjih in forumih o specifičnih politikah in strateških dokumentih IMF in Svetovne banke ali nacionalnih vprašanjih (Dawson in Bhatt 2001, 10).⁹⁸ Osrednje

---

⁹⁶ Pomen sodelovanja Svetovne banke s civilno družbo je še posebej začel naraščati, ko je Odbor izvršnih direktorjev leta 1981 potrdil prvo navodilo o politiki Svetovne banke glede sodelovanja z organizacijami civilne družbe (The World Bank).

⁹⁷ Večjo udeležbo predstavnikov civilne družbe predvsem iz držav v razvoju gre pripisati dejstvu, da sta Svetovna banka in IMF leta 2003 ustanovila poseben program, ki sponzorira udeležbo nekaj 30 predstavnikov združenj civilne družbe iz držav v razvoju.

⁹⁸ Tako so na primer med leti 2008 in 2010 potekale okrogle mize, na katerih so predstavniki civilne družbe in Svetovne banke razpravljali o finančni krizi, leta 2006 in 2007 je potekala tehnična delavnica o razvojnih temah, med leti 2002 in 2004 pa delavnica o AIDSU, trgovini in življenju na podeželju (The World Bank). Leta 2001 sta potekali dve konferenci na visoki

nevladne organizacije pa so skupaj s Svetovno banko vzpostavile tudi poseben Odbor, v okviru katerega potekajo redni sestanki, na katerih razpravljajo o politikah Svetovne banke, njenih programih in projektih. Na nacionalni ravni pa IMF sodeluje s civilno družbo predvsem tako, da se izvršni direktor ob obisk države članice sestane s predstavniki civilne družbe (International Monetary Fund).

Na pomen, ki ga IMF in Svetovna banka pripisujeta sodelovanju s civilno družbo, kaže tudi dejstvo, da sta obe organizaciji oblikovali navodila, kako naj osebje sodeluje z združenji civilne družbe.⁹⁹ Prav tako pa obe organizaciji skrbita za obveščanje in informiranje z namenom povečati transparentnost, odgovornost in razumevanje njenega delovanja. Tako Svetovna banka od leta 2003 izdaja mesečno elektronsko glasilo *Civil Society Engagement eNewsletter*, v katerem izpostavlja nekatere politike, programe in pobude Svetovne banke, ki so v interesu civilne družbe, medtem ko je glasilo IMF, namenjeno civilni družbi, izhajalo med leti 2002 in 2007, od decembra 2007 dalje pa IMF objavlja za civilno družbo relevantne informacije na posebni spletni strani z naslovom *The IMF and Civil Society*.

Za uspešno sodelovanje s civilno družbo imata IMF in Svetovna banka tudi svoje osebje izven sedeža obeh organizacij. Tako je Svetovna banka vzpostavila več kot 120 informacijskih točk, ki delujejo v več kot 80-ih državah in na sedežu Svetovne banke v Washingtonu, in imenovala posebno osebje, ki sodeluje s civilno družbo in deluje na nacionalni, regionalni in globalni ravni.¹⁰⁰ Osebje IMF pa se v državah članicah nahaja v t. i. regionalnih pisarnah, ki se sestajajo z nacionalnimi in mednarodnimi nevladnimi organizacijami predvsem z namenom izmenjave informacij. Pri tem predstavniki civilne družbe poudarjajo, da so srečanja s predstavniki IMF v državah članicah sicer pomemben način dialoga, a vendar predstavniki IMF bolj pogosto »učijo in popravljajo predstavnike civilne družbe kot pa, da bi jim res prisluhnili in se učili iz njihovih alternativnih pristopov« (Dawson in Bhatt 2001, 22).

---

ravni o pogojevanju, na katero so bili vabljeni predstavniki držav članic, mednarodnih organizacij in civilne družbe (Dawson in Bhatt 2001, 10).

⁹⁹ IMF je leta 2003 sprejel *Guide for Staff Relations with Civil Society Organizations*, Svetovna banka pa leta 2000 *General Guidelines for World Bank Staff*.

¹⁰⁰ Na nacionalni ravni deluje prek 80 predstavnikov osebja Svetovne banke. Naloga osebja na nacionalni ravni (*Civil Society Country Staff*) je predvsem spremljanje sodelovanja civilne družbe s Svetovno banko, širjenje informacij in pospeševanje dialoga s civilno družbo, vzpostavljanje in ohranjanje sodelovanja med Svetovno banko in nacionalno civilno družbo. Na regionalni ravni deluje skupina osebja okoli 40 predstavnikov (*Civil Society Group*), ki se nahajajo na sedežu Svetovne banke in delujejo na regionalni ravni in ravni oddelkov v različnih enotah in geografskih regijah, ki svetujejo regionalnim podpredsednikom, oblikujejo regionalne strategije za sodelovanje s civilno družbo, koordinirajo delo osebja za civilno družbo na nacionalni ravni. Na globalni ravni pa deluje ekipa *Civil Society Team*, katere člani prihajajo iz evropskih pisarn Svetovne banke v Parizu in Bruslju ter iz IFC in MIGA. Deluje kot institucionalna informacijska točka za sodelovanje Svetovne banke s civilno družbo in tako oblikuje strategije, svetuje vodstvu, spremlja sodelovanje osebja Svetovne banke s civilno družbo, svetuje, usposablja in nudi pomoč osebju pri vključevanju civilne družbe v njeno delo ter pomaga skupinam civilne družbe pri dostopanju do informacij, osebja in drugih virov Svetovne banke (The World Bank).

Kljub ugotovitvi, da se IMF in Svetovna banka, sicer izven formalne strukture njunega delovanja, posvetujeta s civilno družbo, pa Ebrahim in Herz (2007, 1) ugotavljata, da ima civilna družba dejansko malo vpliva na povečanje odgovornosti delovanja IMF in Svetovne banke. Pri tem je osrednji izziv za bolj učinkovito posvetovanje in sodelovanje IMF in Svetovne banke s civilno družbo odsotnost »enotnega stališča oziroma agende civilne družbe« (Dawson in Bhatt 2001, 23) – zaradi širokega kroga akterjev civilne družbe IMF in Svetovna banka pogosto ne veda, s kom naj se pogovarjata. Zato številna združenja civilne družbe še vedno označujejo Svetovno banko in IMF kot nezadostno transparentno s slabim odzivanjem na izpostavljene skrbi s strani javnosti (Ebrahim in Herz 2005, 4).

Tako kot sem ugotovila za OZN, velja tudi za IMF in Svetovno banko zaključiti, da gre za organizaciji, ki ju lahko definiramo kot 'klub držav'. Posamezniki namreč formalno ne morejo sodelovati pri odločanju – ne prek enotnega predstavnškega telesa niti prek združenj civilne družbe – pravica odločanja pripada le državam kot edinim možnim članom obeh organizacij. Pri tem pa velja izpostaviti, da gre v primeru IMF in Svetovne banke na eni strani ter OZN na drugi strani za različne organizacije s svojimi zakonitostmi: OZN je namreč politična MVO, kjer velja načelo ena država en glas, medtem ko sta IMF in Svetovna banka finančni MVO, kjer je glas države članice odvisen od njene kvote,¹⁰¹ kar pomeni, da IMF in Svetovna banka delujeta po načelu en dolar en glas.

4.3 Svetovna trgovinska organizacija

Pomanjkanje demokratične legitimnosti Svetovne trgovinske organizacije (WTO – *World Trade Organization*) se, tako kot v primeru OZN, IMF in Svetovne banke, v prvi vrsti nanaša na odsotnost predstavnškega telesa prebivalcev držav članic. V osrednjih organih WTO (Ministrska konferenca in Generalni svet) so namreč zastopane le države članice, medtem ko Sekretariat kot organ, ki podpira delovanje WTO, sestavlja generalni direktor, ki ga imenuje Ministrska konferenca, in osebje, ki ga imenuje generalni direktor.

In čeprav v okviru WTO ni predstavnškega telesa prebivalcev držav članic, ki bi zagotovil parlamentarno dimenzijo delovanja WTO, pa se – tako kot v primeru IMF in Svetovne banke – parlamentarci na globalni ravni povezujejo z namenom zmanjšati demokratični deficit WTO. Tako Evropski parlament in IPU od leta 2003 približno enkrat

---

¹⁰¹ Ob vstopu mora vsaka država plačati določeno količino denarne vsote, t. i. kvoto, ki je odraz njene gospodarske moči. Na podlagi kvote se določi glasovalna moč države članice. IMF in Svetovna banka le redko sprejemata odločitve z dejanskim glasovanjem (običajno se odločitve oblikujejo na podlagi konsenza med državami članicami), če pa že pride do glasovanja, se odločitve sprejemajo z navadno večino ali večino 70 ali 85 odstotkov glasov. To pomeni, da imajo v primeru sprejemanja odločitev s 70 ali 85 odstotkov glasov določene skupine držav dejansko moč veta.

letno organizirata »uradni parlamentarni dogodek, ki je odprt za javnost« (Maurer 2005, 8), tj. Parlamentarno konferenco o WTO,¹⁰² ki predstavlja »forum za izmenjavo mnenj, informacij in izkušenj in forum za pospeševanje skupnega delovanja o temah, vezanih na parlamente in organiziranost funkcij parlamentov na področju mednarodnega trgovanja« (Inter-parliamentary Union Rules of Procedure, 1. čl.).¹⁰³ In čeprav se Parlamentarna konferenca o WTO zaključi s sprejetjem skupne deklaracije, pa vpogled v sprejete deklaracije pokaže, da so te običajno oblikovane zelo splošno, brez političnih priporočil ali zahtev (Krajewski 2010, 25).

Tako kot v primeru Parlamentarne mreže za Svetovno banko in IMF tudi udeleženci Parlamentarne konference o WTO ne predstavljajo vlad držav, iz katerih prihajajo, pač pa, za razliko od Parlamentarne mreže, kjer aktualni poslanci predstavljajo svoje volivce in ne stališča svojih držav, udeleženci Parlamentarne konference o WTO predstavljajo svoje nacionalne parlamente.¹⁰⁴ Parlamentarna mreža za Svetovno banko in IMF je namreč »nevladno, zasebno združenje« (*ibid.*, 32), medtem ko je Parlamentarna konferenca o WTO formalno vzpostavljena s Sporazumom med Evropskim parlamentom in IPU.

Kljub temu da Parlamentarna konferenca o WTO stremi k večji demokratični legitimnosti WTO, pa velja poudariti, da ne more formalno sodelovati pri odločanju v okviru WTO, saj ni del institucionalne strukture WTO. Tako v primeru Parlamentarne konference o WTO ne moremo govoriti o institucionalizirani parlamentarni dimenziji WTO. Prav tako gre ugotoviti, da – kljub temu da Parlamentarna konferenca pomeni prispevek k informiranosti nacionalnih parlamentov o zadevah na področju mednarodnega trgovanja, hkrati pa nudi prostor, kjer lahko nacionalni parlamentarci uradnim predstavnikom WTO predstavijo svoja stališča – izmenjava informacij poteka le v času konference; tudi spreminjajoče se delegacije, ki se udeležujejo konference, zmanjšujejo njeno sposobnost voditi nepretrgano razpravo (*ibid.*, 25).

Za razliko od IMF in Svetovne banke pa WTO v Marakeškem sporazumu o ustanovitvi WTO tudi formalno opredeljuje možnost sodelovanja z nevladnimi akterji. Sporazum v 2. odstavku 5. člena določa, da se Generalni svet WTO lahko posvetuje ali sodeluje s tistimi

---

¹⁰² V primeru Ministrske konference WTO poteka Parlamentarna konferenca WTO istočasno in na isto lokacijo kot Ministrska konferenca (Krajewski 2010, 19).

¹⁰³ Pred odločitvijo o vzpostavitvi Parlamentarne konference o WTO sta IPU in Evropski parlament na parlamentarnem sestanku, ki sta ga organizirala sočasno z Ministrsko konferenco WTO v Dohi leta 2001, razpravljala o dveh različnih institucionalnih strategijah za okrepitev parlamentarne dimenzije WTO: ena skupina udeležencev se je zavzemala za vzpostavitev parlamentarne organa formalno v okviru WTO strukture, medtem ko se je druga skupina zavzemala za zagotovitev parlamentarne dimenzije WTO prek že vzpostavljenih IPU (Maurer 2005, 7).

¹⁰⁴ Udeleženci Parlamentarne konference o WTO so delegacije parlamentarcev držav članic WTO kot tudi delegacije parlamentarcev članic IPU iz držav, ki niso zastopane v WTO, in delegacije iz Evropskega parlamenta, Parlamentarne skupščine Sveta Evrope, Parlamentarnega združenja Commonwealtha in Parlamentarne skupščine Frankofonije (Krajewski 2010, 21).

nevladnimi organizacijami, ki se ukvarjajo z zadevami, ki so povezane z WTO. Za bolj konkretno opredelitev sodelovanja WTO s civilno družbo je Generalni svet 18. julija 1996 sprejel tudi posebna navodila, kjer je zapisano, naj Sekretariat WTO igra bolj aktivno vlogo pri svojih neposrednih stikih z nevladnimi organizacijami, »ki lahko kot dragocen vir prispevajo k točnosti in bolj bogati politični razpravi« (Svetovna trgovinska organizacija 1996, 4. odst.). Tako WTO vidi korist v stikih z nevladnimi organizacijami predvsem v njihovem prispevku kritičnih argumentov k politični razpravi v okviru WTO (Steffek in Ehling 2005, 6). Ne glede na to pa ne obstaja mehanizem, ki bi omogočal neposredno vključenost nevladnih organizacij v delo WTO ali prisotnost na sestankih WTO, kot to omogočata IMF in Svetovna banka (Woods in Narlikar 2001, 585; Steffek in Ehling 2005, 7). Edina izjema je možnost registracije/akreditacije na Ministrski konferenci WTO, pri čemer so prijave nevladnih organizacij sprejete le na podlagi 2. odstavka 5. člena Marakeškega sporazuma – nevladne organizacije morajo ob prijavi jasno opredeliti, kako je njihovo delovanje povezano z zadevami WTO.

Poleg možnosti udeležbe na Ministrski konferenci se nevladne organizacije lahko udeležujejo tudi posebnih simpozijev, ki jih organizira Sekretariat WTO približno enkrat letno z namenom organizirati razpravo o določeni tematiki.¹⁰⁵ Simpozijev se udeležujejo tudi predstavniki vlad držav članic in tako predstavljajo priložnost za neformalno razpravo nevladnih organizacij s predstavniki držav članic WTO. Vendar pa so teme tovrstnih simpozijev pogosto široko zasnovane in le redko vključujejo tudi razprave o konkretnih predlogih WTO agende (*ibid.*, 8).

Kljub dejstvu da sodelovanje WTO s civilno družbo narašča (Scholte 1998, i), velja izpostaviti, da je to sodelovanje neformalno. Tako kljub številnim posvetovalnim mehanizmom predstavniki civilne družbe ostajajo »ločeni od postopkov medvladnih pogajanj« (*ibid.*, 1), kar pomeni, da ima civilna družba »omejene možnosti, kako vplivati na oblikovanje politik«.

Ugotoviti gre, da tudi v primeru WTO posamezniki kot državljani držav članic nimajo pravice formalne participacije v odločanju organizacije. Tako lahko tudi WTO definiramo kot 'klub držav', saj pravica odločanja pripada le članom WTO, tj. državam.

---

¹⁰⁵ Do sedaj so potekali trije simpoziji o trgovanju in okolju, en simpozij o trgovanju in razvoju in en simpozij o pospeševanju trgovanja.

4.4 Demokratičnost globalnega upravljanja: ugotovitve

V tem poglavju sem prek analize demokratične legitimnosti OZN, IMF, Svetovne banke in WTO pokazala na obstoj demokratičnega deficita globalnega upravljanja. Pri tem sem se osredotočila na proceduralni vidik demokratične legitimnosti odločanja, tj. na možnost vključevanja posameznikov kot prebivalcev držav članic MVO v postopke odločanja, in sicer na možnost vključevanja prek enotnega predstavnškega telesa neposredno izvoljenih predstavnikov prebivalcev držav članic in možnost vključevanja prek različnih združenj civilne družbe.

Ugotovila sem, da nobena izmed analiziranih organizacij v svoji strukturi formalno ne omogoča participacije posameznikov prek voljenih predstavnikov, tj. prek enotnega predstavnškega telesa neposredno izvoljenih predstavnikov prebivalcev držav članic. Kljub temu pa gre ugotoviti, da se parlamentarci na globalni ravni povezujejo, predvsem z namenom zmanjšati demokratični deficit globalnega upravljanja. Tako je OZN tudi formalno vzpostavila sodelovanje z IPU kot mednarodno organizacijo parlamentov suverenih držav, ki je leta 2002 pridobila tudi posvetovalni status v ECOSOC, s parlamentarci IPU pa sodeluje tudi v okviru rednih letnih parlamentarnih zaslišanj, kjer imajo parlamentarci priložnost svoja stališča predstaviti tudi predstavnikom OZN.

Parlamentarci pa se, sicer izven institucionalne strukture IMF, Svetovne banke in WTO, na globalni ravni povezujejo tudi v okviru Parlamentarne konference o WTO in Parlamentarne mreže za Svetovno banko in IMF. In medtem ko je tako sodelovanje OZN z IPU kot sodelovanje parlamentarcev v okviru Parlamentarne konference o WTO formalno vzpostavljeno, je Parlamentarna mreža za Svetovno banko in IMF nevladno, zasebno združenje. Tako njeni člani predstavljajo zgolj svoje volivce in ne svojih nacionalnih parlamentov, kot to velja za parlamentarce IPU in Parlamentarne konference o WTO. Slednje pomeni, da v primeru Parlamentarne mreže za Svetovno banko in IMF ni nobene omejitve o številu parlamentarcev iz enega parlamenta. Ker se parlamentarci udeležujejo Parlamentarne mreže kot posamezniki in ne predstavniki svojega parlamenta, tako ni nobene zahteve, da poročajo svojim parlamentom (Krajewski 2010, 31).

Pri tem pa velja poudariti, da tovrstno sodelovanje in povezovanje parlamentarcev na globalni ravni ne vzpostavlja parlamentarne dimenzije MVO, saj ni opredeljeno kot del institucionalne strukture MVO oziroma ni vključeno v formalni postopek sprejemanja odločitev MVO.

In medtem ko nobena izmed analiziranih MVO ne opredeljuje možnosti vključevanja posameznikov v formalne postopke odločanja prek različnih združenj civilne družbe, saj ne dopušča njihovo vključevanje v članstvo, pa gre ugotoviti, da analizirane MVO na različne načine sodelujejo s civilno družbo. Najvišjo raven vključevanja civilne družbe v delovanje organizacije omogoča OZN, ki v UL OZN formalno opredeljuje sodelovanje z nevladnimi organizacijami in jim podeljuje posvetovalni status. Nevladne organizacije v okviru OZN sicer nimajo pravice sodelovati v formalnem postopku sprejemanja odločitev, lahko pa sodelujejo v plenarnih razpravah, hkrati pa imajo dostop tudi do vseh formalno razposlanih dokumentov OZN.

Tudi WTO, ki opredeljuje možnost sodelovanja s civilno družbo tudi formalno v Marakeškem sporazumu, se posvetuje in sodeluje s tistimi nevladnimi organizacijami, ki se ukvarjajo z zadevami, ki so povezane z WTO. A WTO, za razliko od IMF in Svetovne banke, ki sicer formalno ne opredelujeta možnosti sodelovanja s civilno družbo, ni vzpostavila nobenega mehanizma za neposredno vključevanje civilne družbe v njeno delovanje. Poleg različnih seminarjev, javnih posvetovanj in forumov namreč IMF in Svetovna banka pri svojem delu s civilno družbo vodita dialog in se z njo posvetujeta tudi na rednih letnih in spomladanskih ter drugih formalnih sestankih, medtem ko WTO nevladnim organizacijam omogoča le registracijo/akreditacijo na Ministrski konferenci WTO in še to le tistim, ki ob prijavi jasno dokažejo, kako je njihovo delovanje povezano z zadevami WTO.

Čeprav to presega okvir magistrskega dela, pa tudi vpogled v proceduralni vidik demokratične legitimnosti – možnost institucionaliziranega vključevanja posameznikov kot prebivalcev držav članic v formalno odločanje – ostalih mednarodnih organizacij v okviru sistema OZN potrди obstoj demokratičnega deficita globalnega upravljanja.¹⁰⁶ V prvi vrsti v njihovi strukturi ni vzpostavljene parlamentarne dimenzije, saj v svoji strukturi formalno ne omogočajo participacije posameznikov prek voljenih predstavnikov, tj. prek enotnega predstavniškega telesa neposredno izvoljenih predstavnikov prebivalcev držav članic. Prav tako nobena izmed ostalih mednarodnih organizacij v okviru sistema OZN ne dopušča vključevanja različnih združenj civilne družbe v njihovo članstvo, kar pomeni, da v njihovem okviru ne obstaja možnost vključevanja posameznikov v formalne postopke odločanja niti prek združenj civilne družbe. Tako so zgolj države članice tiste, ki lahko odločajo.

---

¹⁰⁶ Pri pregledu ostalih mednarodnih organizacij v okviru sistema OZN sem se osredotočila na specializirane agencije kot avtonomne mednarodne organizacije, ki sodelujejo z Združenimi narodi in med seboj. Njihovo delo na mednarodni ravni usklajuje ECOSOC, na ravni sekretariatov pa njihovo delo koordinira Izvršni odbor za usklajevanje.

Kljub vsemu pa vpogled v njihovo delovanje pokaže, da večina ostalih mednarodnih organizacij v okviru sistema OZN sodeluje in se posvetuje s civilno družbo. Tako so številne med njimi tudi formalno sprejele dokumente, v katerih so opredelile sodelovanje s civilno družbo,¹⁰⁷ medtem ko nekatere združenjem civilne družbe podeljujejo tudi formalni status.¹⁰⁸ Pri tem velja posebej izpostaviti Mednarodno organizacijo dela (ILO – *International Labour Organization*) in Organizacijo Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO – *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*).

ILO kot tripartitna organizacija z nevladnim sektorjem namreč ne le sodeluje temveč nevladne socialne partnerje (organizacije delodajalcev in delavcev) vključuje v samo strukturo organizacije. To pomeni, da imajo predstavniki delavcev in delodajalcev v skladu z Deklaracijo iz Filadelfije, ki je priloga k ustanovnemu aktu ILO, enakovreden status kot predstavniki vlad, saj sodelujejo v demokratičnem odločanju s ciljem pospeševanja skupne blaginje (Filadelfijska deklaracija, Annex).¹⁰⁹ Poleg tega ILO mednarodnim nevladnim organizacijam podeljuje posvetovalni status in na operativni ravni sodeluje tudi z različnimi mednarodnimi, regionalnimi, nacionalnimi in lokalnimi organizacijami civilne družbe.

Poleg sodelovanja s civilno družbo prek t. i. nacionalnih komisij za UNESCO, predvsem pri oblikovanju, izvajanju in spremljanju projektov in programov,¹¹⁰ pa je sestavni del partnerske politike organizacije UNESCO tudi sodelovanje s parlamentarci. Leta 1997 je

---

¹⁰⁷ Npr. sodelovanje Organizacije Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO – *Food and Agriculture Organization*) s civilno družbo temelji na dokumentu Politika in strategija FAO za sodelovanje z nevladnimi organizacijami in organizacijami civilne družbe, ki določa področja sodelovanja FAO s civilno družbo; sodelovanje Svetovne zdravstvene organizacije (WHO – *World Health Organization*) z mednarodnimi nevladnimi organizacijami in, ob soglasju zadevne vlade, z nacionalnimi nevladnimi organizacijami (Ustava svetovne zdravstvene organizacije, 71. čl.) opredeljujejo Načela, ki urejajo odnose med WHO in nevladnimi organizacijami in določajo pogoje za neformalne in formalne odnose med WHO in nevladnimi organizacijami; tudi Organizacija Združenih narodov za industrijski razvoj (UNIDO – *United Nations Industrial Development Organization*) opredeljuje sodelovanje s civilno družbo v svoji ustavi.

¹⁰⁸ Tako ima danes že več kot 200 mednarodnih nevladnih organizacij formalni status v okviru FAO, kar pomeni, da lahko kot opazovalci sodelujejo v organih odločanja in tehničnih odborih FAO; nevladne organizacije, ki imajo formalne odnose z WHO, lahko določijo svojega predstavnika, ki sodeluje (brez pravice glasovanja) na sestankih, odborih in konferencah WTO, prav tako pa lahko nevladne organizacije s formalnimi odnosi z WTO dostopajo do dokumentov WTO, predložijo memorandum Generalnemu direktorju, ki se po njegovi presoji lahko uvrsti tudi na agendo Skupščine WHO; v okviru Svetovne organizacije za intelektualno lastnino (WIPO – *World Intellectual Property Organization*) ima danes prek 250 (nacionalnih in mednarodnih) nevladnih organizacij, ki delujejo na področju intelektualne lastnine, status opazovalke (UN Non-Governmental Liaison Service); Svetovna meteorološka organizacija (WMO – *World Meteorological Organization*) za sodelovanje z združenji civilne družbe oblikuje t. i. delovne dogovore (trenutno ima sklenjene delovne dogovore s 7 nevladnimi organizacijami) oziroma jim podeli posvetovalni status (trenutno ima 18 nevladnih organizacij posvetovalni status), poleg tega pa lahko generalni sekretar v imenu WMO z nevladnimi organizacijami sklene tudi memorandum o sporazumu za določeno področje sodelovanja (*ibid.*); tudi v okviru UNIDO imajo organizacije civilne družbe lahko posvetovalni status, kar pomeni, da lahko sodelujejo v razpravah Odbora za industrijski razvoj in Generalne konference.

¹⁰⁹ Na Mednarodni konferenci dela, najvišjem organu ILO, delegate vsake države članice, tj. enega predstavnika delavcev in enega predstavnika delodajalcev, določijo države članice v dogovoru z industrijskimi organizacijami, ki so najbolj reprezentativni predstavniki delodajalcev ali delavcev v zadevni državi (Ustava Mednarodne organizacije dela, 3. čl.).

¹¹⁰ Sodelovanje med nevladnimi organizacijami in organizacijo UNESCO je lahko formalno ali operativno – odvisno od vloge in strukture nevladne organizacije in preteklih izkušenj sodelovanja – ter neformalno in *ad hoc*. Poleg tega od leta 1966 v okviru organizacije UNESCO deluje tudi odbor izvršnega odbora organizacije UNESCO za nevladne organizacije, ki stremi k institucionalizaciji neposrednega dialoga med Izvršnim odborom, Sekretariatom in nevladnimi organizacijami. Nevladne organizaciji, ki z organizacijo UNESCO sodelujejo formalno ali operativno, se lahko udeležijo Generalne konference organizacije UNESCO (UN Non-Governmental Liaison Service).

organizacija UNESCO namreč sklenila mednarodni sporazum sodelovanja z IPU, za vzpostavitev institucionalnega okvira na nacionalni ravni je bila leta 2003 vzpostavljena tudi mreža sodelovanja nacionalnih skupin IPU in nacionalnih komisij organizacije UNESCO, na regionalni ravni pa je organizacija UNESCO sklenila sporazume o sodelovanju z regionalnimi parlamentarnimi združenji (UN Non-Governmental Liaison Service).

5 Obstoj 'globalne civilne družbe'

Do sedaj sem teoretično osmislila idejo o globalnem parlamentu, ocenila sem demokratično ureditev držav sveta in prek proučevanja demokratičnosti sodobne mednarodne skupnosti v kontekstu MVO pokazala na obstoj demokratičnega deficita globalnega upravljanja. V tem poglavju pa bom preverila četrti pogoj za oblikovanje globalnega parlamenta, tj. obstoj 'globalne civilne družbe', ki postaja vedno bolj neodvisen in koheziven del mednarodnih odnosov. V ta namen se bom osredotočila predvsem na njen razvoj, vlogo in ključne dosežke v mednarodnih odnosih, predstavila pa bom tudi temeljne izzive, s katerimi se sooča pri pospeševanju demokratične legitimnosti globalnega upravljanja.

Termin 'globalna civilna družba', ki je neologizem konca dvajsetega stoletja in je v splošni rabi v akademski literaturi o mednarodnih odnosih šele od konca hladne vojne,¹¹¹ je predmet različnih interpretacij.¹¹² Nekateri avtorji (Wapner 2000; Anheier in drugi 2001; Bartelson 2006) ločijo pomen besednih zvez civilna družba in 'globalna civilna družba', pri čemer Bartelson (2006, 375) izpostavlja, da teorije 'globalne civilne družbe' na ravni mednarodnih odnosov opravljajo podobno funkcijo kot teorije civilne družbe na ravni nacionalnih politik – vse se namreč ukvarjajo z vprašanjem učinkovitega upravljanja, pri čemer je osrednja skupna lastnost t. i. 'nacionalne' in 'globalne civilne družbe', da sta obe »ločeni od osrednje centralizirane vladne oblasti«.¹¹³ Tako 'globalno civilno družbo' opredeljujejo kot »transnacionalno domeno, v okviru katere ljudje vzpostavljajo odnose in razvijajo elemente identitete izven njihovih vlog kot državljani določene države« (Wapner, 2000, 261),¹¹⁴ v

---

¹¹¹ Izraz 'globalna civilna družba' se širše uporablja šele zadnji dve desetletji, a vendar, kot izpostavlja Kaldor (2003, 583), je že Kant uporabljal besedno zvezo univerzalna civilna družba.

¹¹² 'Globalna civilna družba' je, kot pravi Keane (2003, 11), kot Tolstojev roman – ima obsežen scenarij, v katerem se odvijajo zgodbe tisočih in milijontih posameznikov in skupin, ki so včasih skladne, kooperativne in kompromisne, včasih pa konfliktno.

¹¹³ Splichal (1994, 19) ugotavlja, da v procesih globalizacije nedvomno nastajajo tudi nove oblike 'globalne civilne družbe', ki bi jim ustrezala 'globalna javna sfera', z analognimi funkcijami za meddržavne odnose, kot jih ima javnost znotraj državne ureditve, pri čemer poudarja, da prav tako ni dvoma, da civilna družba in javnost pretežno ohranjata nacionalni značaj.

¹¹⁴ Predstavniki 'globalne civilne družbe' oziroma 'državljani sveta' so državljani neke suverene države, v okviru katere imajo njihovi državljani neke skupne zgodovinske in kulturne vrednote, ter obenem državljani celotnega planeta. V tej luči državljanstvo ni več zgolj nacionalna kategorija temveč lokalna, nacionalna, nad-regionalna in globalna kategorija (Thorup in Sirensen 2004, 9).

njeno sfero pa uvrščajo predvsem mednarodne neprofitne organizacije in prostovoljska združenja, ki so predana civilnim, kulturnim, humanitarnim in socialnim ciljem.

Davies (2008, 3) ugotavlja, da velika večina avtorjev definira 'globalno civilno družbo' kot »neomejeno kolektivno delovanje s skupnimi interesi, cilji in vrednotami, ki je nevladno in ni namenjeno ustvarjanju dobička« oziroma kot »področje delovanja in mišljenja iniciativ posameznikov in kolektivnega državljanstva, ki je prostovoljno in neprofitno« (Falk 2000, 163), pri čemer se te pobude oblikujejo kot »odziv na težnje globalizacije, ki so deloma ali v celoti neugodne«.

Keane (2003, 11) opredeljuje 'globalno civilno družbo' kot »obsežno, rastočo nevladno konstelacijo sestavljeno iz številnih institucionaliziranih struktur, združenj in mrež, znotraj katerih so individualni in skupinski akterji medsebojno povezani in funkcionalno medsebojno odvisni« in nadaljuje, da je 'globalna civilna družba' »najbolj kompleksna družba v zgodovini človeštva« (*ibid.*, 17). Kaldor (2003, 585), ki v okviru 'globalne civilne družbe' vključuje aktiviste in nevladne organizacije, definira 'globalno civilno družbo' kot »proces, v okviru katerega se posamezniki pogajajo, zagovarjajo in nasprotujejo oziroma se strinjajo med seboj in s centri politične in ekonomske oblasti«.

Sklenemo lahko, da je 'globalna civilna družba' nevladni prostor, ki ni namenjen ustvarjanju dobička in kjer se posamezniki povezujejo z namenom vplivati na oblikovanje odločitev o globalnih problemih. Je gonilna sila v nasprotno smer od obstoječega sistema držav, ki ponuja vpogled v novo družbeno realnost, ki bo nadomestila obstoječi sistem (Held 1995, 267–83; Scholte 2000, 277–80). In kljub temu da ne obstaja neka enotna in jasna definicija 'globalne civilne družbe', so številni avtorji (Köhler 1998; Anheier in drugi 2001; Keane 2003, Glasius in drugi 2005) prepričani o njenem obstoju. Tako je nastala situacija, ko »očitno nihče točno ne ve, kaj 'globalna civilna družba' je, le, da ta obstaja« (Bartelson 2006, 372). Pri tem pa 'globalna civilna družba' v sodobni mednarodni skupnosti ob odsotnosti splošno izvoljenega globalnega predstavniškega telesa 'prebivalcev sveta' ostaja »nedokončan projekt« (Keane 2003, 8).

5.1 Razvoj 'globalne civilne družbe'

Ker so mednarodne nevladne organizacije najpogostejša oblika združevanja 'globalne civilne družbe' (Colas 2002 v Bartelson 2006, 387) oziroma, kot ugotavlja Woods (2002, 27), se besedna zveza mednarodna nevladna organizacija pogosto nanaša na pojav 'globalna civilna družba', se bom v tem delu osredotočila predvsem na razvoj mednarodnega

nevladnega sektorja.¹¹⁵ Pri tem Trent (2007, 9) ugotavlja, da 'globalna civilna družba' deluje v okviru mednarodnih nevladnih organizacij (MNVO), ki se osredotočajo na globalne probleme, mednarodne institucije in sistem globalnega upravljanja in v mednarodne odnose doprinesejo »bogate izkušnje in znanja na področjih, kot so družbene in znanstvene vede, pravo in ustava, gospodarski razvoj in humanitarna pomoč«.

MNVO, katerih cilj ni ustvarjati dobiček in niso orodje nacionalnih vlad, so neprofitne in zasebno organizirane institucije, ki se ukvarjajo z raznolikimi mednarodnimi aktivnostmi, pri čemer se lahko ukvarjajo zgolj z eno samo tematiko mednarodnih odnosov ali pa pozornost posvečajo več vprašanjem mednarodne skupnosti (Pease 2003, 4). Pri svojem delovanju pogosto izvajajo pritisk na države in MVO s posrednimi in neposrednimi tehnikami lobiranja.¹¹⁶ V sodobni mednarodni skupnosti MNVO postajajo vedno bolj specializirane in raznolike in so prisotne v celotnem procesu oblikovanja politik.

Mednarodne nevladne organizacije delujejo na področju zagovorništva, oblikovanja pravil in določanja standardov, oblikovanja in širjenja znanja, pospeševanja, nadzorovanja in evalvacije pogodbenih obveznosti in zagotavljanja socialnih storitev [...]. Njihov prispevek h globalnim politikam pospešuje pluralizem, daje glas politično marginaliziranim skupinam in pospešuje obravnavanje kritičnih vprašanj, ki se sicer ne bi pojavila na političnem radarju (Forman in Segaar 2006, 216).

Kot ugotavlja Šabič (2007, 954), je razvoj mednarodnega nevladnega sektorja impresiven, pri čemer so MNVO v kontekstu razvoja mednarodne skupnosti opredeljene kot pomembni akterji. Boli in Thomas (1999, 23–4) ocenjujeta, da se je število MNVO od 19. stoletja dalje, ko so se prvič pojavile, povečalo. Pri tem Davies (2008, 5) ugotavlja, da razvoj 'globalne civilne družbe' od sredine 19. stoletja ni potekal linearno, saj je število MNVO padalo in

---

¹¹⁵ Pri tem velja omeniti, da obstajajo tudi drugačni pogledi na razvoj civilne družbe. Tako na primer Splichal (1997, 36) v ospredje postavlja javnost, ki se v pomenu socialnega območja ali javne sfere oblikuje med civilno družbo in državo. Javna sfera predstavlja forum, znotraj katerega se odvija javna diskusija v zvezi z vprašanji, ki so splošnega družbenega pomena in zadevajo splošne družbene interese. Pri tem v procesu oblikovanja javnega mnenja in vodenja javnega diskurza, ki se razvija in oblikuje v javni sferi, osrednja vloga pripada javnim medijem (tisk, radio, televizija idr.), ki so kot prostor za javno predstavljanje idej in interesov ter svobodno razpravljanje postali tudi temeljni pogoj konstituiranja civilne družbe (*ibid.*, 336). Namreč, znotraj javne sfere lahko posamezniki izvajajo formalni in neformalni nadzor nad državo; formalnega predvsem s pomočjo vsakokratnih volitev, neformalnega pa pretežno z izvajanjem pritiska na državo in z oblikovanjem javnega mnenja. Nekateri avtorji (Klebes 1990; Cutler 2001; Slaughter 2004) kot akterje v okvir mednarodnih javnih sfer uvrščajo tudi mednarodne parlamentarne institucije kot edine akterje na mednarodni ravni, ki lahko zahtevajo odgovornost vlad za njihovo delovanje in edino obliko povezovanja voljenih predstavnikov na mednarodni ravni. Mednarodne parlamentarne institucije so namreč edinstveni mednarodni akterji, saj njihovi člani v večini prihajajo iz demokratično voljenih zakonodajnih teles (Šabič 2008, 262), njihova mednarodna dejavnost vse bolj postaja sestavni del sodobnih mednarodnih odnosov (Šabič 2010, 281).

¹¹⁶ Kot neposredne tehnike lobiranja opredeljujemo vzpostavljanje stika z uradnimi predstavniki in njihovim osebjem držav ter MVO, pri čemer gre predvsem za prepričevanje sprejemanja določenih pobud in politik. Pri posrednih tehnikah lobiranja pa gre predvsem za mednarodne oglaševalske kampanje z namenom oblikovati ali mobilizirati javno mnenje.

naraščalo v valovih.¹¹⁷ Tako se je število novoustanovljenih MNVO na leto zmanjšalo v času prve svetovne vojne, velike depresije in druge svetovne vojne. Prav tako se je v omenjenih obdobjih povečalo število tistih MNVO, ki so prenehale delovati.

Po podatkih Unije mednarodnih združenj je bilo na začetku 20. stoletja 176 klasičnih MNVO, tj. organizacij, »katerih člani prihajajo iz vsaj dveh držav, od katerih vsaj eden od predstavnikov ne deluje v imenu svoje vlade« (Šabič 2007, 954). In čeprav je prva svetovna vojna prinesla nazadovanje v razvoju MNVO, je ta dobil ponoven in še večji zagon po njenem koncu – število novoustanovljenih MNVO je bilo v tridesetih letih 20. stoletja dvakrat večje kot število novonastalih MNVO v celotnem 19. stoletju. Kot ugotavlja Davies (2008, 10), pa je delovanje 'globalne civilne družbe' ponovno začelo slabeti po letu 1933. Tako se je do sredine štiridesetih let 20. stoletja število novoustanovljenih MNVO razpolovilo v primerjavi s predhodnim desetletjem, to število pa se je ponovno razpolovilo ob izbruhu druge svetovne vojne, s čimer se je zmanjšal tudi vpliv 'globalne civilne družbe' v svetovnih političnih zadevah.

Po koncu druge svetovne vojne si je 'globalna civilna družba' počasi opomogla; število MNVO se je povečalo za šestkrat med leti 1953 in 1993 (za prikaz naraščanja števila MNVO skozi 20. stoletje glej Graf 5.1), po koncu hladne vojne pa se je poleg števila MNVO povečal tudi geografski razpon MNVO, saj se je število MNVO, ki imajo sedež izven Evrope, podvojilo.¹¹⁸ Pri tem velja izpostaviti dejstvo, da trend razvoja MNVO močno presega trend razvoja MVO. Leta 1909 je bilo v povprečju manj kot 5 MNVO na eno MVO, v obdobju med letoma 1950 in 1970 je to razmerje naraslo na približno sedem do devet MNVO na eno MVO, leta 1988 pa so Združeni narodi zabeležili 4.518 MNVO in 309 MVO, kar pomeni, da je bilo razmerje med številom MNVO in MVO 14 proti 1 (Risse-Kappen 1995, 11).

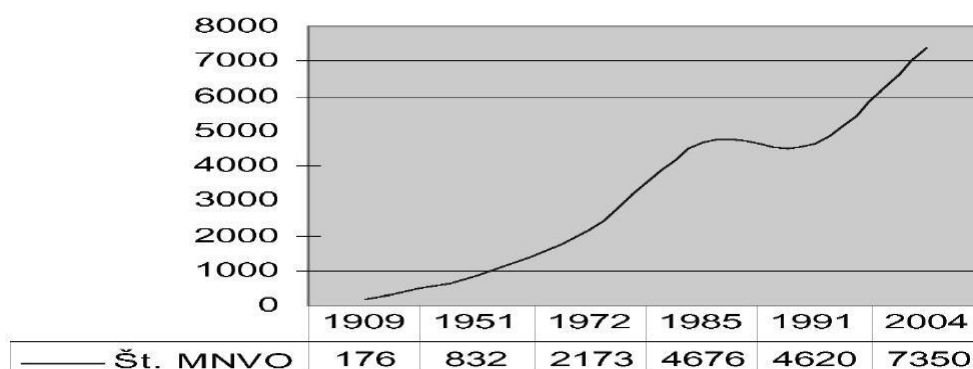
V zadnjih desetletjih gre ugotoviti, da je število MNVO močno naraslo, tudi zaradi vedno boljših, lažjih in cenejših metod komuniciranja kot posledica razvoja sodobne tehnologije, kar je omogočilo tudi »zlom vladnega monopola nad informacijami« (Keck in Sikkink 1998, 200). Pri tem Boutros-Ghali (1996, 28) ugotavlja, da poleg števila MNVO narašča tudi obseg področij delovanja MNVO.

---

¹¹⁷ Do leta 1845 je bilo ustanovljenih le šest MNVO, na prelomu stoletja jih je bilo že 163. Velik porast MNVO gre zaznati po letu 1945, ko jih je bilo že okoli tisoč (Davies 2008, 4).

¹¹⁸ Danes ima več kot tretjina MNVO sedež v Evropski uniji in Švici, delujejo pa na vseh štirih celinah, pri čemer se poslužujejo predvsem prostovoljcev – po nekaterih podatkih naj bi samo Nemčija, Francija, Španija, Japonska, Brazilija, Argentina, Velika Britanija in Nizozemska imele prek 110 tisoč zaposlenih (glej Salamon in drugi 1999).

Graf 5.1 Rast števila MNVO v obdobju 1909–2004

Vir: Šabič (2007, 95)

Na porast oziroma zmanjšanje števila MNVO vplivajo predvsem tehnološki, ekonomski, družbeni, zunanje-politični in notranje-politični dejavniki. Tehnološki razvoj je eden izmed najpogosteje opredeljenih vzrokov za razvoj 'globalne civilne družbe' v obdobju po letu 1945 in po hladni vojni predvsem zaradi zmanjšanja telekomunikacijskih stroškov, stroškov potovanja in razvoja mobilne telefonije ter interneta. Razcvet globalne ekonomije je prinesel povečanje števila MNVO, hkrati pa so obdobja gospodarskega zatona, npr. velika depresija, sovpadala z nazadovanjem 'globalne civilne družbe'. Tudi družbeni dejavniki, demografske spremembe (npr. urbanizacija) in psihološke spremembe (npr. razvoj t. i. globalne zavesti) pospešujejo razvoj 'globalne civilne družbe'. Prav tako pa notranje-politični dejavniki (npr. demokratizacija) in nekateri zunanje-politični dejavniki (npr. mir med državami, pojav globalnih problemov, naraščanje števila MVO ter razvoj mednarodnega prava in norm) pospešujejo razvoj MNVO, medtem ko imajo nekateri zunanje-politični dejavniki (npr. nacionalizem) obraten učinek. Kot primer dejavnika, ki je pripomogel k oživitvi 'globalne civilne družbe', velja opredeliti vzpostavitev OZN, ki z MNVO zelo tesno sodeluje, nekaterim pa priznava tudi posvetovalni status (Davies 2008, 12).

Številni dejavniki nakazujejo, da se bo v prihodnosti porast števila MNVO nadaljeval, saj komuniciranje prek meja postaja vedno cenejše, globalizacija svetovnega gospodarstva se samo še stopnjuje in probleme na mednarodni ravni kot na primer klimatske spremembe le še zaostreje. To pa bo prineslo tudi večjo vlogo 'globalne civilne družbe' v globalnem upravljanju (*ibid.*, 13).

5.2 Vloga 'globalne civilne družbe'

Tako zagovorniki kot nasprotniki 'globalne civilne družbe' se strinjajo, da je vpliv mednarodnih nevladnih akterjev na razvoj mednarodne skupnosti znaten, proučevanje

sodobnih mednarodnih odnosov pa brez upoštevanja vloge 'globalne civilne družbe' nepredstavljivo.¹¹⁹ Danes je namreč 'globalna civilna družba' postala »vplivno politično navzoča v mednarodnem življenju« (Falk in Strauss 2000, 194) in zavzema »osrednje mesto v sodobnem akademskem in političnem diskurzu« (Bartelson 2006, 372). Ima pomembno vlogo pri identifikaciji in definiciji problemov na različnih področjih globalnega upravljanja, vpliva na oblikovanje mnenj ter sprejemanje in uresničevanju obvezujočih odločitev.¹²⁰ Kot ugotavlja Bartelson (2006, 371), nekateri avtorji (Lipschutz 1992; Falk 1993; Waltzer 1995; Kaldor 2003) celo opozarjajo, da je v sodobni mednarodni skupnosti obstoj 'globalne civilne družbe' nujen, če želimo, da se liberalne demokratične vrednote uspešno zoperstavijo grožnjam uporabe sile in vojnem ter globalnega kopičenja bogastva in moči.

'Globalna civilna družba', ki je v sodobni mednarodni skupnosti pričela delovati »kot neodvisna mednarodna sila« (Falk in Strauss 2001, 214), postaja vedno bolj neodvisen in koheziven del mednarodnih odnosov. Povečuje demokratično legitimnost in transparentnost globalnega upravljanja, saj »nadzoruje in kritično ocenjuje globalne politike, zahteva odgovornost za napake mednarodnih vladnih organizacij in zagovarja oblikovanje mehanizmov formalne odgovornosti globalnega upravljanja« (Scholte 2004, 93). Razna združenja 'globalne civilne družbe' – MNVO, družbena gibanja in zagovorniške mreže (*advocacy network*) – so pomemben dejavnik pri pospeševanju demokratične legitimnosti globalnega upravljanja tudi zato, ker so njihovi načini uresničevanja zastavljenih ciljev učinkoviti, saj za njihovo delovanje ni potrebna nobena zakonodajna sprememba v urejanju globalnega upravljanja (*ibid.*).

'Globalna civilna družba' poskuša povečati demokratično legitimnost globalnega upravljanja s številnimi zahtevami po večji javnosti delovanja MVO. Pri tem se pojavljajo predvsem zahteve po izdajanju brošur, letnih poročil, oblikovanju vsebinsko ustreznih spletnih strani, organiziranju novinarskih konferenc, izjav za javnost, govorov, ipd.; medtem ko nekatera združenja 'globalne civilne družbe' od MVO zahtevajo tudi dostop javnosti do njenih ključnih dokumentov.¹²¹ Pri zagotavljanju transparentnosti globalnega upravljanja pa

---

¹¹⁹ Nekateri avtorji vzpostavitev in razvoj 'globalne civilne družbe' opredeljujejo kot nekaj pozitivnega (Held 1995; Boli in Thomas 1999; Florini 2000), medtem ko so drugi bolj skeptični in imajo do 'globalne civilne družbe' odklonilen odnos (Gill 1995).

¹²⁰ Kot dokaz, da mednarodna skupnost vse bolj prepozna vlogo tudi 'globalne civilne družbe', velja omeniti Milenijski forum nevladnih organizacij, ki je potekal v okviru Združenih narodov maja 2000. Takratni generalni sekretar OZN Kofi Annan je k sodelovanju na Milenijskem forumu povabil prek 1400 predstavnikov 'globalne civilne družbe', da predstavijo svoj pogled na globalne probleme in vlogo državljanov pri procesu odločanja o problematikah mednarodne razsežnosti (Falk in Strauss 2001, 214).

¹²¹ Leta 1997 je npr. brazilska mreža o multilateralnih finančnih institucijah (*Brazil Network on Multilateral Financial Institutions – Rede Brasil*) dosegla, da je Svetovna banka izdala in celo prevedla v portugalsčino strategijo pomoči za Brazilijo (*World Bank's Country Assistance Strategy for Brazil*). Leta 1998 so združenja civilne družbe v Kanadi in Franciji

'globalna civilna družba' poudarja, da je treba poskrbeti tudi za učinkovitost transparentnosti, saj ni dovolj, da se javnosti omogoči dostop do informacij, temveč je treba poskrbeti, da so te informacije javnosti razumljive, tj. brez strokovnega izrazoslovja, javnosti nepoznanih akronimov in drugih oblik področne terminologije, zaradi katere lahko besedilo postane zavajajoče, nerazumljivo in tako nedostopno širši javnosti. Namreč, šele ko postanejo globalne politike dostopne širši javnosti, lahko združenja 'globalne civilne družbe' pospešujejo demokratično legitimnost globalnega upravljanja tako, da nadzorujejo in kritično ocenjujejo globalne politike (*ibid.*, 95).¹²² Tako številna združenja pripravljajo razno dokumentacijo, največkrat v obliki poročil, v katerih predstavljajo učinke posameznih globalnih politik, kar povečuje ozaveščenost javnosti o temeljnih učinkih sprejetih odločitvah o globalnih problemih.¹²³ Združenja 'globalne civilne družbe' tako omogočajo, da lahko vsak posameznik ne glede na državo, kulturo ali družbo, iz katere izhaja, zahteva odgovornost za napake in škodo, ki nastane kot posledica odločitvah bodisi vlad ali MVO.¹²⁴

Če pa se konkretno osredotočim na vlogo MNVO v globalnem upravljanju, gre ugotoviti, da te pogosto opravljajo naloge, ki jih države in MVO ne morejo ali ne želijo uresničevati. Tako države in MVO posredno s finančno podpro delovanja MNVO na primer uresničujejo humanitarno pomoč. Slednje so namreč manj birokratske, bolj fleksibilne, hkrati pa z manj truda dosežejo tiste, ki to pomoč potrebujejo. To pomeni, da so bolj učinkovite od držav in MVO. Risse (2003, 260) ugotavlja, da države in MVO že dolgo prepoznavajo, da »krepitev civilne družbe v državah v razvoju prek mednarodnih nevladnih organizacij pospešuje politični, gospodarski in socialni razvoj«. Na področju človekovih pravic in okoljskih problemov pa MNVO pomembno prispevajo predvsem k nadzoru in zalaganju držav in MVO z informacijami, ki bi jih sicer težko pridobile predvsem zaradi problema pravic suverenosti (*ibid.*). Po mnenju bivšega generalnega sekretarja Združenih narodov Boutros-Ghalija (1996) imajo MNVO ključno vlogo tudi pri poudarjanju dejstva, da je demokracija cilj, ki ga morajo

---

dosegla javno objavo tajnega besedila Multilateralnega sporazuma o investicijah (*Multilateral Agreement on Investment*) (Scholte 2004, 94).

¹²² Kot primer lahko navedemo mrežo *Social Watch*, ki od leta 1995 spremlja napredek pri uresničevanju ciljev sistema OZN, vlad ter mednarodnih in regionalnih vladnih organizacij na področju zagotavljanja enakopravnosti spolov, odprave revščine, diskriminacije in rasizma, zagotavljanja enakopravne distribucije premoženja in uresničevanja človekovih pravic (Scholte 2004, 95).

¹²³ Tako npr. *Global Forest Watch* že od leta 1997 odkriva nezakonito sečnjo gozdov in njihovih učinkov na življenje lokalnega prebivalstva in na habitat, s čimer opravlja nadzorno funkcijo, ki so jo nekatere vlade zanemarile. Prav tako pa je pritisk 'globalne civilne družbe' v veliki meri pripomogel k oblikovanju nadzornega oddelka za Svetovno banko leta 1994 (*Inspection Panel for the World Bank*) in neodvisne pisarne za vrednotenje Mednarodnega denarnega sklada leta 2001 (*Independent Evaluation Office for the International Monetary Fund*) (Scholte 2004, 96).

¹²⁴ Tako so npr. skupine globalnega gibanja Afro-Američanov zahtevale odškodnino za zgodovinske zločine kolonializma, kar je obravnaval forum nevladnih organizacij na svetovni konferenci Združenih narodov o rasizmu v mestu Durban leta 2001. Združenje Afro-Ameriških žensk v São Paulo, imenovano Géledes, je v končni fazi predložilo primer pred Medameriško sodišče za človekove pravice, medtem ko so nekateri aktivisti oblikovali tudi simbolična javna sojenja z neformalnimi sodišči, kjer so odločali o odgovornosti MVO (Scholte 2004, 96).

doseči vsa ljudstva, saj pomagajo pri razvoju učinkovitih načinov širjenja miru in demokracije.

Vloga MNVO je različna na različnih stopnjah procesa globalnega upravljanja – največji vpliv imajo pri oblikovanju dnevnega reda oziroma t. i. *agenda-setting*. V multilateralnih pogajanjih lahko delujejo na tri načine: z lobiranjem v družbi vplivnih držav, z oblikovanjem koalicij z MVO, prek katerih lahko izvajajo pritisk na države od zgoraj navzdol in od spodaj navzgor (tovrstna strategija je še posebej pogosta v okviru Evropske unije), in z oblikovanjem koalicij z manjšimi državami, s čimer MNVO priskrbijo manjše države z znanjem in informacijami. MNVO pa so uspešne tudi v procesu oblikovanja norm in širjenja norm na nacionalno raven predvsem zaradi dejstva, da MNVO za razliko od držav ne omejujejo pravila suverenosti in nevmešavanja v notranjepolitične zadeve (Keck in Sikkink 1998, 4).

Danes se številni teoretiki mednarodnih odnosov (Gill 1995; Strange 1996; Amin 1997) strinjajo, da MNVO ne le spreminjajo mednarodno skupnost, temveč tudi kažejo na zastarelost organiziranosti mednarodnih odnosov kot meddržavnih odnosov. Svet, v katerem živimo, res ni brez meja, a »politične, socialne in ekonomske meje niso več opredeljene zgolj z nacionalnimi mejami držav« (Risse 2003, 262). Tako imajo MNVO ključen vpliv na oblikovanje mednarodnih norm in širjenje teh norm na nacionalno raven, hkrati pa so »nujne za razvoj mednarodne skupnosti, saj zagotavljajo potrebno povratno informacijo za MVO, ki bi v nasprotnem primeru postale letargične in neodzivne na vplive zunanjega okolja« (Šabič 2008a, 80).

5.3 Premiki v mednarodni skupnosti kot rezultat dejavnosti 'globalne civilne družbe'

Kot enega ključnih dosežkov 'globalne civilne družbe' opredeljujemo njeno vlogo pri vzpostavitvi okvirne konvencije o globalnih spremembah okolja (Patomäki in Teivainen 2004, 92). Čeprav predvsem najmočnejše in industrijsko razvite države ne želijo prepoznati teže problema podnebnih sprememb kot posledice prekomernih izpustov toplogrednih plinov, je bila vloga 'globalne civilne družbe' – natančneje okoljskih MNVO – ključna pri doseženem napredku na področju sprejemanja zavez zmanjšanja izpustov toplogrednih plinov. Organizaciji *World Resources Institute* in *International Union for Conservation of Nature* sta oblikovali temeljno podlago za razpravo o sprejemu pogodb o podnebnih spremembah. Podprli sta namreč številne znanstvene raziskave, ki so postale ključne pri doseganju konsenza o resnih nevarnostih globalnega segrevanja. Nadalje je leta 1985 organizacija 'globalne civilne družbe' *International Council of Scientific Unions* skupaj s Programom

Združenih narodov za okolje in Svetovno meteorološko organizacijo v Avstriji organizirala mednarodno znanstveno konferenco o klimatskih spremembah. Ta konferenca kot tudi delavnice, ki so ji sledile, so odigrale ključno vlogo pri prepričevanju znanstvenikov in svetovnih voditeljev, da je globalno segrevanje resen problem, ki zahteva takojšnjo pozornost mednarodne skupnosti. V končni fazi je konferenca pripeljala do oblikovanja Medvladnega odbora za podnebne spremembe, ki je revidiral številne znanstvene študije, na katere so se opirali tudi snovalci konvencije o klimatskih spremembah. 'Globalni civilni družbi' je s tem uspelo prepričati veliko držav, da sodelujejo pri pogajanjih o oblikovanju zavezujoče pogodbe o podnebnih spremembah (*ibid.*).

Nadalje je 'globalna civilna družba' odigrala pomembno vlogo pri uveljavitvi konvencije o prepovedi protipehotnih kopenskih min. Kljub temu da je Konvencija Združenih narodov o prepovedi ali omejevanju uporabe določenih vrst konvencionalnega orožja kot edina pogodba, ki poskuša nadzirati uporabo protipehotnih kopenskih min, nejasna, je organizacija 'globalne civilne družbe', ki se zavzema za prepoved uporabe protipehotnih kopenskih min, *International Campaign to Ban Landmines*, uspešno izkoristila postopek revizije, ki ga predvideva Konvencija, saj je bil problem protipehotnih kopenskih min uvrščen visoko na mednarodno agendo. Na sestanku v Ottawi, ki se ga je udeležilo 74 držav, ki podpirajo prepoved uporabe protipehotnih kopenskih min, je ključno diplomatsko vlogo odigrala prav ta organizacija 'globalne civilne družbe'. Konferenci v Ottawi je sledila konferenca v Oslu, ki je privedla do sprejetja sporazuma o prepovedi uporabe, proizvodnje, razvoja, prodaje in kopičenja protipehotnih kopenskih min. Sporazum je po ratifikaciji zadostnega števila držav podpisnic stopil v veljavo marca leta 1999 (*ibid.*, 94).

Kot tretji ključni dosežek 'globalne civilne družbe' Patomäki in Teivainen (*ibid.*) opredeljujeta njeno vlogo pri oblikovanju dogovora o vzpostavitvi Mednarodnega kazenskega sodišča. Koalicija nevladnih organizacij za Mednarodno kazensko sodišče je namreč odigrala zelo aktivno vlogo pri vzpostavitvi Mednarodnega kazenskega sodišča oziroma »inovativno vlogo pri oblikovanju mednarodnega prava«. Leta 1998 so nevladne organizacije pod okriljem Koalicije nevladnih organizacij za Mednarodno kazensko sodišče, tj. transnacionalne mreže z več kot 1000 nevladnimi organizacijami in mednarodnimi pravnimi strokovnjaki, pridobile status opazovalke na konferenci Združenih narodov v Rimu, na kateri se je oblikovalo besedilo Rimskega statuta. Koalicija, ki je bila vzpostavljena leta 1995 v New Yorku, je kljub nekaterimi notranjimi nesoglasjem dosegla vidne rezultate. Tako v okviru Koalicije poleg mirovnih gibanj, organizacij za človekove pravice, feminističnih skupin in verskih institucij delujejo tudi skupine, katerih temeljni cilj je demokratizacija mednarodne

skupnosti. Skupine 'globalne civilne družbe' so pomembno prispevale k vzpostavitvi pisarne neodvisnega tožilca, saj je prvotni uradni predlog statuta predvideval, da lahko le države ali Varnostni svet OZN predložijo primer pred Mednarodno kazensko sodišče (*ibid.*, 96). 'Globalna civilna družba' pa je odigrala pomembno vlogo tudi pri sprejetju določila, da lahko tudi posamezne žrtve ali njihovi predstavniki sprožijo postopke pred Mednarodnim kazenskim sodiščem (*ibid.*, 101).¹²⁵ Kot ugotavljata Patomäki in Teivainen (*ibid.*), gre uspeh 'globalne civilne družbe' pri dogovoru o vzpostavitvi Mednarodnega kazenskega sodišča pripisati predvsem dejstvu, da so bili med predstavniki 'globalne civilne družbe' tudi priznani akademski strokovnjaki in bivši vladni politiki, s čimer je 'globalna civilna družba' dobila vodilno vlogo pri oblikovanju splošne razprave – imela je namreč vlogo informacijskega in komunikacijskega središča v pogajanjih. V prvi vrsti je skrbela za izdajanje časopisa, ki je mnogim delegatom omogočil, da so ostali na tekočem z dogajanjem v pogajanjih. Ključna vloga komuniciranja je 'globalni civilni družbi' pripadala predvsem zato, ker je izkoristila dejstvo, da manjše države z manjšimi delegacijami niso imele možnosti prisostvovati na številnih delovnih skupinah. 'Globalna civilna družba' se je posledično organizirala v manjše ekipe, ki so spremljale posamezne delovne skupine. Te ekipe so organizirale redne formalne in neformalne sestanke, na katerih so delegacije seznanjale z dogajanjem na posameznih delovnih skupinah. Ko je bilo Mednarodno kazensko sodišče vzpostavljeno, so se organizacije 'globalne civilne družbe' osredotočile na prepričevanje ostalih držav k ratifikaciji Rimskega statuta.¹²⁶

5.4 Izzivi za 'globalno civilno družbo'

V tem poglavju sem prek analize razvoja, vloge in ključnih dosežkov 'globalne civilne družbe' v mednarodnih odnosih pokazala na njen obstoj. Ugotovila sem, da si avtorji sicer niso povsem enotni v definiciji termina 'globalna civilna družba' – večina jo opredeljuje kot neprofitni nevladni prostor, kjer se posamezniki povezujejo z namenom vplivati na oblikovanje odločitev o globalnih problemih – pri čemer pa ne oporekajo njenemu obstoju. Prek analize razvoja MNVO kot najpogostejših oblik združevanja 'globalne civilne družbe' sem ugotovila, da v sodobni mednarodni skupnosti tako njihovo število kot obseg področij delovanja narašča, prek analize vloge 'globalne civilne družbe' pa sem pokazala, da ima v

¹²⁵ Čeprav se je v mnogih primerih Konferenca izkazala kot zelo uspešna, je bila po drugi strani deležna tudi nekaterih kritik zaradi pomanjkanja demokratičnosti v organiziranosti njenega delovanja kot na primer nejasnost pri postopkih izbire vodstva (Patomäki in Teivainen 2004, 97).

¹²⁶ Danes ostajajo ZDA edina država, ki aktivno nasprotuje delovanju Mednarodnega kazenskega sodišča. To nasprotovanje izhaja iz neuslišane zahteve ZDA, da bi imel Varnostni svet nadzor nad izbiro primerov, o katerih bi razsojalo Mednarodno kazensko sodišče.

sodobni mednarodni skupnosti 'globalna civilna družba' pomembno vlogo predvsem pri identifikaciji problemov na različnih področjih globalnega upravljanja, hkrati pa vpliva na oblikovanje mnenj in sprejemanje ter uresničevanje obvezujočih odločitev. Tako je npr. 'globalna civilna družba' odigrala pomembno vlogo pri vzpostavitvi okvirne konvencije o globalnih spremembah okolja, pri uveljavitvi konvencije o prepovedi protipehotnih kopenskih min in oblikovanju dogovora o vzpostavitvi Mednarodnega kazenskega sodišča. Pri tem pa je temeljna težnja 'globalne civilne družbe' v sodobnih mednarodnih odnosih, ki jih zaznamuje demokratični deficit, povečati demokratično legitimnost in transparentnost globalnega upravljanja.

Na podlagi predstavljenega razvoja, opredeljene vloge in temeljnih dosežkov 'globalne civilne družbe' lahko tako sklenemo, da le-ta postaja osrednji del sodobnih mednarodnih odnosov; slednjih namreč ni moč proučevati brez upoštevanja vloge 'globalne civilne družbe'. Pri tem velja dodati, da na pomen 'globalne civilne družbe' v sodobnih mednarodnih odnosih kaže tudi dejstvo, da se MVO vedno bolj zavedajo, da je učinkovitost njihovega delovanja tesno povezana tudi s sodelovanjem z MNVO (Scholte 2004, 92),¹²⁷ ki na MVO »vršijo pritiske za prožnejše odzivanje na procese in odnose v mednarodni skupnosti« (Šabič 2007, 956–7).¹²⁸

Da pa bi bila 'globalna civilna družba' še bolj uspešna pri pospeševanju demokratične legitimnosti globalnega upravljanja, se je, kot ugotavlja Scholte (2004, 222), treba spopasti z nekaterimi temeljnimi izzivi, ki se nanašajo bodisi na okolje, v katerem deluje, ali pa na samo združenje 'globalne civilne družbe'. Med te prepreke Scholte (*ibid.*) uvršča predvsem probleme, ki se nanašajo na finančne vire, mreženje, odnose z oblastjo, sredstva javnega obveščanja kot tudi demokratično legitimnost samih združenj 'globalne civilne družbe'.

Tudi za pospeševanje demokratične legitimnosti je v prvi vrsti potreben določen obseg finančnih virov, saj je treba izpeljati številne raziskave in konference, za kar pa je poleg ustreznih finančnih virov treba zagotoviti tudi ustrezno kvalificirano osebje, prostore, opremo, ipd. Sicer drži, da je komuniciranje prek svetovnega spleta postalo relativno poceni, a vendar so internetne storitve po drugi strani še vedno velik finančni kot tudi tehnični zalogaj za številna odročnejša in revnejša področja. Ostale oblike bolj osebnega komuniciranja, ki prinašajo stroške letenja, konferenčnih klicev in prevajalskih storitev, pa ostajajo relativno

---

¹²⁷ Tako edina univerzalna mednarodna organizacija predvideva možnost posvetovanja z nevladnim sektorjem, pri čemer gre ugotoviti, da je število nevladnih organizacij s posvetovalnim statusom v okviru sistema OZN od konca 20. stoletja konstantno v porastu, kar kaže na naraščajoč pomen delovanja 'globalne civilne družbe' v njenem okviru.

¹²⁸ Pri tem Šabič (2007, 954) ugotavlja, da so nekatere MVO pomen sodelovanja z mednarodnim nevladnim sektorjem spoznale že zelo zgodaj, in dodaja, da se demokratičnega deficita MVO ne da v celoti odpraviti, meni pa, da bi se ga dalo omejiti, če bi v njihove upravljavske strukture vstopile MNVO.

drage za vse. Ovire pomanjkanja finančnih virov je pogosto lažje preseči, če se podobna združenja med seboj povezujejo v mreže,¹²⁹ pri čemer pa se, kot izpostavlja Scholte (*ibid.*), lahko pojavijo določeni problemi, saj mrežam združenj 'globalne civilne družbe' pogosto manjkajo jasno opredeljeni postopki za oblikovanje in zastopanje skupnih stališč. Poleg tega pa je treba tako kot v drugih oblikah sodelovanja vzpostaviti določeno stopnjo hierarhijske moči, kar pa ni vedno lahka naloga.

Uspešnost združenj 'globalne civilne družbe' pri pospeševanju demokratične legitimnosti globalnega upravljanja je v veliki meri odvisna tudi od tega, v kakšnem odnosu so z vlado in MVO oziroma kakšen je odnos vlade in MVO do njihovega delovanja. Bolj ko so vlade in MVO nenaklonjene tovrstnim združenjem in se z njimi ne želijo ubadati oziroma ne želijo z njimi vzpostaviti in voditi dialoga, bolj so združenja 'globalne civilne družbe' neuspešna pri doseganju svojih ciljev.¹³⁰

Tudi mediji oziroma sredstva javnega obveščanja igrajo pomembno vlogo pri učinkovitosti delovanja 'globalne civilne družbe'. Več pozornosti ko mediji posvečajo vlogi 'globalne civilne družbe' (bodisi v časopisih, revijah, na radiju, televiziji, spletnih portalih, multimedijskih centrih), večja je uspešnost združenj 'globalne civilne družbe', saj lahko prek medijev nagovorijo veliko številčnejše občinstvo kot sicer. Pri tem pa je pomembna ne le kvantiteta, temveč tudi kakovost poročanja – pomembno je, da mediji obveščajo javnost z jasnimi in hkrati izčrpnimi informacijami.

Ne nazadnje obstaja tudi dvom o demokratični legitimnosti samih združenj 'globalne civilne družbe'. Foster (2002 v Scholte 2004, 230) opozarja, »če naj se združenja 'globalne civilne družbe' ukvarjajo z vprašanji demokracije, potem morajo tudi ta združenja imeti samokritičen odnos do načina, kako delujejo sama«. Večina združenj dejansko uporablja zelo omejene in nedomiselne mehanizme odgovornosti glede njihovega delovanja – imajo zelo slab nadzorni odbor, ki običajno nastane na podlagi prijateljskih vezi, periodične volitve z zelo nizko stopnjo udeležbe in na čase tudi dvomljivimi postopki, občasne sestanke z maloštevilno udeležbo in minimalistična poročila o njihovem delovanju. Pri tem je ena temeljnih pomanjkljivosti demokratične legitimnosti združenj 'globalne civilne družbe', ki je,

---

¹²⁹ Scholte (2004, 222) poda primer povezovanja številnih sindikatov v Mednarodno konfederacijo sindikatov (*International Confederation of Free Trade Unions*) in Svetovno konfederacijo dela (*World Confederation on Labour*) ali povezovanje združenj za človekove pravice v Mednarodno federacijo o človekovih pravicah (*International Federation on Human Rights*).

¹³⁰ Tako Ustanovna listina Združenih narodov in Svetovne trgovinske organizacije jasno opredeljujeta odnos do združenj civilne družbe, medtem ko takšne pozornosti le-tim ne namenjata niti temeljni dokument Mednarodnega denarnega sklada niti Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj. In medtem ko je Program Združenih narodov za razvoj izdal navodila za interakcijo z združenji civilne družbe, Banka za mednarodne poravnave niti ne priznava njihovega obstoja. Po eni strani je Svetovna banka vzpostavila številne skupne odbore, kjer sedijo predstavniki civilne družbe, medtem ko države članice skupine G8 nikoli niso niti pomislila na kaj takega (Scholte 2004, 224).

kot sem pojasnila tudi že v uvodu, razlog, zakaj termin uporabljam v narekovajih, dejstvo, da ob odsotnosti globalnega parlamenta še ne predstavlja okolja za legitimno predstavništvo interesov posameznikov na globalni ravni, saj njeni predstavniki niso voljeni (Stutzer in Frey 2005, 324). Tako je Kaiser (1971) že leta 1971 ugotovil, da MNVO nimajo demokratično voljenih predstavnikov, kar pomeni, da niso odgovorne nikomur, pri čemer se Falk in Strauss (2001, 220) sprašujeta, koga MNVO predstavljajo, če njihovih članov nihče ne izvoli. Kljub temu pa Foster (2002 v Scholte 2004, 230) ugotavlja, da je v preteklih letih zaznati trend naraščanja števila združenj 'globalne civilne družbe', ki zasledujejo inovativne iniciative pri razvoju njihove demokratične legitimnosti.¹³¹

6 Pobude zmanjšanja demokratičnega deficita globalnega upravljanja

Preden preverim zadnjega izmed v magistrskem delu opredeljenih pogojev za vzpostavitev globalnega parlamenta, velja na tem mestu predstaviti nekatere že oblikovane pobude, kako zmanjšati demokratični deficit v sodobni mednarodni skupnosti. S tem želim pokazati, da je v praksi mednarodnih odnosov problem demokratičnega deficita globalnega upravljanja že sprožil predloge, ki lahko služijo tudi kot izhodišče za oblikovanje globalnega parlamenta. Tako se bom osredotočila na osrednjo pobudo demokratizacije OZN kot edine univerzalne MVO, katere članice so skoraj vse države sveta, in sicer na predlog vzpostavitev parlamentarne skupščine Združenih narodov, prav tako pa bom predstavila Svetovni socialni forum kot enega izmed primerov oblikovanja novega dogovora izven strukture obstoječih MVO.

Ker teoretiki kozmopolitske demokracije (Falk in Strauss 2000; Held 2004) kot primer, iz katerega lahko izhajamo v prizadevanjih za vzpostavitev globalnega parlamenta, opredeljujejo Evropsko unijo kot prvo medvladno organizacijo, ki uresničuje nekatere cilje kozmopolitske demokracije, je treba pred obravnavo pobud zmanjšanja demokratičnega deficita globalnega upravljanja ponazoriti, kako je v okviru Evropske unije zagotovljena demokratična legitimnost in s primerom uvedbe instrumenta evropske državljanske pobude pokazati na napredek Evropske unije pri krepitvi njene demokratične legitimnosti.

---

¹³¹ Tako je na primer Usmerjevalni odbor nevladnih organizacij pri Komisiji Združenih narodov za trajnostni razvoj oblikoval obširen okvir samonadzora za pospeševanje demokratične legitimnosti udejstvovanja civilne družbe pri delu Združenih narodov na področju okolja in razvoja. V končni fazi pa je tudi ta mehanizem postal preveč obremenjujoč in je bil tako dokončno odpravljen leta 2001 (Foster 2002 v Scholte 2004, 231).

6.1 Evropska unija in evropska državljanska pobuda

Evropska unija (EU, Unija) je regionalna gospodarska in politična povezava 27-ih suverenih evropskih držav, ki so prostovoljno prenesle pristojnost odločanja o določenih zadevah (na primer monetarna politika) na nadnacionalno raven.¹³² Je ena izmed najbolj ambicioznih oblik nadnacionalnega upravljanja, ki predstavlja posebno obliko sodelovanja evropskih držav, saj ni ne federacija ne klasična mednarodna organizacija (Moravcsik 2004, 337).¹³³ Pri tem velja izpostaviti, da EU, za razliko od osrednjih MVO, analiziranih v četrtem poglavju, v svojo strukturo in delovanje vpeljuje element temeljnega demokratičnega načela, tj. predstavništvo prebivalcev držav članic z enotnim predstavniškim telesom neposredno izvoljenih predstavnikov, Evropskim parlamentom.¹³⁴ Evropski parlament – organ EU, ki je neposredno voljen s strani prebivalcev držav članic – je namreč eden največjih mednarodnih parlamentov na svetu, ki je s poglobljanjem integracije hitro pridobival na pomenu in vlogi v procesu odločanja.¹³⁵

Kljub pomembni vlogi Evropskega parlamenta pri odločanju na ravni EU so mnenja glede demokratične legitimnosti EU deljena. Po eni strani Moravcsik (2004, 338) poudarja, da je demokratičnost EU v mejah demokratičnosti najbolj naprednih demokratičnih držav. Čeprav ostaja tako centraliziran volilni nadzor kot kolektivno posvetovanje relativno šibko in razdrobljeno, poudarja, da je »zakonodajno preverjanje in usklajevanje, posredni demokratični nadzor prek nacionalnih vlad in naraščajoča moč Evropskega parlamenta dovolj, da se zagotovi, da je oblikovanje politik v okviru EU v skoraj vseh primerih transparentno, učinkovito in v skladu z zahtevami evropskega prebivalstva«. Po drugi strani pa Archibugi (2004, 458) ugotavlja, da se večina politikov, akademskih komentatorjev kot tudi članov evropske javnosti strinja o obstoju demokratičnega deficita EU, saj Evropski parlament kot edini organ EU, ki je neposredno voljen, ostaja zgolj eden izmed treh akterjev v zakonodajnem postopku Unije.¹³⁶ Svet EU je sicer neposredno odgovoren svojim volivcem, vendar pa je vez med volivci in njihovimi predstavniki v Svetu EU pogosto preveč ohlapna,

¹³² Pri tem načelo subsidiarnosti, ki je del pogodbe o Evropski uniji, določa, kdaj ima EU prednost pri ukrepanju pred državami članicami. V skladu s tem načelom ima Unija pristojnost ukrepati na področjih, ki niso v njeni izključni pristojnosti le takrat, ko država članica ne more ciljev EU zasledovati na zadovoljiv način.

¹³³ Predsednik Evropske komisije Jose Manuel Barroso se je ob vse večji finančni krizi v državah članicah zavzel celo za demokratično federacijo nacionalnih držav, ki se bodo lahko lotile skupnih težav s tako deljeno suverenostjo, da bosta vsaka država in vsak državljan lahko bolje nadzirala svojo usodo (RTVSLO 2012, 12. september). Takšna poglobitev politične unije, ki bi pomenila največji prenos nacionalnih pristojnosti od uveljavitve evra, pa bi zahtevala sprejetje nove pogodbe.

¹³⁴ Pri tem so državljanji držav članic na ravni EU zastopani dvakrat – prek nacionalnih predstavnikov v Evropskem svetu in Svetu EU, ki prihajajo iz vrst nacionalnih vlad, in prek voljenih članov Evropskega parlamenta.

¹³⁵ Večji del te pristojnosti je sicer pridobil šele leta 1984, ko so se države članice na vrhu v mestu Fontainebleau odločile, da naredijo konec evro-sklerozi in poglobijo integracijski proces, medtem ko se danes pristojnosti Evropskega parlamenta širijo sorazmerno s poglobljanjem evropskih integracijskih procesov (Seketin Lestan 2007, 38).

¹³⁶ Ena najpogostejših kritik EU danes se glasi: če bi EU zaprosila za članstvo v EU, ji le-to ne bi bilo odobreno zaradi neustrezne demokratične vsebine njene ustave (Archibugi 2004, 458).

način interakcije pa preveč diplomatski ali tehnokratski. Tako je demokratizacija EU potrebna, a je, kot trdi Schmitter (2000, 115), nesmiselno pričakovati, da bi se to zgodilo naenkrat in v celoti.

Z namenom »okrepiti demokratično strukturo Evropske unije« (Evropska komisija 2009, 3) in tako povečati njeno demokratično legitimnost so voditelji držav članic 19. oktobra 2007 medvladno konferenco v Lizboni zaključili z dogovorom o novi reformni pogodbi, ki so jo 13. decembra 2007 tudi uradno podpisali.¹³⁷ Temeljni cilj pogodbe je dati Uniji sodobno institucionalno strukturo in učinkovit način dela pri reševanju problemov 21. stoletja, saj so bili predpisi, na podlagi katerih je EU delovala do tedaj, oblikovani za veliko manjšo unijo evropskih držav – danes je na primer članstvo štirikrat večje kot je bilo ob oblikovanju EU (samo v zadnjem desetletju se je članstvo podvojilo).¹³⁸

Tako kot doslej vsaka pogodba, ki ureja delovanje EU, tudi Lizbonska pogodba pogloblja moč Evropskega parlamenta, saj mu pri sprejemanju zakonodaje, proračuna in mednarodnih sporazumov daje večja pooblastila. Tako je pred uveljavitvijo Lizbonske pogodbe odločanje na ravni EU potekalo v institucionalnem trikotniku med Evropsko komisijo, Evropskim parlamentom in Svetom EU,¹³⁹ medtem ko je z Lizbonsko pogodbo Evropski parlament na določenih zakonodajnih področjih, o katerih doslej ni odločal ali je sodeloval samo v posvetovanju, postal enakovreden zakonodajalec Svetu EU.¹⁴⁰ Z Lizbonsko pogodbo je Evropski parlament dobil enakovredno vlogo Svetu EU pri potrjevanju proračuna EU,¹⁴¹

---

¹³⁷ Podpisu je sledil postopek ratifikacije v vseh državah članicah in Evropskem parlamentu. Češka je kot zadnja izmed držav članic ratificirala Lizbonsko pogodbo 13. novembra 2009, le-ta pa je nato stopila v veljavo 1. decembra 2009.

¹³⁸ Namen Lizbonske pogodbe je okrepiti sposobnost EU za delovanje z izboljšanjem učinkovitosti in uspešnosti institucij in mehanizmov odločanja, zlasti v luči novih svetovnih izzivov in problemov, kot so klimatske spremembe, oskrba z energijo, mednarodni terorizem, organiziran čezmejni kriminal, demografske spremembe (migracije, staranje prebivalstva) in nadaljnja širitev. Poleg tega želi Lizbonska pogodba okrepiti demokratično odgovornost EU in njeno sposobnost uveljavljanja interesov državljanov v vsakdanjem življenju, prav tako pa je namen Lizbonske pogodbe potrditi in okrepiti načelo pravne države, kar ponovno potrjuje cilje in vrednote EU, saj državljanje in parlamente bolje seznanja s tem, kaj se dogaja na evropski ravni, ter daje Uniji jasnejši in odločnejši glas v svetu (Evropska komisija 2009a, 1).

¹³⁹ Ločimo med štirimi postopki odločanja, in sicer (a) posvetovanjem, kjer zakonodajni predlog pripravi Evropska komisija, preden Svetu EU odobri ta predlog pa mora Evropski parlament podati mnenje, ki pa ni zavezujoče ne za Svet EU ne za Evropsko komisijo; (b) sodelovanjem, v okviru katerega lahko Evropski parlament predlagan zakonski predpis spreminja z amandmaji, kar zahteva dve branji, Evropska komisija pa je tista, ki odloči, katere amandmaje bo sprejela in jih posredovala Svetu EU, v drugem branju pa je Svet EU dolžan sprejeti tiste amandmaje, ki jih je Evropski parlament sprejel z absolutno večino in jih je sprejela tudi Evropska komisija; (c) privolitvijo oziroma soglasjem, ki se nanaša na tista področja zakonodaje, kjer tudi Svet EU odloča s soglasjem (npr. državljanske pravice, pomembni mednarodni sporazumi, naloge in cilji evropskih strukturnih skladov in Kohezijskega sklada); in (d) soodločanjem, kjer sta Evropski parlament in Svet EU enakovredna zakonodajalca: če se v prvem branju z zakonodajnim predlogom strinjata, potem je ta sprejet, v nasprotnem primeru se oblikuje spraven odbor, katerega naloga je doseči kompromis. Če soglasje ponovno ni doseženo, lahko Evropski parlament predlog zavrne (Seketin Lestan 2007, 38–40).

¹⁴⁰ Z Lizbonsko pogodbo se je postopek soodločanja, ki je bil preimenovan v običajni zakonodajni postopek, razširil na nova področja (npr. zakonito priseljevanje, sodelovanje pravosodnih organov (Eurojust, preprečevanje kriminala, usklajevanje kazenskoprvnih norm, kršitve in sankcije), sodelovanje policijskih organov (Europol) ali določene določbe skupne trgovinske ali skupne kmetijske politike) – tako Evropski parlament odloča o skoraj vseh zakonodajnih zadevah (Europa.eu 2012).

¹⁴¹ Lizbonska pogodba, ki nadaljuje z uveljavljeno prakso večletnega finančnega okvira, ki ga mora potrditi Evropski parlament, določa, da Evropski parlament in Svet EU skupaj odločita o vseh odhodkih, s čimer ukinja razlikovanje med t. i. obveznimi odhodki (npr. neposredne kmetijske pomoči) in t. i. neobveznimi odhodki (Europa.eu 2012).

poleg tega pa Lizbonska pogodba določa, da mora Evropski parlament dati soglasje k mednarodnim sporazumom o vseh zadevah, ki sodijo v običajni zakonodajni postopek (Europa.eu 2012).

Z vidika povečanja demokratične legitimnosti EU je Lizbonska pogodba pomembna predvsem v luči okrepitve participativne demokracije Unije, saj uvaja t. i. evropsko državljansko pobudo kot »prvi transnacionalni instrument participativne demokracije« (Evropska komisija 2010, 3). Evropska državljanska pobuda prvič v zgodovini EU prebivalcem držav članic omogoča neposredno sodelovanje pri oblikovanju evropske zakonodaje, saj morajo imeti tudi »organizirana civilna družba, [...] državljani in vse druge zainteresirane strani možnost, da izrazijo svoja stališča« (Evropska komisija 2009, 3). S to pobudo lahko v skladu s členom 11(4) Pogodbe o Evropski uniji državljani, pod pogojem da zberejo zadostno število podpisov, pozovejo Evropsko komisijo, da predloži nov predlog na področju neke EU politike, za katero ima Evropska komisija zakonodajno pristojnost (npr. kmetijstvo, okolje, prevoz ali javno zdravje). Tako evropska državljanska pobuda evropski demokraciji daje »novo razsežnost, dopolnjuje niz pravic, vezanih na državljanstvo Unije, in krepi javno razpravo o evropski politiki ter tako prispeva k oblikovanju pravega evropskega javnega prostora« (*ibid.*).¹⁴² Podpredsednik Evropske komisije in evropski komisar za medinstitucionalne odnose in administrativne zadeve, Maroš Šefčovič, je evropsko državljansko pobudo opredelil kot »korak naprej v demokratičnem življenju Unije in [...] konkreten primer približevanja Evrope njenim državljanom« (Europa.eu 2010, 31. marec); njeno izvajanje bo namreč okrepilo vključenost državljanov in organizirane civilne družbe v oblikovanje politik EU.

Na napredek Unije pri povečevanju njene demokratične legitimnosti pa ne kaže le sama uveljavitev instrumenta evropske državljanske pobude, temveč tudi način, kako se je EU lotila njenega oblikovanja. Zaradi velikega pomena te nove pravice za državljane, civilno družbo in deležnike po vsej EU je Evropska komisija 11. novembra 2009 s t. i. Zeleno knjigo o evropski

---

¹⁴² Uredba o evropski državljanski pobudi (Uredba (EU) št. 211/2011), ki je stopila v veljavo 16. februarja 2011, določa, da mora pobudo podpreti najmanj milijon državljanov iz vsaj četrtnine držav članic (glede na trenutno članstvo je najmanjše število sedem), pri čemer je v vsaki od teh držav članic treba zbrati vsaj najmanjše potrebno število podpisov. Najmanjše število podpisov iz vsake države članice se izračuna tako, da se število njenih poslancev v Evropskem parlamentu pomnoži s 750. Najnižja starost podpisnikov je starost, pri kateri lahko državljani volijo na volitvah v Evropski parlament. Predlagane pobude morajo biti prijavljene v spletnem registru Komisije, prijava pa se lahko zavrne, če je pobuda očitno v nasprotju s temeljnimi vrednotami EU ali ne spada v okvir pristojnosti Komisije za predlaganje zahtevanega pravnega akta. Zbiranje izjav o podpori pobudi lahko poteka v pisni ali elektronski obliki. Organizatorji državljanske pobude, tj. odbor državljanov, sestavljen iz najmanj sedmih državljanov, ki imajo stalno prebivališče v vsaj sedmih različnih državah članicah, pa morajo potrebne podpise zbrati v enem letu, potem ko Komisija potrdi evidentiranje predloga. Nato ima Komisija tri mesece časa za proučitev zahtevka državljanov, medtem pa imajo organizatorji priložnost, da svojo pobudo predstavijo na javni obravnavi, organizirani v Evropskem parlamentu. Komisija nato v javnem dokumentu podrobno navede svoje sklepe o pobudi in morebitne ukrepe, ki jih namerava sprejeti, in utemelji svojo odločitev.

državljski pobudi začela široko javno posvetovanje, da bi zbrala mnenja vseh zainteresiranih strani, kako naj državljanska pobuda deluje v praksi.¹⁴³ Ker sta tako postopek kot praktična ureditev tega novega instrumenta odprla več pravnih, administrativnih in praktičnih vprašanj,¹⁴⁴ je Evropska komisija povabila državljane in zainteresirane strani, da nanje odgovorijo. Tako je v Zeleni knjigi opredelila deset ključnih vprašanj, možne rešitve in prednosti ter pomanjkljivosti teh rešitev. Pri tem je večina odzivov v okviru javnega posvetovanja pokazala, da je »evropska državljanska pobuda pomemben korak za evropsko demokracijo in oblikovanje evropskega javnega prostora« (Evropska komisija 2010, 3).¹⁴⁵

Uporaba instrumenta evropske državljanske pobude je zaživela po 1. aprilu 2012, tj. eno leto po objavi Uredbe o evropski državljanski pobudi v Uradnem listu EU. Prva državljanska pobuda (Fraternité 2020 – Mobilnost. Napredek Evropa.) je bila v Uradnem registru Evropske komisije uspešno registrirana na Dan Evrope 9. maja 2012 (zbiranje podpisov se izteče 1. novembra 2013). Trenutno je aktivnih 14 državljanskih pobud (vsega skupaj je bilo do sedaj registriranih 16 pobud, dve med njima sta bili naknadno umaknjeni), za katere trenutno poteka zbiranje podpisov. Glede na to, da lahko organizatorji državljanske pobude zbirajo podpise oziroma izjave o podpori eno leto, do sedaj še ni pobud z zaključenim zbiranjem podpisov oziroma pobud, ki bi prejele zadostno število podpisov in bi čakale na odgovor Evropske komisije.¹⁴⁶ Tako Evropska komisija do sedaj še ni odgovorila na nobeno izmed registriranih pobud, je pa zavrnila osem pobud,¹⁴⁷ saj te niso izpolnjevale pogojev, ki so določeni v 2. točki 4. člena Uredbe o državljanski pobudi.¹⁴⁸

¹⁴³ Predhodno, 7. maja 2009, je Evropski parlament sprejel Resolucijo s pozivom Evropski komisiji za predložitev predloga Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o izvajanju državljanske pobude (P6_TA(2009)0389).

¹⁴⁴ In sicer, kakšno je najmanjše število držav članic, iz katerih prihajajo državljani, ki pobudo podprejo, kakšno je najmanjše število podpisnikov iz posamezne države članice, kakšna je najnižja starost podpisnikov, ki s tem izražajo podporo državljanski pobudi, kakšna naj bo oblika in besedilo državljanske pobude, kakšne so zahteve glede zbiranja in preverjanja pristnosti podpisov, kakšen je rok za zbiranje podpisov, kako predlagane pobude prijaviti, kakšne so zahteve za organizatorje glede preglednosti in financiranja kampanje za predlagano evropsko državljansko pobudo, kakšen je postopek pregleda državljanskih pobud s strani Komisije in kako je v primeru pobud o istem vprašanju (Evropska komisija 2009, 2).

¹⁴⁵ Evropska komisija je zbirala prispevke v okviru tega širokega javnega posvetovanja do 31. januarja 2010. Na Komisijo je prispelo 329 odzivov iz širokega kroga zainteresiranih strani (160 odzivov od posameznih državljanov, 133 od organizacij in 36 od javnih oblasti). Splošna značilnost prispelih odzivov je zahteva po uvedbi pobude, katere postopki in pogoji so preprosti, prijazni do uporabnikov in dostopni vsem državljanom EU ter hkrati proporcionalni glede na naravo državljanske pobude (Evropska komisija 2010, 3). Po proučitvi odzivov v okviru javnega posvetovanja je Evropska komisija 31. marca 2010 sprejela predlog Uredbe o državljanski pobudi, s katero lahko državljani Unije neposredno predlagajo novo zakonodajo EU, 15. decembra 2010 pa sta se Evropski parlament in Svet tudi sporazumela o Uredbi o evropski državljanski pobudi. Uredba o evropski državljanski pobudi se je začela uporabljati eno leto po objavi v Uradnem listu EU, tj. 1. aprila 2012. V skladu z 22. členom Uredbe mora Evropska komisija Evropskemu parlamentu in Svetu do 1. aprila 2015 in vsaka tri leta po tem predložiti poročilo o uporabi Uredbe o državljanski pobudi.

¹⁴⁶ Pobuda *Right2Water* je sicer že zbrala zahtevani milijon podpisov, a se zbiranje podpisov nadaljuje, saj morajo organizatorji te državljanske pobude izpolniti še merilo geografske uravnoteženosti podpisov (Šefčovič 2013).

¹⁴⁷ Evropska komisija v dopisu o zavrnitvi prijave predlagane državljanske pobude navede razloge za zavrnitev in opozori na pravna sredstva, ki jih organizatorji državljanske pobude lahko uporabijo za pritožbo.

¹⁴⁸ Komisija v dveh mesecih od prejete registrirane predlagane državljanske pobude pod enotno evidenčno številko in pošlje potrdilo organizatorjem, pod pogojem da so izpolnjeni naslednji pogoji: (a) ustanovljen je državljanski odbor in imenovane so kontaktne osebe; (b) predlagana državljanska pobuda ne sodi očitno izven okvira, v katerem ima Komisija pristojnost za predložitev predlogov pravnih aktov Unije za namen izvajanja Pogodb; (c) predlagana državljanska pobuda ni očitno žaljiva,

Na prizadevanje Evropske komisije, da bi instrument evropske državljanske pobude čim hitreje in čim lažje zaživel v praksi, kar bi spodbudilo njeno uporabo, kaže izredna pomoč Evropske komisije, ki jo je organizatorjem državljskih pobud ponudila ob samem začetku delovanja tega instrumenta. Evropska komisija je namreč vsem organizatorjem državljskih pobud, ki imajo težave pri iskanju gostiteljskega strežnika, ponudila gostovanje na svojih strežnikih, prav tako pa je dala možnost podaljšanja enoletnega roka za zbiranje podpisov, s čimer želi zagotoviti, da imajo vsi organizatorji dejansko 12 mesecev časa za zbiranje podpisov (Europa.eu 2012, 18. julij).

Na podlagi ponazorjenega prizadevanja Unije za okrepitev njene demokratične legitimnosti gre ugotoviti, da EU stremi k pospeševanju demokracije na regionalni ravni. Poleg delovanja Evropskega parlamenta, ki je neposredno voljen s strani prebivalcev držav članic in ki s poglobljanjem integracije pridobiva na pomenu in vlogi, je vpeljava evropske državljanske pobude kot prvega transnacionalnega instrumenta participativne demokracije, ki državljanom držav članic Unije omogoča neposredno sodelovanje pri sprejemanju evropske zakonodaje, pokazatelj želje EU okrepiti demokratičnost njenega delovanja. Tako lahko pritrdimo teoretikom kozmopolitske demokracije, ki opredeljujejo EU kot primer, iz katerega lahko izhajamo v prizadevanjih odpraviti demokratični deficit globalnega upravljanja z vzpostavitvijo globalnega parlamenta.

6.2 Demokratizacija OZN: vzpostavitev parlamentarne skupščine

Dejstvo, da je OZN ostala praktično nespremenjena vse od njene vzpostavitve leta 1945, sproža vse glasnejše zahteve in vse številčnejše pobude po njeni reformi predvsem z vidika povečanja njene demokratične legitimnosti (Archibugi in drugi 2000, 128). Učinkovitost OZN pri odzivanju na globalne probleme revščine, mednarodnega kriminala, terorizma in okoljskih problemov namreč slabi predvsem zaradi zastarelih temeljev njenega delovanja (*ibid.*).

Že ob otvoritvi konference v Dumbarton Oaksu, ko je nastajala UL OZN, je takratni ameriški državni sekretar Cordell Hull dejal, da »nobena institucija ne bo zdržala brez popolne podpore javnosti« (v Childers 1994, 1). Danes, več kot šestdeset let kasneje, lahko ugotovimo, da izključenost posameznikov iz postopkov sprejemanja odločitev OZN ne pripomore k večjemu ugledu OZN v javnosti.¹⁴⁹ Tako je v luči povečevanja demokratične

---

neresna in provokativna; in (d) predlagana državljanska pobuda ni v očitnem nasprotju z vrednotami Unije, kot so določene v 2. členu Pogodbe o Evropski uniji (Uredba (EU) št. 211/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 2011 o državljski pobudi, 4. čl.).

¹⁴⁹ Primerjava raziskav svetovnega javnega mnenja namreč kaže, da ugled Združenim narodom v javnosti pada. Tako je raziskava, ki jo je za BBC *World Service Poll* v 32-ih državah opravila mednarodna družba za raziskavo javnega mnenja *GlobeScan* skupaj z Program on *International Policy Attitudes*, v okviru katere so posamezniki ocenjevali Združene narode

legitimnosti OZN eden izmed osrednjih predlogov reforme Združenih narodov vzpostavitve vzporednega organa Generalni skupščini, tj. parlamentarne skupščine Združenih narodov kot neposredno voljenega predstavniškega telesa posameznikov kot državljanov držav članic OZN, ki bi »znatno prispeval k zmanjšanju naraščajočega pomanjkanja demokratične legitimnosti na mednarodni ravni« (Kissling 2011, 9).¹⁵⁰

Med odmevnejšimi predlogi oblikovanja predstavniškega telesa v okviru OZN velja omeniti Kampanjo za bolj demokratične Združene narode (CAMDUN – *Campaign for a More Democratic United Nations*) in Kampanjo za vzpostavitve Parlamentarne skupščine Združenih narodov (UNPA – *United Nations Parliamentary Assembly*).¹⁵¹ Kampanja CAMDUN zagovarja preoblikovanje Združenih narodov z vzpostavitvijo posebnega organa, ki bi predstavljal ljudstva Združenih narodov, povezan pa bi bil z Generalno skupščino. Gre za idejo vzpostavitve Druge skupščine OZN (*United Nations Second Assembly*), ki bi v skladu s preambulo UL OZN (Mi, ljudstva Združenih narodov) predstavljala tudi prebivalce držav članic in ne le njihovih vlad. Vzpostavitve takšne dvodomne skupščine bi vodila v oblikovanje predrugačene OZN – Organizacije Združenih narodov in ljudstev. Podobno tudi Kampanja UNPA predvideva vzpostavitve Parlamentarne skupščine Združenih narodov (*United Nations Parliamentary Assembly*), ki ne bi bila le nova institucija, temveč bi bila kot glas državljanov »manifestacija in gonilna sila spremenjene zavesti in razumevanja mednarodne politike« (Appeal for the Establishment of a Parliamentary Assembly at the United Nations).

Ideja vzpostavitve predstavniškega telesa prebivalcev držav članic OZN med nekaterimi svetovnimi voditelji, ki se sprašujejo, »če je demokracija tako ustrezna na ravni države, zakaj ne bi demokratične postopke in institucije razširili na globalno raven« (Falk in Strauss 2000, 191), uživa veliko podporo. Slednje dokazuje 22. decembra 2009 izdana skupna izjava

---

kot pozitiven oziroma negativen globalni akter, sicer pokazala, da večina (59 odstotkov od 37.572 vprašanih) še vedno meni, da imajo Združeni narodi bolj pozitiven kot negativen učinek v svetu, vendar pa je ta rezultat za kar 10 odstotkov nižji v primerjavi z isto raziskavo, ki je bila opravljena leto prej (World Public Opinion 2006, 24. januar). Kot ugotavlja Miller (World Public Opinion 2005, 21. marec), rezultati raziskave svetovnega javnega mnenja o podpori javnosti za reformo Združenih narodov, ki jo je za BBC *World Service Poll* v 23-ih državah opravila mednarodna družba za raziskavo javnega mnenja *GlobeScan* skupaj z Program on *International Policy Attitudes*, kažejo na močno podporo javnosti demokratizacije sistema OZN.

¹⁵⁰ Že v razpravi pred več kot 50 leti, ki je potekala v spodnjem domu britanskega parlamenta ob vzpostavitvi OZN, je takratni britanski minister za zunanje zadeve Ernest Bevin pozval h končnemu oblikovanju OZN z vzpostavitvijo svetovne skupščine, ki je voljena neposredno s strani prebivalcev, katerim so vlade držav članic Združenih narodov odgovorne (Childers 1994, 7).

¹⁵¹ Kampanja CAMDUN je bila vzpostavljena leta 1989. Prva konferenca CAMDUN je potekala med 13. in 15. oktobrom 1990 na sedežu OZN. Kampanja UNPA, tj. globalna mreža parlamentarcev in nevladnih organizacij, ki se zavzema za predstavništvo državljanov na ravni OZN, je bila vzpostavljena leta 2007. Leta 2003 oblikovan Odbor za demokratične Združene narode pa je njen soustanovitelj, ki hkrati deluje kot Sekretariat Kampanje. Prva mednarodna konferenca Kampanje za vzpostavitve parlamentarne skupščine Združenih narodov je potekala v Ženevi novembra 2007 pod pokroviteljstvom bivšega generalnega sekretarja Boutros Boutros-Ghalija.

voditeljev delegacij v Evropskem parlamentu in Panafriškem parlamentu o skupnem stališču o potrebi po vzpostavitvi parlamentarne skupščine Združenih narodov,¹⁵² ki bi neposredno predstavljala prebivalstvo držav članic OZN. Poudarjajo, da bi »parlamentarna skupščina [...] izboljšala postopke sprejemanja odločitev na mednarodni ravni« (Joint Statement by the Heads of Delegation to the Copenhagen Climate Conference 2009, 1).

Na tej točki velja izpostaviti, da je skepticizem o uspehu demokratizacije OZN z oblikovanjem parlamentarne skupščine Združenih narodov, ki bi imela že ob sami vzpostavitvi zakonodajne pristojnosti, velik. Oblikovanje parlamentarne skupščine Združenih narodov z zakonodajnimi pristojnostmi namreč pomeni, da države članice OZN, ki pri sprejemanju odločitev pogosto postavljajo uresničevanje svojih nacionalnih interesov na prvo mesto, ne bi mogle več samovoljno odločati, ali bodo spoštovale zaveze mednarodnega prava. Pri tem se postavlja vprašanje, ali ne bi poskus oblikovanja parlamentarne skupščine Združenih narodov, ki bi imela tolikšen obseg moči, sprožilo val nasprotovanja predvsem s strani najmočnejših držav članic OZN, torej stalnih držav članic Varnostnega sveta, ki imajo pri oblikovanju globalnih politik tudi največji vpliv, ki pa bi ga ravno z vzpostavitvijo parlamentarne skupščine izgubile. Tako bi bile najmočnejše in najvplivnejše države članice OZN postavljene v podrejen položaj neki višji avtoriteti, čemur bi verjetno nasprotovale.

Tako večina predlogov oblikovanja parlamentarne skupščine v okviru OZN predvideva, da bi ta na začetku imela zgolj posvetovalno funkcijo, kasneje pa bi se njena vloga razširila in poglobila na zakonodajno raven. V praksi to pomeni, da bi parlamentarna skupščina Združenih narodov sprva oblikovala in sprejemala priporočila, ki ne bi bila obvezujoča in ki bi jih formalno predložila pred Generalno skupščino, Varnostni svet ali ostale organe in agencije OZN predvsem v informacijo in nadaljnjo obravnavo. Parlamentarna skupščina Združenih narodov bi Generalni skupščini, Varnostnemu svetu in ostalim organom in agencijam OZN postavljala vprašanja oziroma se z njimi posvetovala, hkrati pa bi k resolucijam teh organov in agencij predlagala amandmaje. Kasneje, tj. ko bi pristojnosti parlamentarne skupščine Združenih narodov naraščale, bi tem lahko predložila osnutke resolucij v nadaljnja pogajanja in sprejem, soodločala bi pri sprejemu proračuna OZN, sodelovala bi pri izvolitvi generalnega sekretarja in v pogodbenih pogajanjih, kot tudi zaprosila za svetovalno mnenje Meddržavno sodišče (Kissling 2008, 2).¹⁵³

---

¹⁵² Ideja vzpostavitve Parlamentarne skupščine Združenih narodov (*Assembly of the Peoples of the United Nations*) se je pojavila že ob koncu hladne vojne, vendar pa v tistem času ni uživala podpore najmočnejših akterjev v mednarodni skupnosti (Archibugi 1993, 303).

¹⁵³ Kot model širjenja pristojnosti parlamentarne skupščine Združenih narodov zagovorniki kozmopolitske demokracije (Held 1995; Kissling 2008) navajajo Evropski parlament, ki je od svojih prvih neposrednih volitev leta 1979 le še širil in poglobljajal

Vzpostavitev parlamentarne skupščine Združenih narodov kot sprva zgolj posvetovalnega telesa Generalne skupščine pomeni, da njena vzpostavitev ne bi terjala modifikacije UL OZN. Ta v 22. členu namreč določa, da sme Generalna skupščina ustanoviti pomožne organe, ki se ji zdijo potrebni za opravljanje njenih funkcij. To pomeni, da ima polno pristojnost ustanoviti takšen organ in je torej neodvisna od privolitve Varnostnega sveta, kjer bi lahko prišlo do blokade s strani katere izmed stalnih držav članic Varnostnega sveta (*ibid.*, 2–3).¹⁵⁴

Kot izpostavljata Patomäki in Teivainen (2004, 31), bi bili predstavniki v parlamentarni skupščini Združenih narodov izbrani na podlagi »neposrednih globalnih volitev, tako kot so člani nacionalnih parlamentov voljeni znotraj države«, s čimer bi se avtomatično oblikovala dva pola – Generalna skupščina, v kateri bi bili predstavniki državno naravnanih politik (torej predstavniki vladajoče pozicije v državah članicah), in Skupščina ljudstev Združenih narodov,¹⁵⁵ ki bi se bolj nagibala k svetovnim politikam na ravni mednarodne skupnosti kot pa nacionalno usmerjenim politikam držav članic (Archibugi 1993, 307–8). Pri tem večina predlogov volilnega sistema v parlamentarni skupščini Združenih narodov temelji na demografskem kriteriju.¹⁵⁶ Tako npr. Archibugi (*ibid.*, 304) zagovarja sistem, ki bi bil zelo podoben sistemu v okviru Evropskega parlamenta: število predstavnikov države članice OZN bi odražalo število prebivalcev posamezne države. Tako bi od skupno npr. 650 sedežev največ, tj. 31 sedežev, pripadalo državi z največjim številom prebivalstva (Kitajski), medtem ko bi države članice z manj kot milijon prebivalcev imele vsaka po enega predstavnika. Podobno Kissling (2008, 2) predlaga, da bi članstvo v parlamentarni skupščini Združenih narodov obsegalo okoli 900 delegatov, pri čemer bi bilo število sedežev na državo članico prav tako odvisno od števila njenega prebivalstva. Pri tem Kissling (*ibid.*) predlaga, da bi volitve v parlamentarno skupščino Združenih narodov nadzirala Volilna komisija Združenih

---

svoje zakonodajne pristojnosti, in Panafriški parlament, za katerega je predvideno, da se bo razvil v parlament s polnimi in dejanskimi pravicami informiranja, participacije in nadzora vis-à-vis Afriški uniji (Kissling 2008, 2).

¹⁵⁴ Pri tem se Strauss (2005, 6) v luči argumentacije na podlagi 22. člena UL OZN sprašuje, ali lahko vzpostavitev parlamentarne skupščine Združenih narodov opredelimo kot pomožni organ Generalne skupščine in ali je oblikovanje parlamentarne skupščine Združenih narodov res nujno potrebno za opravljanje funkcij Generalne skupščine. Ker je OZN z Ustanovno listino opredeljena kot meddržavna organizacija in ker Generalna skupščina nima pristojnosti neposrednega predstavnštva 'prebivalcev sveta', bi nasprotniki parlamentarne skupščine verjetno izpodbijali pristojnost Generalne skupščine, da oblikuje parlament.

¹⁵⁵ Patomäki in Teivainen (2004, 31) parlamentarno skupščino Združenih narodov poimenujeta Skupščina ljudstev Združenih narodov (*United Nations Peoples' Assembly*). To poimenovanje odraža dejstvo, da Združeni narodi vključujejo vsa ljudstva držav članic, ki se ne povezujejo v eno ljudstvo, kot bi bilo razumeti iz uporabe izraza Skupščina ljudstva Združenih narodov (*United Nations People's Assembly*).

¹⁵⁶ Predlog Kampanje za bolj demokratične Združene narode ne temelji na demografskem kriteriju, temveč predvideva, da bi imela vsaka država do šest delegatov: po en delegat bi bil neposredno izvoljeni predstavnik s strani svetovnega prebivalstva, ostalih pet pa bi bilo posrednih predstavnikov ljudstva: en delegat iz nevladnih organizacij s formalno povezavo s sistemom OZN, en delegat iz nevladnih organizacij brez formalne povezave s sistemom OZN in trije delegati, ki bi bili predstavniki širše civilne družbe (Šabič 2008a, 79). Nadalje nekateri predlogi pogojujejo število sedežev države članice tudi z upoštevanjem prihodka države članice, kar naj bi bil ustrezen pokazatelj njene dejanske moči in vpliva v mednarodni skupnosti. Pri tem Archibugi (1993, 309) poudarja, da bi takšen način določanja števila predstavnikov držav članic kršil temeljno demokratično načelo, saj prihodek že dolgo ne velja več za volilni kriterij znotraj države.

narodov, ki bi bila pristojna za določanje števila sedežev posameznih držav ali skupin držav; oblikovanje pravil pravičnosti: kdo lahko kandidira, financiranje volilnih kampanj, ipd.; zbiranje poročil držav, s čimer se zagotovi pravilnost volitev; ugotavljanjem, ali so bila pravila pravičnosti spoštovana in ali so bile volitve pravično izpeljane.

Glede območij, ki bi bila zastopana v parlamentarni skupščini Združenih narodov, Schwartzberg (2002) predlaga, da bi bila to vsa poseljena območja, pod pogojem da sprejmejo in spoštujejo načela poštenosti,¹⁵⁷ pri čemer bi volilna okrožja, ki ne bi presegala nacionalnih meja,¹⁵⁸ predstavljala podobno število prebivalstva. V luči dejstva, da mora biti za učinkovitost delovanja število delegatov obvladljivo, Schwartzberg (2002) kot zgornjo mejo števila delegatov predlaga 1000. Glede na trenutno število svetovnega prebivalstva to pomeni, da bi vsak delegat predstavljal 7,07 milijona ljudi.¹⁵⁹ Tako bi imele države z večjim številom prebivalstva več delegatov (glej Tabela 6.1), pri čemer bi bilo treba največje države (Kitajska, Indija, ZDA, itd.) razdeliti v več volilnih regij, v primeru držav z manj kot 7,07 milijona prebivalcev pa bi več takšnih držav združili v eno volilno okrožje.

Tabela 6.1: Število delegatov za deset najbolj poseljenih državah, EU in Slovenijo

država	število prebivalcev	% svetovnega prebivalstva	število delegatov
Kitajska	1.347.350.000	19,13	191
Indija	1.210.193.422	17,18	171
ZDA	314.548.000	4,47	44
Indonezija	237.641.326	3,37	34
Brazilija	193.946.886	2,75	27
Pakistan	180.891.000	2,57	26
Bangladeš	166.629.000	2,37	24
Nigerija	152.518.015	2,17	21
Rusija	143.200.000	2,03	20
Japonska	127.520.000	1,81	18
EU	502.489.100	7,20	72
Slovenija	2.058.015	0,03	0,30

¹⁵⁷ Torej, (a) načelo, da je volilna pravica (pravica voliti in biti voljen) univerzalna, tj. neodvisna od spola, spolne usmerjenosti, starosti (spodnja meja 18 let), lastninskih pravic, bogastva, pismenosti ali izobrazbe, rase, materne jezika, veroizpovedi, kraja rojstva, ideoloških prepričanj ali politične pripadnosti; (b) načelo, da morajo kandidati ob predložitvi svoje kandidature zbrati določeno število podpisov, tj. en odstotek volilnega telesa, kar znašali približno 40.000 podpisov, v primeru da ima volilno okrožje okoli 6 milijonov prebivalcev; (c) načelo, da bi v državah ali skupini držav, ki bi imele le enega delegata v globalnem parlamentu, ta moral imeti absolutno večino vseh glasov; v državah, ki bi imele le enega delegata, pa bi bil ta voljen na podlagi proporcionalne zastopanosti; (d) načelo sprejemljivosti oddaje volilnih glasov prek elektronske pošte ali drugih elektronskih medijev; volitve, ki bi bile financirane javno in nepristransko, pa bile izvedene v istem časovnem okviru po celem svetu (Schwartzberg 2002).

¹⁵⁸ Razen ko bi bilo treba zaradi premajhnega števila prebivalstva dve ali več držav združiti v eno volilno okrožje.

¹⁵⁹ Po zadnjih podatkih World Population Clock, ki svoje podatke temelji na analizi dveh temeljnih virov (raziskave Združenih narodov – *United Nations Population Division* in *U.S. Consensus Bureau*), je svetovna populacija na dan 14. oktober 2012 7,072 milijarde ljudi (Worldometers); točen podatek je dostopen na spletni strani Worldometers, saj se številka konstantno spreminja, saj gre za t. i. števec svetovne populacije, ki sproti seštevava oziroma odštevava število prebivalcev po svetu.

Glede predloga vzpostavitve parlamentarne skupščine Združenih narodov kot neposredno voljenega predstavniškega telesa posameznikov kot državljanov držav članic OZN gre ugotoviti, da je ta izvedljiv, a le, če bi sledili zgledu Evropske unije, v okviru katere se pristojnosti Evropskega parlamenta poglobljajo postopoma. Tako bi parlamentarna skupščina Združenih narodov na začetku delovala kot posvetovalno telo Generalne skupščine, kar pomeni, da bi imela zgolj posvetovalno funkcijo, s časom, tj. ko bi se njene pristojnosti poglobljale, pa bi njena vloga naraščala in se v končni fazi razširila tudi na zakonodajno raven. S tem podpora vzpostavitvi parlamentarne skupščine Združenih narodov s strani najmočnejših držav članic ne bi bila nujna – oblikovanje parlamentarne skupščine Združenih narodov kot posvetovalnega telesa Generalne skupščine v luči 22. člena UL OZN namreč ne bi zahtevala modifikacije UL OZN.

Glede predstavništva v parlamentarni skupščini Združenih narodov menim, da bi bilo najbolj smotrno slediti demografskemu kriteriju, in sicer tako da bi število predstavnikov države članice OZN odražalo število prebivalcev posamezne države. A ne glede na izbiro načina volitev članov parlamentarne skupščine Združenih narodov, njena vzpostavitev predstavlja velik logistični zalogaj, saj bi bilo v prvi vrsti treba določiti volilna okrožja po celem svetu, kar pomeni vzpostaviti globalno bazo oziroma seznam vseh registriranih volivcev v državah članicah OZN, vzpostaviti pravila financiranja kampanj kot tudi druga pravila volitev. Za uspešno delovanje parlamentarne skupščine Združenih narodov pa bi bilo treba zagotoviti tudi ustrezne prostore za sestanke in srečanja, prevajalske servise in osebje kot tudi druge podporne službe in storitve.

6.3 Svetovni socialni forum

Sedaj ko sem opredelila osrednje predpostavke pobude povečanja demokratične legitimnosti OZN z vidika zagotavljanja vključenosti posameznikov kot prebivalcev držav članic v procese odločanja OZN, se bom osredotočila še na primer oblikovanja dogovora izven strukture obstoječih MVO kot pobude zmanjšanja demokratičnega deficita globalnega upravljanja, in sicer na Svetovni socialni forum (WSF – *World Social Forum*). WSF, ki je nastal kot odziv 'globalne civilne družbe' na »krivice kot posledica globalizacije ekonomskega neoliberalizma« (Worth in Buckley 2009, 649) in ki predstavlja protitež Svetovnemu gospodarskemu forumu,¹⁶⁰ je namreč letno srečanje organizacij civilne družbe in tako »prvi

---

¹⁶⁰ Sprva je WSF potekal sočasno s Svetovnim gospodarskim forumom, v okviru katerega se že od leta 1982 v mestu Davos v Švici srečujejo najplivnejši ekonomisti, gospodarstveniki in svetovni voditelji, saj je tovrstna simboličnost atraktivna tudi za medije (Patomäki in Teivainen 2004, 117). Sčasoma pa so tako organizatorji kot udeleženci Foruma v vedno manjši meri in z

resni poskus organiziranja [...] globalne civilne družbe« (Patomäki in Teivainen 2004, 116),¹⁶¹ ki pridobiva tako na pomenu kot prepoznavnosti. Slednje je odraz naraščajočega število udeležencev – sorazmerno s številom udeležencev je namreč naraščala tudi pozornost medijev, kar je poleg večje prepoznavnosti WSF prineslo tudi širšo podporo njegovemu delovanju (Teivainen 2003, 125).¹⁶²

Ustanovitelji Foruma poudarjajo, da WSF ni organizacija (Leite 2003, 41), temveč zgolj »prostor, kjer se srečujejo različne skupine« (Patomäki in Teivainen 2004, 117) – je prostor za srečanja, dialog, razpravo in širjenje predlogov, izmenjavo izkušenj, povezovanje nasprotujočih si agend in oblikovanje novih gibanj (Leite 2003, 41; Worth in Buckley 2009, 649). Tako Listina načel WSF opredeljuje Forum kot pluralen, raznovrsten, nekonfesionalen, nevladen in nestrankarski forum za razpravo (World Social Forum Charter of Principles, 8. tč.). Forum ne oblikuje formalnih stališč ali končnih resolucij, v njegovem okviru ni vzpostavljene glasovalne skupščine – Mednarodni svet, Sekretariat in organizacijski odbori WSF delujejo zgolj z namenom omogočati delovanje Foruma (Leite 2003, 41). Pri tem pa gre ugotoviti, da je ravno odklanjanje Foruma po sprejemanju nekih jasnih uradnih stališč in formalnih dokumentov kot odraz teh stališč ena izmed osrednjih kritik WSF, predvsem s strani medijev, ki opredeljujejo WSF kot potencialni politični akter in ki od Foruma pričakuje jasna politična stališča (Worth in Buckley 2009, 649). Tako je WSF pogosto tarča kritik, da je »zgolj prazen (in pogosto precej kaotičen) prostor za srečanja« (Patomäki in Teivainen 2004, 212), saj ustanovitelji Foruma ostro zavračajo možnost oblikovanja nekega formalnega dokumenta ob zaključku zasedanja WSF in izpostavljajo, da bi bilo to v nasprotju s samim namenom vzpostavitve Foruma, ki deluje kot nevtralen prostor za odprto razpravo brez namena opredeljevati se do perečih globalnih problemov.¹⁶³

Tako lahko po eni strani ugotovimo, da sta vloga in nadaljnji razvoj WSF, za katerega predstavniki medijev ugotavljajo, da se »že vrsto let sooča s krizo identitete« (Kosec 2012), odvisna predvsem od njegove sposobnosti oblikovati in sprejemati jasna uradna stališča. V tej

---

vedno manjšo intenzivnostjo poskušali vzpostaviti dialog s Svetovnim gospodarskim forumom. To je vodilo v odločitev Mednarodnega sveta WSF, da WSF ne bo več potekal sočasno s Svetovnim gospodarskim forumom.

¹⁶¹ Pri tem velja poudariti, da je WSF nastal neodvisno od držav in da neodvisen od držav tudi ostaja. Edina izjema je podpora WSF s strani Brazilije, kjer so (v mestu Porto Alegre) sprva potekala srečanja WSF, prva izjema je bila januarja 2004, ko je WSF potekal v mestu Mumbai v Indiji (Patomäki in Teivainen 2004, 117).

¹⁶² Prvo srečanje, ki je potekalo leta 2001, je beležilo več kot 5000 udeležencev iz 117 držav ter na tisoče brazilskih aktivistov; drugo srečanje leta 2002 je beležilo 12 tisoč uradnih delegatov iz 123 držav in več kot 60 tisoč udeležencev večinoma iz Brazilije, na tretjem srečanju leta 2003 se je število dvignilo na 20 tisoč uradnih delegatov in okoli 100 tisoč udeležencev (Teivainen 2003, 125). Povečanje števila udeležencev WSF pa je vodilo tudi v oblikovanje regionalnih forumov (Evropski socialni forum, Azijski socialni forum, Bostonski socialni forum) (Worth in Buckley 2009, 649).

¹⁶³ Pri tem Worth in Buckley (2009, 656–7) ugotavljata, da, čeprav v skladu z Listino načel WSF politične stranke, vlade in oborožene sile niso organizatorji Foruma, prav tako pa ne morejo pošiljati svojih delegatov na Forum (Leite 2003, 43), srečanja Foruma v namen svojih političnih kampanj pogosto izkoriščajo vodilne politične stranke in osebnosti (npr. Hugo Chavez, Evo Morales, Lula da Silva, Winnie Mandela, Kenneth Kaunda).

luči bi zavračanje WSF po sprejemanju uradnih dokumentov, s čimer bi se Forum tudi javno opredelil do perečih globalnih problemov, lahko označili kot njegovo temeljno pomanjkljivost. Namreč, če bi želeli, da WSF postane bolj močen in vpliven akter v sodobni mednarodni skupnosti, bi Forum moral imeti jasne politične cilje, kar pa pomeni, da bi moral postati tudi političen akter. Slednje pa bi terjalo njegovo institucionalizacijo, saj WSF ni organizacija, temveč le-ta deluje kot nevtralen prostor, kjer se srečujejo različne skupine. Pri tem velja izpostaviti, da namen Mednarodnega sveta in Sekretariat kot osrednjih dveh organov WSF ni zavzeti neko stališče, temveč zagotoviti gibanjem in organizacijam civilne družbe, ki sodelujejo v okviru Foruma, prostor, kjer le-to lahko storijo sama (Leite 2003, 41–2). Namreč ravno zaradi dejstva, da WSF deluje zgolj kot nevtralen »prostor, kjer se združujejo samo organizacije in gibanja civilne družbe z vseh držav sveta« (Patomäki 2004, 145), Forum ohranja svojo odprtost in pluralistično naravo.

7 Javna podpora ideji o oblikovanju globalnega parlamenta

V predhodnem poglavju sem prek predstavitve napredka EU pri krepitvi njene demokratične legitimnosti oziroma participativne demokracije z vzpostavitvijo instrumenta evropske državljanske pobude, ki prvič v zgodovini Unije prebivalcem držav članic daje možnost neposrednega sodelovanja pri oblikovanju zakonodaje EU, pokazala, da lahko Unija služi kot primer, iz katerega lahko izhajamo v prizadevanjih za vzpostavitev globalnega parlamenta. Nadalje sem prek opredelitve osrednjih predpostavk dveh pobud, kako zmanjšati demokratični deficit globalnega upravljanja (ene pobude demokratizacije že obstoječe MVO in pobude oblikovanja dogovora izven strukture obstoječih MVO), pokazala, da je v praksi mednarodnih odnosov problem demokratičnega deficita globalnega upravljanja že sprožil predloge, ki imajo potencial prispevati k demokratizaciji mednarodne skupnosti. Ugotovila sem, da WSF kot primer oblikovanja novega dogovora izven strukture obstoječih MVO sicer predstavlja potencial za oblikovanje globalnega parlamenta, saj se v njegovem okviru srečujejo organizacije civilne družbe na globalni ravni, vendar pa zaradi dejstva, da ne želi sprejeti uradnih stališč in se tako formalno opredeliti do globalnih problemov, deluje kot parlament v zgolj osnovnem pomenu besede, tj. prostor, kjer se govori in razpravlja (*parlar* – govoriti, *mentum* – prostor, kraj). Po drugi strani pa je pobuda povečanja demokratične legitimnosti OZN z vidika zagotavljanja vključenosti posameznikov kot prebivalcev držav članic OZN v procese odločanja OZN, in sicer z vzpostavitvijo parlamentarne skupščine Združenih narodov kot osrednjega predstavniškega telesa prebivalcev držav članic OZN, bolj blizu izhodišču za oblikovanje globalnega parlamenta. Predlog vzpostavitve parlamentarne

skupščine Združenih narodov namreč predvideva, da bi imela parlamentarna skupščina v končni fazi tudi zakonodajne pristojnosti, kar pomeni, da bi, za razliko od WSF, zavzemala konkretna stališča o globalnih problemih.

V tem poglavju se bom osredotočila na podporo javnosti ideji o oblikovanju globalnega parlamenta kot zadnjega izmed v magistrskem delu opredeljenih pogojev za vzpostavitev globalnega parlamenta. Tako bom preverila, ali javnost globalni demokratični deficit prepoznava kot relevantno vprašanje, in poskušala odgovoriti na vprašanje, ali bi javnost podprla idejo o oblikovanju globalnega parlamenta kot splošno izvoljenega globalnega predstavniškega telesa 'prebivalcev sveta' oziroma kozmopolitov z namenom zagotavljanja posredne participacije posameznikov pri odločanju o globalnih problemih. S tem namenom sem opravila javnomnenjsko raziskavo prek spletne ankete.¹⁶⁴ Kot sem poudarila že v uvodnem poglavju, zaradi velikosti vzorca opravljene raziskave sicer ne moremo statistično sklepati na celotno populacijo, menim pa, da lahko iz rezultatov spletne ankete oblikujem smernice, kakšno bi bilo splošno javno mnenje, če bi poleg eksplorativne študije opravila tudi osnovno raziskavo.

Anketa je bila objavljena na spletnem naslovu <http://www.demokracni-deficit.si> v slovenskem in angleškem jeziku, in sicer od 8. marca 2010 do pričetka analize rezultatov ankete, tj. do 15. januarja 2012. Povezavo do spletne ankete sem objavila na osebni profilu Facebook, Facebook profilu United Nations Parliamentary Assembly Campaign, Facebook profilu Vote World Parliament, razposlana je bila po elektronski pošti, 14 dni pa je bila objavljena tudi med obvestili na spletni strani Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani. Vprašanja spletne ankete so priloga k magistrskemu delu.

7.1 Definicija javnosti in javnega mnenja

Ker pojma javnost in javno mnenje sodita med tiste »ključne pojme v družboslovnih vedah, ki jih zaznamuje odsotnost jasne, neprotislovne, nedvoumne in razvidne definicije« (Splichal 1994, 7), velja na tem mestu pojasniti, kako jih v magistrskem delu uporabljam. Kot pravi Blumer (v Splichal 1997, 25), se javnost pojavlja kot naravni odgovor na obstoj nekega problema; ne obstaja v organizirani obliki in njenega vedenja ne določajo tradicija in kulturni vzorci. Novak (2011, 22) ugotavlja, da poznamo različne nosilce javnega mnenja oziroma javnosti. Najširša je splošna javnost (*general public*), ki se »empirično ohlapno izenačuje s populacijo državljanov« (Splichal 1994, 12) in je tudi vrsta javnosti, kot jo obravnavam v

---

¹⁶⁴ Spletna anketa je posebna vrsta računalniško podprtega samoanketiranja, pri katerem respondenti odgovarjajo na anketni vprašalnik brez pomoči anketarja, pri tem pa uporabljajo osebni računalnik in internet (Brežnik in drugi 2011, 6).

magistrskem delu, saj splošna javnost »edina omogoča empirično raziskovanje javnosti z uporabo naključnega vzorca« (*ibid.*). Obstajajo pa tudi volilna javnost (*voting public*), ki jo sestavljajo volivci ali volilno telo, pozorna javnost (*attentative public*), sestavljena iz posameznikov, ki se zanimajo za politiko in se vsaj občasno vključujejo v razpravljanje o političnih zadevah, aktivna javnost (*active public*), ki predstavlja elito pozorne javnosti, in področne ali posebne javnosti (*issue publics*), ki se med seboj močno razlikujejo že po velikosti; tj. številu 'članov' (*ibid.*).

Javno mnenje je »(vsako) individualno mnenje o javnih zadevah« (Splichal 1997, 42), oziroma, kot izpostavlja Rattinger (2007, 313 v Novak 2011, 22), lahko javno mnenje razumemo kot porazdelitev mnenj med državljani politično urjene skupnosti o določeni temi, ki se meri z javnomnenjskimi raziskavami. V skladu z operacionalističnim pristopom opredeljujem javno mnenje kot »mnenje splošne javnosti o javnih zadevah, ki ga izmerimo z javnomnenjskimi glasovanji« (Novak 2011, 23). Gre za agregat stališč in mnenj posameznikov o neki zadevi, ki se meri empirično, in ne rezultat, ki nastane v javni razpravi, kot javno mnenje definira sociološki pristop. O vprašanju demokratičnega deficita globalnega upravljanja s spletno anketo poizvedujem, kakšno je mnenje posameznikov in na podlagi teh mnenj tudi določam smernice splošnega javnega mnenja kot mnenja večine.

7.2 Prednosti in omejitve spletnega anketiranja

Spletno anketiranje, ki »v zadnjem desetletju predstavlja eno vodilnih metod zbiranja podatkov nove generacije« (Pšaker 2010, 3), ima kot metoda zbiranja podatkov v okviru javnomnenjske raziskave številne prednosti tako za raziskovalca kot tudi respondenta. Za zbiranje podatkov s spletno anketo sem se v prvi vrsti odločila, ker tovrstna metoda omogoča zajemanje večjega števila respondentov, prav tako pa lahko zajame večje število vprašanj ob manjših stroških.¹⁶⁵ Ena izmed temeljnih prednosti spletnih anket so namreč njeni nizki stroški, pri katerih v primerjavi z drugimi metodami anketiranja ne poznamo stroškov papirja, razmnoževanja anket, kuvert in poštnih znamk, stroški se znižajo zaradi odsotnosti anketarja,

---

¹⁶⁵ Spletno anketiranje je razmeroma novo področje anketne metodologije. Prva anketa prek interneta je bila izvedena sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja. Leta 1994 se je izvedla prva večja globalna spletna anketa, po letu 2000 pa smo bili priča pravemu razmahu spletnih anket. Najpogosteje uporabljeni metodi zbiranja podatkov sta neposredno spletno anketiranje in anketiranje po elektronski pošti, ki pa se z razvojem tehnologije vse bolj stapljata v enoten in integriran proces. V zadnjem času se poleg klasične spletne ankete, ki v osnovi poteka prek osebnega računalnika, pojavljajo tudi ankete prek mobilnega telefona, televizije in drugih naprav. Posebej pomembno je tudi kombiniranje metod, na primer računalniško podprto telefonsko anketiranje (internet CATI sistemi). Spletne ankete pa danes niso le komplementarna ali alternativna metoda anketnega zbiranja podatkov, pač pa postajajo vodilni način sodobnega zbiranja podatkov (povzeto po Ika).

poleg tega pa ni stroškov, ki bi nastali z vnašanjem in urejanjem podatkov.¹⁶⁶ Začetni stroški spletnega anketiranja (tehnična oprema, oblikovanje spletne strani in testiranje uporabnosti same ankete) so sicer v primerjavi s klasičnimi metodami zbiranja podatkov višji, ki pa se znižujejo z večanjem števila izpolnjenih vprašalnikov. Večji kot je vzorec, večje so razlike v stroških v primerjavi z ostalimi načini anketiranja (*ibid.*, 11–2).

Spletno anketiranje v primerjavi s tradicionalnimi metodami zbiranja podatkov (npr. osebni intervjuji, telefonske ankete in vprašalniki poslani po pošti) omogoča večji razpon možnosti pri obliki vprašalnika, anketirančevo breme pri izpolnjevanju vprašalnika je manjše, predvsem pa je takšen način zbiranja podatkov hitrejši in enostavnejši. Uporabniki z nekaj računalniškega znanja veliko lažje in hitreje izpolnijo vprašalnik na internetu kot pa na primer po telefonu ali pisno.

Nadalje je za spletno anketiranje ključno avtomatizirano zbiranje podatkov, ki zmanjšuje raziskovalčev trud in porabo časa, saj spletno anketiranje omogoča računalniško zbiranje podatkov, s čimer se izognemo vnašanju podatkov v računalnik, zbrani podatki pa so tudi hitreje pregledani (*ibid.*, 13). Računalniško zbiranje podatkov omogoča tudi zmanjševanje napak pri vnosu v podatkovno bazo in kontrolo odgovorov.¹⁶⁷ Nadalje lahko s spletnim anketiranjem dobimo tudi natančnejši vpogled v vzorce anketirancev (npr. koliko časa so reševali posamezno vprašanje oziroma celotno anketo).

Spletno anketiranje omogoča preseganje časovnih in geografskih omejitev, saj se podatki zbirajo 24 ur na dan, 7 dni v tednu, kar je v primerjavi z ostalimi oblikami anketiranja velika prednost. Tradicionalne metode zbiranja podatkov so namreč omejene s časom in dnevi, ko so ljudje doma in so pripravljeni odgovarjati na zastavljena vprašanja, internet pa ne pozna geografskih omejitev, saj je univerzalna tehnologija, kar pomeni, da je bila spletna anketa dostopna kadarkoli in komurkoli s povezavo do svetovnega spleta (*ibid.*, 12–6). Spletno anketiranje tako omogoča dostopnost do posameznikov v oddaljenih krajih, prednost spletnega anketiranja pa je tudi v tem, da omogoča dostop do nekaterih družbenih skupin, do katerih drugače ne bi mogli dostopati, in omogoča komunikacijo med ljudmi, ki bi drugače zavrnilo sodelovanje v anketah 'v živo'. Vendar pa velja poudariti, da je ena izmed možnih pasti internetnih vzorcev, da za splošno populacijo vključujejo preveč posameznih družbenih skupin, kot so mladi in prebivalci urbanega okolja, ne vključujejo pa dovolj drugih

---

¹⁶⁶ Pri tem je Pšaker (2010, 46) s primerjavo spletnega anketiranja s tradicionalnimi metodami zbiranja podatkov v veliki meri ovrgel dvom o veljavnosti rezultatov, pridobljenih s spletnimi anketami, saj so po različnih kriterijih primerljivi z rezultati, pridobljenimi z drugimi metodami zbiranja podatkov.

¹⁶⁷ Spletna anketa, ki sem jo oblikovala za namen magistrskega dela, je sestavljena iz več korakov. Preskakovanje vprašanj ni možno. V primeru da anketiranec želi nadaljevati z naslednjim vprašanjem, a ne reši predhodnega vprašanja, je avtomatično obveščen, da z anketo ne more nadaljevati, dokler ne dokonča aktualnega koraka.

pomembnih etičnih skupin, ki zaradi drugačnega načina življenja ter družbenih in fizičnih omejitev nimajo dostopa do interneta (Roster in drugi 2004, 371). Tako so iz anketiranja izključene vse tiste osebe, ki interneta ne uporabljajo, kar se nato odraža v družbeno-demografskih lastnostih dobljenih vzorcev anketirancev, ki pa niso reprezentativni za celotno populacijo.

Spletno anketiranje prinaša tudi večjo (ali popolno) anonimnost respondentov in hkrati izniči vpliv anketarja in posledične pristranskosti odgovorov (Brežnik in drugi 2011, 7), kar zmanjšuje verjetnost družbeno zaželenih odgovorov.¹⁶⁸ Anonimnost respondentov povečuje tudi odzivnost potencialnih anketirancev. Pri tem pa je lahko ena izmed pomanjkljivosti spletnega anketiranja nemotiviranost respondentov, da začnejo odgovarjati oziroma da nadaljujejo z izpolnjevanjem vprašalnika. Prav tako pri spletnem anketiranju ne moremo vedeti, ali je respondent pravilno razumel vprašanje in sledil navodilom.

Kot temeljno možno omejitev spletnega anketiranja opredeljujem predvsem možnost, da so vprašanja, kot so zastavljena, sugestivna,¹⁶⁹ in možnost, da vprašanja niso zastavljena dovolj jasno. Sugestivnost ankete sem zmanjšala tako, da raziskovanja s spletno anketo v večini nisem omejila s statistično metodo z numeričnimi spremenljivkami (numerična spremenljivka je uporabljena samo v dveh primerih: starost in ocena stopnje strinjanja z danimi trditvami). Večino vprašanj sem namreč strukturirala kot polodprta vprašanja (anketiranci so se poleg ponujenih odgovorov lahko odločili za opcijo 'drugo', s čimer so lahko oblikovali svoj odgovor).

Menim, da dejstva glede možnih omejitev spletnega anketiranja niso vplivala na kakovost zbranih podatkov do takšne mere, da bi lahko govorili o neustreznosti spletne ankete.

7.3 Zgradba, spremenljivke in vzorec spletne ankete

Pred pričetkom ankete se je anketiranec v t. i. razdelku 'Na splošno' lahko seznanil s problemom demokratičnega deficita globalnega upravljanja. Ker osebni pristop povečuje verjetnost, da se bo anketiranec na anketo tudi odzval, sem se v uvodnem delu ankete najprej predstavila, opredelila pa sem tudi namen ankete, predvideni čas izpolnjevanja ankete in zagotovila, da je anketa anonimna. V razdelku 'Povezave' so bile respondentom na voljo

---

¹⁶⁸ Družbeno zaželeno obnašanje je težnja k odgovarjanju na vprašanja o občutljivih temah na način, da bi bil anketiranec viden v boljši, lepši luči oziroma da bi prikrožil resnico z namenom narediti boljši vtis na nekoga (Booth-Kewley in drugi 2007 v Pšaker 2010, 36). Vendar je v primeru spletne ankete, ki sem jo opravila v okviru magistrskega dela, verjetnost družbeno zaželenih odgovorov manjša, saj se vprašanja ne nanašajo na družbeno občutljive teme (kot na primer raba drog, ipd.).

¹⁶⁹ Vprašalnik je vedno do določene mere sugestiven – govorimo ne samo o merjenju, ampak tudi o konstrukciji mnenj (Bučar in drugi 2002, 32).

povezave do relevantnih spletnih strani, s katerimi so si lahko pridobili širši vpogled v magistrskem delu obravnavane MVO in temeljne kampanje, ki obravnavajo vprašanje demokratičnega deficita globalnega upravljanja in oblikovanja globalnega parlamenta.

Anketa je bila razdeljena v štiri sklope. V prvem sklopu, kjer je anketiranec opredelil svoj spol, starost, dokončano izobrazbo in trenutni položaj (dijak ali študent, zaposlen, samozaposlen, nezaposlen), sem želela anketiranca profilirati. Prvi sklop je bil sestavljen iz zaprtih vprašanj, kjer so respondenti lahko izbirali med eno izmed danih možnosti za vsa štiri vprašanja. V drugem sklopu sem želela dognati, kako anketiranci ocenjujejo demokratično legitimnost globalnega upravljanja v sodobni mednarodni skupnosti. V tem sklopu so se anketiranci opredelili do osmih trditev, in sicer do katere mere se z danimi trditvami strinjajo (z oceno od 1 do 5). Tudi v tem primeru gre za zaprti tip vprašanj. V tretjem sklopu sem želela preveriti, kolikšna je verjetnost, da bi respondenti podprli oblikovanje globalnega parlamenta, ki bi lahko sprejemal zavezujoče odločitve. V tem sklopu je imel anketiranec na voljo zaprto vprašanje. V zadnjem sklopu sem z zaprtim vprašanjem preverila, kako dobro anketiranec pozna samo tematiko spletne ankete, tj. problem demokratičnega deficita globalnega upravljanja.

Spremenljivke spletne ankete so glede na tip izražanja vrednosti opisne (atributivne), kjer vrednost lahko opišemo le z besedami, in številske (numerične), kjer vrednost lahko izrazimo le s števili (Ferligoj 1994, 3). Med numerične spremenljivke se uvrščata podatek o starosti anketiranca in stopnja strinjanja anketiranca z nekaterimi trditvami, med opisne spremenljivke pa se uvrščajo odgovori na preostala vprašanja spletne ankete na primer podatek o izobrazbi, ocena poznavanja tematike ankete, ipd.

Javnomnenjska raziskava je izvedena na manjšem vzorcu (138 anketirancev).¹⁷⁰ Ker so imele vse enote populacije enako možnost, da bi bile izbrane v vzorec (*ibid.*), je vzorec javnomnenjske raziskave slučajen. Ker je vzorec spletne ankete manjši, opravljene javnomnenjske raziskave ne moremo opredeliti kot inferenčno statistično analizo, saj ne moremo statistično sklepati iz vzorca (dela populacije) na celotno populacijo,¹⁷¹ lahko pa iz rezultatov spletne ankete oblikujem smernice, ki nakazujejo, kakšno bi bilo splošno javno mnenje, če bi poleg eksplorativne študije opravila tudi osnovno raziskavo.¹⁷² Tako sem se že ob oblikovanju spletne ankete odpovedala statističnemu posploševanju na celotno svetovno

¹⁷⁰ Vzorec je podmnožica populacije, na osnovi katere običajno lahko sklepamo o lastnostih cele populacije (Ferligoj 1994, 2).

¹⁷¹ Namreč, če bi želela opraviti osnovno raziskavo, ki bi sledila tej pilotni študiji, bi morala zajeti znatno večji vzorec, kar pa bi preseglo zastavljeni časovni okvir izvedbe javnomnenjske raziskave s spletno anketo.

¹⁷² Trditve, da lahko na podlagi vzorca oblikujemo smernice, kakšno bi bilo splošno javno mnenje, če bi opravila tudi osnovno raziskavo, bom podkrepila s primerjavo rezultatov spletne ankete z ugotovitvami BBC raziskave v poglavju 7.5.

populacijo. Prav tako sem se potrudila, da bi rekrutiranje k reševanju spletne ankete čim bolj razpršila.¹⁷³

7.4 Rezultati spletne ankete

Spletno anketo je rešilo 138 respondentov. Povprečen čas reševanja ankete je 14 minut in 23 sekund, kar je v skladu z zagotovilom potencialnim anketirancem, da za reševanje ankete ne bodo porabili več kot 15 minut.¹⁷⁴

7.4.1 Struktura vzorca

Povprečen respondent je ženska (62,07 odstotka anketirancev) v starostni skupini od 26 do 33 let (37,07 odstotka anketirancev)¹⁷⁵ z dokončanim visokošolskim študijem oziroma univerzitetno izobrazbo (50,86 odstotka anketirancev), ki je zaposlena bodisi honorarno ali redno (60,34 odstotka anketirancev).¹⁷⁶ Za podrobnejše rezultate glej Tabelo 7.1.

Na tej točki velja izpostaviti, da pri profiliranju respondentov sicer nisem preverjala, iz katere države prihajajo, a lahko na podlagi podatka, da je večina anketirancev (121 respondentov oziroma 87,68 odstotka) spletno anketo rešila v slovenskem jeziku (17 respondentov oziroma 12,32 odstotka anketirancev je anketo reševalo v angleškem jeziku), sklepamo, da večina anketirancev prihaja iz Slovenije. Ker menim, da slednje lahko predstavlja precejšnjo omejitev relevantnosti opravljene spletne ankete (ne nazadnje je tudi število rešenih anket relativno majhno), je bilo izide opravljene javnomnenjske raziskave nujno preveriti s primerljivimi raziskavami v tujini. Tako bomo v poglavju 7.5 videli, da izsledki podobne raziskave, ki jo je izvedel BBC in ki je bila opravljena v kar 15-ih državah s skupnim številom anketirancev 11.878,¹⁷⁷ dajejo podobne ugotovitve kot rezultati opravljene spletne ankete v okviru magistrskega dela.

---

¹⁷³ Povezavo do spletne ankete sem objavila na osebni profilu Facebook, Facebook profilu United Nations Parliamentary Assembly Campaign, Facebook profilu Vote World Parliament, razposlana je bila po elektronski pošti, 14 dni pa je bila objavljena tudi med obvestili na spletni strani Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani.

¹⁷⁴ Pri tem Pšaker (2010, 19) poudarja, da je zelo verjetno, da anketiranci, medtem ko odgovarjajo na vprašalnik, opravljajo še razne druge stvari, kot so pregledovanje e-pošte, prebiranje drugih vsebin in iskanje informacij na internetu, ki z vprašalnikom niso povezane, uporaba različnih spletnih klepetalnic in podobno, saj je anketiranje na spletu samostojno.

¹⁷⁵ Numerični podatki o starosti niso diskretni oziroma celoštevilčni, temveč so zvezni, saj lahko dosežejo vsako vrednost iz nekega intervala (18–25 let, 26–33 let, 34–42 let, 43–55 let, 56–63 let in več kot 63 let).

¹⁷⁶ Povprečna oziroma srednja vrednost spremenljivke je vrednost, okoli katere se gostijo enote in jo imamo za reprezentativno vrednost spremenljivke (Ferligoj 1994, 29). Pri analizi rezultatov spletne ankete kot srednjo uporabljamo aritmetično sredino, tj. vsoto vseh vrednosti deljeno s številom enot v populaciji (*ibid.*, 36).

¹⁷⁷ Singapur: 1020, Indija: 1027, Južna Koreja: 1002, ZDA: 502, Francija: 500, Nemčija: 1000, Avstralija: 939, Poljska: 1000, Dubaj: 502, Velika Britanija: 501, Italija: 501, Južna Afrika: 506, Norveška: 1159, Danska: 520 in Rusija: 1200.

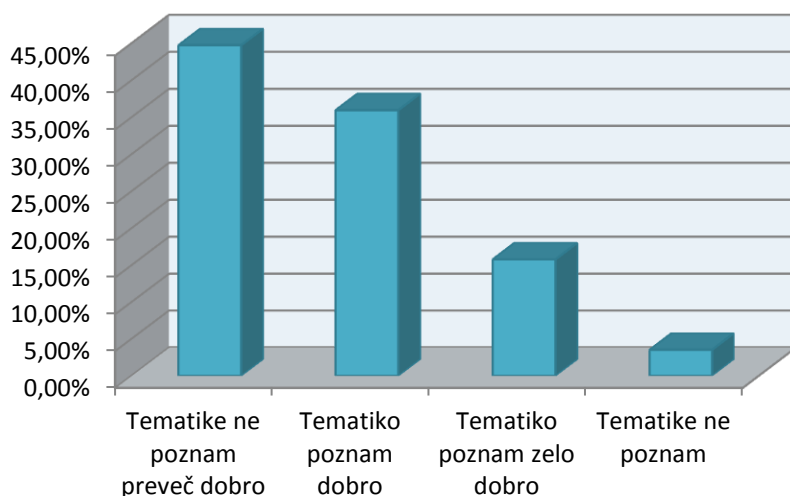
Tabela 7.1: Profil povprečnega anketiranca

Število anketirancev: 138		odstotek
spol	ženske	37,93
	moški	62,07
starost	manj kot 18 let	0,00
	18–25 let	28,45
	26 –33 let	37,07
	34–42 let	14,66
	43–55 let	14,66
	56–63 let	3,45
	več kot 63 let	1,72
izobrazba	dokončana osnovna šola	0,00
	dokončana srednja šola	35,34
	dokončan visokošolski študij / univerzitetna izobrazba	50,86
	dokončan magistrski študij	9,48
	dokončan doktorski študij	4,31
zaposlitveni status	dijak / študent	29,31
	zaposlen (honorarno delo ali stalna zaposlitev)	60,34
	samozaposlen	6,03
	nezaposlen	4,31

7.4.2 Poznavanje tematike

Ker je za samo relevantnost pridobljenih rezultatov pomemben tudi podatek, kako dobro anketiranci poznajo tematiko javnomnenjske raziskave, tj. vprašanje demokratičnega deficita globalnega upravljanja, sem v spletni anketi preverjala tudi to. Rezultati, ki so ponazorjeni z Grafom 7.1, dajejo opravljene javnomnenjski raziskavi ustrezno relevantnost. Večina, tj. 51,77 odstotka anketirancev namreč ocenjuje, da tematiko pozna (35,96 odstotka pravi, da tematiko pozna dobro, 15,79 odstotka pravi, da tematiko pozna zelo dobro), 44,74 odstotka anketirancev ocenjuje, da tematike ne pozna preveč dobro, medtem ko le 3,51 odstotka anketirancev pravi, da tematike ne pozna.

Graf 7.1: Poznavanje tematike spletne ankete

7.4.3 Ocena demokratične legitimnosti globalnega upravljanja

Večina anketirancev se ne strinja s trditvijo, da so države uspešne pri reševanju perečih globalnih problemov, saj je 38,79 odstotka respondentov strinjanje s to trditvev označila s stopnjo 2, 23,28 odstotka z 1 in 29,31 s 3.¹⁷⁸ Tako se tudi večina anketirancev ne strinja, da predstavniki vlad držav dobro zastopajo interese prebivalcev pri sprejemanju odločitev o globalnih problemih, saj je kar 29,31 odstotka trditev ocenila z 1, 40,38 odstotka pa z 2. Le 5,17 odstotka se s trditvijo strinja (1,72 odstotka je trditev označila s 5, 3,45 odstotka pa s 4).

Prav tako se večina anketirancev ne strinja, da je demokracija politična ureditev, ki jo lahko pripišemo le državi, in da demokracija med državami, t. i. globalna demokracija, ni realno izvedljiva, saj je 26,72 odstotka anketirancev to trditev ocenila z 1, 18,79 odstotka z 2 in 25,00 odstotka s 3. Hkrati pa se le 18,83 odstotka respondentov popolnoma strinja, da demokracija deluje bolje na nižji ravni in v manjši skupnosti kot pa bi delovala na mednarodni ravni (25,00 odstotka anketirancev je trditev ocenila s 4, 29,31 odstotka pa s 3).

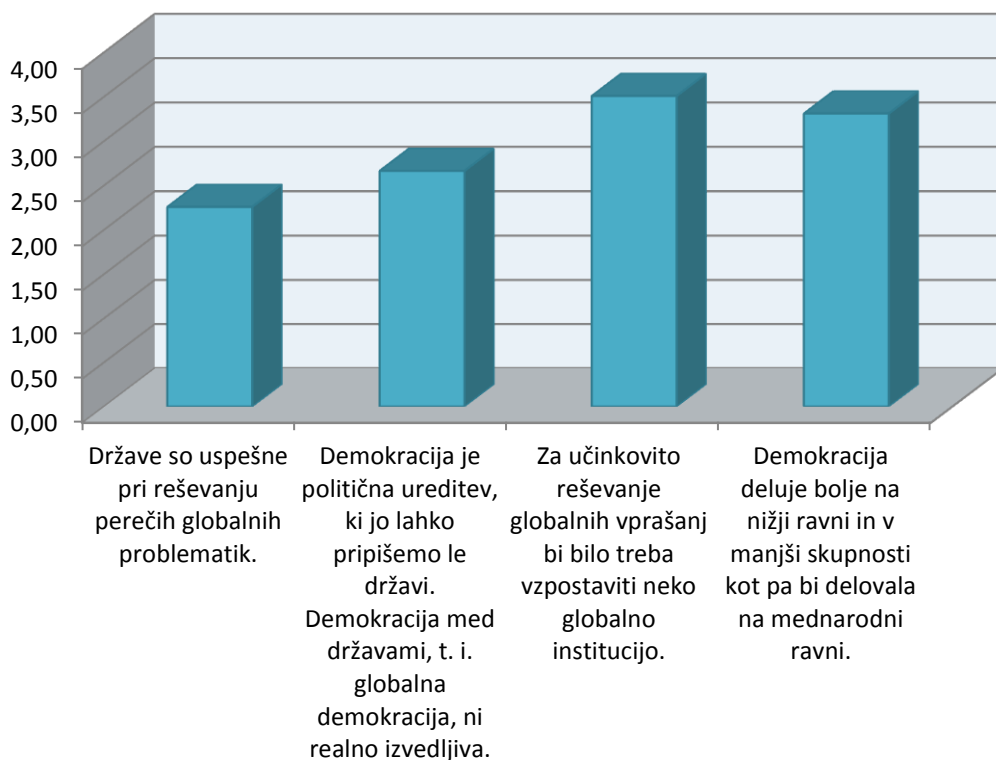
Večina anketirancev se strinja, da bi bilo veliko globalnih problemov lažje in hitreje rešljivih, če bi vsak prebivalec sveta lahko vplival na sprejete odločitve na mednarodni ravni. 27,59 odstotka respondentov je trditev označila s 5, 17,24 odstotka s 4 in 21,55 odstotka s 3. Le 12,07 odstotka anketirancev, ki je trditev označila z 1, se s trditvijo ne strinja. Tako se večina anketirancev strinja, da bi bilo za učinkovito reševanje globalnih problemov treba vzpostaviti neko globalno institucijo. Slednjo trditev je 26,72 odstotka anketirancev ocenila s 5, 26,72 odstotka s 4 in 25,86 odstotka s 3. Pri tem se večina respondentov ne strinja, da bi v

¹⁷⁸ Lestvica se začne s stopnjo 1, kar pomeni, da se anketiranec s trditvijo sploh ne strinja, medtem ko ocena s stopnjo 5 pomeni, da se z dano trditvijo strinja popolnoma.

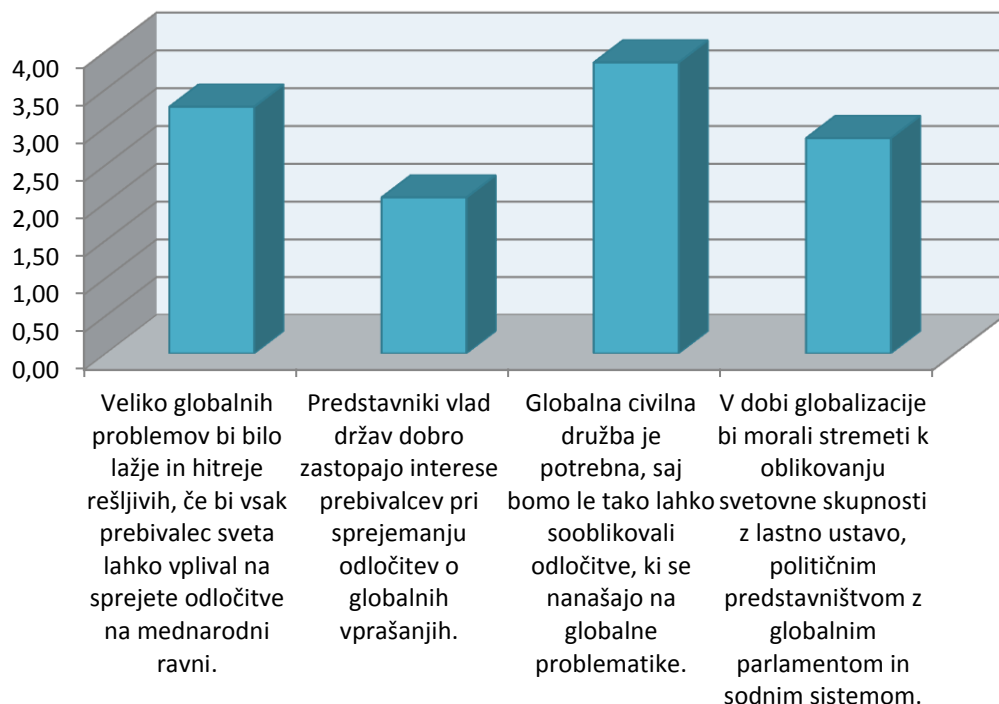

dobi globalizacije morali stremeti k oblikovanju svetovne skupnosti z lastno ustavo, političnim predstavništvom in sodnim sistemom. 19,83 odstotka anketirancev je trditev označila z 1, 20,69 odstotka z 2, 25,86 odstotka s 3, 21,55 odstotka s 4 in 12,07 odstotka s 5. Pri tem se večina anketirancev strinja, da je globalna civilna družba potrebna, saj bomo le tako lahko sooblikovali odločitve, ki se nanašajo na globalne probleme (31,03 odstotka respondentov je trditev označilo s 5, 37,93 odstotka s 4, 18,97 odstotka s 3 in le 9,48 odstotka z 2 ter 2,59 odstotka z 1) (za grafičen prikaz ocene demokratične legitimnosti globalnega upravljanja glej Graf 7.2 in Graf 7.3).

Graf 7.2: Ocena demokratične legitimnosti globalnega upravljanja – povprečna ocena strinjanja s trditvami (trditve 1 do 4)

Graf 7.3: Ocena demokratične legitimnosti globalnega upravljanja – povprečna ocena strinjanja s trditvami (trditve 5 do 8)

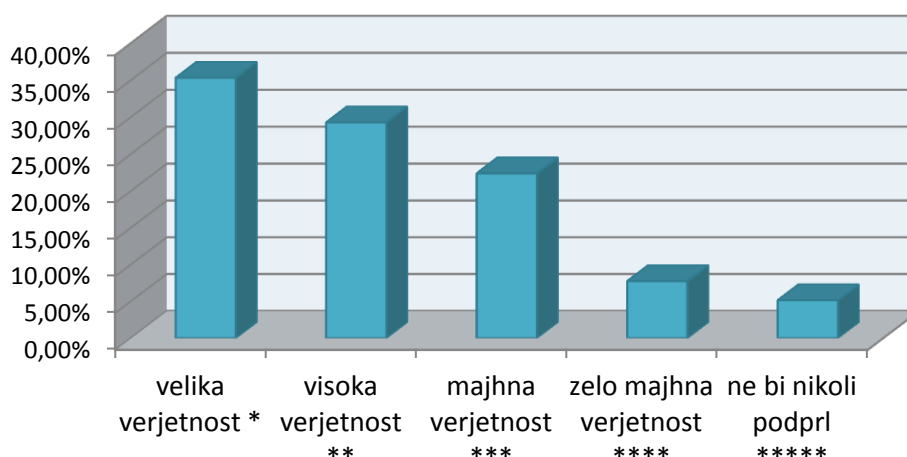

7.4.4 Podpora vzpostavitvi globalnega parlamenta

Večina respondentov (64,65 odstotka) bi podprla oblikovanje globalnega parlamenta, ki bi lahko sprejemal zavezujoče odločitve, saj kar 35,34 odstotka anketirancev napoveduje tovrstno podporo z veliko verjetnostjo (vendar ima določene zadržke), 29,31 odstotka pa z visoko verjetnostjo (ideja oblikovanja globalnega parlamenta se jim zdi dobra). 30,17 odstotka anketirancev bi oblikovanje globalnega parlamenta podprli z majhno oziroma zelo majhno verjetnostjo (od tega jih 22,41 odstotka meni, da mogoče ideja oblikovanja globalnega parlamenta le ni popolnoma zgrešena, 7,76 odstotka pa, da je ideja oblikovanja globalnega parlamenta slaba). Le 5,17 odstotka anketirancev vzpostavitve globalnega parlamenta ne bi podprli.¹⁷⁹ Graf 7.4 ponazarja, kakšna je podprla javnosti ideji o oblikovanju globalnega parlamenta.

¹⁷⁹ Pri tem Straussa (2010) meni, da je mnenje splošne javnosti o vzpostavitvi globalnega parlamenta še neizoblikovano, in izpostavlja, da je na tej točki, ko se napori usmerjajo bolj v poglobljanje same ideje o vzpostavitvi splošno voljenega globalnega predstavniškega telesa kot pa v pridobivanje podpore javnosti, bolj pomembno mnenje elitnih strokovnjakov in teoretikov. Slednji v večjem delu demokratičnega sveta, še posebej pa v ZDA, ne podpirajo ideje oblikovanja globalnega parlamenta, pri čemer tisti, ki so ideji naklonjeni, le-te ne obravnavajo prioritarno.

Graf 7.4: Verjetnost podpore oblikovanja globalnega parlamenta

- * vendar imam glede oblikovanja globalnega parlamenta določene zadržke
- ** ideja oblikovanja globalnega parlamenta se mi zdi dobra
- *** vendar mogoče ideja oblikovanja globalnega parlamenta le ni popolnoma zgrešena
- **** ideja oblikovanja globalnega parlamenta se mi zdi slaba
- ***** ideje vzpostavitve globalnega parlamenta, ki bi lahko sprejemal zavezujoče odločitve globalnih problemih, ne bi nikoli podprl

7.5 Podpora javnosti ideji o oblikovanju globalnega parlamenta: ugotovitve

Iz predstavljenih rezultatov spletne ankete lahko zaključimo, da je peti pogoj za vzpostavitev globalnega parlamenta izpolnjen. V prvi vrsti se večina anketirancev zaveda demokratičnega deficita globalnega upravljanja v sodobni mednarodni skupnosti, saj meni, da države niso učinkovite pri reševanju globalnih problemov, predstavniki vlad držav pa interese prebivalcev pri sprejemanju odločitev o globalnih problemih zastopajo slabo. Tako večina anketirancev meni, da bi bilo treba vzpostaviti globalno institucijo, kjer bi lahko vsak posameznik vplival na sprejete odločitve na mednarodni ravni. Pri tem večina meni, da je globalna demokracija, tj. demokracija na mednarodni ravni, realno izvedljiva, saj demokracija ni politična ureditev, ki bi jo lahko pripisali le državi in ki bi delovala bolje le na nižji ravni in v manjši skupnosti. Skladno s to ugotovitvijo so rezultati spletne ankete pokazali, da bi večina anketirancev oblikovanje globalnega parlamenta podprla.

Čeprav je, kot rečeno, vzorec spletne ankete, ki sem jo opravila v okviru magistrskega dela, manjši, kot bi si sicer želela, pa je zanimivo, da rezultati spletne ankete ne odstopajo znatno od ugotovitev raziskav, opravljenih na večjem vzorcu. Kot je razvidno iz Tabele 7.2, rezultati BBC raziskave podobno kot rezultati spletne ankete, ki sem jo opravila za namen magistrskega dela, kažejo na veliko podporo ideji o oblikovanju globalnega parlamenta. BBC raziskava je namreč pokazala, da največji delež vprašanih, tj. dobra tretjina anketirancev

(37,50 odstotka), podpira oblikovanje globalnega parlamenta (vzpostavitev globalnega parlamenta bi precej verjetno podprlo 23,10 odstotka anketirancev, 14,40 odstotka anketirancev pa bi idejo podprlo zelo verjetno). 28,50 odstotka anketirancev glede ideje vzpostavitve globalnega parlamenta nima oblikovanega mnenja (18,80 odstotka anketirancev se je odločilo za odgovor niti verjetno niti neverjetno, 9,70 odstotka pa na vprašanje ni želelo odgovoriti oziroma so odgovorili z 'ne vem'). 14,90 odstotka anketirancev pravi, da bi globalni parlament podprli z majhno verjetnostjo (a priznavajo, da obstaja možnost, da bi globalni parlament dobro deloval), 19,10 odstotka pa meni, da je to slaba ideja in globalnega parlamenta po vsej verjetnosti ne bi podprli. Primerljivost rezultatov spletne ankete in rezultatov BBC raziskave, ki je imela znatno večji vzorec kot v okviru magistrskega dela opravljena spletna anketa, tako potrjuje, da rezultati spletne ankete, ki jih zaradi majhnega vzorca sicer ne moremo posploševati na celotno svetovno populacijo, zadostujejo za oblikovanje smernic, ki nakazujejo, kakšno bi bilo splošno javno mnenje, če bi opravila tudi osnovno raziskavo (poleg eksplorativne študije).

Tabela 7.2: Primerjava rezultatov spletne ankete in BBC raziskave

BBC RAZISKAVA	Rezultati BBC raziskave	SPLETNA ANKETA	Rezultati spletne ankete
zelo neverjetno (mislim, da je to slaba ideja)	19,10%	ideje vzpostavitve globalnega parlamenta, ki bi lahko sprejemal zavezujoče odločitve globalnih problematikah, ne bi nikoli podprli	5,15%
precej neverjetno (ampak lahko, da bi delovalo)	14,9%	zelo majhna verjetnost – ideja oblikovanja globalnega parlamenta se mi zdi slaba	7,76%
ne verjetno, ne neverjetno	18,8%	majhna verjetnost – vendar mogoče ideja oblikovanja globalnega parlamenta le ni popolnoma zgrešena	22,41%
precej verjetno (ampak imam zadržke)	23,1%	velika verjetnost – vendar imam glede oblikovanja globalnega parlamenta določene zadržke	35,34%
zelo verjetno (menim, da je to dobra ideja)	14,4%	visoka verjetnost – ideja oblikovanja globalnega parlamenta se mi zdi dobra	29,31%
ne vem	9,7%	/*	/*

* V spletni anketi ta možnost anketirancem ni bila na izbiro.

BBC raziskava kaže tudi, da ima ideja oblikovanja globalnega parlamenta največjo podporo v Indiji, kjer 36,60 odstotka od 1027 vprašanih meni, da je oblikovanje globalnega parlamenta dobra ideja in bi zelo verjetno podprli vzpostavitev globalnega parlamenta.

Enakega mnenja je tudi 29,50 odstotka od 502 vprašanih v Dubaju in 28,50 odstotka od 506 vprašanih v Južni Afriki. Najmanjšo podporo pa ideja oblikovanja globalnega parlamenta uživa na Danskem, kjer 37,70 odstotka od 520 vprašanih meni, da je oblikovanje globalnega parlamenta slaba ideja in vzpostavitev globalnega parlamenta ne bi podprli. Enakega mnenja je 34,80 odstotka od 939 vprašanih v Avstraliji in 34,1 odstotka od 502 vprašanih v ZDA. Pri tem dejstvo, da bolj razvite in vplivne države (ZDA, Avstralija, Danska, Velika Britanija in Italija) nasprotujejo oblikovanju globalnega parlamenta, ne preseneča, saj bi to pomenilo, da bi izgubile del odločevalske moči v mednarodni skupnosti, medtem ko manj razvite in manj vplivne države (Indija, Dubaj, Južna Afrika) idejo podpirajo, saj v oblikovanju globalnega parlamenta verjetno vidijo priložnost, kako vplivati na sprejete odločitve na mednarodni ravni (podrobnejše informacije o rezultatih BBC ankete so v prilogi C).

8 Sklep

V času globalizacije, ko se odločitve v eni državi vse pogosteje odražajo tudi na globalni ravni, meje med nacionalnimi in globalnimi problemi pa postajajo vse bolj zabrisane, gre ugotoviti, da se ne pogloblja, širi in pospešuje le medsebojna povezanost držav in družb temveč tudi posameznikov. Kljub temu pa v takšni sodobni mednarodni skupnosti mednarodni odnosi še vedno ostajajo v prvi vrsti zgolj meddržavni. V ospredju odločanja na globalni ravni še vedno ostajajo suverene države kot temeljni akterji mednarodne skupnosti in ključni subjekti mednarodnega prava. Pri tem posamezniki, ki primarno nastopajo v vlogi državljana suverene države, na mednarodni ravni ostajajo brez institucionalizirane vloge. Tako globalno upravljanje zaznamuje demokratični deficit. Posamezniki se namreč ne morejo (ne)posredno vključevati v proces oblikovanja odločitev, ki zadevajo globalne probleme, ki v globaliziranem svetu učinkujejo na posameznika.

Dejstvo, da je tudi v sodobni mednarodni skupnosti oblikovanje globalnih odločitev rezultat zgolj medvladnega dogovarjanja, je odprlo pot številnim razpravam o demokratizaciji mednarodne skupnosti oziroma parlamentarizaciji globalnega upravljanja. Le-to bi namreč posameznikom zagotovilo vključenost v globalno upravljanje. Tako ob odsotnosti globalnega parlamenta kot predstavniškega telesa vseh 'prebivalcev sveta', ki bi predstavljal interes civilne družbe na globalni ravni, in sicer neodvisno od politične zastopanosti posameznikov v nacionalnih zadevah, 'globalna civilna družba' ostaja nedokončan projekt. Njeni predstavniki v različnih oblikah združevanja civilne družbe na globalni ravni (ena najpogostejših oblik so mednarodne nevladne organizacije) namreč niso voljeni, s tem pa 'globalna civilna družba' ob

odsotnosti globalnega predstavniškega telesa na nek način ostaja nelegitimna predstavnicina interesov posameznikov na globalni ravni.

V magistrskem delu sem tako ob dejstvu, da je bil do sedaj znaten napredek v razvoju demokracije in demokratičnih načel dosežen zgolj na nacionalni ravni, demokratična načela pa so v večji meri opuščena, ko se raven interakcije, odločanja in implementacije sprejetih odločitev dvigne z nacionalne na globalno raven, želela pokazati na relevantnost vprašanja demokratičnega deficita globalnega upravljanja in težnje po demokratizaciji mednarodne skupnosti. Tako sem preverila, ali so v sodobni mednarodni skupnosti že vzpostavljeni temeljni pogoji za odpravo globalnega demokratičnega deficita z vzpostavitvijo globalnega parlamenta.

Teorija kozmopolitske demokracije je najbolj dovršeno osmislila idejo o globalnem parlamentu. Teorija kozmopolitske demokracije se namreč osredotoča na vzpostavitev demokracije na globalni ravni s ciljem odpraviti demokratični deficit globalnega upravljanja. V končni fazi predvideva vzpostavitev globalne institucije, ki bi zastopala interese posameznikov na globalni ravni, in sicer neodvisno od njihovega predstavništva v notranjepolitičnih zadevah, tj. uradnega stališča njihovih vlad. Globalni parlament bi tako prinesel oblikovanje koncepta državljanov sveta (kozmpolitov), kjer imajo vsi pravico in možnost vključevanja v postopke sprejemanja odločitev o zadevah, ki vplivajo na njihove interese. Pri tem je pomembna ugotovitev, da teorija kozmopolitske demokracije ne zavrača obstoja suverenih držav, temveč z njimi soobstaja, saj želi krepiti demokratična načela na treh različnih nivojih hkrati, in sicer znotraj države, med državami ter na globalni ravni. Stremi k prenosu odločanja o mednarodnih zadevah, ki imajo transnacionalne posledice in učinkujejo na vsakega posameznika, na globalno raven, tj. v okvir splošno izvoljenega globalnega predstavniškega telesa, medtem ko ohranja odločanje o izključno nacionalnih zadevah na ravni države. Tako bi globalni parlament obstajal skupaj s suverenimi državami, a bi posameznikom omogočil vključenost v postopke sprejemanja odločitev o globalnih problemih.

Ker sem izhajala iz predpostavke, da je podpora držav kot osrednjih akterjev mednarodnih odnosov ključna za nadgradnjo mednarodnega medvladnega sistema s parlamentarno dimenzijo, sem preverila stanje demokratičnosti držav v sodobni mednarodni skupnosti. Kajti država, ki ne zagovarja demokracije na nacionalni ravni, verjetno ne bo podprla ideje o oblikovanju demokracije na globalni ravni. Ugotovila sem, da je le skromna večina držav demokratičnih, kar pomeni, da je drugi pogoj za oblikovanje globalnega parlamenta, tj. demokratična ureditev večine držav sveta, delno izpolnjen. Tako z vidika tega pogoja še ne

moremo govoriti o najbolj ugodnih okoliščinah za razvoj globalne demokracije. Pri tem pa se je treba zavedati, da povečanje števila demokratičnih držav samo po sebi še ne prinese globalne demokracije, vsekakor pa olajša proces demokratizacije globalnega upravljanja.

Nadalje je analiza demokratičnosti mednarodne skupnosti, natančneje demokratične legitimnosti globalnega upravljanja v kontekstu mednarodnih vladnih organizacij, ki predstavljajo temeljni okvir, v katerem se oblikujejo globalne odločitve, pokazala, da lahko v sodobni mednarodni skupnosti govorimo o demokratičnem deficitu globalnega upravljanja. Namreč, ne Organizacija Združenih narodov kot najbolj univerzalna mednarodna politična organizacija, niti Mednarodni denarni sklad, Svetovna banka in Svetovna trgovinska organizacija, ki obvladujejo globalni bančni, monetarni in trgovinski režim, posameznikom kot državljanom držav članic ne dajejo možnosti vključevanja v postopke sprejemanja odločitev. Tako v okviru omenjenih mednarodnih vladnih organizacij ni formalno vzpostavljenega enotnega predstavniškega telesa neposredno izvoljenih predstavnikov prebivalcev držav članic. V postopkih odločanja lahko sodelujejo le države; slednje so namreč edine, ki lahko nastopajo kot članice organizacije in tako formalno sodelujejo v odločanju. So pa, po drugi strani, Združeni narodi vzpostavili formalno obliko sodelovanja z mednarodno organizacijo parlamentov suverenih držav, Medparlamentarno unijo, ki ima v okviru Združenih narodov status opazovalke. Tudi v primeru Svetovne banke, Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne trgovinske organizacije gre ugotoviti, da se parlamentarci na globalni ravni povezujejo z namenom zmanjšati demokratičnih deficit odločanja v okviru omenjenih organizacij, in sicer v Parlamentarno mrežo za Svetovno banko in Mednarodni denarni sklad ter Parlamentarno konferenco o Svetovni trgovinski organizaciji. A za razliko od sodelovanja Združenih narodov z Medparlamentarno unijo v primeru teh treh organizacij, ki oblikujejo mednarodni gospodarski sistem, tovrstno sodelovanje s parlamentarci ni formalno vzpostavljeno. Vendar pa v nobenem primeru – ne v primeru sodelovanja Združenih narodov z Medparlamentarno unijo ne povezovanje parlamentarcev v primeru Svetovne banke, Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne trgovinske organizacije – ne gre za formalno zastopnost posameznikov kot prebivalcev držav članic v formalnem odločanju organizacij. Tovrstno sodelovanje namreč ni del njihove institucionalne strukture.

Na pomanjkanje demokratične legitimnosti globalnega upravljanja je pokazala tudi analiza zastopnosti civilne družbe v globalnem odločanju. Namreč, omenjene mednarodne vladne organizacije sicer namenljajo določeno pozornost sodelovanju s civilno družbo – Organizacija Združenih narodov in Svetovna trgovinska organizacija opredeljujeta možnost sodelovanja z nevladnimi akterji celo v svojih temeljnih dokumentih (Ustanovna listina nevladnim

organizacijam priznava tudi poseben, posvetovalni, status) – a ji ne dajejo pravice sodelovati v formalnem postopku sprejemanja odločitev. Tako lahko potrdimo obstoj demokratičnega deficita globalnega upravljanja v kontekstu analiziranih mednarodnih vladnih organizacij.

Analiza razvoja, vloge in premikov v mednarodni skupnosti kot rezultat dejavnosti 'globalne civilne družbe', ki postaja vedno bolj neodvisen in koheziven del mednarodnih odnosov, saj le-teh ni moč proučevati brez upoštevanja njene vloge, je potrdila obstoj 'globalne civilne družbe' v sodobni mednarodni skupnosti. A ne glede na njen impresiven razvoj, pomembno vlogo (npr. pri identifikaciji in definiciji problemov na različnih področjih globalnega upravljanja) in dosežke (npr. pri vzpostavitvi okvirne konvencije o globalnih spremembah okolja, uveljavitvi konvencije o prepovedi protipehotnih kopenskih min in oblikovanju dogovora o vzpostavitvi Mednarodnega kazenskega sodišča) 'globalna civilna družba' ob odsotnosti globalnega parlamenta ostaja izključena iz formalnega postopka globalnega upravljanja. Pri tem se temeljni izziv, s katerim se mora soočiti, če želi postati bolj uspešna pri pospeševanju demokratične legitimnosti globalnega upravljanja, nanaša na pomanjkljivost njene demokratične legitimnosti, saj njeni predstavniki niso voljeni. Tako ob odsotnosti globalnega parlamenta 'globalna civilna družba' še ne predstavlja okolja za legitimno predstavništvo interesov posameznikov na globalni ravni.

Predstavitev osrednjih že oblikovanih pobud, kako zmanjšati globalni demokratični deficit in tako prispevati k demokratizaciji mednarodne skupnosti, je pokazala, da je v praksi mednarodnih odnosov problem demokratičnega deficita globalnega upravljanja že sprožil nekatere predloge, ki lahko služijo tudi kot izhodišče za oblikovanje globalnega parlamenta. Osrednji predlog, ki stremi k povečanju demokratične legitimnosti globalnega upravljanja, se nanaša na demokratizacijo Organizacije Združenih narodov prek vzpostavitve parlamentarne skupščine v njenem okviru. Ker pa bi najmočnejše države članice vzpostavitvi takšnega organa – v primeru da bi imel že od samega začetka zakonodajne pristojnosti – nasprotovale, večina pobud demokratizacije Združenih narodov predvideva vzpostavitev parlamentarne skupščine, ki bi imela na začetku zgolj posvetovalno funkcijo (na podlagi 22. člena Ustanovne listine bi se oblikovala kot pomožni organ Generalne skupščine), kasneje pa bi se njena vloga razširila in poglobila na zakonodajno raven. S tem bi se namreč izognili modifikaciji Ustanovne listine, za kar je potrebna podpora vseh stalnih držav članic Varnostnega sveta.

Ker Svetovni socialni forum kot primer oblikovanja dogovora izven strukture obstoječih mednarodnih vladnih organizacij deluje kot nevtralen prostor za razpravo brez namena oblikovanja jasnih uradnih stališč in ne obstaja kot organizacija, kar pomeni, da tudi ni institucionaliziran, menim, da bi bilo – če bi pri vzpostavitvi globalnega parlamenta želeli

izhajati iz že oblikovanega predloga parlamentarizacije globalnega upravljanja – globalni parlament lažje vzpostaviti v okviru Organizacije Združenih narodov. Pri tem pa bi veljalo slediti zgledu Evropske unije kot prve medvladne organizacije, ki po mnenju teoretikov kozmopolitske demokracije že uresničuje nekatere cilje kozmopolitske demokracije. Pristojnosti Evropskega parlamenta se namreč širijo in poglobljajo postopoma, pri čemer pa Evropska unija stremi h krepitvi demokracije tudi izven Evropskega parlamenta – Lizbonska pogodba je namreč prek instrumenta evropske državljanske pobude kot prvega transnacionalnega instrumenta participativne demokracije prebivalcem držav članic omogočila neposredno sodelovanje pri sprejemanju evropske zakonodaje.

Ko govorimo o izpolnjevanju pogojev za uresničitev temeljne ideje kozmopolitske demokracije, tj. odprava globalnega demokratičnega deficita z vzpostavitvijo globalnega parlamenta, pa je ključno tudi vprašanje podpore javnosti sami ideji o oblikovanju globalnega parlamenta. Namreč, globalni parlament lahko dobi naziv predstavniško telo 'prebivalcev sveta' in postane legitimno zgolj in samo s privolitvijo in podporo javnosti. Zato sem v svojo raziskavo vključila tudi javnomnenjsko raziskavo s spletno anketo, v kateri sem anketirance spraševala o problematiki demokratičnega deficita globalnega upravljanja. Tako se večina respondentov strinja, da predstavniki vlad interese posameznikov pri sprejemanju odločitev o globalnih problemih zastopajo slabo in da so države neuspešne pri reševanju globalnih problemov. Večina anketirancev rešitev za povečanje demokratične legitimnosti globalnega upravljanja vidi v oblikovanju globalnega parlamenta, in sicer tako da bi lahko vsak prebivalec sveta prek izvoljenega predstavnika sodeloval v postopku sprejemanja odločitev na mednarodni ravni, kar bi demokratiziralo globalno upravljanje. Tako bi večina podprla oblikovanje globalnega parlamenta kot splošno izvoljenega globalnega predstavniškega telesa. Podobne rezultate ankete, ki sem jo opravila, je mogoče zaslediti v raziskavi, ki jo je izvedel BBC in ki je imela znatno večji vzorec kot v okviru magistrskega dela opravljena spletna anketa.

Na podlagi opravljene raziskave lahko na raziskovalno vprašanje magistrskega dela, in sicer, ali so v sodobni mednarodni skupnosti že vzpostavljeni temeljni pogoji za odpravo globalnega demokratičnega deficita z vzpostavitvijo globalnega parlamenta, odgovorimo pritrdilno. V magistrskem delu sem tako teoretično osmislila prisotnosti ideje o globalnem parlamentu, delno sem potrdila drugi pogoj za vzpostavitev globalnega parlamenta, saj sem pokazala, da je, sicer majhna, večina držav sveta demokratičnih, prek analize demokratične legitimnosti izbranih mednarodnih vladnih organizacij sem potrdila obstoj demokratičnega deficita globalnega upravljanja, prav tako pa sem prek analize razvoja, vloge in temeljnih

premikov v mednarodni skupnosti kot rezultat dejavnosti 'globalne civilne družbe' potrdila obstoj 'globalne civilne družbe'. Ne nazadnje sem pokazala tudi, da javnost podpira idejo o oblikovanju globalnega parlamenta.

Menim, da temeljna ovira za odpravo demokratičnega deficita globalnega upravljanja ostaja moč držav kot osrednjih akterjev mednarodnih odnosov in temeljnih subjektov mednarodnega prava. V luči naraščajoče nezmožnosti reševanja globalnih problemov, vedno glasnejših zahtev po parlamentarizaciji globalnega upravljanja in vse številčnejših pobud za zmanjšanje globalnega demokratičnega deficita bi se za odpravo demokratičnega deficita globalnega upravljanja države morale odpovedati svoji demokratično nelegitimni vlogi v globalnem upravljanju. Le tako bi odprle pot novemu konceptu odločanja na mednarodni ravni, v okviru katerega bi o izključno nacionalnih zadevah odločale zgolj in samo države, medtem ko bi se globalno upravljanje, tj. odločanje o globalnih problemih, ki učinkujejo na vsakega posameznika, preneslo na globalno raven v okvir splošno izvoljenega globalnega predstavniškega telesa, globalnega parlamenta. Tako je v dobi globalizacije in naraščajoče medsebojne odvisnosti pravica držav, da edine lahko sodelujejo v formalnem odločanju na globalni ravni, temeljna ovira na poti k vzpostavitvi demokratičnega globalnega upravljanja.

S pričujočim magistrskim delom sem prek preverjanja temeljnih pogojev za odpravo globalnega demokratičnega deficita z vzpostavitvijo globalnega parlamenta želela orisati težo problema demokratičnega deficita globalnega upravljanja. Pri nadaljnjem raziskovanju vprašanja globalnega demokratičnega deficita in parlamentarizacije sodobne mednarodne skupnosti pa bi bilo na primer zanimivo raziskati še, kako, če bi za to obstajala zadostna politična volja držav, globalni parlament vzpostaviti – npr. ali globalni parlament oblikovati v okviru že obstoječih mednarodnih vladnih organizacij in če, ali v okviru Organizacije Združenih narodov – in kako bi oblikovanje globalnega parlamenta vplivalo na obstoječo strukturo mednarodne skupnosti – npr. kaj bi se zgodilo z obstoječim sistemom globalnega upravljanja, ali bi katera mednarodna vladna organizacija postala odveč, ali bi bilo treba spremeniti/dopolniti obstoječe temelje mednarodnega prava, ipd. Magistrsko delo nedvomno odpira več vprašanj, kot pa jih rešuje, kar ne gre vzeti za negativno ugotovitev; s tem smo namreč samo potrdili kompleksnost težnje po demokratizaciji mednarodne skupnosti oziroma parlamentarizaciji globalnega upravljanja in hkrati orisali težo problema demokratičnega deficita globalnega upravljanja, kar pa je bil, ne nazadnje, tudi osnovni namen magistrskega dela.

9 Literatura

Ika. Dostopno prek: <http://www.1ka.si/> (23. maj 2010).

Alvarez, Jose E. 2001. Constitutional Interpretation in International Organizations. V *The Legitimacy of International Organizations*, ur. Jean-Marc Coicaud in Veijo Heiskanen, 104–54. New York: United Nations University Press.

Amin, Samir. 1997. *Imperialism and Unequal Development*. New York: Monthly Review Press.

Anheier, Helmut K., Marlies Glasius in Mary Kaldor, ur. 2001. *Global Civil Society 2001*. Oxford: Oxford University Press, 2001.

Appeal for the Establishment of a Parliamentary Assembly at the United Nations. 2007. Dostopno prek: <http://en.unpacampaign.org/appeal/en.pdf> (23. januar 2010).

Appiah, Kwame Anthony. 2006. *Cosmopolitanism. Ethic in a World of Strangers*. London: Penguin Books.

Archibugi, Daniele. 1993. The Reform of the UN and Cosmopolitan Democracy: A Critical Review. *Journal of Peace Research* 3 (30): 301–15.

--- 1998. *Principles of Cosmopolitan Democracy*. Dostopno prek: <http://www.danielearchibugi.org/downloads/papers/Principles.PDF> (22. september 2008).

--- 2000. *Cosmopolitan Democracy*. Dostopno prek: http://www.danielearchibugi.org/downloads/papers/Cosmopolitical_democracy.PDF (29. september 2008).

--- 2002. *Demos and Cosmopolis*. Dostopno prek: <http://newleftreview.org/A2366> (22. februar 2010).

--- 2004. Cosmopolitan Democracy and its Critics: A Review. *European Journal of International Relations* 10 (3): 437–73.

Archibugi, Daniele in David Held. 1995. *Cosmopolitan Democracy. An Agenda for a New World Order*. Cambridge: Polity Press.

Archibugi, Daniele, Svena Balduini in Marco Donati. 2000. The United Nations as an agency of Global Democracy. V *Global Democracy: Key Debates*, ur. Barry Holden, 125–42. London: Routledge.

Bakker, Age. 1996. *International Financial Institutions*. London: Longman.

Bantas, Hercules. 2010. *John Dryzek and Deliberative Democracy (sample)*. Dostopno prek: www.feedbooks.com/userbook/17079.pdf (23. september 2010).

Bartelson, Jens. 2006. Making Sense of Global Civil Society. *European Journal of International Relations* 12 (3): 371–96.

BBC. 2007. *In:fact. (BBC) Democracy*. Dostopno prek: http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/08_10_07_democracy.pdf (24. februar 2010).

Beck, Ulrich. 2006. *The Cosmopolitan Vision*. Cambridge: Polity Press.

Beetham, David. 1993. Liberal Democracy and the Limits of Democratization. V *Prospects for democracy: North, South, East, West*, ur. David Held, 55–73. Cambridge: Polity Press.

--- 1999. *Constructing World Culture: International Nongovernmental Organizations Since 1875*. Stanford: Stanford University Press.

Benko, Vladimir. 1997. *Zgodovina mednarodnih odnosov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

--- 2000. *Sociologija mednarodnih odnosov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Boli, John in George M. Thomas. 1999. *Constructing World Culture: International Nongovernmental Organizations since 1875*. Stanford: Stanford University Press.

Boutros-Ghali, Boutros. 1996. *An Agenda for Democratization*. New York: United Nations.

--- 2000. Democratization at the International Level. V *Global Democracy: Key Debates*, ur. Barry Holden, 105–24. London: Routledge.

--- 2004. Empowering the United Nations. *Foreign Affairs* 17 (5): 89–102.

Brežnik, Robert, Branko Bele in Mojca Cek. 2011. *Anketno raziskovanje in analiza podatkov z excelovimi vrtilnimi tabelami*. Ljubljana: GZS, Center za poslovno usposabljanje.

Bučar, Bojko, Zlatko Šabič in Milan Brglez. 2002. *Navodila za pisanje – seminarske naloge in diplomskega dela*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Campbell, Craig. 2008. *The Resurgent Idea of World Government*. Dostopno prek: http://www.cceia.org/resources/journal/22_2/essay/001.html (13. marec 2009).

Carr, Edward Hallet. 1978. *The Twenty Years' Crisis 1919-1939: An Introduction to the Study of International Relations*. London: MacMillan Press.

Cerar, Miro. 2010. *Civilna družba*. Dostopno prek: <http://www.iusinfo.si/DnevneVsebine/Kolumna.aspx?id=50807> (1. april 2012).

Childers, Erskine. 1994. *Empowering the Peoples in their United Nations*. Dostopno prek: <http://www.globalpolicy.org/component/content/article/228-topics/32395.pdf> (2. februar 2010).

Coicaud, Jean-Marc. 2001. International Democratic Culture and its sources of Legitimacy: The Case of Collective Security and Peacekeeping Operations in the 1990s. V *The Legitimacy of International Organizations*, ur. Jean-Marc Coicaud in Veijo Heiskanen, 256–308. New York: United Nations University Press.

--- 2001a. Conclusion: International Organizations, the Evolution of International Politics, and Legitimacy. V *The Legitimacy of International Organizations*, ur. Jean-Marc Coicaud in Veijo Heiskanen, 519–52. New York: United Nations University Press.

Cook, Helena. 1996. Amnesty International at the United Nations. V *The Conscience of the World. The Influence of Non-Governmental Organisations in the U.N. System*, ur. Peter Willetts. 181–213. Washington: Brookings Institution.

Cooperation Agreement between the United Nations and the Inter-Parliamentary Union. 1996. Dostopno prek: http://www.internationaldemocracywatch.org/attachments/142_Cooperation-Agreement-UN-IPU-24-July-1996.pdf (12. junij 2012).

Cutler, Robert M. 2001. The Emergence of International Parliamentary Institutions: New Networks of Influence in World Society. V *Who Is Afraid of the State? Canada in a World of Multiple Centres of Power*, ur. Gordon S. Smith in Daniel Wolfish, 201–29. Toronto: University of Toronto Press.

Davies, Thomas Richard. 2008. *The Rise and Fall of Transnational Civil Society: The Evolution of International Non-Governmental Organizations since 1839*. Dostopno prek: <http://www.staff.city.ac.uk/tom.davies/CUWPTP003.pdf> (18. marec 2009).

Dawson, Thomas C. in Gita Bhatt. 2001. *The IMF and Civil Society Organizations: Striking a Balance*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/pdp/2001/pdp02.pdf> (21. junij 2012).

Delanty, Gerard. 2006. The cosmopolitan imagination: critical cosmopolitanism and social theory. *British Journal of Sociology* 57 (1): 25–47.

Dimitrijević, Vojin in Obrad Račić. 1971. *Međunarodne organizacije*. Beograd: Savremena administracija.

Ebrahim, Alnoor in Steve Herz. 2007. *Accountability in Complex Organizations: World Bank Responses to Civil Society*. Dostopno prek: <http://www.hbs.edu/research/pdf/08-027.pdf> (15. september 2012).

Edwards, Michael. 2002. Herding Cats: Civil Society and Global Governance. *New Economy*. 9 (2): 71–6.

Ekonomski in socialni svet. 1996. *Odločitev 1996/302*. Dostopno prek: <http://www.un.org/documents/ecosoc/dec/1996/edec1996-302.htm> (23. januar 2013).

--- 1996a. *Resolucija 1996/31*. Dostopno prek: <http://www.un.org/documents/ecosoc/res/1996/eres1996-31.htm> (22. januar 2013).

Europa.eu. 2010, 31. marec. *Sporočilo za javnost*. Dostopno prek: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/397&format=HTML&aged=0&language=SL&guiLanguage=en> (5. april 2010).

--- 2010a, 15. december. *Sporočilo za javnost*. Dostopno prek: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/1720&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> (13. februar 2011).

--- 2012, 18. julij. *Sporočilo za medije*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/sefcovic/headlines/press-releases/2012/07/2012_07_18_eci_en.htm (21. december 2012).

--- 2012. *Lizbonska pogodba*. Dostopno prek: http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/democracy/index_sl.htm (28. december 2012).

Evropska komisija. 2009. *Zelena knjiga o evropski državljanski pobudi*. 2009. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/citizens_initiative/docs/com_2009_622_sl.pdf (24. november 2009).

Evropska komisija 2009a. *Vaš vodnik po Lizbonski pogodbi*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/publications/booklets/others/84/sl.pdf> (17. maj 2010).

Evropska komisija. 2010. *Commission Staff Working Document: Outcome of the Public Consultation on the Green Paper on a European Citizens' Initiative*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/citizens_initiative/docs/sec_2010_370_en.pdf (7. april 2010).

Falk, Richard. 1993. The Pathways of Global Constitutionalism. V *The Constitutional Foundations of World Peace*, ur. Richard Falk, Robert C. Johansen in Samuel S. Kim, 13–38. Albany: State University of New York Press.

--- 2000. Global Civil Society and the Democratic Prospect. V *Global Democracy: Key Debates*, ur. Barry Holden, 162–78. London: Routledge.

Falk, Richard in Andrew Strauss. 2000. On the Creation of a Global People's Assembly: Legitimacy and the Power of Popular Sovereignty. *Stanford Journal of International Law* 36 (2): 191–219.

--- 2001. Toward Global Parliament. *Foreign Affairs* 80 (1): 212–20.

Ferligoj, Anuška. 1995. *Osnove statistike na prosojnicah*. Samozaložba: Ljubljana.

Filadelfijska deklaracija – Declaration of Philadelphia. 1944. Dostopno prek: <http://www.ilo.org/ilolex/english/iloconst.htm> (25. junij 2012).

Filip, Anda. 2004. Dynamics of Growing Cooperation. Parliamentary Hearing at the United Nations. *UN Chronicle* 41 (3): 9–9.

Finkelstein. Lawrence S. 1995. *What is Global Governance?*. Dostopno prek: <http://classes.maxwell.syr.edu/intlmgt/readings/Finkelstein.PDF> (28. oktober 2009).

Florini, Ann M. 2000. Increasing Transparency in Government. *International Journal on World Peace* 19 (3): 3–37.

Forman, Shepard in Derk Segaar. 2006. *New Coalitions for Global Governance: The Changing Dynamics of Multilateralism*. Dostopno prek: http://people.cas.sc.edu/coate/Readings/Forman_and_Segaar.pdf (26. september 2012).

Franceschet, Antonio. 2000. Popular Sovereignty or Cosmopolitan Democracy?: Liberalism, Kant and International Reform. *European Journal of International Relations* 6 (2): 277–302.

Freedom House. 2010. *Freedom in the World 2010: Erosion of Freedom Intensifies*. Dostopno prek: http://www.freedomhouse.org/uploads/fiw10/FIW_2010_Tables_and_Graphs.pdf (2. julij 2010).

Fukuyama, Francis. 1992. *The End of History and the Last Man*. New York: The Free Press.

Galtung, Johan. 2000. Alternative models for global democracy. V *Global Democracy: Key Debates*, ur. Barry Holden, 143–61. London: Routledge.

Gill, Stephen. 1995. Globalization, Market Civilization, and Disciplinary Neoliberalism. *Millennium: Journal of International Studies* 24 (3): 399–423.

Glasius, Marlies, Mary Kaldor in Helmut Anheier, ur. 2005. *Global Civil Society 2006/7*. London: Sage.

Golub, Jonathan. 2000. Globalization, sovereignty and policy-making. V *Global Democracy: Key Debates*, ur. Barry Holden, 179–201. London: Routledge.

Habegger, Beat. 2006. Democratic control of the OSCE: The role of the Parliamentary Assembly. *Helsinki Monitor* 2006 (2): 132–43.

Habermas, Jürgen. 2003. The Postnational Constellation. V *The Global Transformations Reader – An Introduction to the Globalization Debate*, ur. David Held in Anthony McGrew Anthony, 542–47. Oxford: Oxford Polity Press.

Halpin, Jacob. 2008. *Governance and Globalisation: A Cosmopolitan Future?* Dostopno prek: <http://www.global-politics.co.uk/Archive/A%20Cosmopolitan%20Future.htm> (22. september 2008).

Hamer, Christopher. 1998. *A Global Parliament – Principles of World Federation*. Oyster Bay: Oyster Bay Books.

Heater, Derek. 1996. *World Citizenship and Government: Cosmopolitan Ideas in the History of Western Political Thought*. New York: St. Martin's Press.

Heiskanen, Veijo. 2001. Introduction. V *The Legitimacy of International Organizations*, ur. Jean-Marc Coicaud in Veijo Heiskanen, 1–44. New York: United Nations University Press.

--- 2001a. The Rationality of the Use of Force and the Evolution of International Organization. V *The Legitimacy of International Organizations*, ur. Jean-Marc Coicaud in Veijo Heiskanen, 155–86. New York: United Nations University Press.

Held, David. 1989. *Modeli demokracije*. Ljubljana: Krt.

--- 1995. *Democracy and the Global Order. From the Modern State to Cosmopolitan Governance*. Oxford: Polity Press.

--- 1995a. Democracy and the New International Order. V *Cosmopolitan Democracy. An Agenda for a New World Order*, ur. Daniele Archibugi in David Held, 96–120. Cambridge: Polity Press.

--- 2000. The changing contours of political community: rethinking democracy in the context of globalization. V *Global Democracy: Key Debates*, ur. Barry Holden, 17–31. London: Routledge.

--- 2002. Cosmopolitanism: Ideas, Realities and Deficits. V *Governing Globalization: Power, Authority and Global Governance*, ur. David Held in Anthony McGrew, 305–24. Cambridge: Polity Press.

--- 2004. Democratic Accountability and Political Effectiveness from a Cosmopolitan Perspective. V *Global Governance and Public Accountability*, ur. David Held in Mathais Koenig-Archibugi, 240–67. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.

Held, David in Anthony McGrew. 2002. *Governing Globalization: Power, Authority and Global Governance*. Cambridge: Polity Press.

Held, David in Mathais Koenig-Archibugi, ur. 2005. *Global Governance and Public Accountability*. Oxford: Blackwell Publishing.

Holden, Barry. 2000. *Global Democracy: Key Debates*. London: Routledge.

Hutchings, Kimberly. 1999. *International Political Theory: Rethinking Ethics in a Global Era*. London: Sage.

International Monetary Fund. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/civ.htm> (21. september 2012).

Inter-parliamentary Union. Dostopno prek: <http://www.ipu.org> (11. junij 2012).

Inter-parliamentary Union Rules of Procedure. 2004. Dostopno prek: <http://www.ipu.org/splz-e/trade08/rules.htm> (18. junij 2012).

Joint Statement by the Heads of Delegation to the Copenhagen Climate Conference. 2009. Dostopno prek: http://www.kdun.org/en/documents/2009pap_ep.pdf (22. januar 2010).

Junne, G. C. A. 2001. International Organizations in a Period of Globalization: New (problems of) legitimacy. V *The Legitimacy of International Organizations*, ur. Jean-Marc Coicaud in Veijo Heiskanen, 189–220. New York: United Nations University Press.

Kaiser, Karl. 1971. Transnational Relations as a Threat to the Democratic Process. *International Organization* 25 (3): 706–20.

Kaldor, Mary. 2003. The idea of global civil society. *International Affairs* 79 (3): 585–93.

Kant, Immanuel. 1795. *Perpetual Peace: A Philosophical Sketch*. New York: The Liberal Arts Press.

Keane, John. 2003. *Global Civil Society?* Cambridge: Cambridge University Press.

Keck, Margaret E. in Kathryn Sikkink. 1998. *Activists Beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics*. New York: Cornell University.

Kelly, Robert Edwin. 2005. *A lot more than the NGOs seem to Think: The Impact Of Non-Governmental Organizations on The Bretton Woods Institutions*. Dostopno prek: <http://etd.ohiolink.edu/send-pdf.cgi/Kelly%20Robert%20Edwin.pdf?osu1110364714> (28. maj 2012).

Keohane, Robert O. in Joseph S Nye. 2000. Introduction. V *Governance in a Globalizing World*, ur. Joseph S. Nye in John D. Donahue, 1–44. Washington D.C.: Brookings Institution Press.

Kissling, Claudia. 2008. *A United Nations Parliamentary Assembly Basic Ideas and Current Points of Discussion*. Dostopno prek: http://www.kdun.org/en/documents/200812ck_unpa.pdf (2. februar 2010).

--- 2011. *The Legal and Political Status of International Parliamentary Institutions*. Dostopno prek: http://www.kdun.org/resources/2011ipis_en.pdf (7. december 2011).

Klebes, Heinrich. 1990. The Development of International Parliamentary Institutions. *Constitutional and Parliamentary Information* 159 (1): 77–100.

Kleingeld, Pauline in Eric Brown. 2002. *Cosmopolitanism*. Dostopno prek: <http://plato.stanford.edu/search/searcher.py?query=cosmopolitanism> (18. oktober 2010).

Koenig-Archibugi, Mathias. 2002. Mapping Global Governance. V *Governing Globalization: Power, Authority and Global Governance*, ur. David Held in Anthony McGrew, 46–69. Cambridge: Polity Press.

Kosec, Jure. 2012. *Svetovni socialni forum: potencial novih udeležencev*. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/svetovni-socialni-forum-potencial-novih-udelezencev.html> (10. oktober 2012).

Kovač, Matija. 2006. *Vpliv Sekretariata OZN na reformo v organizaciji po letu 1992*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Krajewski, Markus, 2010. *Legitimizing Global Economic Governance through Transnational Parliamentarization: the Parliamentary Dimensions of the WTO and the World Bank*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201012/20101207ATT07754/20101207ATT07754EN.pdf> (18. junij 2012).

Köhler, Martin. 1998. From the National to the Cosmopolitan Public Sphere. V *Re-Imagining Political Community*, ur. Daniel Archibugi, David Held in Martin Köhler, 231–51. Oxford: Polity Press.

Laertius, Diogenes. 1950. *Lives of Eminent Philosophers*. Cambridge: Harvard University Press.

Leite, José Corrêa. 2003. The Internationalisation of the World Social Forum and Its Future. *Convergence* 36 (3–4): 37–45.

Lipschutz, Ronnie. 1992. Reconstructing World Politics: The Emergence of Global Civil Society. *Millenium* 21 (3): 389–420.

Marchetti, Raffaele. 2008. *Global democracy: for and against: ethical theory, institutional design, and social struggles*. New York: Routledge.

Marks, Susan. 2001. Democracy and International Governance. V *The Legitimacy of International Organizations*, ur. Jean-Marc Coicaud in Veijo Heiskanen, 47–68. New York: United Nations University Press.

Maurer, Andreas. 2005. *The Role of Parliamentaries in Scrutinising and Influencing Trade Policy*. Brussels: European Parliament.

Moravcsik, Andrew. 2004. Is there a 'Democratic Deficit' in World Politics? A Framework for Analysis. *Government and Opposition* 39 (2): 336–63.

Morgenthau, Hans. 1968. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: Alfred A. Knopf.

Moussa, Amre. 2000. *Govor na Milenijskem vrhu Združenih narodov*. Dostopno prek: <http://www.radioradicale.it/exagora/un-millennium-summit-egypt-amre-moussa> (21. januar 2013).

Mrak, Mojmir. 2002. *Mednarodne finance*. Ljubljana: GV založba.

Novak, Nina. 2011. *Odnos med zunanjo politiko in javnim mnenjem: Primer nemškega udejstvovanja v Afganistanu*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Nussbaum, Martha C. 1996. Patriotism and cosmopolitanism. V *For love of Country*, ur. Joshua Cohen, 2–20. Boston: Beacon Press.

--- 1997. Kant and Stoic Cosmopolitanism. *The Journal of Political Philosophy* 5(1): 1–25.

Patomäki, Heikki. 2004. *The World Social Forum. An Open Space of a Movement of Movements?*. Dostopno prek: <http://www.helsinki.fi/oik/globalgovernance/Mallisivusto/tutkimus/The%20World%20Social%20Forum.pdf> (15. marec 2009).

--- 2004a. *Is Democracy Possible Without Global Democracy?*. Dostopno prek: <http://www.helsinki.fi/oik/globalgovernance/Mallisivusto/tutkimus/untitled/Is%20Democracy%20Possible%20without%20Global%20Democracy.pdf> (12. marec 2009).

--- 2008. *Rethinking Global Parliament: Beyond the Indeterminacy of International Law*. Dostopno prek: http://www.helsinki.fi/collegium/e-series/volumes/volume_4/11_patomaki_2008_4.pdf (28. februar 2009).

Patomäki, Heikki in Teivo Teivainen. 2004. *A Possible World: democratic transformation of global institutions*. London: Zed.

Pease, Kelly Kate S. 2003. *International Organizations: Perspectives on Governance in the Twenty-first century*. London: Pearson Education LTS.

Pikalo, Jernej. 2011. Kozmopolitska demokracija: včeraj, danes, jutri, nikoli več?. V *Politološke refleksije 2009 – 2010*, ur. Andrej A. Lukšič, 36–52. Ljubljana: FDV, IDV, Center za kritično politologijo.

Pšaker, Jaka. 2010. *Veljavnost spletnih anket v primerjavi s tradicionalnimi metodami zbiranja podatkov*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Reale, Giovanni. 2002. *Zgodovina antične filozofije*. Ljubljana: Studia Humanitatis.

Rischar, J. F. 2002. *High Noon*. New York: Basic Books.

Risse-Kappen, Thomas. 1995. Bringing Transnational Relations Back In: Introduction. V *Bringing Transnational Relations Back In: Non-State Actors, Domestic Structures and International Institutions*, ur. Thomas Risse-Kappen, 3–33. Cambridge: Cambridge University Press.

Risse, Thomas. 2003. Transnational Actors and World Politics. V *Handbook of International Relations*, ur. Walter Carlsnaes, 255–74. London: SAGE Publications Ltd.

Rizman, Rudi. 2005. Demokracija v precepu: od teritorialne (nacionalne) k transnacionalni (globalni demokraciji). V *Slovenija in EU: zmožnosti in priložnosti*, ur. Miro Haček in Drago Zajc, 17–32. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2009. Odprte agende postglobalizacije: Globalizacija brez možnosti izbire je tiranija. Delo, Sobotna priloga, 18–20 (1. avgusta).

--- 2011. Izzivi globalizacije. Država med nacionalnim in transnacionalnim. V *Pirjevčev zbornik: poti zgodovine med severnim Jadranom, srednjo in vzhodno Evropo: ob 70. obletnici akad. prof. dr. Jožeta Pirjevca*, ur. Gorazd Bajc in Borut Klabjan, 679–92. Koper: Univerzitetna založba Annales.

Rosenau, James N. 2002. Governance in a New Global Order. V *Governing Globalization: Power, Authority and Global Governance*, ur. David Held in Anthony McGrew, 70–86. Cambridge: Polity Press.

Rosenau, James N. in Ernst-Otto Czempiel, ur. 1992. *Governance without Government: Order and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Roster, Catherine A., Robert D. Rogers, Gerald Albaum in Darin Klein. 2004. A Comparison of Response Characteristics from Web and Telephone Surveys. *International Journal of Market Research* 46 (3): 359–73.

RTVSLO. 2012, 12. september. *Barroso: Evropska unija mora postati federacija nacionalnih držav*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/evropska-unija/barroso-evropska-unija-mora-postati-federacija-nacionalnih-drzav/291288> (12. september 2012).

Salamon, Lester M., Helmut K. Anheier, Regina List, Stefan Toepler, Wojciech S. Sokolowski. 1999. *Global Civil Society: Dimensions of the Nonprofit Sector*. Dostopno prek: <http://politiquessociales.net/IMG/pdf/chapter1.pdf> (15. januar 2012).

Sato, Tetsuo. 2001. The Legitimacy of Security Council Activities under Chapter VII of the UN Charter After the End of the Cold War. V *The Legitimacy of International Organizations*, ur. Jean-Marc Coicaud in Veijo Heiskanen, 309–52. New York: United Nations University Press.

--- 2009. Legitimacy of International Organizations and their Decisions – Challenges that International Organizations Face in the 21st Century. *Hitotsubashi Journal of Law and Politics* 37 (1): 11–30.

Schmitter, Philippe C. 2000. *How to Democratize the European Union ... And Why Bother?*. Boston: Rowman & Littlefield Publishers.

Scholte, Jan Aart. 1998. *The IMF Meets Civil Society*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/1998/09/pdf/scholte.pdf> (21. september 2011).

--- 2000. *Globalization: A Critical Introduction*. London: Macmillan.

--- 2004. Civil Society and Democratically Accountable Global Governance. V *Global Governance and Public Accountability*, ur. David Held in Mathais Koenig-Archibugi, 240–67. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.

Schwartzberg, Joseph E. 2002. *Creating a World Parliament Assembly*. Dostopno prek: <http://www.globalsolutions.org/node/1071> (9. januar 2009).

Seketin Lestan, Sandra. 2007. *Evropska unija: od prvih idej do zadnje širitve*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.

Selišnik, Katja. 2005. *Kozmopolitska demokracija v globalni dobi*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Slaughter, Anne-Marie. 2004. *A New World Order*. New Jersey: Princeton University Press.

Splichal Slavko. 1994. Pomlad javnosti. *Javnost – the Public* 1 (1): 7–20.

--- 1997. *Javno mnenje: teoretski razvoj in spori v 20. stoletju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2008. Deregulacija, denacionalizacija, depolitizacija. *Delo*, 5–6 (6. december).

Statut Mednarodnega denarnega sklada – Articles of Agreement of the International Monetary Fund. 1944. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/index.htm> (14. december 2009).

Statut Mednarodne parlamentarne unije – Statutes of the Inter-parliamentary Union. 1976. Dostopno prek: <http://www.ipu.org/strct-e/statutes-new.htm> (22. marec 2012).

Steffek, Jens in Ulrike Ehling. 2005. *Civil Society Participation at the WTO – a Cure for its Democratic Deficit?*. Dostopno prek: http://www.eu-newgov.org/database/DOCS/P11D01_Steffek_Ehling_Civil_Society_Participation_at_the_WTO_v2.pdf (20. junij 2012).

Strange, Susan. 1996. *The Retreat of the State: The Diffusion of Power in the World Economy*. New York: Cambridge University Press.

Strauss, Andrew. 1999. Overcoming the Dysfunction of the Bifurcated Global System: The Promise of A Peoples Assembly. *Transnational Journal of Law and Contemporary Problems* 9 (2): 489–511.

--- 2005. *Taking democracy global: assessing the benefits and challenges of a global parliamentary assembly*. London: One World Trust. Pamphlet Series.

--- 2010. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 12. april.

Stutzer, Alois in Bruno Frey. 2005. Making International Organizations More Democratic. *Review of Law and Economics* 3(1): 305–30.

Svetovna banka. 2000. *General Guidelines for World Bank Staff*. Dostopno prek: <http://siteresources.worldbank.org/INTRANETSOCIALDEVELOPMENT/873204-1111663470099/20489515/ConsultationsWithCSOsGuidelines.pdf> (15. junij 2012).

Svetovna trgovinska organizacija. 1996. *Guidelines for Arrangements on Relations with Non-Governmental Organizations*. Dostopno prek: http://www.wto.org/english/forums_e/ngo_e/guide_e.htm (27. junij 2012).

Šabič, Zlatko. 2007. Nova funkcionalnost mednarodnih vladnih organizacij. *Teorija in praksa* 44 (6): 939–60.

--- 2008. Buildnig Democratic and Responsible Global Governance: The Role of International Parliamentary Institutions. *Parliamentary Affairs* 61 (2): 255–71.

--- 2008a. Democracy across Borders: Parliamentarians and International Public Spheres. *Javnost – the Public* 15 (3): 75–88.

--- 2010. Mednarodni parlamentarni odnosi. V *Prihodnost parlamentarne demokracije: zbornik strokovnega srečanja ob 20. obletnici prvih večstrankarskih volitev*, ur. Tatjana Krašovec in Mojca Pristavec Đogić, 274–86. Ljubljana: Državni zbor.

Šefčovič, Maroš. 2013. *Speech: European Citizens' Initiative – one year on*. Dostopno prek: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-13-292_en.htm (9. april 2013).

Teivainen, Teivo. 2003. *The World Social Forum: Arena or Actor?*. Dostopno prek: http://www.choike.org/documentos/wsf_s303_teivainen.pdf (28. december 2009).

The Economist. 2010. *Democracy Index 2010*. Dostopno prek: http://graphics.eiu.com/PDF/Democracy_Index_2010_web.pdf (15. marec 2011).

The Parliamentary Network on the World Bank and International Monetary Fund. Dostopno prek: <http://www.pnowb.org> (23. junij 2012).

The World Bank. Dostopno prek: <http://go.worldbank.org/PWRRFJ2QH0> (17. maj 2012).

Thorup, Mikkel in Mads P Sørensen. 2004. *Inescapably Side By Side. An Interview with David Held*. Dostopno prek: <http://www.globalpolicy.org/component/content/article/162-general/27670.pdf#author1> (13. december 2009).

Toš, Niko in Mitja Hafner-Fink. 1997. *Metode družboslovnega raziskovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Trent, John E. 2007. *Modernizing the United Nations System: Civil society's role in moving from international relations to global governance*. Farmington Hills: #B. #Budrich.

Union of International Associations. Dostopno prek: <http://www.uia.be/> (26. marec 2012).

UN Non-Governmental Liaison Service. Dostopno prek: <http://www.un-ngls.org/spip.php?page=sommaire> (15. julij 2012).

UNPAFAQ. 2006. Dostopno prek: <http://www.unpacampaign.org/documents/en/UNPAFAQ.pdf> (24. januar 2010).

Uredba (EU) št. 211/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 2011 o državljanski pobudi. 2011. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:065:0001:0022:SL:PDF> (25. marec 2011).

Ustanovna listina Združenih narodov – United Nations Charter. 1945. Dostopno prek: <http://www.un.org/aboutun/charter/> (20. januar 2009).

Ustava Mednarodne organizacije dela – Constitution of the International Labour Organization. 1919. Dostopno prek: <http://www.ilo.org/public/english/bureau/leg/download/constitution.pdf> (13. junij 2012).

Ustava Svetovne zdravstvene organizacije – Constitution of the World Health Organization. 1946. Dostopno prek: http://www.who.int/governance/eb/who_constitution_en.pdf (11. avgust 2012).

Zweifel, Thomas. 2006. *International Organizations and Democracy: Accountability, Politics, and Power*. London: Lynne Rienner Publishers.

Waldron, Jeremy. 2000. What is Cosmopolitan. *Journal of Political Philosophy* 8 (2): 227–43.

Waltz, Kenneth. 1979. *Theory of International Politics*. New York: Mc Graw-Hill.

Waltzer, Michael, ur. 1995. *Toward a Global Civil Society*. New York: Berghahn Books.

Wapner, Paul. 2000. The Normative Promise of Nonstate Actors: A Theoretical Account of Global Civil Society. V *Principled World Politics. The Challenge of Normative International Relations*, ur. Paul Wapner in Lester Edwin J. Ruiz, 261–74. Lanham, Oxford: Rowman and Littlefield.

Wendt, Alexander. 2003. Why a World State is Inevitable. *European Journal of International Relations* 9 (4): 491–543.

Willetts, Peter. 1996. Consultative Status Of NGOs at the United Nations. V *The Conscience of the World. The Influence of Non-Governmental Organisations in the U.N. System*, ur. Peter Willetts. 181–213. Washington: Brookings Institution.

--- 2001. Transnational Actors and International Organizations in Global Politics. V *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*, ur. John Baylis in Steve Smith, 356–85. Oxford, New York: Oxford University Press.

Woods, Ngaire. 2002. Global Governance and the Role of Institutions. V *Governing Globalization: Power, Authority and Global Governance*, ur. David Held in Anthony McGrew, 25–45. Cambridge: Polity Press.

Woods, Ngaire in Amrita Narlikar. 2001. Governance and the Limits of Accountability: The WTO, the IMF, and the World Bank. *International Social Science Journal* 170 (53): 569–83.

World Public Opinion. 2005, 21. marec. Dostopno prek: <http://www.worldpublicopinion.org/pipa/articles/btunitednationsra/72.php?lb=btun&pnt=72&nid=&id=> (25. december 2012).

World Public Opinion. 2006, 24. januar. Dostopno prek: <http://www.worldpublicopinion.org/pipa/articles/btunitednationsra/163.php?lb=btun&pnt=163&nid=&id=> (25. december 2012).

World Social Forum Charter of Principles. 2001. Dostopno prek: http://www.forumsocialmundial.org.br/main.php?id_menu=4&cd_language=2 (28. december 2009).

Worldometers. Dostopno prek: <http://www.worldometers.info> (22. december 2012).

Worth, Owen in Karen Buckley. 2009. The World Social Forum: postmodern prince or court jester? *Third World Quarterly* 30 (4): 649–61.

Priloge

Priloga A: Spletna anketa

I.

Opreделите svoj spol.

moški
ženska

Opreделите svojo starost.

manj kot 18
18–25
26–33
34–42
42–55
56–63
več kot 63

Opreделите končano izobrazbo.

dokončana osnovna šola
dokončana srednja šola
dokončan visokošolski študij / univerzitetna izobrazba
dokončan magistrski študij
dokončan doktorski študij

Opreделите trenuten položaj.

dijak / študent
zaposlen (honorarno delo ali stalna zaposlitev)
samozaposlen
nezaposlen

II.

Tabela A.1: Ocena strinjanja anketiranca z danimi trditvami

Ali se strinjate s spodnjimi trditvami?

Ocenite od 1 do 5 (1 = se ne strinjam; 5 = popolnoma se strinjam)

TRDITEV		1	2	3	4	5
1	Države so uspešne pri reševanju perečih globalnih problemov kot so revščina, globalno segrevanje, človekove pravice, migracije, terorizem, ipd.					
2	Demokracija je politična ureditev, ki jo lahko pripišemo le državi. Demokracija med državami, t. i. globalna demokracija, ni realno izvedljiva.					

3	Za učinkovito reševanje globalnih problemov bi bilo treba vzpostaviti neko globalno institucijo.					
4	Demokracija deluje bolje na nižji ravni in v manjši skupnosti kot pa bi delovala na mednarodni ravni.					
5	Veliko globalnih problemov bi bilo lažje in hitreje rešljivih, če bi vsak prebivalec sveta lahko vplival na sprejete odločitve na mednarodni ravni.					
6	Predstavniki vlad držav dobro zastopajo interese prebivalcev pri sprejemanju odločitev o globalnih problemih.					
7	Globalna civilna družba (tj. neomejeno kolektivno delovanje s skupnimi interesi, cilji in vrednotami, ki je nevladno in ni namenjeno ustvarjanju dobička) je potrebna, saj bomo le tako lahko sooblikovali odločitve, ki se nanašajo na globalne probleme.					
8	V dobi globalizacije bi morali stremeti k oblikovanju svetovne skupnosti z lastno ustavo, političnim predstavištvom z globalnim parlamentom in sodnim sistemom.					

III.

Kolikšna je verjetnost, da bi podprli oblikovanje globalnega parlamenta, ki bi lahko sprejemal zavezujoče odločitve za vse države sveta?

- a) visoka verjetnost – ideja oblikovanja globalnega parlamenta se mi zdi dobra
- b) velika verjetnost – vendar imam glede oblikovanja globalnega parlamenta določene zadržke
- c) majhna verjetnost – vendar mogoče ideja oblikovanja globalnega parlamenta le ni popolnoma zgrešena
- d) zelo majhna verjetnost – ideja oblikovanja globalnega parlamenta se mi zdi slaba
- e) ideje vzpostavitve globalnega parlamenta, ki bi lahko sprejemal zavezujoče odločitve o globalnih problemih, ne bi nikoli podprl

IV.

Kako bi ocenili vaše poznavanje tematike vprašalnika:

- a) Tematiko poznam zelo dobro.
- b) Tematiko poznam dobro.
- c) Tematike ne poznam preveč dobro.
- d) Tematike ne poznam.

Priloga B: Intervju z dr. Andrew Straussom

1. From the beginning of the international relations discipline to the contemporary international community, the nation-state remains the key actor of international relations. The nation-state has the highest degree and the widest scope of power in the decision-making process at the international level. Meanwhile, citizens remain without an institutionalized role at the international level – their primary and basic function remains *being citizens of an individual nation-state*. Do you agree that the function of a nation-state should be not only to enable individuals to partake in the decision-making at the national level but also to represent its citizens at the international level, thus making it possible for them to directly participate in the decision-making process? How do you believe this can be best achieved?

AS: I'm not sure I agree that the nation-state best allows for citizen to participate at the international level through its own representation of them. I think nation-states need to allow a space for institutions which are independent of states that directly represent citizens to exist at the international level.

2. Do you think that global governance is democratically legitimate or is there democratic deficit at the global level and is the democratic deficit so vast that it seriously hinders the efficient, effective and legitimate structuring of global policies? Do you believe that reducing and finally eliminating the democratic deficit in the international community is key for an effective solution of global issues which affect the entire international community, such as poverty, climate change, human rights, migrations, terrorism and international crime, etc?

AS: I believe that there is a democratic deficit at the international level and that it is hindering the ability of the international system to function effectively. This is true for many reasons, but perhaps most significantly as I recently wrote in the ILSA Journal of International and Comparative Law (Vol. 16:2): The undemocratic international system is often unable to enforce law on states. This means that it cannot effectively act to protect vital community interests, such as in the control and elimination of weapons, the preservation of the earth's biosphere, and the protection of fundamental human rights. The problem is that to maximize their autonomy, governments have erected a global system where with limited exceptions a state is bound only by laws it agrees to, (footnote omitted) and even once bound, states often flaunt those laws they find disagreeable or inconvenient.

Unlike the United Nations, in the GPA delegates would be elected by citizens rather than appointed by states. Because citizen elected representatives would not be controlled by national capitals, they would be unlikely to favour states maintaining their autonomy not to comply with international law. To the contrary, the institutional interests of GPA delegates would be in expanding that organization's powers. Over time they would, therefore, likely push for democratically approved international laws to be collectively binding on states and, even more importantly, on citizens directly. If citizens, loyal to an assembly elected by them, and that allowed for their lobbying and other participation, began to answer the call to directly follow democratically inspired international law, governments would lose the requisite influence over those they rely upon to defy international law.

3. Despite the fact that pluralism of international interest groups is on the rise, the majority of attempts to democratize the international community – i.e. to include civil society into the

decision-making process at the international level – have been *ad hoc*. Consequently, the establishment of a global parliament which would represent the public interest of global civil society has still not yet become a reality. Would you say that the conditions for establishing a global parliament which is able to make binding decisions have been met? Do you believe that the general public would be likely to support its establishment?

AS: As you may know, Richard Falk and I have suggested that chances for the successful initiation of a global parliament are likely greater if it starts as an advisory body rather than with the power to make binding decisions. If an elected advisory parliament were to be initiated I believe that it would be poised to gain in influence and power. This is the trajectory which the European Parliament followed, and today with the coming into force of the Lisbon Treaty it has veto power of the vast majority of European Union legislation.

Even establishing an initially advisory organization is still a tall order. I think public opinion in general is largely unformed on the question. Opinion polls show that there is support depending upon the country, but it is not a subject about which most people have given much thought and their responses are, therefore, largely impressionistic and support may not be dependable. Elite opinion is more relevant to the stage that we are now at in furthering the project of a global parliament. Much elite opinion around the democratic world, particularly in the United States, is not supportive, and those elites who are favourable have yet to see the project as a priority.

4. Do you agree with the widely held belief that democracy is a political arrangement which can be attributed only to states and that democracy among states, i.e. global democracy, is not feasible? Do you believe that it is possible to establish democratic relations among sovereign states? Many indeed believe that democracy works better at a lower level and in a smaller community than it would at the international level.

AS: I absolutely believe that democracy on a global level is feasible. Many people confuse an evolutionary project that would give the global citizenry the right to elect representatives to a transnational assembly with the establishment of an instantaneous world government which I do not regard as politically realistic. As Richard Falk and I wrote in *The Nation* magazine (November 2003) in response to a letter by Anders Johnsson (Inter-Parliamentary Union Secretary General) criticising our proposal for a global parliament:

"Too often in the past, discussions of fundamental world-order reform have been too easily dismissed as utopianism. But, what is after all so unrealistic about our proposal? Is it unrealistic to suppose, as we suggest, that twenty or thirty more enlightened governments might agree to a treaty creating a stand-alone advisory parliament with very limited initial powers? This is, after all, the way the European Parliament began. Is it unrealistic to think that such an assembly, as the first popularly elected global body, would attract considerable attention and that various interests would attempt to gain the support of this singular democratic body to legitimize their policy positions? And is it unrealistic to think that such a body would become a focal point for the pursuit of global reform, leading to expanding influence, inducing increases in membership and powers?"

5. The answer to a commonly asked question "is an international democratic system possible among solely autocratic states" or "is an international autocratic system possible among solely democratic states" is for majority automatically negative. Do you believe that a nation-state can be fully democratic in an international community which is not completely democratic?

AS: I do not believe that a nation-state can be fully democratic in an international community which is not democratic. Democracy is ultimately holistic and seamless.

6. Some theoreticians believe that in the era of globalisation we should strive to form a world community with its own constitution, political representation with a global parliament and a judicial system. How would you comment such a view-point?

AS: As I indicated above I think plans for instantaneous world government are not realistic and probably not desirable. Those who hold power at the national level are very unlikely to agree to give up their powers to a transnational authority. Institutional change in the global arena tends to evolve slowly and in a somewhat *ad hoc* fashion. That said, I do think that in many ways we are, in fact, evolving a kind of global constitution, and certainly with the proliferation of international tribunals and the increasing reliance on the International Court of Justice, the rudiments of a global justice system are beginning to take shape.

7. There have been many proposals for reforming the United Nations with the objective of decreasing the international community's democratic deficit. Which of the following most common proposals would you say is the most suitable and why?

- a) Elimination of the veto power of the Security Council's permanent member states.
- b) Eliminating the veto power of the Security Council's permanent member states is far from being a political reality. The veto power should therefore be decreased by setting up a possibility to annul the veto power with unanimity of all other Security Council's member states. This way a single negative vote of one permanent member state would no longer suffice to overthrow the Security Council's final decision.
- c) The role of the Security Council within the UN structure should change in such a way that it would be placed directly under the supervision of the General Assembly. Therefore, a suitable checks and balances system should be introduced, namely that the Security Council would answer to the General Assembly which would strengthen the democratic legitimacy of the entire UN system.
- d) Regional organisations should become members of the Security Council, special emphasis being on the European Union – there is no reason why France and Great Britain should still have the status of Security Council's permanent member state while any other EU member state – which is in the EU structure equal to France or Great Britain – is in an unequal position to France and Great Britain in the UN system.
- e) The number of permanent and non-permanent member states of the Security Council should be increased to 24 altogether – the number of the permanent members should increase by 5 and the number of non-permanent members by 4. This way the Security Council would be made up of 10 permanent and 14 non-permanent member states.

Five new permanent members should be elected on the basis of four criteria, namely (i) one permanent member should represent a developing country in Africa, (ii) one permanent member should represent a developing country in Asia, (iii) one permanent member should represent a developing country in Latin America and the Caribbean, and (iv) two permanent members should represent the industrially developed countries.

Four new non-permanent member states should be elected on the basis of four criteria, namely (i) one non-permanent member should represent a developing country in Africa, (ii) one non-permanent member should represent a developing country in Asia, (iii) one non-permanent member should represent a country in the Eastern Europe, (iv) one non-permanent member should represent a developing country in Latin America and the Caribbean.

f) Any attempt at increasing the democratic legitimacy of the United Nations should go in the direction of changing the position of the General Assembly in relation to the Security Council so that the General Assembly would become a more equal element in the UN structure in comparison to the Security Council. Therefore, article 13 of the Charter needs to be changed in such a way that it would enable the General Assembly to adopt binding decisions.

g) Due to the fact that the jurisdiction of the International Court of Justice (ICJ) is limited to only those cases where the concerned states willingly put forward a legal matter to the ICJ, a necessary granting of jurisdiction of the ICJ should be introduced as the basic principle for attaining UN membership.

h) A UN second assembly should be established as a subsidiary body of the General Assembly (UN People's Assembly) – taking the European Parliament as a model – which would represent civil society and not the governments of the UN member states.

AS: To adequately address all of the proposals would take far more consideration than is possible here, but my own work is focused on "g" (I'm currently completing an article arguing for the ICJ to be given what I call universal advisory jurisdiction) and h.

8. In your opinion, how should the people of the UN Member States be represented in the United Nations People's Assembly? Should the representation be based on the Member State's population (number of inhabitants) or on some other criterion?

AS: I think it should be based on number of inhabitants. I think any departure from the core democratic ideal of one person one vote is very hard to justify normatively.

9. Would you say that the theory of cosmopolitan democracy proposes a solution in the right direction? Cosmopolitan democracy does not propose that a nation-state be abolished it, rather, foresees that the decision-making on entirely national matters remains in the exclusive jurisdiction of a sovereign state and that the decision-making on international affairs with transnational effects be left to a popularly elected international institution (such as for example a global parliament or a Peoples' Assembly of the UN).

AS: Yes.

Priloga C: BBC raziskava

Rezultati raziskave, ki jo je izvedel BBC v 15-ih državah s skupnim številom anketirancev 11.878, in sicer:

- Singapur: 1020 anketirancev
- Indija: 1027 anketirancev
- Južna Koreja: 1002 anketiranca
- ZDA: 502 anketiranca
- Francija: 500 anketirancev
- Nemčija: 1000 anketirancev
- Avstralija: 939 anketirancev
- Poljska: 1000 anketirancev
- Dubaj: 502 anketiranca
- Velika Britanija: 501 anketiranec
- Italija: 501 anketiranec
- Južna Afrika: 506 anketirancev
- Norveška: 1159 anketirancev
- Danska: 520 anketirancev
- Rusija: 1200 anketirancev

V spodnjih tabelah so podani rezultati odgovorov na vprašanje, kakšna je verjetnost, da bi anketiranci podprli globalni parlament, kjer je število glasov razdeljeno na podlagi števila prebivalcev, pri čemer bi globalni parlament lahko oblikoval zavezujoče odločitve.

Tabela C.1: BBC raziskava (prvi del)

	skupaj	Poljska	Dubaj	Velika Britanija	Italija	Južna Afrika
skupaj	11879 100%	1000 100%	502 100%	501 100%	501 100%	506 100%
zelo neverjetno (mislim, da je to slaba ideja)	2264 19,1%	131 13,1%	54 10,8%	146 29,1%	148 29,5%	128 25,3%
precej neverjetno (ampak lahko, da bi delovalo)	1767 14,9%	143 14,3%	38 7,6%	84 16,8%	85 17,0%	55 10,9%
ne verjetno ne neverjetno	2237 18,8%	185 18,5%	62 12,4%	117 23,4%	65 13,0%	50 9,9%
precej verjetno (ampak imam zadržke)	2745 23,1%	306 30,6%	143 28,5%	107 21,4%	96 19,2%	92 18,2%
zelo verjetno (menim, da je to dobra ideja)	1716 14,4%	157 15,7%	148 29,5%	47 9,4%	45 9,0%	144 28,5%
ne vem	1150 9,7%	78 7,8%	57 11,4%	- -	62 12,4%	37 7,3%

Tabela C.2: BBC raziskava (drugi del)

	skupaj	Singapur	Indija	Južna Koreja	ZDA	Francija
skupaj	11879 100%	1020 100%	1027 100%	1002 100%	502 100%	500 100%
zelo neverjetno (mislim, da je to slaba ideja)	2264 19,1%	158 15,5%	33 3,2%	125 12,5%	171 34,1%	100 20,0%
precej neverjetno (ampak lahko, da bi delovalo)	1767 14,9%	115 11,3%	22 2,1%	120 12,0%	86 17,1%	93 18,6%
ne verjetno ne neverjetno	2237 18,8%	260 25,5%	159 15,5%	290 28,9%	125 24,9%	78 15,6%
precej verjetno (ampak imam zadržke)	2745 23,1%	223 21,9%	282 27,5%	337 33,6%	89 17,7%	179 35,8%
zelo verjetno (menim, da je to dobra ideja)	1716 14,4%	124 12,2%	373 36,3%	54 5,4%	31 6,2%	50 10,0%
ne vem	1150 9,7%	140 13,7%	158 15,4%	76 7,6%	- -	- -

Tabela C.3: BBC raziskava (tretji del)

	skupaj	Nemčija	Avstralija	Norveška	Danska	Rusija
skupaj	11879 100%	1000 100%	939 100%	1159 100%	520 100%	1200 100%
zelo neverjetno (mislim, da je to slaba ideja)	2264 19,1%	94 9,4%	327 34,8%	296 25,5%	196 37,7%	157 13,1%
precej neverjetno (ampak lahko, da bi delovalo)	1767 14,9%	201 20,1%	157 16,7%	181 15,6%	79 15,2%	308 25,7%
ne verjetno ne neverjetno	2237 18,8%	150 15,0%	141 15,0%	227 19,6%	86 16,5%	242 20,2%
precej verjetno (ampak imam zadržke)	2745 23,1%	257 25,7%	201 21,4%	242 20,9%	50 9,6%	141 11,8%
zelo verjetno (menim, da je to dobra ideja)	1716 14,4%	232 23,2%	54 5,8%	62 5,3%	27 5,2%	168 14,0%
ne vem	1150 9,7%	66 6,6%	59 6,3%	151 13,0%	82 15,8%	184 15,3%